HADRIANI T.T.S.CRYSOGONI S.R.E. PRESB. CARD. BOTOIEN DE SERMONE...

Adriano Castellesi, Orazio Toscanella, ...

BIBLIOTECA NAZIONALE
VITTORIO EMANUELE
6
3 C
5

HADRIANI

TT. S. CHRYSOGONI S. R. E. PRESB. CARD. BOTOIEN.

DE SERMONE LATINO, & modis Latinè loquendi liber:

Nunc demum suæ integritati & pristino nitori redditus.

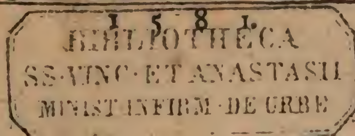
Eiusdem venatio ad Ascanium Cardinalem.

Item iter Iulij II Pontificis Romani.

Cum Indice locupletissimo, quoquidem hi modi Latinè loquendi, Italicis elocutionibus ab Horatio Tuscanella, & Gallicis à Gabriele Chapuisio Gallo, illustrati, conspiciuntur.

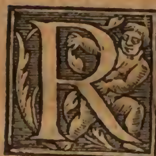
LVGDVNI,
Apud Ioannam Iacobi Iuntæ F.
1581.

AVGVSTINO AMADEO VIRO MAG. DOCTISSIMOQVE.

HORATIVS TVSCANELLA.

OMANAE linguæ ſplendor ille, qui perfectiſsimo Ciceronis ſeculo lætior illuxit; in tenebris tandiu delituit, dum eas doctiſsimorum quædam lumina cœperint detrudere. Tunc enim homines bellè, diuersè, appoſitè, & propriè ſcribebant, ac dicebant; poſteaq; deinceps, ineptè, inquinatè, ineleganter, & barbarè dixêre per diu, atq; ſunt locuti. Huiuſmodi ergo multum ingenijs debemus; quæ in nos beneficia tanta contulerunt; vt ſplendorem illum internoſcere eiuſq; clariſsimis vti radijs poſsimus. Plurimum verò HADRIANO Tit. S. Cryſogoni S. R. E. Card. Baton. Scriptori candidiſsimo, viroq; omni doctrina, & virtute ornatiſsimo; quòd nobis hunc aureum, verè inquam aureum libellum elargitus ſit, cuius auxilio bonarum litterarum theſauro frui licet. Modos hos ſæpè ac ſæpiùs perſcrutatus ſum, maximè autem admiratus, vtq; pueris eſſent apertiores;

Italicis ipsos volui elocutionibus explicare. Id ad exitum huius operis conspiciendũ trado, tibiq; AVGVSTINE quicquid oneris, & laboris sustinui, singulari quadam animi propensione condono, tibi omnium doctrinarum studioso, tibi liberali doctrina politissimo: tibi in quo sunt plurimæ litteræ; nec eæ vulgares; sed interiores quædam & reconditæ: tibi humanissimo, rectissimis studijs; atq. artibus prædito: tibi suauissimis moribus cumulato: tibi illustri laude celebrato, illustriori tamen propediem celebrando. Mihi sese offerunt penè infinita, quæ te iurè in cœlum ferunt; sed illa ipsa silentio prætereo, alibi scripturus copiosè: prætereo quoque nobilissimæ familiæ tuæ originem, & viros illustres; in eius nanque historia vniuersa hæc quàm diligentissimè complectar. Tu interim hanc meæ in te beneuolentiæ significationem non aspernaberis. Vale.

INDEX HADRIANI CARDINALIS DE MODIS LATINè loquendi.

Confer

Facere

Merito

Quod

FINIS.

HADRIANVS CARDINALIS SANCTI CHRYSOgoni, Carolo Principi Hiſpaniarum ſalutem.

Onſideranti mihi in hoc meo ſeceſſu, Princeps maxime, genus Latinè loquendi, quod circa magni Ciceronis tempora politum nitidum, candidũ, naturali quadam copia fœlicitatéque prouenit: nihil admirabilius videtur, quam eos autores, viros illos quidem omni bonarum literarum artiúmque genere eruditos, vno propemodum modo, vnáque natiua germanaque lingua locutos eſſe: priores, poſteróſque ita longè ab illo candore abeſſe, vt non idem Latinus ſermo, ſed aut omninò diſſimilis, aliúſue, aut prorſus mutatus eſſe videatur, vt iure dicat Quint. dicendi mutauimus genus. & poſt pauca: Quid multis? totus propè mutatus eſt ſermo. Feſtus verò Pompeius, Latinè, inquit, loqui, à Latio dictum eſt; quæ locutio adeò eſt verſa, vt vix vlla pars eius maneat innoxia. Cũ autem mihi tantum nunc otij ſit, quantum antea negotij eſſe ſolebat: & (quod Deo acceptum refero) ab omni Reip. cura vacem, quæ res maximè literis deditum animum iam inde à puero, variis officiis, aut potiùs laboribus, ærumníſque diſiunxerat, Latini ſermonis non vulgares aut circunforaneos locos, ſed intimo eorum, quos dixi, autorum ſacrario abdi-

tos

tos & vetuſtate obrutos, eruere, & in lucem proferre curaui, tibíque inſcripſi, quem naturæ vis patrius auitúſque ſplendor, & ineuntis feruor adoleſcentiæ, vt aliis animi corporíſque dotibus, ita literis quoque ad ſpem ſummam culménque & faſtigium maximarum rerum excitat & abducit. Erat in animo proſequi cœptū iampridem opus, ſacros veteris inſtrumenti libros ex Hebræo ad verbum in Latinum ſermonem vertēdi Sed cùm me procella temporis in Tridentinas rupes, quò Iudæi ob Simonis cædem ne adſpirare quidem audent, detruſerit, atque animus inquies nihil agere non poſſet, hæc ſum adgreſſus: quæ ſi grauitate, aut magnitudine paria non fuerint, vtilitate quidem vt arbitror, vt ſplendore tuo non minora reddentur. Sed ratio, & quædam operis ſimilitudo exigere viſa eſt, vt commentariolum alium, quem de ſermone Latino nuper édideram, iis quæ poſtea de modis Latinè loquendi collegi, quaſi cuiuſdam præfatiunculæ loco proponerem. Is autem erat huiuſmodi:

Cùm Bononiæ viri me aliquot eruditi officij cauſa conueniſſent: commentaremúrque inter nos, vt fit inter literarum ſtudioſos, de Latini ſermonis elegantia, audirémque eorum pleroſque Apuleij, Sidonij, Capellæ, Fulgentij, non tam verbis, quàm fœtoribus ſcaturire, verbáque de induſtria promere, aliorum etiam autorum, quæ aut obſoleta nimis, aut noua, & omnino barbara viderentur, multaque ego liberè (vt ſoleo) contra eorum ſermonis inſolentiam non ſine ſtomacho protuliſſem, idque eò animoſiùs eſſem aggreſſus, quòd viderem non tam paucorum ipſorum, qui mecum ita eſſent congreſſi, quam cæterorum ferè noſtri temporis hominū, vnum atque eundem eſſe errorem: foréque breui, vt relicta vetere, veraque Latinitate, in aliam omnino linguam, & quaſi barbariem commigraremus. Ea omnia longiuſculo tractata ſermone & altiore repetita principio, perpetuaque oratione, idcirco colligere, ac literis mandare volui, vt qui hæc legerint, malorum autorum imitatione omiſſa, perfectos illos Latini candoris parētes agnoſcant, ſtudeant, æmulentur. Sed iam quid cum illis egerimus, exponamus.

Quatuor propemodum poſt Romam conditam videntur Latinorum doctorum fuiſſe tempora, antiquiſſimum, antiquum, perfectum, imperfectum.

Antiquiſ

ANTIQVISSIMVM reperimus ab vrbe condita peruenisse vsque ad Liuium Andronicum, interuallumque quatuordecim & quingentorum annorum fuisse Marcus Tullius in Bruto commemorat. Et Horat. primum hunc scriptorum fuisse significat, cùm dicit. Habet hos, numeratque poetas. Ad nostrum tempus Liuij scriptoris ab quo. In quo quidem temporis interuallo fuisse per multos doctos, suspicari magis (vt inquit Cic.) quàm intelligere possumus, cùm nulla penitùs eorum extent in literis monumenta, præter orationem Appij Cæci, & quasdam mortuorum laudationes, sicut in Originibus scriptum reliquit Cato.

ANTIQVVM verò tempus, id dicemus, quod ab ipso Liuio vsque ad ætatem Ciceronis interfuit, quod quidem vix centum annos, vt ex ipso Cicerone colligitur excessit. In hoc autem temporis spacio, etsi quam plurimi doctissimi viri floruerunt, eos tamen horridioribus verbis vsos, & sine cultu, & verborum delectu locutos fuisse Ciceroris sequens ætas notauit, vt verum id esse appareat, quod dicitur. Nihil esse simul inuentum, & perfectum. Repertores enim fuerant, & quasi architecti latinitatis, vt præclarè dicit Hora. lingua Catonis, & Enni, Sermonem patriũ ditauerit, & noua rerum nomina protulerit. Nam Liuium anno ipso ante Ennium docuisse fabulam, & Catonem Ennij fuisse æqualem scribit Cic. in Bruto, qui Liuium ineptè scripsisse testatur, dicens eum docuisse fabulam non satis dignam quæ iterum legeretur. Et de Ennio Ouid. de tristibus, Ennius ingenio maximus, arte rudis. Testificatur hoc ipsum Suetonius in libello de claris grammaticis, ijs verbis, Grammatica Romæ ne in vsu quidem olim nedum in honore fuit, nullo in liberalibus disciplinis vacante. Initium quoque eius mediocre extitit, siquidem antiquissimi doctorum quidam, & poetæ, & semigræci erant, Liuium, & Ennium dico, quos vtraque lingua domi forisque docuisse aduocatum est. Catonis verò orationes, vt illis temporibus, valdè Cicero in Bruto laudat. Addit tamen significare illas formam quandam ingenij, sed admodum impolitam, & planè rudem. Et paulopost Antiquior, inquit, est Catonis sermo, & quædam horridiora verba: ita enim tunc loquebantur.

B Et

Et eundem iam desitũ legi testatur, cùm ait Catonẽ verò quis nostrorũ oratorũ, qui quidẽ nunc sunt, legit? aut quis nouit omnino? Et subdit, nõ ignorare se, nondũ satis esse politũ hũc, & quærẽdũ esse aliquid ꝑfectius. Quo tẽpore etiã fuit Cornelius Cætegus, quẽ Cicero primũ fuisse eloquentem affirmat, Ennij testimonio, qui in annalibus suis sic de eo scripsit Additur orator Cornel. suaui loquente ore Cætegus. Paulò verò post fuerunt Nenius, Plaut. Cæcilius, Pacuuius, Actius, C. Lælius, P. Scipio, Gracchi fratres, Scęuola, L. Crassus, M. Antonius, Philippus, C. Cotta, & innumeri alij, quos ętas Ciceronis modò priscos, modò veteres, modò patres, interdum antiquos, aliquando superiores appellat. Quos quidem veteres nimis antiquè & pleraque durè locutos notauit Horatius, cum dicit.

Si veteres ita miratur, laudátque poetas.
Vt nihil anteferat, nihil illis comparet, errat.
Si quædam nimis antiquè, si pleráque durè
Dicere credat eos, ignauè multa fatetur,
Et sapit, & mecum facit, & Ioue iudicat æquo.

Cicero quoque veterum illum sermonem se quoque improbare, ostendit, cùm in Bruto dicit, Illius autem ætatis qui sermo fuerit: ex Nęuianis scriptis colligi potest, & subdit, Cæcilium, & Pacuuium malè locutos videmus. Hinc Quintili. Actio, inquit, & Pacuuio nitor: & summa in excollendis operibus manus: magis videri potest temporibus, quã ipsis defuisse. Idem etiã dixit Lucretium non facere phrasim, idest corpus eloquentiæ, Martialis etiam de ijs ait. Actius, & quicquid Pacuiusque, Vomunt. Et Cicero in Bruto. Carbonis, & Gracchi habemus orationes, nondum satis splendidas verbis, sed acutas, & subdit C. Gracchũ de superioribus solũ lego, manus tamẽ extrema nõ accessit operibus eius, & præclarè inchoat multa, perfecta non planè, Et iterum, L. Cotta cùm verbis, tùm etiã sono quasi subrustico persequebatur, atque imitabatur antiquitatem. Et in eodem. Curionis loci sanè inanes: Veruntamen nondum tritis nostrorum hominum auribus, nec erudita ciuitate tolerabilis. Et Quint. pueros monet, ne veterum admira-

tores

tores sint dum sic præcepit. Nequis, pueros antiquitatis nimius admirator in Gracchorum, Catonisque, & aliorum similium lectione durescere velis, fient enim, horridi, & ieiuni. Tum autẽ quod quasi per gradus eloquẽtia ad perfectionem ascenderit testatur Cic. in eod. Bruto, cum dicit. Quæ fuerit ascensio, & quàm in omnibus rebus difficilis optimi perfectio, atque absolutio, ex eo quod dicam æstimari potest. Et Paulò post, connumeratis aliquot oratoribus, qui seni iam Ennio successerant, subiungit. Iam enim erat quædam vnctior, & splẽdidior consuetudo loquendi, Et subdit. Sergius deinde Galba princeps ex latinis contulit orationi propria ornamenta. Videre licet alios deinde gradus cum idem Cicero subdit, L. Furius Pilus per benè loqui latinè putabatur, literatiusque quàm cæteri, L. Scæuola, Paulo etiam copiosior, & addit. Erat etiam Philipphus in primis vt temporibus illis, Græcis literis institutus. Et in eodem Bruto, ad Gracchorum ætatem, laus eloquentiæ perfecta nondum fuit. Eloquentiæ autem veluti gradus, vt dixi, factos esset docet idem Cic in Tusc. dicens. At contra oratorem celeriter complexi sumus, nec eum primò eruditum, aptum tamen ad dicendum, post autem eruditum. Nam, Galbam, Africanum, Lælium doctos fuisse memoriæ traditum est. Studiosum autem eum qui hos ætate anteibat, Catonem, post verò Lepidum Carbonem Gracchos, deinde ita magnos nostram ad ætatem vt non multum, aut nihil omnino Græcis cederetur. Et alibi, P. Scipio Latinè loquendo omnes superabat. Et iterum, Quinti Catuli non antiquo illo more, sed penè hoc nostro. Et Cice. in eodem Bruto notat ætatem ætati suæ proximam nondum perfectè locutam, dicens. Inferiores autem ætatis erat proximus L. Sisenna doctus vir, studijs optimis deditus, bene Latinè loquens. Huius omnis facultas ex historia ipsius perspici potest. Qui cùm facilè omnes vincat superiores, indicat tamen quantum absit à summo: nam vsus est aliquando veteribus verbis, & ab vsu perfecto, & auribus eruditis remotis. Rectè enim loqui putabat esse, inuisitatè loqui. De ijs gradibus Quintilianus ita meminit. Fuerunt quædam genera dicendi conditione temporum horridiora, alioquin magnã

vim ingennij præseferentia. Hinc sunt Lelij, Africani, Catones, Gracchi, mediam illam formam tenēt. L. Crassus Q. Hortensius, tum deinde efflorescit non multum inter se distantium huiusmodi oratorum ingens prouentus. Sed Cornelius Tacitus de claris oratoribus hāc distinctam imperfectionem veterum notat ijs verbis. Quod ad Ser Galbam, & C. Lelium attinet, & si quos alios antiquorum agitare non desistis, non exigit defensionem, cùm fatear quædam eloquentiæ eorum, vt nascenti adhuc, nec satis adultæ defuisse. Sed hanc nimiā vetustatem Cicero omnino explodendam in Bruto monet. Sed nimia inquit vetustas nec habet eam quam quęrimus summitatem, nec est sanè tolerabilis.

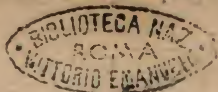
ACTENVS de tempore antiquo, de inceps de perfecto dicemus Cæsar, idem Cicero refert, rationem adhibens, cōnsuetudinem prisci sermonis vitiosam, & corruptam. pura & incorrupta consuetudine emendabat, splendidam quandam miniméque veteratoriam rationem dicendi tenens, scripsitq; ad Cíceronem, de ratione latinè loquendi, ac in primo libro dixit Verborum delectum originem esse eloquentiæ, eiusque copiæ principem, inuentorémq; Ciceronem esse. Quod affirmare videtur, & ipse Cicero dum in Bruto sic loquitur, Certè nos & boni aliquid attulimus iuuentuti, magnificentius quàm fuerit illud genus dicendi, & ornatius, & nocuimus fortasse, quòd veteres orationes post nostras nō à me quidem (meis enim illas antepono) sed à plerisque legi sunt desitæ. Et subdit. Cùm autem anno post ex Sicilia me recepissem, iam videbatur illud in me quicquid esset, esse perfectum & habere maturitatem quandam suam. Fuisse autem eandem perfectionem in plerísque Ciceronis æqualibus, testatur idem in eodem libro vbi connumeratis compluribus sui temporis oratoribus. Nec vlla, inquit, ætate vberior oratorum fœtus fuit. Et in eodem triginta annis mihi Crassus ætate præstabat. Quod idcirco posui, vt dicendi prima maturitas in qua ætate extitisset, posset notari, & intelligeretur iā ad summū penè esse perductam: vt eo nihil fermè quisquam addere possit. Et idem in in Tusculanis non solum perfectionem ætatis suæ testatur sed interituram

breui

breui eloquentiam prædicit. Oratorum, inquit, laus ita ducta ab humili venit ad summum, vt iam quod natura fert in omnibus rebus, ferè senescat, breuísque tempore ad nihilum ventura videatur. De cuius ætatis perfectione, Cicero in quadam epistola ad Atticum de Tulliola filia loquens, Ego inquit, ijs temporibus tam eruditis quantum fieri poterit, illam cõsecrabo omni genere monumentorum. Et Horatius. Venimus ad summum fortunæ, pingimus, atque Psallimus, & luctamus Achiuis doctius vnctis. Et solinus de Augusto. loquens Quod tempus, inquit, fermè solum repertum est, quo plurimum, & arma cessarunt, & ingenia floruerunt. Et Plinius de naturali historia de M. Varrone loquens. In illa, inquit, ingeniorũ, quæ tunc fuit multitudine. Et Horatius veterũ ætatem carpens, & suam perfectam affirmans, de Lucilio sic scribit.

Si foret hoc nostram fato delapsus in ęuum.
Deteret sibi multa, recideret omnes, quod vltrà
Perfectum trahetur, & in versu faciendo
Sępè caput scaberet, viuos & roderet vngues.

Et Quintilianus post quàm vt potuit, defendit Lucilium à nota Hortatij, qui eum fluere lutulentum dixerat, perfectiorem eo Horatium fatetur, cùm dicit. Multò est tersior, ac purus magis Horatius. Hanc perfectionem idem Quintilianus dat Tibullo, dicens. Tersus atq; elegans videtur esse Tibullus, sunt qui Propertium malint. Et idem de Virgilio loquens, vt illi naturæ cœlesti atque immortali cesserimus, ita curæ, & diligentiæ. Et subdit, Cæteri longè sequentur. Et de Cicerone: Nec verò quod in quoque optimum fuit, studio consecutus est tãtùm, sed vt plurimas, aut potius omnes ex seipso virtutes extulit, immortalis illa ingenij, & beatissima vbertas, & subdit: vt non hominis nomen, sed eloquentiæ videatur. Et de Cæsare, quòd perfectè loqueretur, Cicero in Bruto, Cæsar latinè loquebatur elegantissimè, nec id solùm domestica consuetudine, tamen vt esset perfecta illa benè loquendi laus, multis literis, & ijs quidem reconditis, & exquisitis summo studio, & diligentia est cõsecutus Erat pratera Hortẽsius (vt iuquit Cic.) verborum splendore elegans. Erant in L. Torquato plurimæ

literæ:non hæ vulgares,ſed interiores, & reconditæ, & ſumma verborum grauitas, & elegantia. L. Domitius nulla quidem arte, ſed Latinè dicebat. Erat Piſoni verborum delectus elegans.In M.Claudio autem verbum nullum,aut durum,aut inſolens,aut humile,aut in longius ductū Marcellus lectis verbis vtebatur. Quid plures huius ætatis conet prætereà conquirere? quorum nomina vt doctiſsimorum virorum multis in locis connumerata comperire poterimus.Scripta autem cùm ſint vetuſtate deleta,nuſquam reperiemus,quin potius eius temporis ea proferamus, quorum monumenta quotidie in manibus verſantur. Lege multorum epiſtolas, quæ inter Ciceronis epiſtolas leguntur, vt Seruij Sulpitij, M. Marcelli, Q. Metelli Celeris, Q. item Metelli nepotis, P. Vantij, L Luceij, M. Bithinij Curionis, M. Cælij, Dolobellæ, Gn. Placi. Galbæ, C Aſinij Pollionis, M Lepidi, A.Cecinnæ, Decij Bruti, M. item Bruti, C.Caſsij,C.Marij,P.Lentuli, Trebonij, M. Catonis, C. Cæſaris, Gn.Pompeij, Q Ciceronis filij, Cornelij Balbi, Oppij, Hircij quos, & penè infinitos alios eruditiſſimos viros florentiſsima hæc Ciceronis ætas effudit: dices in hac ſola ineſſe ſuccum illum, & quaſi ſanguinem incorruptæ Latinitatis, ac non fucatum, ſed naturalem quendam eloquentiæ nitere candorem, pari propemodum ingenij felicitate, & verborum elegantia,vt ſi titulos dempſeris, illas non facilè à Ciceronis epiſtolis internoſcas, Quod præclarè Cornelius Tacitus de claris oratoribus comprobat, cùm dicit. Sicut apud nos Cicero quidem cæteros eorundem temporum diſertos anteceſsit, ſic Caluus, & Aſinius, & Cæſar, & Brutus, iure prioribus, & ſequentibus anteponuntur. Nec refert quod inter ſe ſpecie differant, cùm genere conſentiant, at aſtrictior Caluus: numeroſior Aſinius, ſplendidior Cæſar,amarior Cælius,grauior Brutus, vehementior,& hac valentior Cicero,omnes tamen eandem ſanctitatem eloquentiæ ferunt, vt ſi omnium pariter libros in manum ſumpſeris, fatearis quamuis in diuerſis ingenijs,eſſe quandam iudicij ac voluminis ſimilitudinem,& cognationem.

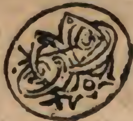
SED iam de imperfecto, & corrupto potiùs, ac vitioſo tempore vt propoſuimus, aliquid afferamus. Secuta

cuta post ætatem Cicc. alia doctorum ætas, satis vel eorum proprio testimonio indicauit, non solum quantum à cacumine, & fastigio præcedentis ætatis abfuerit, verũ etiam mutato dicendi genere, & eloquentia omni propè in barbariem versa, ad imum celerius quidem quàm ascenderat, properarit. Quod vt luce clarius videatur, pauca quæ ex multis, breuitatis causa, collegi, labēti stilo veluti quodam inducto freno subnectam. Seneca in prologo primæ declamationis. Vt possitis, inquit, æstimare quantum quotidie ingenia decrescant, & nescio qua iniquitate, & ad malum pronitate naturæ, eloquentia se retrò tulerit. Quicquid habet Romana facundia, quod insolenti Græciæ aut opponat, aut pręferat, circa Ciceronem effloruit. Omnia ingenia quę lucem nostris studijs attulerunt, tunc nata sunt. In deterius quotidie data res est, vt ad summum perducta rursus ad infimum velocius quidem quàm ascenderat, relabatur. Quod etiam affirmat, Statius in epistola Syluarum suarum, dicens, Manlius certè Vopiscus vir eruditissimus, qui vindicat à situ literas iam penè fugientes. Et Quinti Dicendi, inquit, mutauimus genus, & vltrà nobis quàm oportebat indulsimus. Et alibi. Quid multa? totus propè mutatus est sermo. Et Diomedes grammaticus hanc literarum bonarum quasi ruinam testatur, cùm dicit, Iniecit postera ætas manum, & veluti disciplinam pristini seculi, ita sermonem fastidire cœpit, & noua veluti parturire verba Et alibi quasi ante oculos ponit, non solum imperfectionem sui seculi, sed etiam nostri, dum ait, Quid quod nihil iam proprium placet, dum parum creditur disertum, quod alius dixerit? A corruptissimo quoqne poëtarum figuras, seu translationes mutuamur, tum demum ingeniosi, si ad intelligendos nos opus sit ingenio. Et A. Gellius, Animaduertere est pleraque verborum Latinorum ex ea significatione, in qua nata sunt decessisse, vel aliam longè, vel in proximam, eámque decessionem fictam esse consuetudine, & inscitia temerè dicētium, quæ cuiusmodi sint non didicerunt. Cornelius verò Tacitus in eo libello, quem de claris oratoribus scripsit, hæc omnia latius persequitur, cùm in dialogo Maternum quærentem inducit, Exprime inquit, Materne causas, cur tantum ab eloquētia

eorum recesserimus, cùm præsertim centum viginti annos ab interitu Ciceronis in hūc diem effici ratio temporū collegerit. Et subdit. Quis enim ignorat eloquentiam, ac cæteras artes desciuisse ab ista vetere gloria? nō inopia hominū, sed desidia iuuētutis, & negligentia parentum, & inscitia præcipientiū, & obliuione moris antiqui. Quæ mala primū in vrbe nata, mox per Italiā fusa, iam in prouincias manat. Quòd adeò negligitur ab horum temporū disertis, vt in actionibus eorū, in quoq; verbo quotidiani sermonis fœda, ac pudēda vitia deprehendantur. Et subdit, Vt in paucissimos sensus, & angustas sentētias detrudant eloquentiā velut expulsam regno suo, vt quæ olim omnium artiū, vt dicunt, pulcherrimo comitatu pectora implebat, nunc circūcisa, & amputata, sine apparatu, sine honore penè dixerim, sine īgenuitate, quasi vna ex sordidissimis artibus discatur Ergo hanc primam, & præcipuā causam arbitramur, cur tantum ab eloquentia recesserimus. Imperfectionem etiam sui temporis testatur Pliu. In Epistol: naturalis historiæ, cùm libros suos respersos esse affirmat plurimū rerum, aut rusticis vocabulis, aut externis, imò barbaris, nō sine honoris præfatione ponendis. Et vt per gradus ad summum ascenderat eloquentia, sic eam per gradus ad imum descendisse videamus, Macrobius etiam tempora sua hac imperfectione infecta significat, cùm dicit, Peritum, impetratúmque volumus: vt æqui bonique consulant, si in nostro sermone natiua Romani oris elegantia desideretur. Apuleius autem, quem nostri temporis magis curiosi quàm eruditi sequi, & emulari student, in principio operis sui Latinas literas ignorare fatetur, In vrbe, inquit, Latia aduena studiorum Quiritum, indigena sermonem, erumnali labore, nullo magistro præeunte aggressus excolui. En ecce præcamur veniam, si quid exotici, ac forensis sermonis rudis locutor effudero, iam hæc quidem ipsa vocis immutatio desultoriæ scientiæ stilo, quem accessimus respondet: Quis, rogo te, ferat non tam Apuleium, qui vt mali edificij dominus, se architectum non adhibuisse, ita literas, sine præceptore coluisse gloriatur, quàm aliquos esse, qui malint fœtores, & quisquilias eius colligere, quàm verborum floribus perfectissime, Ciceronis æta-

tis,

tis, quam signauimus, inherere? Sed quid alij Apuleio similes, insequentium ætatum autores de seipsis & temporum suorum inscitia balbutiãni videamus. Sidonius, de suis nugis. Talis est ordo, inquit, vt sine plurimis, nouisque verbis, quæ præfata pace plurimorum eloquentium specialiter tibi, & Complatonicis tuis nota sunt, nugæ ipsæ nõ valuerint expediri. Et alio in loco de liberalibus artibus agens ita loquitur. Virtutes artium istarum seculis potius priscis seculorũ rector ingenuit, quæ per ætatem mundi iam senescentis lassatis veluti seminibus, emedullatæ, parum aliquid hoc tempore, atque id in paucis mirandum ac memorabile ostentant. Et alibi. Increbuit, inqnit, multitudo desidiosorum, vt nisi vel paucissimi meram Latialis linguæ proprietatem de triuialium barbarismorũ rubigine vindicaueritis, eam breui abolitam defleamus. Et Fulgentius. Nostri, inquit temporis ærumnosa miseria non dicendi petit studium, sed viuendi stet ergastulum. Nec famæ assistẽdum poëticæ, sed fami consulendum domesticæ. Martianus verò Capella, Martianum filium nugas suas non ferentem introducit, dum in principio operis sui sic orditur. Dum crebrius istos Hymenæi versiculos, nescio quid inopinatũ intactúmque moliens, respersum capillis albicantibus verticem, incrementisque lustratibus decuriarum, nugulas ineptas non perferens, Martianus interuenit. Quid de alijs aliarum ætatum hominibus dicam? quorum nonnulli etiam nostri temporis scriptores: cùm quid scribere sunt aggressi, non solùm bonorum verborum delectum neglexerunt, sed illud maximè studuerunt, vt vel veteratorum rubiginem, vel nouorum autorum asperitatem suis scriptis admiscuisse, & similitudinem pessimi cuiúsque & corruptissimi vltrò appetijsse videantur. Quod factum est, vt nõ solùm proprietatem Romani sermonis, verùm omnem penè illam suauitatem, & quasi salubritatem Latinæ dictionis amiserint, obliti hunc esse legendi fructum æmulari meliora, & quæ in alijs maximè probes, quæve inter optimi cuiusque & elegantissimi dicta mireris, in aliquem vsum nõ sine venustate, atq; luce, ac mũditia verborum cõcinna deriuatione cõuertere, sicuti Cicero, &

eius ætatis candidissimi antores fecerunt, quamuis ad illud fastigium, illam summitatẽ, & propè diuinitatem, aspirare nemo posſit. Illa enim sublimitas, quanquã imitabilis illa quidem videtur cupienti, nihil tamen est experienti minus, audendum tamẽ, & ita adnitendum, vt quod assequi non possumus, imitari saltem voluisse videamur. Sed quoniam nihil nos præcipiendi causa dicere, neque magistri, sed æstimatores videri volumus: nec sermonem nunc tàm informamus bonum: quã deterremus malum, quantum Cicero, & ea ætate Latinitatis principes noua verba vitauerint, vnde omnis Latinæ linguæ pernicies comparata est, breuiter ostendamus. Cicero. in oratore oratorem instruens ita præcipit. Ergo ille tenuis orator modo sit elegans, nec in faciendis verbis erit audax, & in transferendis verecundus, & parcus, & in priscis, reliqúisque ornamentis, & verborum, & sententiarum remisſior. Quintilianus vero vsitatis, inquit, verbis tutius vtimur: noua non sine quodam periculo fingimus Nam si recepta sunt modicam laudem afferunt, repudiata etiã in iocos exeunt. Audendum tamen, nanque, vt ait Cicero, etiam quæ primò dura visa sunt, vsu moliuntur: sed nobis non est concessa fictio nominum. Si quis autem dixerit ideò nouanda esse nobis verba quòd eorum penuria laboremus, audiat Ciceronem, qui de natura deorum ita loquitur, Quod illa quæ à Græcis accepissent, Latinè dici posse diffiderent. In quo genere tantum profecisse videmur, vt à Græcis ne verborum quidem copia vinceremur. Vt in Tusculanis. O verborum inops interdum, quibus abundare te semper putas Græcia. Et de finibus bonorum, & malorum, Sed ita sentio, & sæpe disserui, Latinam linguam non modò non inopem, vulgò putatur, sed locupletiorem esse quàm Græcam. Sed dicet aliquis parienda esse necessariò noua verba cùm quid ex Græco vertendum sit, & minus occurrat verbum Latinum vsitatum. Sunt enim (vt inquit Cicero de finibus bonorum, & malorũ) imponẽda noua nouis reb. nomina. Sed ad hoc quasi respondere videtur A. Gellius cũ dicit. Cũ quid ex Græco, quod nõ placeret, transferre voluisſẽ, hoc ego supersedi vertere, quia nouis, & incõditis vocibus vtẽdũ esset, quas pati aures per

inso

insolétiam vix possent. Sed ipse idem Cic. qui dixit verba non parienda esse, imponendaque noua nouis rebus nomina vsuque molienda, quæ dura præ nouitate viderentur, quàm abstinens illorum fuerit, quamue nouitaté verborum vitauerit, infrà ponemus. Cùm in Bruto, Declamo verbum sui temporis nouum dicere vellet, Commentabar, inquit declamitans: sic enim nunc loquũtur. Et idem in libello de mundo, Vt in singulis, inquit, essent bona media, vix enim audeo dicere medietates, sed qua si ita dixerĩ, ita intelligatur. Et in Philippicis M. Antoniũ notans, quòd verbum nouum protulisset, ita dicit, Tu porrò ne pios quidem sed piissimos quæris, & quòd verbum omnino nullum in lingua latina est, id propter tuam diuinam pietatem nouum induces. Varro auté de lingua Latina docet, antiquos etiam vitasse verba nimium noua, Extremum inquit, nouissimum quoque dici ceptum vulgò, quòd mea memoria, vt Aelius Gallus, sic senes aliquando nimiũ nouum quod esset, vtebantur. Et A. Gellius. Quòd à M. Varrone proloquium à M. Cicerone pronunciatum dictum est. Quo Cicero tamen vocabulo, tantisper vti se attestatus est, quoad melius inquit, inuenero. Quintilianus autem veriloquium, inquit ipse Cicc. qui finxit reformidat. Et Ci. de finibus bonorũ & malorum, quasi cum dolore dixit, vt ita dicam, indolentia. Varro de analogia verborum repertores verborum nouorum damnat, ostendens ipsas aures nouitates has quodammodo respuere, cùm dicit, Tantum inter duos sensus interesse volunt, vt oculis semper aliquas figuras suppellectilis nouas conquirant, contra aures expertas esse velint. Quotus quisque iam seruos habet priscis nominibus? quæ mulier suum instrumentum vestis, atque auri veteribus vocabulis appellat? sed inductis non tam irascendum, quàm huiusce prauitatis patroni. Et idem Editimum dici oportere censet magis quam Aedituum, quòd alterum sit recenti nouitate fictum, alterum antiqua origine incorruptum. Sed pro eo à plerisque Aeditus dicitur, noua & commenticia vsurpatione. Quæ omnia cùm ita sint, A Gellius quasi de ijs sentétiam ferens libro vndecimo, ita scriptum reliquit. Verbis vti aut nimis obsoletis, exculcatisque aut insolentibus, nouitatisque duræ, & illepidæ,

pidæ, par esse delictum videtur. Sed molestiùs equidem, culpatusque esse arbitror, verba noua, incognita, inaudita dicere, quàm inuulgata, & sordentia. Noua autem videri dico etiam ea, quæ sunt inusitata, & desita, tametsi sint vetusta. C. etiam Cæsar libro de analogia mo̅nuit, infrequens, atque insolens verbum tanquam scopulum fugiendum esse. Suetonius quoque de Augusto scribe̅s, Genus eloquentiæ, inquit, secutus est elegans, & temperatum, vitatis sententiarum ineptijs, atque inconcinnitate, & reconditorum verborum (vt ipse dicit) fœtoribus, præcipuamque curam dixit sensum animi, quàm apertissimè exprimere, Cacozelos autem, & antiquarios diuerso genere vitiosos, pari fastidio spreuit. Sed nec Tiberio parcit exoletas interdum, & reconditas voces aucupanti. M. quidem Antonium vt insanum increpat, quasi ea scribe̅tem, quæ mirentur potius homines, quàm intelligant: Sed opus est inquit, dare te operam, ne molestè scribas, aut loquaris. Quin Augustum. A. Gellius ab eloquentia, & latinitate laudat, dum dicit, Diuus etiã Augustus memoriarum veterum exequentissimus, linguæ Latinæ non nescius, munditiarum patris sui in sermonibus sectator. Et Cicero de oratore, præclarè monet vitanda esse verba prisca, & à consuetudine sui temporis, quo perfectio sermois vigebat, remota, cùm dicit. Sunt enim illi veteres, qui ornare nondum poterant ea, quæ dicebant, omnes propè præclarè locuti quorum sermone assuefacti qui erunt, ne cupientes quidem poterunt loqui nisi Latinè. Neque tamen erit vtendum verbis ijs, quibus iam consuetudo nostra non vtitur, nisi quando ornandi causa parcè. Sed vsitatis ita poterit vti, lectissimis, vt vtatur is, qui in veteribus erit scriptis studiosè, & multùm volutatus: atq; vt latinè loquamur, nõ solùm vide̅dum est, vt & verba afferamus ea, quæ nemo iurè reprehendat. hæc Cic. Sed quanquam in omni re difficilium est formam optimi exponere, quod aliud alijs videtur optimum (varia enim sunt iudicia, nec facilis explicatio, quæ forma excellat) dubitari tamen à rectè considerantibus nequaquam poterit, quin illa multorum nostri temporis insulsitas, & insolentia, ac quædam (vt ita dicam) orationis insania, siccitas, inopia, à malorum lectione, & imitatione nascatur. Quare cùm

sit

ſit eloquentiæ, ſicut reliquarum rerum fundamentum ſapientia: vnde in pœtica teſtatur Horatius. Scribendi rectè ſapere eſt, & principium & fons:& in bonis omnia quæ ſumma ſunt, iurè laudentur, verborũ bonorum delectus eſt in primis ſapienter habendus, idque facile aſſequemur,ſi delegerimus noſtratia,non peregrina,propria,non ineptè tranſlata,vſitata, nõ noua, pura, non horrida,luminoſa,non tenebricoſa. Quod contingere certè nulli poterit niſi ei,qui autores diuinę illius Ciceronis ætatis perlegerit. Sublimitas enim & magnificentia, & nitor, & autoritas ex optimis illis eius ſeculi autoribus tantummodò prouenit,ij ſoli locutionem emendatam,& Latinam originem, & quaſi ſolum, ac fundamentum quoddam eloquentiæ poſuerunt. Inſequentium autem autorum lectio doctrinam quidem diuerſarum rerum conferre poterit, elegantiam autem & nitorem non poterit: quin potius mixtura verborum, quibus illi vſi poſtea fuerunt,omnem propè florem incorrupti illius ſermonis, quem quis ex optimorum lectione collegerit,breui quaſi de manibus excutiet,barbarumque omnino reddet.Cùm autem quicquid literis mandatur, id commendari omni eruditorum iudicio deceat: ſitque decus hominis ingenium, ingenij verò eloquentia. nec tam præclarum ſcire latinè,quàm turpè neſcire: eniti,& toto(vt aiunt)pectore incumbere debemus,vt non vulgares literas,ſed interiores,& perfectas verborum grauitatem, & elegantiam,nitorem, & candorem,atque veram denique Romani ſermonis eloquẽtiam de perfectorum illorum quos connumeraui,autorum fontibus hauriamus: abiecta obſoleta, priſca nimium & vetuſta priorum, nouaque omnia ſequentium autorum fugiamus. Sed in hoc verborum delectu auriũ quoque quoddam iudicium adhibendum eſt, quod non arte aliqua perpenditur,ſed quodam quaſi naturali ſenſu,prudentiaque percipitur. Cùm verò ex verbis omnis conficiatur oratio, atque idcirco illuſtria verba ex optimo quoque id ætatis autore legenda ſint,vt latina, & elegans ſurgat oratio, id quoque maximè obſernãdum eſt,nè qua nimis elaborata concinnitas,ſumen eloquentiæ potiùs extinguat,quàm accendat. Remouendus erit igitur(vt ait Cice.)omnis inſignis ornatus,nec calami-

ſtri

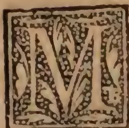
ſtri quidem adhibebuntur fucati, etiã medicamenta candoris, & ruboris omnia repellantur, elegantia tantùm, & mũditia quæratur, ſermo purus, & Latinus remaneat, dilucidus, luculentus, politus, planus: quid deceat circunſpiciatur. Omni enim pars orationis eſſe debet laudabilis, ſicut verbum nullum niſi graue aut elegans excidat. Cumque in omnibus, rebus videndum ſit, quatenus, ne noſtra modum excedat oratio, vna, breuiq́ue Ciceronis clauſula concludemus. Sic, inquit, modo is, qui dicet, aut ſcribet inſtitutus liberaliter, educatione, doctrinaque puerili, & flagret ſtudio, & à natura adiuuetur: & vniuerſorum generum infinitis diſceptationibus exercitatus, ornatiſſimos ſcriptores, oratoreſque ad imitandum cognouerit, næ ille haud ſanè, quemadmodũ verba ſtruat, & illuminet à magiſtris iſtis requiret, ita facilè in rerum abundantia ad orationis ornamenta (duce natura ipſa, ſi modo eſt exercitata) labetur, Hæc ille. Exercitatione autem hæc omnia facile conſequemur. Stilus enim optimus ſcribendi artifex, ſtructuram non inopem, non minutam, non interpunctam, ſed locupletem, numeroſam, aptamq́ue conficiet. Omiſſis igitur, & repudiatis nouitijs iſtis, & ſemidoctis, qui ignobilia nimis, & ſordentia, nouata, fictaq́ue verba de imperfectis autoribus eruere, & in vſum latinæ linguæ introducere, ac veluti ciuitate donare, & quaſi latinam coloniam deducere geſtiunt literarum oſtentatione, inepti verius quàm glorioſi, elaboremus veluti apes lectiſſimis floribus inſidere. Proſequi enim quod quiſque vnquam vel contemptiſſimorum hominum dixerit, aut nimiæ miſeriæ eſt, aut certè inanis iactãtiæ, & detinet atque obruit ingenia, melius alijs vacatura. Eruditionem vernaculam, ac plebeiam, & verborum monſtra vitemus eorum hominum, qui inquinatè, & parum compoſitè minuſq́ue elegantes ſcripſerunt, quorum ita eſt confuſa oratio, ita perturbata, tantaq́ue inſolentia ac peruerſitate verborum plena, vt oratio, quæ lumen rebus adhibere debet, obſcuritatem potiùs, & tenebras afferat. Dum enim exquiſitis, nouiſque verbis vti volunt, infantiſſimi reperiuntur, qui cùm emendatores vſitati ſermonis eſſe velint, deterreri non poſſunt, quo minus inuſitatis verbis vtantur, nihil aliud rectè, & latinè loqui putantes, niſi nouè, & inuſitate loqui. Verbiſq́ue

bisque improprijs gaudentes, redundantibus, obscuris, ambiguis, nouis, Græcanicis, quo magis eorum expurgandus est sermo, fugiendaque barbaria: ediscenda de Cicerone, & Ciceronis æqualibus vera Latinitas, quæ nihil aliud est, nisi incorrupta loquendi obseruatio secũdum Romanam linguam. Cuius (vt dixi) licet veteres illi, quos connumeraui quasi genitores extiterint, eam tamen, seculum illud Ciceronis emendauit, excoluit, expoliuit. Sed satis sit hoc admonendi, non docendi causa dixisse, propter agrestes quosdam, & indomitos certatores, qui cùm imitari nesciant autores bonos, malos causa nouitatis extollunt. Nec id vitio mihi dari debet. An (vt ait Varro) reprehendendus sit, qui orationem minus valentem propter malam consuetudinem traducit in meliorẽ? An cũ quis perperã consueuerit quid facere in ciuitate, non modo patiemur, sed etiam pœna afficiemus? Idem, si quis perperam cõsueuerit dicere verbum, non corrigemus, cùm id fiat sine pœna? adde quod perfugio literarum nihil gratius, nihil iucundius, nihil homine libero dignius inuenio: agitatio enim mentis institutæ ad agendum semper aliquid dignum viro, tantisper adquiescit, dum in literarũ studijs versatur. Ea enim vel discendo, vel scribendo aliter, in eáque scientiæ, & cognitionis delectatione perfunditur, fitque (vt ait M. Varro) vt dum ita mussitamus, pluribus horis viuamus: quanquam ea demum soláque dicenda est vita, quæ sine CHRISTO Deo non viuitur. Vale.

DE

DE MODIS LATINE LOQVENDI.

IROR admodum post aureum illud Ciceronis seculum, plerosque doctissimos viros, qui ad nostram vsque memoriam, multa eruditissimè scripserunt, ne odoratos quidem esse tam suaues dicendi flosculos, qui passim fragrant, & enitescunt in lectione perfectissimorum autorum, quos quasi inuictissimos Heroas immortalis illa, ac propè cœlestis Ciceronis ætas, veluti equus ille Troianus effudit, è quibus, ego (quod sine arrogantia dixerim) accuratè, diligenterque, nonnullos collegi, ac propemodum in fasciculos manipulosque sigillatim, ac suo quenque loco disposui, quo & his literulis desideriũ vrbis Romæ, à qua tot iam annos absum, lenirem, & simul vt bonarum literarum studiosis, ac posteritati vtcunque prodessem. Cùm autem sint nonnulli, qui non modò elegantiam verborum, sed proprietatem ipsam & verum, ac natiuum dicendi succum nihil faciant, ad sensum verò solùm respiciant, in eaque heresi ita hereant, atque tabescant, vt ad suam opinionem etiam leges per capillos attrahant repugnantes. Adducunt enim Vlpianum, de adimendis legatis, lege, Siquis. Sed melius est, inquit, sensum, quàm verba amplecti, & eundem de præscriptis verbis, lege, Natura rerum inductum, vt plura sint negotia, quàm vocabula, & Celsum de legibus, Scire leges, non hoc est, verba earum tenere, sed vim ac potestatem habere, & Paulum de fundo instructo, lege, Cùm de lanionis. Optimum ergo esse, Pedius ait, non propriam verborum significationem scrutari, sed in primis quid testator demonstrare voluerit. Ijdem non attendunt, id solùm à Iurisconsultis præscribi, cùm quid manifestè colligitur, aliud quem sensisse quàm dixisse, aut scripsisse, quod præcipuè in testa

testamentis vsu venire solet. In cæteris verò veluti capite sancitũ esse, vt proprietas verborum, quibus singulis tota oratio conficitur, omnino obseruetur. Nam quis nescit proprietate verborum neglecta, quibus totum orationis corpus, velut quibusdam filis contexitur, orationem ipsam conturbari, incertamque & ambiguam reddi? Quam opinionem à legibus profectam, leges ipsæ apertè postea infirmant: vt Marcellus de legatis III. Non aliter inquit, à significatione verborum recedi oportet, quàm cùm manifestum est, aliud sensisse testatorem. Et subdit: Cùm plerunque abusiuè loquantur, nec proprijs nominibus ac vocabulis semper vtantur. Et Celsus De supellectile legata, l. Labeo, §. ij. Non enim inquit, ex opinionibus singulorum, sed ex communi vsu nomina exaudiri debere. & subdit: Equidem non arbitror quenquam dicere, quod non sentiat: vt maximè nomine vsus sit, quo id appellari non solet. Et post Paulò: Non tamen à Seruio dissentio, non videri quempiam dixisse qui non suo nomine vsus sit. Et Paulus De rebus dubijs, l. iij. In ambiguo inquit, sermone non vtrunque dicimus, sed id duntaxat, quod volumus. Itaque qui aliud dicit, quàm vult: neque id dicit quod vox significat, quia nõ vult neque id, quod vult, quia id non loquitur. Similiter sentire videtur Diodorus, cui Crona cognomentum fuit. Nullũ, inquit, verbũ est ambiguũ, nec quisquã ambiguum dicit aut sentit, nec aliud dici videri debet, quàm quod se dicere sentit is, qui dicit. At cùm ego, inquit, aliud sensi, tu aliud accepisti: obscurè magis dictum, quàm ambiguè videri potest Quare (vt in Bruto ait Cicero) cùm confluxerint in hanc vrbẽ multi inquinatè loquentes ex diuersis locis, eò magis expurgandus est sermo, & adhibenda ratio, quæ mutari nõ possit: nec vtendum prauissima consuetudinis regula. Nam cùm eloquentia (vt ait Cicero de optimo genere oratorum) constet ex verbis & sententijs, perficiendum est vt purè, & emendatè loquẽtes, quod est Latinè, verborũ & propriorum, & translatorum elegantiam persequamur. Sed iam quod instat, agamus.

Quàm abstrusus, & quàm diu apud veteres veluti de industria latitanè modus hic dicendi à multis

non intellectus, à nullis ferè rectè obseruatus est? *Acceptum* enim *referre* & *expensum ferre*, nemo hactenus, quod sciam, rectè collegit. Quæ verba cùm frequenter apud bonos autores diuinæ illius Ciceronis ætatis legissem, collatis locis, & discussis, id videtur mihi esse acceptum referre, quod peruerso loquendi modo dicunt, ponere ad introitum: expensum autem ferre id esse, quod corrupto sermone dicunt, Ponere ad exitum. Quod vt clariùs cognoscatur, loca ipsa, quæ collegi, ponere, & paulò altiùs repetere statui. Duæ erant apud veteres tabulæ, vt etiam nunc fit: vna accepti, altera expensi. Hæ postea mutato dicendi genere, vt in plerisque alijs, à multis tabulæ dati & accepti dictæ sunt. Sed nos optima quæque verba Latina quærenda censemus, barbara & noua relinquenda. Quod autem accepti & expensi tabulæ vocarentur, Cicero testatur pro Roscio Comœdo, cùm dicit: Tabulas Fannius accepti & expensi profert suas. Et paulò pòst: Vtrum cætera nomina in codicem accepti & expensi digesta habes, an non? & ibidèm: Non habere se hoc nomen in codica accepti, & expensi: & in eodem: Quando sextertium CCCLIII. in codice accepti, & expensi non sunt, & subdit: Tum in codice acceptum & expensum esse debuit. Plautus in Mostel. Benè igitur ratio accepti atque expensi inter vos conuenit. Cicero in Verrem: Nunc ad sociorum tabulas accepti & exqensi reuertamur. Cùm autem scribebant in tabula accepti, se pecuniam ab Titio accepisse, Titio dicebant pecuniam acceptam referre: vbi verò in altera tabula notabant, se pecuniam Titio dedisse, Titio scribebant pecuniam expensam ferre. Declarat hoc Asconius Pedianus cùm dicit: Quæstores vrbani ærarium curabant, eiusque pecunias expensas & accepas in tabulas publicas referre consueuerunt: ex quibus postea modus loquendi translatus est, vt cùm quid officij in nos ab aliquo conferatur, id nos illi acceptum referre: contra, si quid ab eo aduersi accidat, improbitati illis expensum ferre dicamus: vtrũque genus loquendi, quæ his subscripsimus, loca manifestiùs demonstrabunt.

Cicero pro Aulo Cecinna: Hac emptione facta pecunia soluitur à Cesennia, cuius rei putat iste rationẽ reddi

non

non posse, quòd ipse tabulas euerterit, se autem habere argentarij tabulas, in quibus sibi expensa pecunia lata sit, acceptaque relata: quasi id aliter fieri oportuerit, cùm omnia ità facta essent, quemadmodum nos defendimus.

Idem in Verrem: Propter quod minùs Dolobella Verri acceptum retulit, quàm Verres illi expensum tullit. In eundem: Homo stultissime atque amentissime, tabulas cùm conficeres, & cùm extraordinaria pecunia crimen subterfugere velles, satis te elapsurum omni suspicione arbitrabare, si qubus pecuniã credebas, ijs expensam non ferres, neque in tuas tabulas vllũ nomẽ referres, cùm tot ibi nominibus Curtij referrent, quid proderat tibi expensum illi non tulisse?

In eundem: Fœneratio erat eiusmodi, iudices, vt etiã hic quæstus huic cederet: num quas pecunias ferebat ijs expensas, quibus cùm contrahebat, aut scribæ istius, aut Timarchidi, aut etiam ipsi isti referebat acceptas.

In eundem. Si mihi acceptum non retulisset, putabat se aliquid defensionis habiturum.

In eundem Verrem: Sexcenta milia accepta pupillo Malleolo retulit, Et subdit: Quando Chrysogono expensa lata sunt.

Ibidem: Tamen sextertia sexcẽta millia cùm accepta retulisset, sextertia quinque millia soluta non sunt.

Idem in Philippica 2. Ego amplius sextertiorum ducenties acceptum hæreditatibus retulit.

Idem pro Roscio Comœdo: Qui pecuniam expensam tulerunt, & subdit: Ille si non iussu huius expensam tulisset, non scripsisset. Et vt intelligatur acceptum referre, vel expensum ferre, id esse quod dixi, scribere videlicet quem debere, vel creditorem esse, etiam si pecunia data non esset, declarat Cicero in eodem Roscio, dicens: Hæc pecunia necesse est, aut data, aut expensa lata, aut stipulata sit. Datam non esse, Fannius confitetur: expensam latam non esse, codices Fannij confirmant: stipulatam non esse, taciturnitas testium concedit. Idem Rufo: Si mihi expensa ista sextertia centum tulisses. Idem Attico: Pro eo tibi præsentem pecuniam solui, imperaui, ne tu expensam muneribus ferres. Eidem: videas enim vnde nummi sint, mihi feras expen-

ſum. Idem in Philippica: Quuis vnquam in illo inuentus eſt, qui Lucio Antonio mille nummûm ferret expenſum? Horatius:

Gratus Alexandro regi magno fuit ille
Chærilus: incultis qui verſibus, & malè natis,
Rettulit acceptos regale numiſma Philippos.

Iulianus De iure dotium. l. Tale ſtipulatione. Socer genero ſuo ſic legauerat, *Lucio Titio filia mea nomine centum hæres meus dare damnas eſto*. hanc pecuniam generũ petere debere, & exactam acceptam legatis referri.

Vlpianus ad Senatuſconſultum Trebellianum. l. Mulier §. quare dicendum. Dicendum eſt potiùs fructibus hoc expenſum ferendum, quàm fidei commiſſo.

Alfenus De manumiſſionibus, l. Seruus. Sed ſi interea, dum eum manumitteret, acceptum ſeruo retuliſſet: videri peculij fuiſſe.

Floren. De pignoratitia actione, l. Cùm & ſortis nomine, & vſurarum aliquid debetur, ab eo, qui ſub pignoribus pecuniam debet: quidquid ex venditione pignorum recipietur, primũ vſuris, quas iam tunc deberi cõſtat: deindè, ſi quid ſupereſt, ſorti acceptum ferendũ eſt. Pomponius de peculio, l. Si mulier. Itẽ. ſi mulier creditori viri fundum vendiderit, & tradiderit ea conditione, vt emptor acceptam pecuniam viro referat.

Papinianus, Qui potiores, l. Si prior: vt primam tantùm pecuniam expenſam ferat.

Titus Liuius ab vrbe condita: Homines propè cccc, produxiſſe dicitur, quibus fœnore expenſas pecunias tuliſſet.

Labeo de legatis, l. Qui concubinam. Quod acceptũ in tabulis ſuis ex ea hæreditate retuliſſet.

Hircius in comment. Pecuniæ locupletibus imperabantur, quas Longinus ſibi expenſas ferri non tantùm patiebatur ſed etiam cogebat.

Ibidem: Sanatis vulneribus accerſit omnes, qui ſibi pecunias expenſas tulerant, acceptasque eas iubet referri, quibus parùm videbatur impoſuiſſe oneris, ampliorẽ pecuniam imperat.

Ibidem: Sibi quod rapuerant, acceptum referebant: quod intercciderat, aut erat interpolatum, Caſſio aſſignabant. Liquet ergo quod dixi, Acceptum referre,

id

id esse quod in orationibus, in tabula videlicet accepti describebatur, vel solutum esse ab aliquo, vel pro solutione admissum: & id esse ferre expensum, quod in tabula expensi notabatur quem debere stipulata pecunia vel alia re contracta: & vt notis sæculo nostro verbis vtar: Acceptum referre, erat ad introitum, quem facere creditorem: & expensum ferre, erat ad extitum facere debitorem. Quod declarat etiam Asconius Pedianus, cùm dicit: Expensum ferre, est scribere te pecuniam dedisse.

Id quoque aduertendum est: non solùm dici pecuniã acceptam referri, aut expensam ferri, verumetiam & alia quoque opera, vt infrà.

Cicero in Verr. Rabonio opus inde acceptum retulit. Cælius Ciceroni: Mentio facta est de legione ea, quam expensam tulit C. Cæsari Pompeius.

Marcell. ad legem Iuliam repetundarum, l. Lex Iulia. Illud quoque cauetur, ne expensum feratur opus publicum faciendum, frumẽtum publicè dandum, præbendũ, adprehendendum, sarta tecta tuenda, antequam perfecta probata, præstita legerint.

Iabolenus De suppellectile legata, l. Qui vestem cõmunem omnem, & res plurium generum suppellectili expensum ferre solitus erat.

Plautus sine accepto posuit, quod pauci hactenus (vt arbitror) intellexerunt, cùm in Asinaria dixit: Itaque ob asinos relatum precium Sauriæ numerari iussit seruo suo Leonidæ, id est, precium acceptum relatum Sauriæ, quod in ratione accepti Sauriæ adscriptum erat ob asinos, numerari Leonidæ seruo iussit. Cicero etiam acceptum similiter omisit, cùm in Verrem dixit: Vt si hanc ex fœnore populo pecuniam non retuleris, reddas societati. Hactenus de proprietate, vel de modo dicendi eorum verborum diximus: mox pauca de translatione dicemus.

Translatio.

Cato Ciceroni: Si tu, qua in re nihil fortuitò, sed summa tua ratione & continẽtia Reipub. prouisum est, Dijs immortalibus gratulari vos, quàm tibi referri acceptum magis gaudeo.

Cicero Attico: Te etiam atq; etiam oro, vt me totum

luendum suscipias: vt si hi salui erunt, quibus curæ sum, vnà cum his possim incolumis esse, salutem que meam beneuolentiæ tuæ acceptam referre.

Eidem: vt ita diceret, se quòd esset Senator, quòd ciuis, quòd liber, quod viueret, mihi acceptum referre.

Idem pro Cluentio: Voluit eum aliquid acceptum referre liberalitati suæ. Idem pro eodem: Verùm omnem tranquillitatem & quietem senectutis refert acceptam clementiæ tuæ. Plancus Ciceroni: Quòd sperant, quòd audent, omne Cæsari acceptum referre possunt. Titus Liuius ab vrbe cond. Nec Senatui, sed familiæ Liciniæ acceptum referebant. Id quoque aduertendum est, vt suprà dixi, translationem quóque fieri in verbo, Expensum fero, dum aliquid malè curatur: vt Scæuola: Quæ in fraudem, l. Pupillus: Creditores suæ negligentiæ expensum ferre debent.

ALIVS.

QVotiescunque bonos autores legens, incurro in vnum aliquod ex his, quæ iam dudum colligo, eleganter dictis: toties mihi vehementer gaudeo, ac quasi grandem aliquem nitidum que vnionem inuenerim, lætitia gestio: mox varietatem eorum considerans, eam voluptatem mente meliùs concipio, quàm verbis exprimo, aut in publicum profero: mirariq; non desino, cùm illorum perfectissimorum virorum diuinitatem, cùm multorum barbariem, ac quasi oculis obductam caliginem, videre licet vel ex his clausulis, quas infrà scripsi, *Aliud, aliter, contrà, secùs, iuxtà, statim, proximè, par, æquè, idem, simile, magis, pariter, quandoque* etiam comparatiuum, & alijs huiusmodi (non enim omnes collegisse me putem) quàm eleganter post se particulas *Ac, atque, Vt, quàm*, & quanta varietate obtineant. Quare vix considerari potest, quàm bellè, & quàm diuersè, quamúe appositè, & propriè idem viri disertissimi illis vtantur. Igitur primam de *Alio* cum particula *Ac* coniuncto, mox de reliquis aliqua subijciamus. Terentius in Phormio. Aliud mihi respondes, ac rogo. Varro de re rustica. Armentarius non aliud, ac bubulcus. Cicero in Verrem: Ne alio mense, ac fas erat comitia haberentur. Idem Attico: Quod quidem agere si liceret, alio modo ac nunc agendum esset. Idem De orato-

re: Potest

re: Poteſt enim non ſolùm aliud mihi, ac tibi, ſed mihi ipſi aliud aliâs videri. Idem pro Marco Cælio: Lux denique longè alia eſt ſalis ac lychnorum. Idem pro Cor. Balbo: Quid ergo hi poſſunt aliud iudicare, ac iudicauerunt? Idem de arte Rhetorica: Aut ſi alia ratione, aut aliam ob cauſam, ac dicet ſe reus feciſſe, demonſtrabitur eſſe factum. Cæſar in Comment. Qui longè alia ratione, ac reliqui Galli bellum gerunt. Vatinius Ciceroni: Longè alia conditione ego ſum, ac cæteri imperatores, T. Liuius ab vrbe condita: Aliam ſuam, ac transfugarum cauſam eſſe.

De allio cum particula atque coniunctio.

Plautus in Pſeudolo: Illi ſunt alio ingenio, atque tu: Terentius in Andr. Alium nunc cenſes eſſe me, atque olim cùm dabam. Idem in Eunucho, Vereor, ne aliorſum, atque ego feci acceperit. Varro de lingua Latina: Poteſt enim eſſe Saturnus hic alia de cauſa dictus, atque in Sabinis. Cicero pro Planco. Nec erit hæc alia ratio Planco, atque Laterenſi. Idem Attico: Mihi videris aliud tu honeſtum, meque dignum in hac cauſa iudicare, atque ego exiſtimem: Idem pro Murena: Si aliud atque exiſtimas. Idem Lentulo: Non alius eſſem, atque nunc ſum. Idem de Oratore: Tantum & aliud eſſe atque hoc, & hoc ſine illo ſummum eſſe poſſe. Idem pro Cluent. Si ipſe A. Cluentius ſententiam de iudicijs rogaret, aliam non diceret, atque ij dixerunt, quorum ſententijs Cluentium condemnatum eſſe dicitis. Idem in Academicis: Cùm aliud cognoſceret atque ſentiret. Idem in Rhetorica: alio nomine illam rem de qua agitur appellari oportet, atque aduerſarij dicunt. Idem pro Aulo Cecinna: Longè alia ratione recuperatores ad agendum hac actione venio, atque initio veneram. Idem Terentiæ: Noſtra factum eſſe negligentia, vt longè alia in fortuna eſſet, atque eius pietas ac dignitas poſtulabat. Cæſar in comment. Docet longè alia ratione eſſe bellum gerendum, atque anteà geſtum ſit. Idem ibidem: Longè aliud ſibi capiendum conſilium, atque antea ſenſerat. Idem ibidem. Ac longè aliam eſſe nauigatione in concluſo mari, atq; in aperti ſſimo oceano perſpiciebant. Saluſt. in Catilina: Ad hoc quicunque aliarum partium, atq; Senatus erant, conturbari. Rempub.

quàm minùs valere ipsi malebant. Cæsar in comment. Alij sunt legati partes, atque imperatoris. Hircius in comment. Neque enim aliud ius esse Cappadociç, atque Armeniæ. Ibidem: Si alia esset littoris Aegyptij natura, atque omnium reliquorum.

Hæc non habentur in exemplari Romano. Appendix.

C. Cæsar in anticatione priore: vno enim excepto, quam aliusmodi atq; omnis natura finxit, suos quisque habet charos. Cælius in primo. Neque ipsi eos alij modi esse atque Hamilcar dixit. Vbi aduertendum, Alij esse patrij casus, quemadmodum & Alius quod non solùm masculino, verumetiam in fœminino genere ostenditur. Cælius in primo. Antequam Barcha perierat, alij rei causa in Africam missus.

De particula Similiter, cum Ac, Atque, Vt, coniuncta.

Cicero de natura Deorum: Tu autem quid quæris? similiter facis, ac si me roges. Idem in Philippica prima: Neque verò illum similiter, atque ipse eram, commotum esse vidi. Idem de Officijs: Similiter eos facere, qui inter se contenderent, vter Remp. potiùs administraret: vt si nautæ inter se certarent, quis eorum potissimùm gubernaret. Paulus de liberis, &c. l. Filius familiâs: Miles similiter vt paganus, nominatim à patre, aut hæres scribi, aut exhæredari debet.

De particula Simili, ac Dissimili, cum Atque, & Ac, coniuncta.

Plautus in Bacchid. Haud consimili ingenio atque illic est. Terentius in prologo Phorm. Ne simili vtamur fortuna, atque vsi sumus. Cicero pro C. Rabirio: Et similis viri tu vlcisceris patris mortem, atque ille persequeretur fratris sui? Idem de finibus bonorum & malorum: Itaque & similis erit finis boni, atque anteà fuerat. Idem de lege Agraria: Hic tamen excipit Pompeium simillimè, vt mihi videtur atque in illa lege. Idem Attico: Aut quiescendum quod non dissimile, atque ire in Solonium, aut Antium. Cæsar in comment. Hortatur eos, vt simili ratione, atque ipsi fecerunt, suas iniurias persequantur. T. Liuius ab vrbe cond. Hæc sunt Tribuni consilia vestra, haud hercle dissimilia, ad si quis

ægro, qui curari ſe fortiter paſſus, exemplo conualeſcere poſſit. Ibidem: Similem pauorem inde, fugamque fore, ac bello Gallico fuerat. Neratius de acquirendo rerum dominio, l. Quod in littore: Nec diſſimilis eorum conditio eſt atque piſcium & ferarum. Triphon. eodem titulo, l. Si is: Simile eſt, atque in hæreditate. & ſubdit: Nunquid ſimile ſit, atpue cùm ſtipulatur?

De particula Item, cum Atque, & Vt, coniuncta.

Varro de lingua Latina: Analogia non item ea diffinienda, quæ dirigitur ad naturam verborum, atque illa, quæ ad vſum loquendi. Idem de re ruſtica: Alij ad curſuram, alij ad prædam, non item ſunt ſpectandi, atque habendi. Ibidem: Hoſce item vt equulos, & educunt, & alunt.

De comparatiuo cum Ac, & Atque, coniuncto.

Cicer. Att. Mihi quidem videtur diutiùs abfuturus, ac vellem. Catul. Ille non minùs atque tu, pectore vritur intimo flamma, ſed penitus magis. Horat. Inachiæ langues minùs, ac me. Idem: His me me conſolor victurum ſuauiùs, ac ſi Quæſtor auus, pater atque meus, patruuſque fuiſſent. Plaut. in Merc. amicior mihi nullus viuit, atque is eſt. Terrent. in And. Non Apollinis magis hoc verum, atque hoc eſt. Horat.
Arctius atque hedera procera adſtringitur ilex.

De particula Secus, cum Ac, Atque, Quàm, coniuncta.

Plautus in Captiuis: Ne me ſecus honore honeſtes, quàm ego te. Cicero de Oratore: Me non multò ſecus facere, cùm de oratore diſputem, ac facerem, ſi eſſet mihi de hiſtrione dicendum. Idem pro Lucio Murena: Nõ ſecus ac ſi meus eſſet frater. Ibidem. Non dixi ſecus ac ſentiebam. Idem Attico: Velim domum ad tuos ſcribas, vt mihi tui libri pateant, non ſecus ac ſi ipſe adeſſes. Idem pro Planco: Cuius ego ſalutem non ſecus ac meã tueri debeo. Idẽ de Oratore: Sed paulò ſecus à me atq; illo, diſtributa. Ibidem: Sed aliquantò ſecùs, atque in tradenda arte dici ſolet. Idem de natura Deorum: Quoniam cœpi ſecus agere, atque initio dixeram. Virg. Haud ſecus, atque alto in luco. Idem: Haud ſecus, ac iuſſi,

iussi, faciunt. Labeo de adquirendo rerum dominio, l. Si epistolam: Non secus atque in continenti agro.

De particula Aliter, cum Ac, Atque, coniuncta.

Plautus in Truculento: Sed longè aliter est amicus, atque amator. Terentius in Adelphis: Nunquam te aliter atque es, in animum induxi meum. Idem in Heauton. Aliter tuum amorem atque est, accipis: nam & vita est eadem, & animus erga te idem, ac fuit. Varro de lingua Lat. Aliter atque in reliquis dicitur. Idem de re rustica: De emptione aliter dico, atque facio Idem: Aliter quadrigarius, ac desultor. Ibidem: Nec multò aliter tuendum hoc pecus in pastu, atque ouillum. Idem de lingua Latina. Hoc nunc aliter fit, atque olim. Ibidem: Quædam aliter olim, ac nunc. Cicero de oratore: Vrbana etiam dissimulatio est, cùm alia dicuntur, ac sentias. Ibidem: Cùm aliter sentias ac loquare. Idem pro P. Sylla: Torquatus rursus in me irruit, me accusat: ait aliter ac dictum est, in tabulas publicas retulisse. Idem in partitionibus oratorijs: Casu cùm aliter cecidit, ac speratum & putatum sit. Idem in Salustium: Neq; enim qui ita viuit vt tu, aliter ac tu loqui potest. Idem de Oratore: Aliter dicenda, ac intelligerentur. Idem de Officijs: Aliter de illis, ac de nobis iudicamus. Cæsar in comment. Sed ratio ordoque agminis aliter se habebat, ac Belgæ ad Neruios detulerant. Ibidem: Coactus est aliter, ac superioribus annis exercitum in Hybernis collocare. Cicero pro Sexto Roscio Amerino: Aliter causam egi, atq; ille existimaret. T. Liui, ab vrbe cond. Longè aliter patres, ac plebem adfecêre. Cicero ad pontifices: Proinde quasi isti vt de Cn. Pomp. aliter atque ego existimo, sentiant. Ibidem: Dubitans, timens, hæsitans, omnia aliter, ac vos in monumentis habetis, & pronunciarit & fecerit. Idem de arte Rhetorica: Aut aliter hoc in sermone atque in dicendo sit vtendum. Ibidem: Cùm aliter quid accidit, atque hi qui arguuntur, arbitrati esse dicuntur. Idem de oratore: Mouent illa etiam, quæ coniectura explanantur longè aliter atq; sunt. Idem pro Tito Annio Milone: Quam ob rem iudices, vt ad causam crimenq; aliquando

do veniamus, si neque omnis confessio facti est inusitata, neque de causa quidquam nostra, aliter ac nos vellemus à Senatu iudicatum est. Idem in episto. ad Seruium Sulp. Aliter cecidisse rem existimas, atque opinatus sis. Idem de finibus bonorum & malorum: Hic loquebatur aliter atque omnes sentiebant. Idem Curioni: Sed aliter atque ostenderam, facio. Idem pro domo sua: Hæc homines improbi ad quosdam viros fortes longè, aliter, atque à me dicta sunt, detulerunt. Idem in ver. Quòd iste aliter, atque vt edixerat, decreuisset. Paulus De rei vend. l. Pomponius: Aliter atque si certis regionibus possideatis. Vlpianus de seruitutibus, l. Quoties. Nihil agitur aliter, atque si concedas mihi, ius tibi nō esse in fundo tuo. Idem, Quando dies, &c. l. Quanquam: Semel cedit dies aliter, atque si cui in menses singulos, vel in dies, vel in annos singulos quid legetur. Idem de hæredibus instit. l. Circa eos. Celsus lib. 25. ff. probat aliter, atque probat in illa institutione.

De particula Contrà, cum Ac, Atque. Quàm, coniuncta.

Cicero pro Cor. Balbo: Si denique aliquid quod non contrà, ac liceret, factum diceretur, sed contrà atque oporteret Idem de Oratore: Vt contrà, ac dicat, accipi & sentiri velit. Idem in Verrem: Si hæc contrà, ac dico, essent omnia. Idem de finibus bonorum & malorum: Itaque contrà est, ac dicitis. Idem de diuinatione: Vides tamen omnia ferè contrà ac dicta sunt, euenisse. Idem in Philipp. 12. Præsertim cùm contrà ac Deiotarus sensit, victoria belli indicauerit. Salust. in Catilina: Vbi vidit Catilinam contrà ac ratus erat, contendere. Cic. pro P. Sylla: Iam enim faciam criminibus omnibus penè dissolutis, contrà atque in cæteris causis fieri solet. Idem in Catilinam: Iidemque iusserunt simulachrum Iouis facere maius, & in excelsum collocare, contrà atque anteà fuerat. Idem in somnio Scipion. Qui versatur retrò contrario motu atque cœlum. Cæsar in comment. Qui contrà atque esset dictum, prælium commisissent. Cicc. pro A. Cecinna: Miror te hoc in hac re alieno tempore, ac contrà quàm ista causa postulasset, defendisse Idem pro Cluentio: Generi sui contrà quàm fas erat, amore capta. Idem pro domo sua: Aut quid de vestro iure aut religione, contrà quàm proposueram, disputabo? Idem

de arte

de arte Rhetorica: Summa impudentia est, cum qui contrà quàm scriptum sit, aliquid probare velit Idem in Pisonem: Vt Senatus contrà quàm ipse censuisset, ad vestitum rediret. Vlpianus de seruitutibus. Quod vi, aut clam, l. Prætor ait: Si quis contrà quàm prohiberetur, fecerit. Idem: Quod vi, aut clam, l. Si alius. At Iulianus, qui ante nunciationis remissionem contrà quàm prohibitus fuerit, opus fecerit.

De particula Proximè, cum Atque coniuncta.

Cicero Dolabellæ: Non possum ego non aut proximè atque ille, aut etiam æquè laborare.

De particula Statim, & Confestim, cum Atque, Quàm, Vt, coniuncta.

Marcellus De fideicommissarijs libertatibus, l. Cùm fidei. Potest confestim vt fuerit alienatus petere. Vlpianus de ædilitio edicto, l. Aediles: Iudici eorum statim atque iudex factus est, omnium rerum officium incumbit. Martianus de officio proconsulis, l Omnes proconsules: Statim quàm vrbem egressi fuerint, habent iurisdictionem, Paulus ad Senatusconsultum Velleianum, l. Debitrix: Quamuis statim atque intercesserat mulier, competierat.

De particula Aequè & Perinde, cum Ac, Atque, Vt, Quàm, coniuncta. Et primò de Aequè, ac.

Plautus in Sticho. Scis tute facta velle æquè ac tu velis. Terentius in Andria: Quis miser æquè ac ego? Cicero Curioni: Cui charus æquè scis & iucundus, ac fuisti patri.

Aequè, atque.

Plautus in Aulul. Pumex non æquè aridus, atque hic est senex. Cæsar in comment. Aequè ferè latitudine, atque ille congestus ex materia. Cicero pro Cluentio: Aequè posthàc, atque illum dictatorium gladium pertimescamus. Idem pro Sexto Rosc. Amerino: Aequè turpe atque illud, de quo antè dixi. T. Liuius ab vrbe cond. Quos territos æquè atque hostes timebat.

Aequè, quàm.

Plaut: in Sticho. Ridiculus æquè nullus est, quàm dum esurit Idem in Aulul. Nunquam æquè patri nuncium lepidum attulit, quàm ego nunc meæ heræ nunciabo. Tit. Liuius ab vrbe cōdita: An est, qui dubitet Tribunos plebis

bis vllis iniurijs vestris æquè, quàm munere patrum in plebem offensos esse?

Aequè, Vt.

Cicero pro domo sua: Itaque libentissimè prædicabo Gn. Pompeium studio & autoritate æquè, vt vnumquenque vestrûm, pro salute mea laborauisse. Idem Attico: Et simul quòd æquè ea quæ sunt, vt ea quæ certè futura sunt, videre non possunt.

Tibullus.

Nec tibi sit, mea lux, æquè tam feruida cura,
Vt video paucos ante fuisse dies.

Aequè, absolutè.

Terentius in Hecyra: Aequè eadem studeant, velintque omnia.

Perindè, atque.

T. Liuius ab vrbe cond. Perindè atque capta vrbe.

Perindè, Vt.

Cicero pro Cluent. Nam perindè vt opinio est de cuiuscunque moribus: T. Liuius ab vrbe cōdi. Nec perindè vt maluisset, Ibid. Perindè vt eueniret res.

Perindè, quasi.

Cicero pro Pub. Quintio: Atque hęc perindè loquor, quasi illo ipso tempore, cùm te prætor iussisset ex edicto possidere. Idem pro T. Annio Milone: Hoc enim sępe ab istis dicitur, perinde quasi Appius ille Cæcus viā muniuerit. Idem pro Clu. Perinde quasi ego non ab initio huius defensionis dixerim. Idem pro eodem: Perinde quasi exitus rerum, non hominum consilia, legibus vindicentur.

De particula Par, ac Pariter, cum Ac, Atque, Vt, coniuncta.

Plautus in Menechmis: Ecastor pariter hoc, atque alias res soles. Idem in Aulularia: Pariter moratus, vt pater auusque huius fuit. Cæsar in commentar. Pari spacio transmissus atque in Gallia est in Britanniam. Cicero de natura Deorum: Neque enim mihi par ratio cum Lucilio est, ac tecum fuit. Titus Liuius ab vrbe condit. Trucidant fœminas pariter ac viros. Idem Liuius ibidem: Nequaquam pari ad parienda ea robore ac Romani fuissent. Ibidem: Amici pariter ac nūc subiecti ac obnoxij vobis minùs essemus.

De par

De particula, Pro eo, cum Atque, coniuncta: quæ omittere nolui, tametsi à recentioribus dicta sunt.

Vlpianus de testamentis, l Ad testium: Si quis ex testibus nomen suum non adscripserit, veruntamen signauerit, pro eo est, atque si adhibitus non esset. Idem de noui operis nunciatione, l. Prætor: Pro eo habendũ est, atque si nullo iure factum esset.

De particula, In partem, cum Atque coniuncta.

Cæsar in Commentar. In partẽ iuris, atque ipsi erant, receperunt.

De particula Idem, cum Ac, Atque, coniuncta.

Plautus in Mostel, Eundum animum oportet mihi esse gratum, vt imperaui, atque olim priusquam id extuli, cùm illi sublandiebar. Varro de lingua Latina: Idem ac diceretur, aut hic lepus, & hic nemus. Cato de re rustica: Pomarium seminarium ad eundem modum, atque oleaginum facito. Ibidem: Densus eodem modo componito, atque spiram. Titus Liuus de bello Punico: Ipsa re intellecturos nequaquam idẽ esse Syracusas ac Leontinos oppugnare. Vlpianus: Si cui plusquam per legem, &c. l. Nisi dolus: Non eandem causam esse decem aureorum, quos annnos tibi testes Pompeiæ Crispinæ patronæ tuæ relictos proponis, atque fuit alimentorum. Hircius in commentar. Cùm se inferiores eiusdem generis ac saporis aqua dicerent vti, atque antea consueuerant. Ibidem: Non oportere illum eodem vti vestitu, atque ipse vteretur.

De particula Iuxtà, cum Ac, Atque, Mecum, Tecũmque coniuncta, & quandoque absolutè posita.

Varro libro secundo rerum rusticarum: Feminas iuxtà ac mares habere solebat. Cicero oratione, qua gratias agit post reditum: Officijs iuxtà ac si meus frater esset, sustentauit: Salustius in Iugurthino: Propterea transuersis itineribus quotidie castra mouere, iuxtà ac si hostes adessent. Plautus in Asinaria: Dixi tibi mater, iuxtà rem mecum tenes. Salustius in Catilina: Nũc verò quo in loco res sitæ sunt, iuxtà mecum omnes intelligitis. Plautus in Persa: Iuxtà tecum, si tu nescis, nescio. Ibidẽ: Iuxtà tecum æquè scio. Salustius in Iugurthino: Iuxtà boni malique strenui, & imbecilles multi obtruncati sunt. Ibidem: Neque loco, neque mortali cuiquam, aut

tempori ſatis credere, ciues hoſtes iuxtà metuere. Ibidē: Hyemem, & æſtatem iuxtà pati. Ibidem: Plebi patribuſque poſtquam inuidia deceſſerat, iuxtà charus. Tit. Liuius ab vrbe cond. Abſentium bona iuxtà, atque interemptorum diuiſa fuerunt Ibidem: Trucidant inermes iuxtà atque armatos. Idem de bello Punico: Nauales ſocij iuxtà effuſi, ac ſi inſulas prædarentur. Idem ab vrbe condit. Iuxtà hyeme atque æſtate bella gerere poſſe. Idem de bello Macedonico: Humanum genus, veſtrum nomen imperiumque iuxtà ac deos immortales, iampridem intuetur.

ALTER.

QVanta eſt in multis bonarum literarum inſcitia? quàm ineptè, Deus bone, & ineleganter nonnulli dum ſe latinè, loqui putant, nouitatibus gaudent? Quis non dicit vnum, & duo? Primum & ſecundum? ecquis non dicit viceſimoprimo die? ſemel & bis? At videre licet, vel ex his quæ ſubieci, quantum ab illa vera germanaque Latina lingua defecerint, & quantum loquendi, dicendique mutauerint genus. Nam perfectiſſimo illo ſæculo, non vnum & duo, ſed vnum & alterum: nō ſemper primum & ſecundum, ſed frequentiùs primum & alterum: non viceſimo primo die, ſed altero & viceſimo die: non ſemel & bis, ſed ſemel & iterum dicebant. Qui verò dixerunt vnum & alterum ſignificare, vnum aut duo: vel vnum & alterum, ſignificare vnum & duo: vel de duobus vnum alterum ſemper dici, in eadem erroris naui verſati ſunt. Nam vnus & alter modus erat proprius loquendi, vnus aut duo non proprius, & vnus aut alter, & primus & alter de duobus non ſemper, ſed aliquando dicitur. Quandoque verò alter & alter loco vtriuſque dicebatur, vt infrà meliùs videbitur. Terent. Venit vnus & item alter. Cicero Attico: quid enim eſt tantum in vno aut altero die? Idem pro Aulo Cluentio: Vnus & alter dies interceſſerat, cùm res parùm certa videbatur. Et paulò poſt: qui cùm vnum iam & alterum diem deſideraretur. Ibidem: Habetur vna & altera concio vehemens & grauis. Idem in Verrem: Rex primò nihil metuere, nihil ſuſpicari, dies vnus & alter, plures, non refertur. Ibidem: Vnum & alterum menſem,

prope

propè annum, denique domi tuæ pyratæ aliquo tempore capti sunt. Ibidem: Tum repentè iste testes citari iubet, dicit vnus & alter breuiter. Idem Appio Pulchro: Si quem tibi item vnum alterúmve diem abstulerit. Virg. Iamq́ue dies, alterq́ue dies processit. Ouidius in Sappho. Et sub ea, versus, vnus & alter erit. Catullus: quàm veniens, vna atque altera rursus hyems. Horat in Sermonib. Ducendus comes vnus & alter. Ibidem. Ne si vafer vnus & alter. Idem in epistol, Si versus paulò concinnior vnus & alter. T: Liuius ab vrbe condit. Vno aut altero abrepto, Ibidem, Bellum in Sicilia iam alterũ annum geritur. Ibidem: Vni aut alteri militi Idem de bello Punico: Vno, aut ad summum altero precio. Idem pro Gn. Planco: quorum alter exercitum perdidit, alter vendidit, emptis prouincijs, à Senatu, à Repub à bonis omnibus defecerant. Idem pro Lucio Murena. Neq; in vno aut altero animaduersum est. Vlpianus de iudiciis. l. Nõnunquam: Post vnum, vel alterum. Idem de ædilitio edicto, l. Quis sit fugitiuus. Idem ait, nec eum, qui ad fugã gradum vnum, alterumúe promouit esse fugitiuum. Idẽ de noui operis nunciatione, l. Stipulatio: Non si vnum vel alterum cemẽtum fuerit positum Alfen. De iudicijs, l. Proponebatur: Si vnus, aut alter. Quo loco multi post illud Ciceronis diuinum seculum, deprauato dicendi genere ferè semper dicunt, primũ & secundum: veteres illi (vt diximus) plerunque primum & alterum dicebãt. Cato de re rustica: Prima est lenis, altera est crispa. Cicero in verrem: Alterum, tertium, quartum: permulta erant eiusmodi nomina. Ibidem: Primo die testium tanto numero citato, alter dies & amicis istius, & defensoribus tertius dies, sic hominem prosterneret. Idem pro A. Cluentio: Vnum, alterum, tertium annum Saxia quiescebat, Idem in Tusc. Primam posuit eam, de qua modò dixi, quæ orta esset ex præsensione rerum futurarum: alteram, quã ceperimus ex magnitudine commodorũ. Idem de natura Deorum: Vnus is modus est, de quo satis dixi, qui est susceptus ex præsensione rerum futurarum, alter ex perturbationibus tempestatum, tertius ex commoditate rerum. Idem in secunda Philip. Proximo, altero, tertio denique reliquis consecutis diebus. Horatius: Mille talenta rotundentur, totidem altera, porrò ter-

tertia succedant. Videre etiam licet, quanta sit venustas in ijs dicendi modis, Alterum tantum, tria tanta, sexcenta tanta, bis tanta. Plautus in Epidico: Imò etiã si alterũ tantum perdundum est. Idem in Bacchid. Alterũ tantum auri non meream. Cicero de Oratore: Vt necesse sit partẽ pedis aut æqualem esse alteri parti, aut altero tantum, aut sesqui esse maiorém. Callistratus de iure fisci, l. Non intelligit: Totum cum altero tanto cogitur soluere. Scæuola de alimentis, l. Libertis: Eo amplius alterum tantum, quãtum in singulis in numero præter cibaria & vestiaria, dari voluit. T. Liui ab vrbe cond. Alterum tantũ ex Latino delectu adijciebatur Plautus in Trinummo: Tribus tantis illis minùs reddit, quàm obserueris. Idem in Bacch. Sexcenta tanta reddam, si viuo, tibi. Idem in Pseudolo: Quasi mihi non sexcenta tanta soleant cred er. Idem in Mercatore: Imò bis tanto valeo, quàm valui priùs. Idem in Amphitrione: Bis tanto amici sunt inter se, quàm priùs. Varro lib. 3. rerum rusti. Ea pars reddiderit eo anno bis tantum, quàm tuus fundus. Hircius in comment. Accedebat propè alterum tantum. Ibidem: Peditum ac leuis armaturæ quater tantis.

His subijciam autoritates de modo dicendi, quem præposui de altero & vicesimo, & his similibus, quamuis deficiente iam prisco illo eloquentiæ candore, T. Liui & eius æquales, ac illis succedentes, vnum & viginti quandoque etiam dixerunt Sed primùm meliora, deinde de fece hauriemus, vt planè quod interest discrimen appareat. Cic. pro Cornificio: Liberaliùs literas accepi tuas, quas mihi Cornificius altero & vicesimo die (vt dicebat) reddidit. Idem pro Milone, vbi particulam *Alter* postponit, cùm superius eam præposuisset: Centesima lux est ab interitu P. Clodij, & opinor altera. T. Liuius ab vrbe cond. Anno tricesimo altero, quàm condita Roma erat. Idem tandem mutato aliquantulum dicendi genere ibidem dixit: Vna & viginti legionibus eo anno defensum imperiũ Romanũ est. Et ibidem: Signa vnum & triginta capta. paulòpost. Vnum & triginta oppida cœperunt.

Idem seruauêre elegantissimi illi viri in aduerbijs, semel, iterum, tertiùm, vt suprà diximus: quo loco ineptissimè dicunt, semel, bis, ter: vel, semel, secũdò, tertiò. Cicero

in Bruto. Antistius Piso sæpe dicebat, minus sæpe Pomponius, rarò Carbo, semel aut iterum Philippus. Idem de diuinatione: Quod semel ille iterúmque neglexit, ibidem A Senatu ludos illos iterum instauratos memoriæ proditum est. Cic de natura Deorum: Venereum faciat aliquamdo nonnunquã etiam iterum, ac tertium. Vlpianus de receptis arbitris, l. Labeo: Post causam semel atque iterum tractatam, Titus Liuius ab vrbe condita: Iulium ter, Virginum iterum apud Marcum Licinium inuenio, ibidem: Iterum ac tertiò venisse tradũt. Idem de bello Punico: Ter Perditæ patriæ sustinendum crimen est, semel cũ defectionem iussisti ab Romanis: iterum cùm pacis cum Hannibale fuisti autor; tertium hodie cùm restituendæ Romanis Capuæ mora atque impedimentum tu es, ille alter, frequenti in vsu apud antiquos reperitur, parùm tamen hactenus obseruatum. Cicero Attico: De illo altero quem scribis tibi visum esse non alienum Eidem: De illo altero scio equidem venire nunc nil posse. Idem de Oratore: Quid ille alter? Quid peram præsidij? Ibidem: Nam illud alterum genus quod quod est, temporibus, locis, reis desinunt. Salust. in Catil. Adherbalem, omnésque qui sub imperio Micipsæ fuerant, metus inuadit, in duas partes descedunt: Numidæ plures Adherbalem sequuntur, sed illum alterum bello meliores. Ibidem: In diuisione quæ pars Numidiæ Mauritaniã attingit, agro, vtrísque opulentior, Iugurthæ traditur: illam alterã specie, quæ vsu potiorem, quæ portuosior & ædificijs magis exornata erat, Adherbal possedit.

Sed nota, non semper dici, vnum & alterum, vel primũ & alterum, sed quandoque dici, alterum & alterum loco vtriusque vt suprà diximus. Cic. de diuina. Cùm duo quidam Arcades familiares iter vnà facerent, & Megaram venissent, alterũ ad cauponem diuertisse ad hospitem alterum. Idem de natura deorum: Non vides Solem deum esse, Lunamque, quorum alterum Apollinem Græci, alteram Dianam putant. ibid Ioues tres numerant in Arcadia alterum patre Aethere, alterum patre Cœlo, tertium Cretensem Saturni filium. Idem in Tusc. Nam duæ sunt ex opinione boni, quarum altera Voluptas, altera Cupiditas. Idem pro P. Qu. Quæ res in ciuitate duæ plurimùm possunt, hæ contra nos ambæ faciunt in hoc tẽpore, summa

ma gratia, & eloquentia: quarum alteram C. Aquili vereos alteram metuo. Horatius:

Fraternis animis quidquid volet alter & alter.

Cicero pro P. Sylla: Ita charus vtriſque eſt, atque iucundus, vt non alteros dimouiſſe, ſed vtroſque conſtituiſſe videatur. Idem pro Q. Ligario: Ergo hæc duo tempora carent crimine, vnum cùm eſt legatus profectus, alterũ cùm efflagitatum à prouincia propoſitus Africæ eſt. Tertium tempus eſt, quo poſt aduentum Vari in Africa reſtituit. Idem pro Cluentio: Ille iterum, ille tertiò auctionibus factis pecuniam dedit. Ibidem: Quamobrem alteram partẽ ſic, vt oremus. Idem pro domo ſua: Eijciuntur duo, quos videre improbi non poterant, alter per honorem turpiſſimum, alter per honeſtiſſimam calamitatem.

ADEO.

PRinceps ille Latinæ eloquentiæ Cicero, ac cæteri eius ætatis autores, vt reliquis omnibus ita elegantiſſimè particula *Adeò*, vſi ſunt, quám præ cæteris obſeruatione præcipua dignam, colligendum duxi. Cui veteres illi coniunctionem *Atque* præponentes, ſignificare eam aliquando, *Potiùs*, aliquando, *Etiam*, voluerunt, vt infrà apertè oſtenditur Cicero Seruio Sulp. Sed aliquid atque adeò multa afferunt de ſuo. Trebonius Ciceroni: Nihil adoleſcente tuo, atque adeò noſtro amabilius. Cicero pro Planco: inſector, poſco, atque adeo flagitio. Idem pro Cluentio: Clamore hominum de foro, atque adeò de ciuitate eſſe ſublatum. Idem pro Roſcio: Hoc conſilio, atque adeò hac amentia impulſi. Idem in Verrem: Atque adeò antequàm de incommodis Siciliæ dico, pauca mihi videntur de prouinciæ dignitate, vetuſtate, vtilitate dicenda. Idem in Catilinam: Creſcit in dies ſingulos hoſtium numerus, eorum autem caſtrorum Imperatorẽ, ducemq́ue hoſtium, intrà mœnia atque adeò in ſenatu videmus. In eundem: Qui de huius vrbis, atque adeò orbis terrarum exitio cogitant. Idem Attico: Cum Philotino loquere, atque adeò Terentiam habebis Idibus. Idem in Verr. Domo eius emigrat, atque adeò exit, nam iam antea emigrârat. Idem in eundem: Ex Sicilia diſcedendum, atque adeò fugien-

giendum esse arbitretur. Ibidem: Quæ si magna, atque adeò maxima vobis videntur quam variè & copiosè dicantur expectare nolite Ibidem: Cùm magno detrimẽto atque adeò exitio vectigalium. Ibid. At quam legem corrigit iudices, atque adeò totã tollit: Ibidẽ: Còm hæc essent ita constituta, Verres tot annis, atque adeò seculis inuẽtus est, qui hæc non commutârit. Plautus in Casina: Esurio, atque adeò nunc haud parum sitio. Terent Memini, atque adeò longũ est expectare. Plautus in Amphitri. Imò præter me venio, atque adeò tu Blepharo iudex fies. Idem in Casina: Dum mihi volui, huic dixi, atque adeò dum mihi cupio perperàm iamdudũ herclè. Tit. Liu. ab verbe cõd. Non petentem atque adeò absentẽ etiã creatũ credidêre.

ALLEGARE, LEGARE, ablegare.

ALlegare, legare, ablegare, à multis impropriè passim dicitur. Non enim verbi proprietatem attendunt, sed vulgarem errorem pesequuntur, nam cùm autorem aliquem in rem suam adducere: aut citare volunt, allegare illum dicunt, cùm Allegare sit, quasi in legationem quem rogatum pro paruis priuatisque causis mittere: Legare pro pûblicis magnisque rebus Ablegare verò est ferè in exilium eijcere, aut à cõspectu remouere, vt infrà patebit.

Allegare.

Plaut. in Epid. Si alegassem aliquem ad hoc negocium. Idem in Pseudolo. Pseudolus tuus allegauit hunc. Idem in Casina: Patet allegauit villicum, qui posceret sibi istam vxorem, & subdit: Filius autem allegauit armigerum suũ. Idem in prologo Casinæ. Conseruatam vxorem, conserui duo expetunt: alium senex allegat, alium filius. Idem in Amphit. Aliquem hominem allegent, qui mihi aduenienti os ocillet probè. Idem in Persa Imò alium allegauero, qui vendat, qui esse se peregrinum prædicet. Terrent. in And. Te obsero, vt non credas me esse allegatum hunc senem. Cicero Catoni: Extremum, inquit, illud est, vt quasi diffidens rogationi meæ Philosophiam ad te allegem. Idem Mar. Marcel. Si mihi tecum minùs esset, quàm est, cum tuis omnibus allegarem ad te illos, à quibus intelligis me præcipuè diligi. Idem pro Sexto Roscio Amerino. Nam

Nam ſtatim Chryſogonus & ipſe ad eos accedit, & homines nobiles allegat ijs, qui peterent, ne ad Syllam adirent, Idem in Philip. Cretenſis iudex, isq́ue nequiſſimus, quemadmodum ad hunc reus alleges? Qu. Cicero de petitione Conſulatus ad M. Tullium: Herogandi omnes ſunt diligenter, & ad eos allegandum eſt: perſuadendumq́ue eſt ijs, nos ſemper cum optimatibus de Reipub. ſenſiſſe. Cicero in Verrem. Cùm ſibi omnes ad iſtum allegationes difficiles, omnes aditus arduos, ac potiùs interclusos viderent. Ibidem: Primò neceſſarios iſtius ad eum allegatos eſſe dicebat. Ibidem. Petit à me Rabirius, & amicos allegat, facilè impetrat.

Legare.

Saluſtius in Iugurthino: Legantur tamen in Africam maiores natu nobiles amplis honoribus vſi. Tit. Leui. de bello Macedon. Conſulem legari ad id bellum placuit. Plautus in Amphit. Delegit viros primorum principes, eos legat Telebois. Cicero pro Pub. Sextio: Ne iſti quidẽ, quos legatos non modò nullo Senatuſcõſulto, ſed etiam impugnante Senatu, tute tibi legaſti. Idem ad Atticum: Me legatum iri non arbitrabar. Idem ad eundem: Meam ſtultam verecundiam, qui legari noluerim ante res prolatas. Idem in Verrem vtrunque declarat, cum dicit: O Dij immortales, quanta iſte cupiditate, quantis allegationibus illam ſibi legationem expugnauit? Idem Aulo Cecin. Caſſium ſibi legauit, Brutum Galliæ præfecit. In Verrem: Centuripini Andronem Centuripinum legarunt ad Apronium.

Ablegare.

Plautus in Caſina: Hinc adoleſcentem peregrè ablegauit pater. Terent in Hecyr. Aliquò eſt mihi ablegandus, dum parit Philumena. Varro de re ruſt. Pecus à prato ablegandum, & omne iumentum, Cicero Attico: A fratris aduentu me ablegat, T. Liu. ab vrbe cond. Sub tempus pueros venatum ablegauit. Idem de bello Punico Ablegandum eò vnde ad nos fama accedere non poſſit. Ibidem: Deinde vbi ablegatum velut de induſtria M. Marcellum viderunt. Ibidem: Niſi tota procul Sicilia ablegarentur. Ibidem: Remotam in perpetuum, & ablegatam ab vrbe, & ab Repub. iuuentutem. Ibidem: Ablega-

Ablegatione iuuentutis ad Veliternum bellum. Idem de bello Macedonico: Orare vt se extra Italiam aliquò ablegarent.

AMPLIVS.

Ampliùs aduerbium est, quandoque comparitiuum. Aduerbium tritum est: sed videre licet, quàm eleganter comparatiuo antiqui vsi sunt: in quo obseruandũ est, eos quandoque ipsum comparatiuum non solum ablatiuo, sed etiam accusatiuo, quandoque & nominatiuo sine particula Quàm, iunxisse. Quæ, & eiusmodi, qui sedulò obseruauerit, & scriptis suis intermiscuerit, paruo negocio elegans euadet. Idem fecerunt de particulis, Plus, Minus, Abhinc.

De particula Amplius, nominatiuo coniuncta.

Cicero pro Rosc. Comœdo. Ampliùs sunt sex menses. Idem in Verrem: cùm enim Syracusis ampliùs centum ciues Romani cognoscerent. Cæsar in comment. Inuentebat ex captiuis, Sabini, flumen à castris suis non ampliùs decem millia passuum abesse Hircintus in cõmentar. genitiuo coniunxit, cùm dixit: Ampliùs duorum millium terga vertebant. T. Liu. de bello Punico: Ampliùs populi fuerunt centum viginti. Ibidem: Ampliùs sex millia hominum capta.

De particula Ampliùs, accusatiuo coniuncta.

Cicero in Verrem: Qui cùm ampliùs centum ciues Roman. haberet ex conuentu Syracusarum. Idem id Atticum: Qui ager, vt dena iugera sint, non ampliùs hominum quinque millia potest sustinere. Idem pro Roscio Comœdo. Tu hoc nomen triennium ampliùs in aduersarijs iacere pateris? Cæsar in comment. Cùm ipsi non ampliùs octingentos equos haberent. Ibidem: Ampliùs horas quatuor fortissimè pugnauerunt. Virg in Bucol. Treis pateat cœli spacium non ampliùs vlnas. Salustius in Catilina: Quod ampliùs annos XXX. Tribunus atque præfectus, aut legatus fuerat. T. Liuius ab vrbe cond. Ceperunt ampliùs tria millia hominum. Pompeius Lucio Domitio: Non ampliùs quatuordecim cohortes Luceriam coegi.

De

De particula Ampliùs, & diutiùs ablatino coniuncta.

Terét. Sexaginta annos natus es, vt conijcio, & eò ampliùs. Cicero pro Roscio Comœdo: Hoc nomen triennio ampliùs in aduersarijs relinquebas Idem pro Lucio Flac. Laodiceæ viginti pondo paulò ampliùs. Idem pro Caio Quinto: Annum, & eò diutiùs post mortem Caij Quintij. Cæsar in comment. Quæ castra, vt fumo atque ignibus significabatur, ampliùs passuum millibus octo in latitudinem patebant. Ibidem. Millibus ampliùs quingentis in longum patet. Cælius Ciceroni: Ampliùs quadraginta diebus mansit. Tit. Liui. ab vrbe condita: Pugnatum ampliùs duabus horis est. Idem de bello Punico: Victi ampliùs ducenti cecidêre.

De particula plùs, ablatiuo, accusatiuo, & nominatiuo iuncta: & primùm de ablatiuo.

Terent. in Hecy. Dies triginta, aut plùs eò in naui fui. Cicero pro Pub. Quintio: At tecum plùs anno vixit in Gallia. Idem pro Planco: Non possum dicere eum præfuisse, neque possum negare eum ab fuisse, sed non plùs duobus, aut tribus mensibus. Tit. Liuius de bello Punico: Ab vtraque parte sexcentis plùs peditibus, & dimidium eius equitum cecidit. Ibidem: Fama tenuit haud plùs fuisse modio. Ibidem: Non plùs vno Romanorum amisisse.

De Plùs, iuncta accusatiuo.

Cato in re rustica. Ne plùs quatuor digitos transuersos emineant. Cælius Cicer. Hîc multum ac diu ludetur, atque ita diu, vt plùs biennium in his tricis moretur. Vitruuius: Ita à pariete distent, vt ne plùs pateat palmum. Idem: Disponantur inter se ne plùs spacium habentes pedes binos. Idem: Dum ne plùs inter duos modos alligationibus binos pedes distent: Tit. Liuius de bello Macedonico: Aberat acies eorum paulò plùs quingentos passus.

De Plùs, iuncta nominatiuo.

Tit. Liuius de bello Macedonico: Plùs quinquaginta hominum ceciderunt. Ibidem: Paulò plùs trecenta vehicula missa. Idem de bello Punico, Hominum eo die cæsa plùs duo milia. Ibidem: Plùs tamen duo millia hostium eo die cæsa. Ibid. Plùs decem millia capta.

De particula Minùs nominatiuo, accusatiuo, & ablatiuo coniuncta, & primùm de nominatiuo.

Cicero in Verrem: Iussit vt quæ statuæ C. Verres ipsius & patris & filij essent, eas quæstores demoliendas locarent; dumque ea demolitio fieret senatores triginta non minùs adessent. Titus Liuius de bello Punico Minùs duò millia hominum effugerunt. Ibid. Haud multò minùs quàm mille capta. Idem Hispani paulò minùs mille homines pacti transtulerunt signa.

De Accusatiuo.

Ibidem: Nunquàm nix minùs quatuor pedès alta iacuit. Vitruuius: Aluei autem latitudo inter parietem & puteum non minùs sit pedes senos.

De Ablatiuo.

Cice pro Lucio Flacco: Ante pedes prætoris in foro expensum esse auri pondo centum paulò minùs. Cæsar in commentar. Minùs horis tribus millium pedum 15. in circuitu munitionem perfecerunt. Ibidem: A millibus passuum minùs duobus castra posuerunt. Vitruuius: Cùm non minus tribus corijs fuerit deformatum.

Obseruatum item est in Aduerbio Abhinc, quandoque ablatiuo, quandoque accusatiuo iungi.

Terentius in Andria: Abhinc triennium ex Andria commigrauit huic viciniæ. Cic, pro Cornelio Balbo Etenim si Fn. Pompeius abhinc annos quingentos fuisset. Idem in Verrem Horum pater abhinc duos & viginti annos mortuus est. Ibidem, Quæstor C. Papirio consule fuisti abhinc annos quatuordecim, Idem in philip. Etenim si abhinc annos propè XX. hoc ipso in templo negaui posse mortem immaturam esse consulari, quantò veriùs nunc negabo seni? Idem de diuinatione, Demosthenes quidem, qui abhinc annos propè quadringentos fuit. Horatius:

Scriptor abhinc annos centum qui decidit.

De Ablatiuo.

Cicero pro Roscio Comœdo, Criminatio tua, quæ est Roscium cum Flauio pro societate decidisse, quo tempore? abhinc annis quindecim. Idem Attica pro Corn. Me abhinc annis ampliùs 25. spopondisse dicit. Flauius Alphenus

nus de iudicijs, l.) Proponebatur, Qui abhinc centum annis fuisset.

HIc quoque loquendi modus non est prætereundus, quo ætas illa aurea Ciceronis vtebatur. Cùm enim aliquis vulnerabatur, accepisse tum vulnera, Romano dicendi more dicebant. Notandi sunt etiam & alij modi loquendi ab hoc verbo *Accipio* profecti, vt Accipere cladem accipere iniuriam, accipere detrimentum, accipere conditionem, accipere hospicium, accipere plagam. Malè acceptus, benè acceptus, & huiusmodi. Cice. in Philip. ipseque Caius Pansa Consul, Imp cùm inter media hostium tela versaretur, vulnera acceperit Idem pro Milone: Primum illud vulnus accepit, quo teterrimam mortem obiret. Idem in Catilinam, Ille tum graue vulnus accepit. Idem in Verrem: Si illum locum aperuimus suspicioni aut crimini, accipiendum esse statim vulnus. Idem Bruto: Pansa fugerat vulneribus acceptis, quæ ferre non potuit. Idem Seruio Sulpitio, Nunc autem accepto hoc tam graui vulnere, etiam illa quæ cõsenuisse videbantur, recrudescunt Idem Quinto fratri, Cùm Sextius, multis in templo Castoris vulneribus acceptis, subsidio Bestiæ seruatus esset Cæsar in comment. Cùm circumuentus multis vulneribus acceptis cecidisset, Ibidem, Quorum alter accepto vulnere occudatus per suos, pro occiso sublatus est, Virg. Vulneraque illa gerens, quæ circum plurima muros accepit patrios. Idem, Sed neque vim plumis vllam, nec vulnera tergo accipiunt. Ouidius de Fastis, Diffugiunt hostes, inhonestaque vulnera tergo accipiunt. Ser. Sulp. Cicer. Nunciauit M. Marcellum collegam nostrum post cœnæ tempus à publio Magio Chilone familiari eius pugione percussum esse, & duo vulnera accepisse, vnum in stomacho, alterum in capite secundum aurem. Cicero pro Publio Sextio; Tribunum plebis viginti vulneribus acceptis iacentem, moribundumque vidisti. Idem pro P Sylla: Accepit P Sylla iudices, vulnus vehemens & mortiferum. Idem Gne. Planco: Cùm perseuerantiam sententiæ suæ non salutem Reipub. retinuisset, tamen ob illam qua illud voluntarium vulnus accepit, iustissimos omnium Metellorum constantia, & clarissimos triumphos gloriæ laude superauit. Titus Liuius ab vrbe condita: Vulnere accepto ægrè à circunstantibus

ereptus

ereptus eſt. Ibidem: Multa vulnera accepta Idem de bello Punico: sub caudis quæ maximè mollis cutis vulnera accipiunt Ibidem: Cùm multa Romani milites acciperẽt vulnera. Idem ab vrbe condita: Plures vulnera accipiunt Ibidem Plura accipiunt, quàm inferunt vulnera. Vlpianus de ſenatuſconſult. Syllano, l. Cum alter. Ant alia vulnera iſti acceperunt.

Accipere plagam.

Varro de re ruſt. Si qua tonſura plagam accepit, eum locum alligat pice liquida. Cic. Attico; Atque ille locus inductus eſt à me diuinitùs, ne vna plaga accepta P. C. conciderent. Idem Tyroni: Maximam plagam accepit, quòd is qui ſummam autoritatem in illius exercitus habebat. Titus Labienus eius ſocius ſceleris eſſe noluit. Eidem: Nihil video quod ſperandum putem iure præſertim, cùm ea plaga in Aſia ſit accepta Idem de Fato: Eam plagam potiùs accipiam, quàm fato omnia fieri comprobem. Idem in Verr. Tu, inquam, tantam plagam tacitus accipere potuiſſes.

Accipere cladem.

Titus Liuius ab vrbe cond. Poſt acceptam proximæ pugnæ cladem. Ibid. Ex inſidijs propè magna accepta clade

Accipere iniuriam

Cice. in Verrem: Nulla priuatim accepta iniuria. Idem Quinto fratri. Qui accepta iniuria, illa ſpectacula quærebat. Cæſar in comment Ne quam noctû oppidani à militibus iniuriam acciperent. Plautus in Mercatore: Ad cœnam vocat, venio, decumbo acceptus hilarè, atque ampliter. Idem in Ciſtellaria: Ita lepidè nitideq; in prandio accepiſti apud te, vt ſemper meminerim. & ſubdit: Ita hodie hîc accepti ſumus ſuauibus modis. Varro de lingua Latina: Ita in prandio nos lepidè nitideque accepiſti Idem de re ruſt. Et me, abſente patrono hoſpitio accipiebat. Ibid. His omnibus ita acceptis, vel compoſitis, præcipua cura domini requiritur. Cic. de Oratore: Ego verò atque hilarè acceptus, inquit. Plautus in Amphit. Aduenientem hîc me hoſpitio pugna accepturus eſt. Ibid. Familiaris accipere faxo haud familiariter. Virgilius.

Accipit

Accipit hospitio. Cicero in somnio Scipionis: Post autem regio apparatu accepti, sermonem in multam noctem produximus.

Malè acceptus.

Cicero in Verrem: Epicrates homines multis verbis malè acceptos dimisit. Ibidem: Malè accipit verbis Raboniũ. Lentulus Ciceroni: Exclusus enim Antiochia Dolabella, & in oppugnando malè acceptus, nulla alia confisus vrbe, Laodiceam, quæ est in Syria ad mare, se contulit. Hircius in commentar. Itaque aduersarij malè accepti, dum demum præsidia contulerunt. Brutus Ciceroni: Recurri ad meas copiolas (sic enim eas verè appellare possum) sunt enim extenuatissimæ, & inopia omnium rerum pessimè acceptæ.

Accipere conditionem.

Cæsar in commentar. Respondit non esse consuetudinem populi Romani, accipere ab hoste armato conditionem.

Accipere detrimentum.

Ibidem: Quod detrimentum culpa & temeritate legati sit acceptum. Cicero pro lege Manilia: Nam in cæteris rebus cùm venit calamitas, tum detrimentum accipitur. Ibidem: Neque eos quidquam aliud adsequi classium nomine, nisi vt detrimentis accipiendis maiore affici turpitudine videremur,

Accipere dolorem.

Cicero pro domo sua: Accepi pontifices magnum, atque incredibilem dolorem.

Accipere beneficium.

Cicero de prouincijs consularibus: Sed non is solùm gratus esse debet, qui accepit beneficium: verumetiam is, cui potestas accipiendi fuit.

Adsignare, Tribuere, Attribuere, Adscribere.

PLerique post Ciceronem autores verbum *Imputo*, dixerunt nouo & commentitio verbo. Antiquiores verò doctissimi, & clarissimi viri, quos nunquam satis laudare possumus, nō Imputo, sed Adsigno, adscribo, tribuo, attribuo, dicebant: vt infrà patebit.

Adsignare.

Cicero Aulo Cecinnæ: De quo quidquid detrahas, necesse est aut infirmitati, aut inuidiæ adsignetur. Idem pro Tito

Tito Annio Milone: Nec postulaturi, vt si mors P. Clodij salus vestra fuerit, idcirco eam virtuti Milonis potiùs, quàm pop. Rom: felicitati adsignetis. Idem ad Quint. fratrem: Improbitati & sceleri meo potiùs, quàm impudentiæ, misericordiæque adsignes. Idem Attico: Si perturbatior est, tibi adsignato. Eidem: Quoquo modo verò se res habeat, nihil adsignabis nec patriæ, nec patri. Idem in opere, quod inscribitur Brutus: Hæc si minùs apta videtur huic sermoni Brute, Attico adsigna. Idem pro Caio Rabirio Posthumo: Nec verò id huiusmodi quisquam, sed tempori adsignandum putauit. Tit. Liu. de bello Macedonico: Flens petijt, ne vnius amentiam ciuitati adsignaret.

Tribuere.

Idem in Bruto: Peto à te, vt id non modò negligentiæ meæ, sed ne occupationi quidem tribuas.

Attribuere.

Idem de Oratore Hoc si tu cupidiùs factum existimas, Cæsari attribues. Item de natura Deorum: At nonnunquam bonos exitus habent, bonis eos quidem adscribimus, attribuimus sine vlla ratione Dijs immortalibus. Idē in Verrem: Quis istuc Apronio attribuebat? Idem: Omnes id Verri tunc attribuebant. Ibidem: Dicerem hoc totum mihi esse attribuendum Iudices, si illi vnquam à me hoc postulassent. Ibid. Vt alijs caussam calamitatis attribueret. Ibid. Dico aut omnes extra culpam fuisse: aut, si vni attribuenda culpa sit, in eo maximam fuisse.

Q V A M.

QVàm elegans est, & plenus Romani candoris hic quoque dicendi modus, quem pauci obseruare studuerunt. Nam quis est nostrorum qui non dicat: Nouem annis postquam huc veni, Nouem annis antequam Romam essem ingressus? Qui modus loquendi etsi Latinus dici potest, elegans tamen & eruditi illius seculi dici non potest, quo seculo ita dicebant. Post nouem annos, quàm huc veni. Ante nouem annos, quàm Romam essem ingressus. Et cùm dicebant, Nouem annis antè, vel nouem annis pòst: raro subiungebant quàm, sed postponebant, vt infrà colligetur. Cato de re rustica: Postridiè, aut post diem tertium, quàm lecta erit. Ibidem: Post annum tertium quàm seueris, incendito. Cicero Attico: Quatuordecim annis

pòst,

pòst, Prætor est factus Tuditanus, quàm Consul Mummius. Idem de Oratore libro 2. Postero igitur die, quàm illa erant acta. Idem contra Rullum: Cùm multis annis pòstperijssent, quàm Prætores fuissent. Cicero filius Tiron: Aliquando venerunt post diem quadragesimũ & sextum, quàm à nobis discesserant. Cæsar in Commẽt. post diem quartum, quàm est in Britanniam ventum.

Catullus:

Smyrna mei Cinnæ nonam post denique messem
Quàm cœpta est nonamq́ue êdita post hyemem.

Hirtius in com. Post diem tertium, quàm Africam attigit. Asconius Pædianus: Post nouem deinde annos, quàm sublata erant. Idem Post diem tertium, quàm Cato est absolutus. Idem: Post diem autem quartum, quàm postulatus erat Scaurus. Idem: Post diem tricesimum ferè, quàm erat Clodius occisus. Idem: Ante sexdecim annos, quàm hæc dicta sunt. Idem: Post pauculos statim dies, quàm inierat Tribunatum. Idem: Post septimum annum quàm Carthaginensibus bello secundo data est pax. Idem: Hæc oratio dicta est L. Cæsare & Figulo Consulibus, post annum, quàm pro Cornelio dixerat. Idem: Ante annum, quàm hæc dicerentur, acta est. Paulus de nautico fœnore, l. Fœnerator: Si nauis postea perierit, quàm dies præfinitus periculo exactus fuerit. Vlpianus de manumissio. l. Qui duos: Post annumq; quàm moriar, liber esto, & subdit: Post annum quàm hoc testamentum factum fuerit. Papinianus de peculio castrensi, l. Pater: Quòd si filius post annũ, quàm militare desierit, iure communi testamento facto vita decesserit. Martianus de muneribus, l. Reus: Post annum, quàm reus delatus est. Scæuola de legatis in vxorẽ: Post annos complures, quàm facit testamentum Tit. Liuius verò, labente iam in deterius Latino illo candore, absolutè absque aliqua particula Post vtitur, vt ab vrbe condi. Septimo die, quàm profectus erat in castra, redii Ibidem: Lilybæũ tertio die, quàm profectus erat inde, redijt. Ibid. Tertiodecimo die, quàm profectus erat inde. Lilibæum reuertus Idẽ de bello Punico. Octauo mense quàm cœptum oppugnari, captum Saguntum. Idem ab vrbe cond. Die XX quàm creatus erat, dictatura se abdicauit. Ibid. Quadringentesimo anno, quàm vrbs Romana condita erat, quinto tricesimo quàm à Gallis recepta. Idem de bel

de bello Macedonico: Altera die quàm à Brundusio soluit. Ibidem: Die tertio, quàm petierant. Ibidem: Anno tricesimo altero, quàm condita Roma erat.

AMABO.

AMabo, quæ interiectio amantis est, poëtæ illius singularis seculi quandoque cum pronomine, Interdum absolutè, quandoque non ad vnum, sed etiam ad plures: Oratores verò, & qui solutam scripserunt orationē, longè aliter vsi sunt: vt, ama me, âmabo te, frequenter dicerent. Plautus in Menech. Amabo mi Menechme. Idem in Persa. Dic âmabo. idem in Ruden. Quò âmabo ibimus? Ibidem: Ite, inquam, domum âmabo. Ibidem in Truculen. Properate, adferte mensam âmabo. Idem in Mercat. Amabo è castor mi senex eloquere. Idem in Menech. Pallam âmabo, quam tibi dudum dedi, mihi eam redde. Idem in Sticho. Quî âmabo pater? Catullus: Amabo mea dulcis Isiphilla. Cicero Cassio: Et âmabo te, cum dabis posthac aliquid domui literatū, mei meminēris. Idē Attico: Nostra autē negocia, quoniā Romæ cōmoraris âmabo te, explica. Eid âmabo te. incumbe in eā rē, & ad me scribe. Eidē: Ama me, nō libenter vidi, sed modò succenset, modò gratias agit. Eidem: Expecta âmabo te. Idē Quinto fratri: Amabo te mi frater, nisi vno meo fato, & tu, & omnes mei corruistis. Idem Attico: Sed âmabo te, nihil incommodo valetudinis feceris Eidem: Macte, sed âmabo te perfice mihi totum negocium. Idem Curioni: Sed âmabo te, cura & cogita nihil noui, sed illud idem quod initio scripsi. Idem Quinto fratri: Amabo te, aduola, consolabor te. Idem Attico: Cura, âmabo te, Ciceronem nostrum. Cælius Ciceroni: Amabo te, si quid quod opus fuerit Appio facies, ponito me in gratiam.. bidem: Amabo te, impera tibi, hoc curare soles libenter.

ABDO.

NEmo est ferè, qui ignoret Abdere quid significet: modum tamen loquendi, quo eo verbo doctissimi illi Romana lingua vsi sunt, quotus quisque est, qui norit? Aliqua verò, quæ sparsa multis in locis apud eos fluunt,
sub

ſub oculos ſubijcere ſtudui, vt ſint legentibus præſtò ad imitandum Terentius in Hecyra: Rus abdidit ſeſe. Cicero Curioni: Albo me in bibliothecam, itaque opera efficio tanta, quanta fortaſſe tu ſenties. Idem Planco: Abdidit ſe in intimam Macedoniam, quò potuit longiſſimè à caſtris. Idem in Piſonem: Domum ſe abdidit, inde nocte intempeſta crepidatus, veſte ſeruili nauem conſcendit. Idē pro Milone. Cùm ſe ille fugiens, in ſcalarum tenebras abdidiſſet. Idem Attico: In Aegyptum nos abdemus. Ibidem: Vtar tuo conſilio, neque me Arpinum hoc tempore abdam. Dolabella Ciceroni: Si ſe ille abdiderit in claſſem. Cæſar in comment. Aut ſe in Menapios abderet. Ibidem: Reliqui ſeſe fugæ mandârunt, atque in proximas ſyluas abdiderunt. Idem: Finibus ſuis exceſſerant, ſuaque omnia exportauerant, ſeque in ſolitudinem ac ſyluas abdiderāt. Virgilius tamen, cùm iam ætas illa aurea, quam ſuſpicere non deſino, propè obſoleſceret, ablatiuo vſus eſt, cùm in Georgicis dixit: Abde domo, nec turpi ignoſce ſenectæ. Et æqualis eius Titus Liu. ab vrbe condita: Se in ſuis, inquit, quique tectis abdiderunt. Ibid. Conſules in priuato abditi.

ASPIRARE.

QVàm parum notum eſt, & in vſu poſitum occultiore ſignificato verbum *Aſpiro*? quàm eleganter, quàm appoſitè diuini illi Latinitatis parentes eo vſi ſunt? quorum aliqua loca his ſubieci, ex quibus liquidò nihil aliud Aſpirare intelligimus, quàm accedere, peruenire, aſſequi, attingere Varro in libro rerum ruſtic. Ad quæ granaria nulla aura humida è propinquis locis aſpiret. Cicero Trebatio: Subinuideo, inquit, tibi, vltró te eſſe accerſitum ab eo, ad quem cæteri non propter eius ſuperbiam, ſed propter occupationem aſpirare non poſſunt. Idem in orat. Ad eam laudem quam volumus, aſpirare non poſſunt. In eodem. Ex bellica laude aſpirare ad Africanū nemo poteſt. Idem Attico Vectium in roſtra produxit, eumque in loco conſtituit, quo Bibulo Conſuli aſpirare non liceret. Idem in Verrem: Quò claſſes ſæpè conatæ nunquam aſpirare potuerunt. Idem in Tuſcul. Hæc etiam in equuleum conijciuntur, quò vita non aſpiret beata. Ibidem: Metrodorus,

occu

occupaui, inquit, te fortuna, atque cepi: omnesque aditus tuos interclusi, vt ad me aspirare non posses,

AFFECTVS.

AFfectus plerũque longè aliud significat, quàm quod passim inuenitur, Affectus iniuria, affectus contumelia, affectus molestia. Sed interiore ac reconditiore significato, id est quod viciatum, infirmum, ægrotum. Cicero de Oratore: Affectus, inquit, senectute. Idem Attico Quem quidem Neapoli affectum grauiter videram. Idem in Verrem: Nemo Agrigenti neque ætate tam affecta, neque viribus tam infirmis fuit.

Propertius:

Juppiter affectæ tandem miserere puellæ.

Cornelius Cels. Vbi lien affectus est, intumescit. Ibid. At renes vbi affecti sunt, diu malè habent. Cæser in comment. Qui sunt affecti grauioribus morbis. Ibid. Neque affectum valetudine filium exponere in terram patitur. ibidem: In corpore affecto. Titus Liuius ab vrbe cond. Color imperatoris, quem affectum visuros crediderant. Ibidem: Corpora affecta tabo. Ibidem: vires corporis affectæ Ibidem: Affecti plerique principum: Ibidem: Exercitum affectum prælio ac via nocturna excepêre. Ibid. Affectæ Veienti bello Reipub. remedio fuit. Papinianus ad ad legem. Falcidiam, l. In ratione: Qui moriente domino, ea valetudine affecti fuerant, vt eos non posse viuere certum esset.

Sed & eius verbi est alius quidam secretior sensus, quo, Deo iudicio, inchoare significet: vt Cicero de prouincijs cõsularibus. Bellum affectum videmus, & (verè vt dicam) penè, confectum: sed ita, vt si idem extrema prosequitur, qui inchoauit iam omnia perfecta videamus. Et in eodem Nam ipse Cæsar quidem cur in prouincia commorari velit, nisi vt ea, quæ per eum affecta sunt, perfecta Reipublicæ tradat?

ADVERSARIA.

OPeræ precium est, non ignorare Aduersaria, quæ sint, quo nomine antiqui illi multò aliter, ac vulgato sensu vtebantur. Erant enim aduersaria, & quantum colligere potui libelli ratiocinatorum, in quibus primùm

rationes

rationes accepti & expensi, negligenter & sine ordine scribebantur, mox in codicem diligentissimè præscriptæ referebantur. In qua re aduertendus est hic quoque elegans dicendi modus. Nam referre in codicem & in tabulas dicebant, vel nomina, vel pecunias, aut res alias, cùm per ordinem, vt dixi, describebant. Secùs iam in aduersarijs aliqua notabant sine ordine, & in confuso, & negligenter id faciebant. Cicero in fragmento orationis pro Roscio Comœdo: Non habere se hoc nomen in codice accepti & expensi relatum confitetur, sed in aduersarijs patêre contendit. Vsque eò ne te diligis, & magnificè circunspicis, vt pecuniam non ex tuis tabulis, sed aduersarijs petas; Suum codicem testis loco recitare, arrogantiæ est suarum præscriptionum, & literarum aduersaria proferre, non amentiæ est. Quòd si eandem vim diligentiam autoritatemque habent aduersaria, quã tabulæ, quid attinet codicem instituere, conscribere, ordinem conseruare, memoriæ tradere literarum vetustatem? Sed si quòd aduersarijs nihil credimus, idcirco codicem scribere instituimus, quod etiam apud omnes leue & infirmum est, id apud iudicem graue & sanctum esse ducetur? Quid est ergo quòd diligenter cõficimus tabulas? Qua de causa? Qua hæc sunt menstrua illæ sunt æternę, hæc delentur statim, illæ seruantur sanctè: hæc parui temporis memoriam, illæ perpetuę existimationis fidem & religionem amplectũtur hæc deiecta, illæ sunt in ordinem confectæ. Atque ita aduersaria in iudicium protulit nemo codicẽ protulit, tabulas recitauit. Tu C; Piso tali fide, virtute, grauitate autoritate ornatus, ex aduersarijs pecuniam petere non auderes? Et subdit: Quare quàm pridem hoc nomen Fannij in aduersaria retulisti? & subdit: Cur tam diu iacet hoc nomẽ in aduersarijs? & subdit: Tu hoc nomẽ triennium ampliùs in aduersarijs iacere pateris?

AMO.

AMo te multùm. Valde te amo. Modus hic loquendi magnam adfert Latinitati gratiam: est enim candori illi Romano proprius, nec fuco aliquo inquinatus. Cicero ad Aticum de municipijs: Quod mihi polliceris, valde te amo. Ad eundem: Te multùm amamus quòd ea abs te

dilig~eter, paruoq́ue curata sunt. Ibidem: Multùm te amo, quòd respondisti Marco Octauio. Terentius: Ecquid nos amas de fidicina hac? Cicero Attico: De Randusculo Numeriano multùm te amo.

ACQVIESCERE.

ET illud notaui, quod ab ijs, quos dixi, perfectissimis autoribus vsurpatum est. Non enim (vt vulgus putat) aquiscere consentire est, sed significat cũ quadã animi voluptate, quietéque consistere in re aliqua, in qua prius in dubio aut solicitudine animus fuisset, sicut Cicero & alij, quos subieci, clarè ostendunt. Cicero in epiola ad Sulpit. His verò tẽporibus habemus aliud nihil, in quo acquiescamus, & subdit: Seruus quidẽ tuus in omnibus ingenuis artibus, in primisq; hac, in qua me ego scripsi acquiscere, ità versatur vt excellat. Ad eundẽ: Vt eius in bonis acquiescã. Et iterũ: Literis tuis lectis, aliquantulum acquieui. Idem Attico. Aquiesco enim scribens ad te, & legens tua. Eidẽ: Interim velim mihi ignoscas, quòd ad te scribo tam multa toties: acquiesco enim, & tuas volo elicere literas. Eidem, Sed intererat enim, vbi acquiescerẽ. Idem de amicitia: Vicissim autem senes in adolescentium charitate acquiescimus. Idem de diuinatione: Qui iam ætate prouecti, in nostris libris acquiescunt. Idem M. Varroni: Artes nostræ nescio quomodo nũc vberiores fructus ferre vidẽtur, quàm olim ferebãt: siue quia nulla nũc in re alia acquiescimus, siue quia grauitas morbi facit, vt medicina egeamus. Idem pro rege Deiotaro: In tuo ore vultuq́ue acquiesco.

ADESSE.

ADesse nihil aliud profectò est, quàm præsentem esse. Architecti tamen illi latinitatis nobiles, quandoque corã vel præsentẽ quandoq; vtrunq; ei verbo addebant, quò firmius opus exurgeret. Plaut in Mostell. Adsum pręsens præsenti tibi. Terentius: Ac non quia ades præsens dico. Cicero pro domo sua: Adest præsens vir singulari virtute. Idẽ in Anto. Coràm aderit pręsens tibi ipse, & ille quẽ insimulas pugio respõdebit. Idẽ de Offic. Ad id quod adest, quodq́; præsens est, paulatim se accommodat. Idẽ in Verrem, Adsunt homines ex tota prouincia nobilissimi,

qui

qui præsentes vos erant atque obsecrant Iudices. Idem Cassio: Fit enim nescio quomodo, vt quasi coram adesse videare cùm scribo Virgil. Coràm quem quæritis, adsum Troius Aeneas.

APPOSITVM. APPOSITE.

NOmine *Apposito*, & aduerbio *Apposite*, vsi sunt autorum probatissimi quique, præsertim pater & eloquentiæ decus Cicero: quod perinde est, ac si dicamus, aptum accommodatũ, aptè, accommodatè. Var. de re rust. Galli appositi, sed maximè ad iumenta. Ibidẽ: Maximè ad id pecus appositum. Ibid. Est enim quod eum inquinat locum appositum ad agriculturam. Cicero Att. Sed iam extrudimur, non à Planco ne is quidem retinet, verùm ab ipso loco minimè apposito ad tolerandum in tanto luctu calamitatem. Idem in Ver. Menses mihi tres cùm eripuissetis ad agendum maximè appositos. Ibidem: Qui ita natus est ita educatus, ita factus, & animo & corpore, vt multò appositior ad deferenda, quàm ad auferẽda signa esse videatur. Ibidem, Homo benè appositus ad istius auaritiam. Idem de arte Rhetor. Dicere appositè ad persuasionem.

ADHAERESCERE.

ADhærescere, tritum vbique & verbũ, & significatũm sed non omnibus eius (vt dicunt) regimen notum. Accusatiuo enim præcedente præpositione, quàm datiuo, frequentius iungitur. Quæ res eò mirabilior est, quò verbum id cum præpositione Ad, quæ accusatiuum requirit, componitur. Quod item fit persæpè in verbis Adgredior, adiungo, adeo, adplico, adspicio, adrepo, & similibus. Plautus in Penulo: Ne ad fundas viscus adhæresceret. Cice. pro Publio Sextio: Ad columnam adhærescere. Idem de finibus bonorum & malorum: Vt homines ad eorum saxa discendi cupiditate adhærescerent. Idẽ in Academicis quæstionibus, Quasi tempestate debellati, ad eam tanquàm ad saxum adhærescunt. Idem ad Pontifi. Ne in hanc tantam materiam seditionis ista funesta pax adhæresceret. Idem de natura Deorum: Quot genera, quàmque dispaia partim submersarum, partim fluitantium, & innantium belluarum, partim ad saxa natiuis testis adhærentium? Idem de Oratore: Et ad genus id, quod quisque vestrûm in di-

cendo probaret, adherescerent. Cæsar in comment. Hæc casu ad turrim adhæsit.

Adgredi.

Cicero de natura Deorum: Tum Cotta, quia sic adgredior, inquit, ad hanc disputationem, quasi nihil vnquã audierim de Dijs immortalibus. idem pro P. Sextio: Tamen adgrediar ad dicendum ibidẽ: Non adgrediar ad illa maxima atque amplissima idem de Oratore: Cũ ad causam sum adgressus. Idem pro Cornelio Balbo: Priusquàm adgrediar ad ius, causamque Cornelij. Idem pro Lucio Flac. Adgrediar iam ad singulas ciuitates. Idẽ de legibus: Priùs quàm adgrediamur ad leges singulas.

Adiungere & accedere.

Terentius in And. vt animum ad aliquod studium adiungant. Idem in Eunucho: Accede ad ignem hunc, & calesces plus satis. Cicero in Philip. sexta: Cæsar se ad neminem adiũxit Idem de arte Rhetorica: Ad eam causam, qua commotum peccasse dicet, poterit adiungere. Ibidem: Postea ad id, quod definieris factum eius, qui accusabitur, ad iungere oportebit. Idem in Topic. Omnibus est ius parietem directum ad parietem communem adiungere, vel solidum, vel fornicatũ. Idem in philip. Quinta. Et Pompeius ad L. Syllæ maximum imperium, victoremque exercitum accessit. Cæsar se ad neminem adiunxit. Idem pro C. Rabirio: Adiungemus ad hanc labem ignominiamque mortis etiam C. Marij nomen.

Adire.

Plautus in Asinaria: Ad me adi vicissim. Idem in Trinum Tute ad eum adeas. Idem in Menech. Adibo ad hominum. Terentius in And. Quid tibi videtur? adeóne ad eum Cicero prolege Manil. Qui omnium mentes eorum qui ad Rempub. adeunt, maximè pespiciunt. Idem pro Lucio Flacco: Ad quem adit? Ibidem in Verrem. Sese à suis ciuibus hæc habere mandata, vt ad Verrem adirent. Ibidem: Cæteri hæredes adeunt ad Verrem. Ibid. Vt si vobis videretur, adiremus ad eorum Senatũ Ibid. Cùm ad Prætorẽ in ius adissemus Ibid. Patri exacta ætate, & adolscenti filio adeundi ad illum miserum, potestatem nunquam esse factam. Ibid. Aditum est ad libros Sibyllinos. Ibid. Homines tenues obscuro loco nati, adeunt ad ea loca, quæ nunqu am anteà viderunt. Idem pro Roscio Comœdo

Ad

Ad arbitrium hoc animo adimus, vt neque nihil, neque tantum quantum postulauimus, consequamur. Idem pro Sexto Roscio Amerino: Postremo illo hortatore ad Syllam legati non adierunt. Cæsari in comment. Vniuersi ad Cæsarem adierunt, Titus Liuius de bello Punico. Qui ad lacum Auerni adissent. Idem de bello Macedonico: Scriba ad Tribunos plebis adit.

Adplicare.

Terentius in Andria: Hi se ad vos applicant.

Adspicere.

Varro libro secundo rerum rust. Simul adspicit ad me. Ibid. Fundanius adspicit ad scropham.

Accedere.

Varro de re rust. Docent. syluestria ad quæ sator nō accessit Terentius in Phorm. Voluntas vestra si ad Poetam accesserit: Ibidem: Si ad matris mammā non accedet. Cicero pro C. Rabir. Deinde vos Quirites, quorum potestas proximè ad Deorum immortalium accedit, oro, atque obsecro. Ibid. Ad quem cùm accessissemus, Actius Appio subridens: Recipis nos, inquit, in tuum Ornithona, vbi sedes inter aues?

Adrepere.

Varro de re rust. Ne mus aut lacerta adrepere ad colūbaria possit.

ACCIPERE.

ACcipere eodem exemplo literas. Hic quoque modus Latinè loquēdi elegantissimus est significatq; quod corrupto deprauatoque dicendi genere, ferè apud omnes nes dicitur, eiusdē tenoris, vel duplicatas literas accipere: quæ barbaries ita inoleuit, vt proprium, verumque, quem dixi, loquendi modū nemo iam aut pauci agnoscant. Cicero Cornificio: Hæc ferè ad eas literas, quas eodem exemplo sæpiùs tibi huius generis literas mittam. Eidē: Accipio excusationem tuā, qua vsus es, cur sæpiùs ad me literas vno exemplo dedisses. Idem Trebatio: Quis solet eodem exemplo plures dare, quanquam sua manù scribit? Idem Plan. Binas à tè accepi literas eodem exemplo. Brutus Ciceroni: Eodem exemplo literæ à te mihi redditæ sunt.

ARTERIA.

LIcèt aliqui Latiniùs arteriam, quàm venam dicipu-tent, autoritates tamen, quas infrà posui, opinioni eorum contrà stare videntur. Cicero de fato: Sicut venæ sic mouentur, is habet febrem, & is febrem non habet.

Ouidius de ponto:

Et iam deficiens sic ad tua verba reuixi,
Vt solet infuso vena redire mero. Ibidem:
Sæpè aliquem solers medicorum cura reliquit,
Nec spes huic, vena deficiente, cadit.

Idem in Metamorph.

Salunt tentatæ pollice venæ. Persius:
Tange miser venam, & pone in pectore dextram,
Nil calet hic.

Sabinus in epistola Paridis pro Helena:

Dumque suo tentat salientem pollice venam.

Vitruuius: Vti medicis & musicis, & de venarum rithmo, & de pedum motu. Cornelius Celsus: Si circa frontem intentæ venæ mouentur. Ibidem: Periculosissimum tum est, si venæ quoque ibi vehementer agitantur. Ibid. Vbi venarum exigui, imbecillique pulsus sunt. Ibid. Tum requirunt etiam quare venæ nostræ modò submittant se, modò attollunt. ibidem: Sed primo quidem die nullus humor dari debet, nisi subitò sic venæ conciderunt, vt cibus quoque dari debeat. ibid. Venis enim maximè credimus fallacissimæ rei ibid. Venas autem conspectus medici mouet. ibid. Si venæ non æquis interuallis mouentur. ibid. Vrina fallax, vena fallacior.

A T.

NOn caret magna elegentia hæc quoque particula At, qua vario modo vsos bonos illos autores reperimus De qua & si aliqui non pauca dixerunt, eam nos vel declarare apertiùs, vel plura addere vtile duximus. Virgilius in principio libri, & capite versuum illam locauit:

At regina graui iamdudum saucia cura,
Vulnus alit venis

Quandoque est exercrationi præuia vt idem:

At tibi pro scelere (exclamat) pro talibus ausis
Dij (si qua est cœlo pietas quæ talia curet)
Persoluant grates dignas & præmia reddant
Debita.

Debita. Terentius in Andr. At tibi Dij dignum factis exitium dent.

Quandoque optantis vt Plautus in Persa:
At tibi Dij omnes bene faciant.

Aliquando geminata, admirationem ostentat, vt Plaut. in Merc. At at meus hic quidem pater est. Terent. in And. At at hoc illud est, hinc illæ lachrymæ.

Horatius aliquando imprecando exclamat, & interragat:
At ô Deorum quisquis in cœlo regis terras,
Et humanum genus, quid iste fert tumultus?

Interdum cum admiratione laudat vel vituperat interrogans, vt Terentius in Eunucho: Fucum factum mulieri: at quem deum? Cicero pro domo sua: At quæ dea est. idem Pæto: Habuisses enim non hospitem, sed contubernalem: at quem virum? non eum quem tu solitus es Promulside conficere. idem pro Aulo Cluentio. Vna mater oppugnat: at, quæ mater? quam cæcam crudelitate, & scelere ferri videtis. idem pro Ti. Annio Milone: itaq; anteuertit, at quo die? idem pro P. Sylla: At, quos viros? idem pro Lu. Flacco: At quos testes? idem in Bruto: Gn. Pompeius sexti filius: at quem numerum obtinebat? idem Attico: At quibus verbis & prorsus gestis amplissimis? Quandoque orat. Cicero pro domo sua: At videte hominis intolerabilem audaciam. idem in Ver. At videte hominis impudentiam atque arrogantiam, iudices.

Interdum simpliciter interrogat. Cicero in Verrem: At per Deos immortales, quid est quod de hoc dici possit? Nonnunquam ad firmat, vt Terentius in Eunucho. At diligenter, At maturè.

Quandoque per ironiam quandam inducitur. Cicero in Verrem: At mores commodi: quis contumacior? quis inhumanior? quis superbior? Ad hæc sine cuiusquam malo, quis acerbior? quis insidiosior? quis crudelior vnquam fuit?

Quandoque Saltem significat. Càto de re rust. Si non eodem die, at postridie. Cicero Curioni: Nostram suffragationem si minùs potentem, at probatam tamen, & iustam. idem pro L. Flacco: Si non propinquitatis, at ætatis suæ: si non hominis, at humanitatis rationem haberet.

Quandoque idem quod, *Sed*, significat. Cicero pro

Tito Annio Milone: Quid porrò quærendum est? factúm ne sit? At constat. A quo? At patet.

ABESSE BIDVI.

ABesse bidui, non biduo, aut per bibuum dicitur, idq́ue sine alio verbo coniuncto, licèt subintelligatur itinere, aut via: sed talis erat loquendi modus. Cicero Attico: Nos in ea castra properabamus, quæ aberant bidui. Eidem: Hæc dictaui sedens in rheda, cùm in castra proficisceere, à quibus aberam bidui.

Est hic quoque modus loquendi apud veteres, vt cum quid erant dicturi, quod arrogans videri posset, quasi excusando dicerent: Absit verbo inuidia, id est, odium: nam quandoque eo nomine inuidia nuncupatur. T. Liuius ab vrbe condita, Absit verbo inuidia, & ciuilia bella sileant. Ibidem: Absit inuidia verbo. Idem de bello Macedonico: Absit verbo inuidia.

ABESSE.

NOtæ significatiònis est Abesse: modus autem dicendi qui ex eo verbo procedit, non est prætereundus. Dicitur enim. Quid abest huic homini? Plerique autem mutato dicendi genere, dicunt. Quid deficit huic homini? vel: Quid deest huic homini? Cicero pro Cornelio Balbo: Quid abest huic homini? quod si adesset, iure hoc & tribui, & concedi putaremus. Idem de Oratore: Quid huic abesse poterit de maxima rerum scientia?

ASSIGNARE.

ASsignare, præcipuè agris conuenit: cùm ij vel militibus, vel emptoribus, aut alijs iussu magistratuum aut dominorum assignantur. Cicero in Philip. secund Duo milia iugerum campi Leontini Sexto Clodio rhetori assignasti, & quidem iniuria. Idem Attico; Mihiq́ue ex agro tuo tantum assignes, quantum in eo corpore assignari potest. Horatius:

Agros assignant, oppida condunt.

T. Liu. de bello Macedonico: Agrum eius assignaret.

Ad verbum, Ad vnum.

Ad verbum, ad vnum, id est quod ineptè dicunt, De verbo ad verbum, & Vsque ad vnum. Cicere de Finibus: Fabellas Latinas ad verbum de Græcis expressas non inuiti legunt, Idem de amicitia: De amicitia verò omnes

ad

ad vnum sentium. Virgilius:

Iuppiter omnipotens si nondum exosus ad vnum
Troianos, si quid pietas antiqua labores
Respicit humanos, da flammam euadere classi,
Nunc pater.

Arbitratu meo.

Arbitratu meo frequentiùs dicebant, quàm Arbitrio meo. Nonnulli verò contrà, vt alia bona corrupêre, vt frequentiùs arbitrio, quàm arbitratu dicant. Cicero de senect. Eius disputationis sententias memoriæ mandaui, quas in hoc libro exposui arbitratu meo. Idem de legibus: Concedunt, vt eum arbitratu meo diligam. Idem Attico: Arbitratu meo viuendi.

Adijcere oculum.

Adijcere oculum puellæ, est certo modo loquendi id, quod peruersè dicitur, oculum in puellam dirigere. Cicero in Verrem: Partim planè videbant adiectum esse oculum hæreditati.

ANimi causa, officij causa, verbi causa, verbi gratia, valetudinis causa, honoris causa, & honoris gratia, exempli causa, modi sunt loquendi, Romana elegantia referti. Varro de re rust. Honoris causa mensæ suæ die festo dignetur adhibere. Cicero pro Sexto Roscio Amerino: Alterum in vrbe secum honoris causa habere. Plautus in Amphitrione: Nunc hûc honoris vestri venio gratia. Tit. Liuius de bello Macedonico: Honoris causa legatos mittere.

Animi causa.

Plautus in Asinaria: Sine me amare hunc vnum Argyrippum animi causa, quem volo. Idem in Curc. Dico me illò aduenisse animi causa. Idem in Mercat. Miser, mihi amicum paraui animi causa. Varro de re rustica: Dic aliud genus Onithonis, qui animi causa constitutus à te sub Casino fertur.

Officij causa.

Cit Liu. ab vrbe cond. Quæ officij causa ab domo prosecutæ fuerant. Ibidem: Scipionem officij causa conuenerant.

Verbi causa, Verbi gratia.

Cicero de arte Rhetorica: Verbi causa, maiestatem minuere, dicere aduersarium maiestatem minuisse. Idem de fato;

fato: Si quis, verbi causa, oriente canicula natus est, in mari non morietur. idem in Academicis: Verbi causa, tria pauca sunt, an ne? & subdit: Sin autem vsque ad nouem, verbi gratia. idem de finibus. Verbi gratia, propter voluptatem.

Exempli gratia.

Cicero de Offi. Exempli causa ponatur aliquid quod pateat latiùs.

AVTEM.

PArticulam *Autem*, interiore significato, quæso doctissimi quique attendite: permulcebit enim aures, & illas iucundissimo veluti cantu pruriet. Cicero Attico: Quod ad te scriptum est à Cincio de Statij sermone, in quo hoc molestissimum est, Statium dicere à me quoque id consilium probari: probari autem? de illo hactenus diximus. Eidem: Quid tandem isti mali in tam tenera insula non fecissent? fecissent autem? imò quid ante aduentum meum non fecerunt? Eidem: Sed ferendus tibi in hoc meus error, ferendus autem? imò verò etiam adiuuandus: Eidem: Etsi intelligis quàm meum sit scire & curare, quid in Repub. fiat: fiat aût? imò verò etiam, quid futurũ sit.

QVàm elegantes dicendi modi. Ad extremum à principio, ab initio, à primo: quandoque absolutè sine præpositione, principiò, initiò, ab illis veteribus introducti sunt, quorum loco incuria postea multam barbariem suppleuit.

A principio.

Cicero Attico: Sed ego à principio cùm diuinare de belli diuturnitate possem. Eidem: Sed hæc à principio tibi præcipiens quantum profecerim, non ignoro. Eidem: Nosmetipsi qui Lycurgei à principio fuissemus, quotidiè demitigamur. Eid. Ac vellem à principio te audisse.

Ab initio.

Eidem: Quod tibi esse & antiquissimum, et ab initio fuisse, vt primùm Asiam attigisti, constante fama, atque omnium sermone celebratum est.

A primo.

Eidem: Nec verò ille vrbem reliquit, qui eam tueri nõ posset: nec italiam, quod ea pelleretur: sed hoc à primo cogitauit, omneis terras, omnia maria mouere. ibidem.

Tuas

Tuas nunc epistolas à primo lego, hæ me paulùm recreãt Eidem: Vtinã à primo tibi esset visum. Idem de Finibus: Nunc verò à primo quidẽ mirabiliter occulta natura est.

Principio.

Idem de offic. Principiò generi animantium omni est à natura tributum.

Virgilius.

Principiò cœlum, & terras, camposque liquentes.

Initio.

Cicero Attico: Cùm id mihi propositum initio non fuisset. Idem: Me adhuc hæc duo fefellerunt, initio spes compositionis.

Primò.

Terentius in Hecyra: Nec illi credebam primò.

Ad extremum.

Cicero Attico: Illud te ad extremũ & oro, & hortor. Eidem: Aiebat illum primò sanè diu multa, ad extremũ autem manus dedisse. Eidem: Addidit ad extremum, cùm iam dimissa concione reuocatus à Vatinio fuisset, se audisse à Curione, his de rebus conscium esse Pisonem generũ meũ. Eidem: Cui Consuli non animus ab initio, non fides ad extremum defuit. Horat. peccet ad extremum ridendus & alia ducat.

ALIENVS.

ALienus est idem quod extraneus: sed incuria factum est, vt extraneo solo multi vtantur, alienum verò penè ab omnibus præteritur. Terentius in Hecyra: Cùm eã prosequitur alienus puer. Idẽ in Heauto. Ne istuc inducas in animũ tuum, alienum esse te. Cicero Attico: Neque vtar meo chirographo, neque signo, si modò erunt eiusmodi literæ, quas in alienum incidere nolim. In eodẽ significato est, quod Plautus in Amphitrione dicit: Certè ædepol me alienabis nunquam, quim noster siem.

ACVTVM.

NOn est tantummodò acutum, quod vulgò putant cuspide fastigiatum, vt punctim cædat: sed acutum etiam id est, quod in aciem cæsim attenuatur. Acuere enim ferrum, est ita concinnare, vt acie benè incidat, non solùm cæsim, sed etiam punctim. Retusum est, quod vel cuspide, vel acie vsu nimio, vel alio casu per stricta hebetatur. Plautus in Epid. Acutum cultrum habeo. Cicero de diui-

diuinat. Aliæ agrorum partes, quæ acuta ingenia gignãt: aliæ, quæ retusa. Idem in Tusculan. At vocem citharœdi non audiunt, ne stridorem quidem serræ cùm acuitur. Virg.

Ferrum accuunt portis. Idem in Georg.
Carduus, & spinis surgit paliurus acutis.

AGERE INIVRIARVM.

Agere iniuriarum, & hic elegans modus propè desertus, reuocandus est. Id enim dicebatur, cùm quis pro acceptis iniurijs aliquem postulabat, & coram iudice iniuriarum causam agebat. Cicero in arte Rhetorica: Agit is cui manus præcisa est, iniuriarum.

Agere ad præscriptum.

Agere ad præscriptum, modus est loquendi perelegans, quo id significatur, quod agere secundum imperium, aut datam legem. Cæsar in Comment. Alter omnia agere ad præscriptum: alter liberè ad summam rerũ consulere debet.

ANIMADVERTI.

Animaduertere actiuum multis obseruatum: passiuum verò, quoniam omissum est, notandum duxi. Cæsar in Comment. Animaduersum est vicium munitionis. Ibidem: Terrore hominum animaduerso. Ibid. Hac re animaduersa Ibidem: Cæsar iubet signa cõuerti. Qua re animaduersa, Ambiotrix pronũciari iubet, vt procul tela conijciant.

Attrectare.

Attrectare de sacris præcipuè dicitur.

Virgilius:

Tu genitor cape sacra manu, patriosque penates:
Me bello ex tanto digressum, & cæde recenti,
Attrectare nefas.

Titus Liuius ab vrbe cond. Quod signum more vetusto, nisi certæ gentis sacerdos attrectare non esset solitus.

Animo præsenti.

Animo præsenti, modus est loquendi, cùm nõ ignauè, sed accuratè & sedulò quid agitur. Terẽtius in Eunucho: Animo hæc præsenti vt dicas. Asconius Pædianus: Animaduertitur sensibus præsenti animo vtentibus.

ADSC

ADSCRIBERE.

ADscribere non est (vt aliqui putant) iuxta scribere, sed aliquid addere, vel subiungere ad id quod scriptum sit. Cicero Attico: Sed cùm id ad me Tullia scribat orans, vt quid in Hispania geratur expectem, & semper adscribat id videri tibi. Idem, Ruffo: Illud me non animaduertisse molestè ferrem, vt adscriberem te in phano pecuniam iussu meo deposuisse. Et paulò post: Non adscripsi id quod tua nihil referebat: ego tamen adscripsisse mallē id, quod te video desiderare. Idem Attico: Terentia tua magnos articulorum dolores habet, & te sororemque tuam, & matrem maximè diligit, salutemque tibi plurimam adscribit.

BENE VERTAT, MALE VERTAT.

MOdus est loquendi optantis, vel imprecantis, id est, orare vt res benè vel malè cadat. Plautus in Aul. Quę res rectè vertat, mihique, tibique, tuæque filiæ. Item in Capti. Quæ res benè vertat mihi, meoque filio. Ibidem: Istud Dij benè vertant. Virgil.

Hos illi (quod nec benè vertat) mittimus hœdos.

BARBARVM.

CVm Græci Barbaros (Festo autore) omneis præter seipsos dicant: loca, quæ infrà notaui, aliter accipienda sunt, atque ab plerisque interpretibus accipiuntur. Barbarum enim id significat, quod alterum, peregrinum, externum. Plautus in Asinar. Nomen huic Græcê Onagos est fabulæ: Demophilus scripsit, Marcus vertit barbarè. Idem in Trinummo: Nam nomen Græcæ huic est thesauro fabulæ: Philenio scripsit, Plautus vertit barbarè. Horatius in Odis:

Sonante mixtum tibijs carmen lyra,
Hac Dorium, illac Barbarum.

Idem.

Græcia barbarie lento collisa duello.

CADERE BENE, MALE, oportunè, commodè.

BEnè & malè cadere oportunè, & commodè cadere, & cadere absolutè, modus est loquendi, cuius loco à multis dicitur, benè & malè succedere, siue accedere. Cicero Attico: Cecidit bellè. Ibidem: Quod si auderem,

Athe

Athenas peterem, sanè ita cadebat, vt vellem: nunc & nostri hostes ibi sunt, & te non habemus. Idem de oratore: Sed hoc tamen cecidit oportunè. Ibidem: Hoc loco Sulpitius insperanti mihi, inquit, & Cottæ sed valdè optanti vtrique nostrûm cecidit. Idem in Verrem: Hoc adhuc percommodè cadit. Cæsar in Comment. Vbi tantos suos labores, & apparatus malè cecidisse viderunt.

BENE AVDIRE, MALE AVDIRE.

MAlè audire non est (vt vulgus putat) qui obtusas aures habens, malè audit: nec è contra, Benè audire est, qui liberas habet ad audiendum aures: Verùm is, qui de se malè vel benè, aut rumorem de se malum aut bonum spargi percipit. Terent. in Phor. Benè dictis si certasset, audisset benè. Ibidem: Si herum insimulabis auaritiæ malè audies. Idem in Hecyra: Sine me hoc effugere obscero vulgus, quod malè audit, mulierum. Cicero Attico: Nonnulli amici Apij ridiculè interpretantur, qui me idcirco putant benè audire velle, vt ille malè audiat. Idem de oratore: Non quò libenter malè audiam: sed quia ego causam non libenter relinquo, nimiùm patiens & lentus existimor. Ibidem: Cùm Quintus Opimius consularis, qui adolescentulus malè audisset festiuo homini Egilio, qui videretur mollior, nec esset, dixisset: Quid tu Egilia mea, quando ad me venis cum tuo colu & lana? non pol, inquit, audeo: nam me ad famosas vetuit mater accedere. Idem in Verrem: Quæ Romæ magna est infamia, precio accepto edixeras ea sola te, ne gratis in prouincia malè audires, ex edicto Siciliensi sustulisse video. Idem de finibus: Esse hominis ingenui & liberaliter educati, velle benè audire à parentibus.

BELLE HABERE, BENE MVLTI, BONA pars, Bono esse, Multo manè, Benè manè.

OBseruare Latini omnes debent, & qui Latinitatis studiosi sunt, vel minima quæque eorum quæ Cicero & eruditissimi illi Ciceronis æquales, in operibus suis scripta reliquerunt: qualia sunt, Bellè habere, benè multi, bona pars, bono esse, multò manè, benè manè. Cicero pro Lucio Murena: Posthumus obuiam cum benè magna

cater

caterua sua venit. Idem de oratore: Habetis sermonem benè longum. Idem Attico: A Curione mihi literæ benè longæ. Cassius Ciceroni: Classis benè magna. Asinius Pollio Ciceroni: Habet inermes benè multos. Dolabella Ciceroni: Terentia minùs bellè habuit, sed certum scio iam conualuisse eam Cicero de oratore: Aiebat bonam partem sermonis in hunc diem esse dilatam. Ouidius in Fastis: Pars bona montis erat. Cicero Attico: Ad eum seprimo Idus literas dedi benè manè. Eidem: Binas quidem tuas Beneuenti accepi, quarum alteras Fesulanus multò manè mihi dedit Hircius in Comment. Benè magna comparata manu prouinciam vastare cœpit. Ibidem: Benè magna multitudo. Ibidem: Benè magnum tempus consumpserunt Ibidem: Benè multis vulneribus affecti. Ibidem: Nostri ex humili conualle benè longè sunt digressi.

BONI CONSVLE.

BOni consule, modus loquendi veterum illorum, id significat, quod bonum iudica. Perfecti enim illi Latinitatis principes, iudicare, consulere dicebant, vt si dicas, Rogo boni consulas: id sit quod, Rogo bonum iudices. Ouidius de Ponto:

Vt tamen hoc ita sit, munus tua grande voluntas
Ad me peruenit, consuluitque boni. Ibid.
Quæ quanquam misisse pudet, quia parua videntur:
Tu tamen hæc, quæso, consule missa boni.

CAPVT.

INficiari nemo etiam mediocri ingenio audeat, esse modum quendam loquendi, qui linguam Latinam à barbarie distinguat. Nam verba ac vocabula quid per se, & sigillatim significent, innumeri Grammatici copiosè disseruêre. Sed quid ijs coniunctis, cõposita oratione, vsitato more loquẽdi, modus in veteribus ac perfectis autoribus obtinuerit, nemo hactenus (quod sciam) planè cõsiderauit. Caput enim illud est, caput cœnæ, caput & origo, caput malorũ, caput factionis: &, capiti tuo, quod genus execrationis est, & huiusmodi boni autores per trãslationẽ mira cũ iucunditate suis scriptis interseruerũt. Plau. in Penulo: Capiti vestro illud quidẽ. Virgil. Capiti cane talia demẽs Dardanio rebusq; tuis. Idẽ: Dij capiti ipsius generiq; reseruẽt. Cælius Ciceroni: Te ad nonũ Calendarum

iunij

iunijSubrostrarij(quod illorũ capiti sit)dissiparãt perijsse. Plautus in Mercat. Ad capita rerum peruenias. Idem in Asinar. Ego caput huic heræ argento fui hodie reperiundo. Cicero M. Marcello: Caput illud est, si ista vita tibi commodum esse videatur. Idem Seruio Sulpitio: Caput illud est, vt Lysonem recipias in necessitudinem tuam. Idem Attico: Caput illud est, quod scis Eidem: Quarum literarum erat caput, Aquilam nouercam non esse laturum. Eidem: Quod caput est, ipsum non noui. Idem de diuinatione: Sed quod caput est, cur isto modo iam oracula Delphis non æduntur? In Philippica secunda: Caput autem literarum, sibi cũ illa Mima posthac nihil futurum. Idem Bruto: Caput autem est hoc, quod te diligentissimè percipere, & meminisse velim. Idem in Officijs. Caput autem est in omni procuratione negocij & muneris publici, vt auaritiæ pellatur etiam minima suspicio. Idem in Verr. Et quod caput est rei frumentariæ, campus Leontinus. Idem in Tusculanis: Negauit se iure illo nigro, quod cœnæ caput erat, delectatum. Cicero pro T. Annio Milone: Quid, quod caput audaciæ est? Idem, qua Senatui gratias agit post reditum suum. Cùm præclarum caput recitaretur. Tit. Liuius ab vrbe condita: Cùm caput rerum omnium in omni hostium equitatu Masinissam fuisse sciret.

Capite aperto, Capite obuoluto.

Tit. Liuius de bello Punico: Capite aperto est ductus. Ibid. Obuolutum caput est. Idem ab vrbe condi. Caput obuolutio, infœlici arbori reste suspendito.

C V M.

QVis erit, qui legens quas infrà scripsi autoritates de clausula *Cùm*, quemadmodum præcellentes ingenij vates illa vsi fuerint, quando tempus significare voluerunt, non supra modum oblectetur, mihique arrideat, qui eas primus (vt opinor) notaui, & vndique decerptas quasi in aceruum congessi? Plaut. in Truculen. Iam biennium est, cùm mecum esse ille cœpit. Ibidem: Illi quidem haud diu est cùm dentes exciderunt. Idem in Persa: Nondum sex menses Megaribus huc est cùm commigrauit. Idem in Mostellaria: Quia septem menses sunt, cùm in has ædes pedem nemo intrò detulit. Idem in Menechmis: Plus triginta annis natus sum, cùm ego interea loci non

vnquam

non loci vnquam quodquam facinus feci peius, neque scelestius. Idem in Bacchidibus: Iam aderit tempus, cùm sese etiam ipse oderit. Terentius in Heautont. Si vnquã vllum fuit tempus mater, cùm ego voluptati tibi fuerim, Idem in Adelphis: Videre videor iam illum diem, cùm hinc egens profugi & aliquò militatum. Idem in Hecy. Hunc videre semper optaui diem, cùm ex te esset aliquis qui te appellaret patrem. Cicero pro Lucio Mur. Qui locus est iudices? quod tempus: quæ dies? quæ nox? cùm ego non ex istorum insidijs, ac mucronibus, nón solùm meo sed multò etiam magis, diuino consilio eripiar, atque euolem? Idem Cass. M. Fabium quòd mihi amicum tua cõmendatione das, nullum in eo facio quæstum. Multi enim anni sunt, cùm ille in ære meo est, & à me diligitur. Idem de Oratore. Iam anni propè quadrigenti sunt, cùm hoc probatur. Idem Attico: Vtinam illum diem videam cùm tibi gratias agam, quod me viuere coëgisti. Eidem: Eandẽ virtutẽ istam, veniet tempus, cúm grauiter gemes. Idẽ pro T. Annio Milonè, Erit illud profectò tempus & elucescet aliquando ille dies, cùm tu salutaribus (vt spero) rebus tuis, sed fortasse motu aliquo communiũ temporum, qui quam crebrò accidat experti debemus scire, & amicissimi beneuolentiam, amicitiam & grauissimi hominis fidem, & vnius post homines natos fortissimi viri magnitudinem animi desideres. Idem Att. Triginta dies erat, ipsi, cùm dabam has literas. Idẽ Cæsari. Aliquot enim sunt anni, cùm vos duos elegi, quos præcipuè colerem. Idem Atti. Vtinã eum diem videam: cùm ista oratio ita liberè vagetur, vt etiam in Sicæ domum introeat. Idem pro eodem. Dies nondùm decem intercesserant, cùm ille alter filius infans necatur. Ibidem: Vnus & alter dies intercesserat, cùm res parùm certa videbatur. Ibidem: Anni sunt octo, cùm iste in ista meditatione versatur. Idem in Philip. Vicesimus annus est, cùm omnes scelerati me vnum petũt. Idem Attico. Sed tu omnia consilia differebas in id tempus, cùm sciremus quæ Brundusij acta essent. Eidem: Ipse discrucior venisse tempus cùm iam nec fortiter, nec prudenter quidquam facere possim. Eidem: Biennium iam præterijt, cum ille Callipides assiduo cursu cubitum nullum processit. Idem in Verr. Vna nox intercesserat, cùm iste Dorotheum sic diligebat, vt diceres omnia inter eos esse com-

munia Idem de Orat. Vix annus intercesserat ab hoc sermone cohortationis meæ, cùm iste accusauit Caium Norbanum. Idem de officijs: Nondum centum & decem anni sunt, cùm de pecunijs repetundis à Lucio Pisone lata lex est. Idem de diuinat. Quoniam multi anni sunt, cùm bella à proprætoribus, & proconsulibus administrantur.

Virgilius in Georgicis.

Scilicet & tempus veniet, cùm finibus illis.
Agricola incautus terram molitus aratro:
Exesa inueniet scabra rubigine pila. Idem:

En erit vnquam.

Idem dies mihi, cùm liceat tua dicere facta,
Idem: Nec longum in medio tempus, cùm clamor ad aures Peruenit. Idem.
Turno tempus erit, magno cùm optauerit emptum
Intactum Pallanta. Idem:
Tertia iam Lunæ se cornua lumine complent,
Cùm vitam in syluis inter deserta ferarum
Lustra domosque traho. Idem:
Septima post Troiæ excidium iam vertitur æstas
Cùm freta, cùm terras omneis, tot inhospita saxa,
Syderaque emensi ferimur. Idem:
Vix hæc êdiderat, cùm effusis imbribus atra
Tempestas sine fine fuerit. Ouid. de fastis:
Iam tria lustra puer furto conceptus agebat.
Cùm mater nato est obuia facta suo.

Titus Liuius ab vrbe condita: Permulti iam anni erant, cùm nulla certamina fuerunt. Idem de bello Punico: Dies haut multi intercesserant cùm legati venerunt. Idem ab vrbe condita. Tricentesimus sexagesimus quintus annus vrbis Quirites agitur, cùm non vniuersa Hetruria vobis bello par est.

CONTVRBARE.

CONturbauit me (fateor) cùm intelligere satis nondũ possem quid verbum *Conturbo* penitiore significato sibi vellet, cùm euolutis tandem diuersorũ autorũ scriptis, id mihi visus sum percepisse. Est enim conturbare id ferè quod decoquere: quod vt alijs post iudicandum melius relinquam, loca ipsa ex quib. collegi, subijciam. Cicero ad Atti. Illi dij sint irati huiusmodi Græco, qui conturbare quidem

quidē putat sibi licere, quod equitib. Romanis. Idē Quin. Ciceroni fratri: Misi ad Cæsarem eodem illo exemplo literas, locum autem illius de sua egestate ne sis adspernatus. Ad quem ego rescripsi, nihil esse quod posthac artis nostræ fiducia conturbaret, lusique in eo genere & familiariter, & cùm dignitate. Idem pro Gn. Planco. Nam quod ais Cassi, non plus me Planco debere, quàm bonis omnibus, quòd ijs æquè mea salus chara fuerit: ego me debere bonis omnibus fateor, sed etiā ijs, quibus ego debeo boboni viri, & ciues, Comitijs ædilitijs aliquid se meo nomine debere Planco dicebant: Verū fac me multis debere, & in ijs Planco. Vtrū igitur me conturbare oportet, an cęteris cuiusquè dies venerit, hoc nomen debitoris quo vrgetur nunc competitor dissoluere? Quanquā dissimilis est pecuniæ debitio, & gratiæ. Nam qui pecuniā dissoluit, statim non habet id quod reddidit. Qui autē debet, æs retinet alienū. Gratiam autē & qui refert habet, & qui habet in eo ipso quod habet, refert. Vlpianus de institoria actione l. Quicunq; Idem Labeo ait: Si quis pistor seruum suum solitus fuerit in certum locum mittere ad panem vendendum, deinde pecunia accepta præsente, vt per dies singulos ei panes præstaret, cōturbauerit: dubitari nō oportet, quin si promisit ei dari summas, teneri debeat. Alphen. de in rem verso. l. Quidā seruus: Boues vendiderat, alios redemerat, nummos venditori nō soluerat, postea cōturbauerat: qui boues vendiderat, nummos à domino petebat actione de peculio, aut quod in rē domini versū esset.

CONSCENDERE.

Conscendere propriè nauigantium est, quod ab vsu propè communi recessit. Ita enim tritum erat, vt quādoque absolutè à perfectissimis illis autorib. dicetur. Cicero Attico: Ibid. Martijs Pompeium à Brundusio conscendisse. Cæsar in Com. Erat completis litoribus contentio, qui potissimùm ex magno numero conscenderent. Ibidem. Tandem idoneam tempestatem nactus, milites, equitesque, conscendere naues iubet. Idem de bello ciuili: Non minori animo, ac fiducia, quàm antè dimicauerāt. naues conscendunt. Ibidem: Nominatim euocati atque obsecrati, naues conscendunt. Ibidem: Aequo vt animo mancipia, atque impedimenta in Italia relinquerent, ipsi

pediti naues conſcenderent.

Virgilius.

Bis denis Phirgium conſcendi nauibus æquor.

CORRVMPERE.

Corrumpere vulgata ſignificatione, id eſt certè quod inquinare, contaminare, vitiare. Conſiderantibus autẽ & diuerſa bonorũ autorũ loca rimantibus, interior quidã ſenſus occurrit, quo meo iudicio, id ſignificet, quod deſtruo, rumpo, rodo, perdo. Plautus in Amphitrion. Tace ne corrumpe oculos. Idẽ in Mercat. Nimiũ ſtultè facis, oculos corrumpis tales. Varro de re ruſtica: Neque rubigo frumenta, atque arbores corrumpit. Idem: Capræ omnia nouellæ ſata carpendo corrumpunt. Cicero pro Aulo Licinio: Tabulas, quas idem dicis ſolere corrumpi deſiderare. Idem in Verr: Vt tabulas publicas corrumpere auderes. Cæſar in Com. vt æquo animo ipſi ſua frumenta corrumperent. Saluſtius in Catil. Dubitando & dies prolatã magnas, oportunitates corrũpere. Idẽ in Iugurthino: Præda omnis à profugis corrupta. Ibidẽ: Illaq; & domũ, & ſemet igni corrumpunt. Ibidem: Nam cùm fortis venæ paulò proceſſerant, igni, aut lapidibus corrumpebantur.

Propertius.

Et ſæpè immeritos corrumpas dentibus vngues.
Illa puellarum ingenuos corrupit ocellos.
Corrumpit dura catena manus.

Ouidius de arte amandi:

Quid teneros lachrymis corrumpis ocellos?

Idem de Ponto:

His ego ſi demens auſim corrumpere nomen.

Idem de amoribus.

Quid fles, & madidos lachrymis corrumpis ocellos? Vlpia. locati & conducti, l. Sed addes: Sed prælũ & trapetum viciatum dominum reficere debere, quod ſi culpa coloni quid eorum corruptũ ſit, ex locato eum teneri. Idem eodẽ titulo, l. Ex conducto: Sed & ſi credo fructum oliuæ corruperit, aut ſolis feruore non adſueto id acciderit, damnũ domini futurũ. Idem ad legem Aquiliã, l. Si ſeruus: Si quis alteri damnũ fecerit, quid vſſerit, fregerit, ruperit iniuria: quanti ea res erit, in diebus triginta proximis, tantum ex dam-

damno dare dãnatus esto,& subdit,Celsus ait, Lex ruperit:rupisse verbũ ferè omnes veteres si intellexerunt, corruperit & subdit, Celsus non neget fractũ & vstum contineri corrupti appellatione. Labeo eodẽ titulo: Si riuum, quẽ faciendũ conduxeras,& feceras antequàm eum probares,labes corrupit, tuũ periculũ esse Paulus respondit. Paulus de vsufructu, l. Titius: Menius villam vetustate corruptã, necessariã cogendis, & conseruandis fructibus ædificauit. Idẽ de liberali causa, l Liberalis: Fieri enim potest, vt fiducia libertatis, & surripere quædam, & corrumpere,atque consumere ex bonis eorũ quibus seruiebat,ausus sit. Cæsar in Cõment. Corruptis equis macie, conandũ sibi aliquid Pompeius de eruptione existimauit. Ibidẽ: It. que quodcunque addebatur, subsidio id corruptum timore fugientiũ terrores,& periculũ augebat. Hircius in Cõment. Frumento incenso,vino,oleo,cęterísque rebus,quæ ad victũ parari solent corruptis.Ibid.Rebus ad victũ pertinentibus corruptis. Titus Liuius ab vrbe condita. Causando corrũpi equos in insula inclusos. Ibidem Caue ne tot meritorũ gratiã maiore culpa corrũpas Ibid. Alia disiecerunt,alia igni corruperunt.Ibid.Ad frumenta, quæ iam in horreis erant corrumpenda Idẽ de bello Punico:Captũ oppidũ cum ingenti præda, quanquam pleraq; à dominisde industria corrupta erant.Ibidẽ? Tectis primis incensis,ac frugibus corruptis.

CONSEQVOR ET Adsequor.

COnsequor & adsequor,vno propemodũ,eodemq; modo dicẽdi,censeri possunt,si dicamus: Nõ me es adsecutus,vel cõsecutus,idẽ significet, quod: Non potuisti ad me peruenire.Terent.In Heautont.Hæc vbi aparuit ostiũ cõtinuò hûc se coniecit intrò,ego consequor.Cic.Attico: Quamobrẽ te oro des operã vt me statim cõsequare.Eidẽ Si enim es Romæ,iam me adsequi non potes, sin es in via cùm eris me adsecutus,corã agemus,quę erunt agẽda.Eidem:Cùm præsertim non dubitaremus, quin si etiam tutum iter nobis fuisset,te tamẽ iam cõsequi non possemus. Idem in Catilinam: Aurelia tua profectus est, si accelerare volent,ad vesperum consequentur. Cæsar in Cõment,

Hoc prelio facto, reliquas copias Heluetiorum, vt consequi posset, pontem in arare faciendum curauit. Tit. Liuius de bello Punico: Peditum agmen, quia adsequi terra non potui. Idem de bello Macedonico: Paucos moratus dies, dum se copiæ adsequerentur. Idem ab vrbe condita: Nocte prægressum eum ad sequitur locis planis, ac patentibus.

Caueor, & Gemor.

Caueor & gemor sæpenumerò scriptum reperi (vt opinor) à paucis obseruatum. Cicero Seruio Sulpitio: Quæ esset tua in hoc pestifero bello cauendo & prædicãdo sententia. Idem Attic. Atq; hic status, qui vna voce omnium gemitur. Eidem: Cætera quæ quidem prouideri poterunt, cauebuntur. Eidem: O hominem cauendum mihi! Eidem: Fidem vobis habendam non esse, De veró cauendum.

Commodùm.

Commodùm discesseram cùm venisti, id est, oportunè in tempore, aliquando vix, tantùm. Modus hic loquendi, elegans frequenti in vsu est apud bonos autores. Plautus in Mercatore: Si isthac ibis, commodùm obuiàm venies patri. Idem in Trinum. Nomque ho ccommodùm orditur loqui. Idem in Milite: Hem teipsum quæro commodùm vir lepidissime. Terentius in Eunucho. Commodùm huc aduenerat Cicero Atico: Commodùm discesserat Hilarius librarius. Eidem: Commodùm ad te miseram Demeam, cùm herus ad me venit. Eidem: Commodùm ad me dederunt literas de pluribus rebus, cùm ad me benè manè Dionysius fuit. Eidem, Commodùm discesseras heri cùm Trebatius venit.

AMAT. VT CVM MAXIME.

Amat vt cùm maximè, modus est loquendi Romano candore perfusus. Id enim significat, quob illiterati dicunt, Amat sicut vnquam vel nunquam magis. Cicero Quinto fratri: Domus celebratur ita vt cùm maximè. Terẽtius in Hecyra: Amabat vt cùm maximè tùm Pãphilus.

CEDO.

Cedò aduerbium quandoque ab veteribus etiam ad plures referebatur. Cic. de senectute: Cedò qui vestram rempubli. tantam amisistis, & tam citò?

CON-

CONSENTIRE.

COnsentire, intimo modò loquendi est, quod conueni-re, cōcordare. Cicero in Academicis quæstionib⁹: Sed mihi neutiquam cor consentit, & subdit: Apparet enim iam cor cum oculis consentire. Idem Attico: Quoniam cum consilijs tuis, mea & facta, & consilia consentiunt. Idem de diuinatione: Animorum cōsentientium multitudine completum esse mundum. Idem de reditu suo: Tanta consensione Italiæ. Idem de natura deorum: Itaq; illa mihi placebat oratio de conuenientia, consensuq́ue naturæ. Ibidem: Ita feruntur, moderanturq́ue cursus, vt ad omnia conseruanda, & tuenda consensisse videantur. Idē Planco: Quæ autem recitatæ sunt literæ in senatu, nequaquam consentire cum oratione Furnij visæ sunt.

Condicere.

Condicere, penitiore significato erat, Denunciare constituere, decernere: & in cœnis eo verbo præsertim veteres vtebantur. Plautus in Sticho: Homines seruulos potare, amare, atque ad cœnam condicere. Cic. Lentulo: Nā cùm mihi condixisset, cœnauit apud me in mei generi Crassipedis hortis. Titus Liuius ab vrbe condita: Rex his fermè verbis patres consulebat. Quarum rerum, litium, causarum, condixit pater patratus Pop. Romani Quiritiū, patripatrato priscorum Latinorum, hominibusq́ue pricis Latinis.

LOCI, ET COELI GRAVITAS.

LOci & cœli grauitatem dicebant antiqui eo modo dicendi, quo multi peruersè, vt cætera, malum aerem dicunt. Cicero Attico: Et cum reliquis etiam locis grauitas hîc miserrimè perferenda est. Eidem: Iam enim corpore vix sustineo grauitatem cœli huius. Varro de re rustica: In Apulia loca calidiora & grauiora. Ibidem: In regionibus, quæ grauitate cœli, soliq́ue sterilitate vastantur.

CERTVS.

VEteres verbum hoc *Certus*, sermoni Latino occultiori, & varia significatio quādoq; interserebant. Quod non abire sit obseruasse. Proderit enim non parùm studiosis si sedulò hos flosculos attenderint. Qui verò abfirmant in plurali Certos dici, non Certum, errasse facilè

deprehenduntur. Cic. in Verrem: Confirmat se homines certos ei rei causa in Siciliam, & terra, & mari missurum. Ibidem: Cum iste continuò mittit homines certos Melitam. Ibidem: Certos homines in Quinqueremi misisse. Idem in Catilinam: Certos homines delectos, ac descriptos habebat. Cicero Attico: Hominem certum misi de comitibus meis. Eidem: Certos homines ad mulieres miseram. Eidem: Statim dedisti literas, vt ex Cypro equites ante certam diem decederent. Idem Cassio: Qui cùm essent missi, vt Antonio ex Senatus sententia certas res nunciarent, cùm ille earum rerum nulli paruisset, vltrò ab illo ad nos intolerabilia retulerunt. Cicero ad Pontifices: Hanc iucundissimam vitæ atque officiorum omnium societatem, certi homines fictis sermonibus, & falsis criminibus dirimerunt. Ibidem: Neque ille tot suspitionibus certorum hominum, & scelere exulceratus. Idem pro Sexto Roscio Amerino: Si tibi fortuna non dedit, vt patre certo nascerêre.

Virgilius:

Equidem per littora certos
Dimittam.

Horatius:

Nam si natura iuberet
A certis annis æuum remeare peractum.

Titus Liuius ab vrbe condita: Cùm in diem certam vt ad lucum Ferentinæ conueniant, edicit.

CEDERE VITA, CEDERE patria.

VErbum Cedo vulgare propè est, & per ora etiam vulgarium in horas singulas venit. Vnum tamen eius verbi modum, quo veteres illius diuini seculi vtebantur nō ab re collegisse, sitã paucis (vt arbitror) hactenus rectè obseruatum. Nam Cedere vita cedere patria, cedere foro rarissimè repetitur. Addita verò præpositione frequentiùs, vtrunque dicendi genus, quod penè iam ab vsu recessit, elegantiæ plenum est. Cicero Attico: Salue, inquit Arrius hoc est, Roma decedere? Idem Bruto: Vos fortassè sapientius excessistis vrbe ea, quam liberaueratis. Idem in secunda Philippica: Qui cùm multa vita excedens prouidit, tum quòd te consulem non vidit. Asinius Pollio Ciceroni: Finibus meæ prouinciæ nusquam excessi.

Virgi-

Virgilius.

Inuitus Regina tuo de littore cessi Idem:
Possuntque solo decedere nostro. Idem:
Tacitusque mea decedere terra.

Cicero ad Octauium: Cedam tibi in præsentia foro, curia, & sanctissimis deorum immortalium templis, in quibus reuiuiscente iam libertate, deinde rursus oppressa senatus nihil consulitur, timet multa, assentitur omnia. Cedam vrbe, quam per me conseruatam, vt esset libera, in seruitute videre non potero. Cedam vita, quæ quanquam solicita est, tamen si profutura est Reipub. bona spe posteritatis me consolatur: qua sublata, non dubitanter occidam, atque ita cedam, vt fortuna iudicio meo non animus mihi de fuisse videatur. Titus Liuius de bello Punico: Cedere possessione magnæ fortunæ.

Cadere causa.

Cadere causá, hoc est, quod vulgò dicunt, Perdere aut succumbere. Cicero de oratore: Vt ei quem defendebat, causa cadere liceret. Idem pro Lucio Murena: Et si turpe existimas te, aduocato illum ipsum, quem contra veneris causa cadere. Paulus de iure fisci, l. in fraudem: Vt si vsus is contra interdictum fuerit, causa cadat.

COHORS.

NOn est Cohors solùm militum, quòd penè vulgare est, sed est etiam familia primarij viri. Quod vt inter omnes constet, loca quàm plurima bis subieci. Cicero in Verrem: Quæ cohors, & qui comitatus fuerit, meministis. Ibidem: Cohortem autem Metelli, quam vocat, quid erat quòd corrumperet? Ibi. Recuperatores dicit se de cohorte sua daturum. Ibidem: Negas de conuentu recuperatores daturum, cohortem tuam proponis. Ibidem. Apronio permittis, vt quos velit de cohorte sua sumat recuperatores, Horatius:

Laudat Brutum, laudatque cohortem. Idem:
Vt iuueni placeat, per contare, vtq; cohorti. Catul
Pisonis comites cohors inanis.

Confirmare

Confirmare cùm de valetudine loquimur significat, meliùs habere, & vires recuperare. Cicere Tironi: Satis enim te maturè videro, cùm planè confirmatum videro.

Eidem: Adhuc dum mihi nullo loco deesse vis, nunquam te confirmare potuisti. Eidem. Cùm te bene confirmaris, ad nos venias.

Crepare cum accusatiuo.

Crepare cùm accusatiuum habet, id significat quod loquitur, prædicat.

Horatius:

Sulcos & vineta crepat mera, præparat vlmos. Idem Siquid Stertinius veri crepat.

DE ET EX.

PArticula, siue præpositio *De*, quantam venustatem gratiam, elegantiam obtineat, quámue crebrò operi intermixta reperiatur, tamet si aliqui obseruarunt: quò tamen bonarum literarum studiosi hoc & alia eiusmodi imitari faciliùs possint, quasi in albo prætoris huic folio ob oculos subscripsi. Plautus in captiuis: Emit hos de præda, ambos de quæstoribus. Idem in Rudente: Nam de nocte multa, impigreque surrexi: In Mostella. Non bonus est somnus homini de prandio. In Curcullione: De illo emi virginem. In Truculento: Nam mihi de vento miserè condoluit caput. Terentius in Andria: Clamat de via. Idem in Adelphis: mò de nocte censeo hodie. Idem in Phormione: Vbi agrũ de nostro patre colendũ habebat. Cato de re rustica: De domino bono, colono, bonoq; ędificatore melius emetur. Varro de re Rustica. De asinis quenque amplissimum & formosissimum quem possunt, eligunt. Idem ibidem: Quas mihi adposuisti in villa Rheatina ad lacum Velini eunti de controuersijs. Cicer. Lentulo: Ego tua gratulatione commotus, quòd ad me pridem scripseras velle te benè euenire, quòd de Crasso domum emissem. Idem de Oratore: Equidem sæpè hoc audiui de patre & socero meo. Idem Atti. Postea Messala de Pompeio quæsiuit. Eidem: De Antiocho scire poteris. Eidem: Neque facturus quicquã nisi de meo consilio. Idem de diuinatione: Et eum admiratum quesisse de Deo, quódnam illud esset tale monstrum? & Deum respondisse, vastitatem esse Italiæ. Idem in Academicis quæstionibus: Nisi de via fessus esset. Idem de diuinatione: Et redemptor, qui columnam illam de Cotta, & de Torquato conduxerat faciendam, non inertia, aut inopia tardior fuit. Idem in Verrem. Cùm con-

silio causam Mamertinorum cognoscit,& de consilij sententia. Mamertinus se frumentum non imperare pronunciat. Ibidem: At de consilij sententia præclarum recitari consilium iudices audistis. Idem pro Sexto Roscio Amerino: In dominos queri de seruis iniquum est. Idem pro L Flacco: Fundum Cirneum Romæ mercatus est de Pupillo Metulonio. Idē in Bruto: Tum ego audiui equidem ista inquam de maioribus natu. In partitionibus oratorijs: Qui cum in dominos de seruis quæri noluissent, tamen de incestu,& coniuratione quæ facta me cōsule est, quærendum putauerunt. Ci pro L. Cor. Bal. Audiui hoc de parente meo. Idem Ci. Fa. Cal. Quæsiui de mea Tullia quid egisset. Idem Q fratri, Efficiam, quod sæpè viatoribus cùm properant euenit, vt si seriùs quàm voluerint fortè surrexerint, properando etiam citiùs, quàm si de nocte vigilassent, perueniant quò velint. Cæsar in Commentar. Cùm de tertia vigilia Petreius & Afranius castra mouissent. Idem Oppio, ac Cornelio Balbo. Misit ad me Gn. Magium de pace. Idem in Comment. De tertia vigilia cū legionibus tribus è castris profectus, ad eam partem peruenit. Ibidem: Ad Cæsarem de pace miserunt. Ibidem. De media noctè missus equitatus.

Horatius in Epistolis:

Vt iugulent homines surgunt de nocte latrones.

Ouidius de Ponto:

Terraque de fructu quàm sit amara docet.

Idem:

Quæ proprium mixto de sale pondus habet.

Idem ad Corinnam:

Hei mihi de monitis torqueor ipse meis.

Tit. Liuius ab vrbe condita: Quæro de te, arbitreris ne. Papinianus ad Senatuscon. Trebel. l. Hæredes: Peto de te vxor charissima.

Ex.

Cicero Attico: Quæsiuit ex eo placerétne iudices à prætore legi? Ibid. Cùm autem ex eo quæreret quid videret. Idem de diuinatione: C. Marium cum fascibus laureatis ex te quærere, quid tristis esses?

DICERE TESTIMONIVM, & testimonia.

Quàm

QVàm pulchrum eſt (bone Deus) hoc quoque dicendi genus, quod ex vno, eodemq́ue theſauro, bonorum autorum, nuper erui, à paucis (vt arbitror) conſideratum, cùm optima quæque ſine attentione prætereuntur. Dicere enim teſtimonium, viri illi clariſſimi proferre ſolebant eo modo loquendi, quo aut teſtificari, aut probare etiam dici cœptum eſt. Cicero de oratore: Num igitur placet cùm de eloquentia præcipias, aliquid etiam de teſtimonijs dicendis, quaſi in arte tradere? Idem ad Quintum fratrem: Cùm teſtimonium ſecundum fidem & religionem grauiſſimè dixiſſem. Idem pro Sylla: Cur dixiſti teſtimonium in alios? Ibidem Qui in illum teſtimonia grauia dixerunt. In eadem oratione: Qui teſtimonium de coniuratione dixi. In Verrem: Qui priore actione ita teſtimonia grauiter vehementerq́ue dixerunt, vt Artemonem Centurupinum legatum & publicè teſtem, Quintus Hortenſius accuſatorem, non teſtem eſſe dixerit. In eundē: Nunquam poſt populi Romani nomen ab Siculis auditum & cognitum Agrimenſes contra quenquam infirmum ciuem Romanum dixiſſe, aut feciſſe quidpiam, qui tunc contra prætorem populi Romani magnis iniurijs, & magno dolore publicè teſtimonium dicere cogerentur. In eundē: Num expectatis dum Lucius Metellus, is qui multos in iſtum teſtes imperio, & poteſtate decernit, idem abſens, & de iſtius ſcelere, improbitate, audacia teſtimoniū dicat? In eundem. Sed orationes tuo iudicio, ad teſtimonia dicenda venerunt Idem pro Cluentio: Non recito teſtimonia hominum honeſtiſſimorum, quæ in Schalenum ſunt dicta. Ibidem: Falsúmve teſtimonium dixerit. Idem pro Cluentio: Neque cognitum commemoraui, neque teſtimonium dixi. Idem pro Planco: Multi etiam communes inimici rerum omnium, qui ita ſemper teſtimonium de ambitu dicunt Idem pro L. Flacco. Mortuus eſt aculeo iam dimiſſo ac dicto teſtimonio. Ibidem: Qui autem dicit teſtimonium ex noſtris hominibus, vt ſe ipſe ſuſtentat? Ibidem: Vt qui ante dictum teſtimonium ſibi temperarit. In eundem: Pueri autem Siſennæ credo, qui audiuiſſent, quæ in iſtum teſtimonia eſſent dicta, oculos de iſto nunquam eijcere, neque ab argento digitū diſcedere In eundem: Melitenſis Diodorus eſt, qui apud vos antea teſtimonium dixit. In eundem: Tamen quoniam hæc à maioribus

ribus constituta accepissent, testimonium ne quod dicerent. Idem de natura deorum: Diogenes quidem Cynicus dicere solebat, Harpalum, qui temporibus illis prædo fœlix habebatur, contra deos testimonium dicere, quòd in illa fortuna tam diu viueret. Scæuola de testibus. Inuiti testimonium dicere non coguntur. Vlpianus de testamentis, l. Quod testamento: Mulier testimonium dicere in testamento non poterit. Caius de testamentis, l. Cum lege: Et eo ampliùs, vt putant quidem, néve ipsi dicatur testimonium. Archadius de testibus, l. Testimonium: Ex his quibus non interdicitur testimonium, nec vlla lege à dicendo testimonio excusantur. Calistratus eodem tit. l. Testimonium: Lege Iulia de vi cauetur, ne hac lege in reum testimonium dicere ei liceret. & subdit: Qui ob testimonium dicendum, vel non dicendum, pecuniam accepisse iudicatur. Cicero in Vatinium testem. Cùm antè Lælius Nutricula seditiosorum omnium testimonium diceret. Idem pro M. Cælio: An grauis, sapiens, moderatusque vir religiosè testimonium dixisse videatur. Idem pro Sex. Roscio Amer. Testimonium etiam in Sextum Roscium dicturus est. Ibidem. Vt in minimis rebus amplissimi homines testimonium de sua re non dicerent. Ibidem: Testimonium non diceret. Asconius Pædianus: Vltimæ testimonium dixerunt. Idem: Dixerunt in eum infesti testimonia principes ciuitatis. Idem: Quod Siculi, qui anteà publicè testimonium dixerant. Idem: Apud antiquos & de auditione testimonium dicebatur. Idem: Si testimonium aduersus eum diceret. Titus Liuius ab vrbe condi. Quòd falsum aduersus se testimonium dixisset. Idem pro L. Cornelio Balbo: Et testimonium dixisset publicè.

DICERE CAVSAM.

DIcere causam, dicere diem, dicere ius, dicere sententiam, dicere legem, modi sunt dicendi diuersi, diuersa significantes. Est enim dicere diem, certam diem reo constituere, vt accusetur. Dicere causam est, cùm reus accusationibus respondere cogitur. Dicere ius est, cùm iudex iustitiam reddit vel ministrat. Dicere sententiam est, cùm quis (vt ineptè dicunt) votum suum dat, vel opinionem suam dicit. Dicere legem est, quod præfigere: præscribere quid opus sit facto. Plautus in Menech. Apud Aediles

præ

prælijs factis plurimis pessimisque dixi causam. Terentius in Adelphis: Aduersum ne illam causam dicerem, cui veneram aduocatus? Cicero pro Sexto Roscio Amerino: Ea nos hoc tempore vtimur, qui causam dicimus. Ibidem: Causam dicit is, qui vnus relictus ex illorum nefaria cæde restat. Idem in Verrem: Fuit nundinatio aliqua, & isti non noua, ne causam diceret. Ibidem: Quis non pertimescat causam dicere dominos? Ibidem: Causa dicta, damnati sunt. Cæsar in Commentarijs: Orgentorigem ex vinculis causam dicere coëgerunt, & subdit: Die constituta causæ dictionis. Titus Liuius ab vrbe condita: Virgo Vestalis de incesto causam dixit. Ibidem: Semel causam dixit. Idem de bello Macedonico: Scipio iussus dicere causam, orationem magnificam de rebus à se gestis exorsus est.

Indicta causa.

Cicero in Verrem: Indicta causa in vincula coniecit seruos.

Dicere diem.

Plautus in Asinaria: Quem videam æquè esse mœstũ, vt quasi dies si dicta sit. Idem in captiuis: His diem dicam, irrogabo mulctam. Cicero pro Milone: Diem mihi credo dixerat, mulctam irrogarat. Tit. Liuius ab vrbe cond. Cæsoni capitis diem dicit. Ibidem: Accusatorem primũ Virginium, & Appium reum deligunt, cùm diem Appio Virginius dixisset: Appius stipatus patritijs iuuenibus in forum descendit. Ibidem: Rei capitalis diem Posthumio dixerunt. Ibidem: Rei capitalis diem dicere. Idem de bello Macedonico: P. Scipioni Africano duo P. Petilij diem dixerunt. Cicero pro T. Annio Milone: Diem mihi credo dixerat, mulctam irrogarat, actionem perduellionis intenderat.

Dicere ius.

Cicero in Verr. Audistis ob ius dicendum Q. Varium dicere procuratores suos isti centum & triginta millia nummûm dedisse: Idẽ in prouincijs Consularibus: Emisti grandi pecunia, vt tibi de pecunijs creditis dicere liceret ius in liberos populos. & subdit: Id emptum ita vendidisti, vt aut ius non diceres, aut bonos ciues Romanos euerteres, & subdit: Perseuerauit ius publicano non dicere. Ibidem: Non offendebantur homines in eo neque molestè ferebant abesse à foro magistratum, non ius dici, non iudi

iudicia fieri. Ibidem: Isti pecuniam ob ius dicendum dedisse. Plautus in Menechmis: Iuris vbi dicitur dies, simul patronis dicitur. Titus Liuius ab vrbe cond. Aut ius de pecunia credita diceret. Item pro Lucio Flacco: Qui anno antè Romæ ius dixerat.

Dicere sententiam.

Cicero in Verrem: Mos est Syracusis, vt si qua de re ad senatum referatur, dicat sententiam qui velit, nominatim nemo rogatur. Ibidem: Vt quisque ætate & honore antecedebat, ita sententiam dixit ex ordine & subdit: Cùm surgeret nemo, neque sententiam diceret. Idem ad Atticum: Nocet interdum Reipubl. Cato: dicit enim tanquam in Romuli face sententiam. Idem in Philip. quarta: Vt sententiæ de summa Reipub. liberè dici possint. Ibidem: Me consule sententiæ salutares dictæ sunt, quibus ad hanc diem viximus Idem in Philippica xiiij Qui hoc loco sententias dicimus. Cælius Ciceroni: Consulem designatum primum sententiam dicentem.

Dicere legem:

Horatius.

Prudens emisti viciosum, dicta tibi est lex.

DVCERE SORTEM, VITAM, Spiritum.

DVcere sortem, vitam, spiritum. Cicero in Verrē: Sors ducitur, quamobrem? Nemo erat voluntarius laudator præturæ tuæ. Virg.

Stat ductis sortibus vrna. Cicero pro lege Manilia: cùm vestros portus, atque eos portus, quibus vitā & spiritum ducitis, in predonum fuisse potestate sciatis.

DARE VICIO, CRIMINI, vertere vicio.

DAre vicio, vertere vicio, dare crimini, id est, quod corruptissimè dicitur Inculpare. Plaut. in Epidico: Quis erit, qui id vertat vicio? Idem in Milite: Ne quis tibi hoc hodie vicio vertat. Terentius in Andria: Nunc quam rem vicio dent, quæso animaduertite. cicero in Bruto: Quinetiam memini cùm in accusatione sua Q. Gallo crimini dedisset, sibi eum venenum parauisse.

DARE PIGNORI.

DAre pignori, idem eſt quod oppignorare. Sed hic etiã modus dicendi obſeruandus eſt. Plautus in Moſtellaria: Heri X L. etiam dedit hucuſque pignori.

Dicet aliquis, roget aliquis.

Dicet aliquis, Roget aliquis, modus eſt dicendi, quo inepti dicunt, Fortè aliquis mihi dicat. Vel, ſi quis me roget. cicero in paradoxis: quid eſt igitur, quæret aliquis, bonum?

Deiicere oculos.

Deijcere oculos, celeritatem aliquando ſignificat, aliquando præpudore ſubmittere. cice. in Verrem: Si tantulum oculos deiecerimus, præſtò eſſe inſidias.

DEPONENTIA PASSIVA.

NEc eſt prætermitendum, eſſe apud perfectos illos autores deponentia nonnulla, quæ in participijs plerunque paſſiuè ponantur, quorum vel pauca collegi de multis, vt palàm ſit nullam aliam eſſe Grammaticã, quàm modum loquendi, quem aut obſeruare, & imitari neceſſe ſit eum, qui Latinus dici cupit: aut ſi id neglexerit, in ſua barbarie contabeſcere. Cicero Attico: Sed ea omnia mihi ſunt patienda. Eidem: Te etiam atque etiã oro, vt me totum tuendum ſuſcipias. idempro M. Cælio: Magnum crimem, vel in legatis inſidiandis, vel in ſeruis ad hoſpitem domi necandum ſollicitandis. idem pro Cornelio Balbo: Huius virtus præſens experta atque perſpecta ob trectētorum voce lædetur. ibidem: Quiddam de cõmuni conditione omnium noſtrûm deprecandæ maleuolentiæ cauſa breuiter commemorandum videtur. Ibidẽ: Veruntamen vigilijs nocturnis, & concione hominũ inſtitutũ illud conceptum atque meditatum eſt. In Antonium: De laude ſilebo, quæ gratiſſima memoria omniũ ciuium incluſa, nondum autoritate publica teſtata eſt Idem de ſenectute: Agro benè culto, nihil poteſt eſſe vſu vberius, ſpecie ornatius, ad quem ſundum non modò non retardat, verumetiam inuitat, atque allectat ſenectus. Idem in paradoxis: An quiſpiam in potiundis voluptatibus gloria ſe, & prædicatione effert? Plautus in Baccidibus: conſolãdus mihi hic eſt. Cicero Attico: Illud ineſt tamen cõmodi, quòd & mihi & cæteris amicis tuis nota fuit, & abs te aliquando teſtificata tua voluntas. Horat.

Obli-

Oblitusque meorum, obliuiscendus & illis.

DVM PARTICVLA, CVM Expecto constructa.

PArticula Dum, coniungitur à perfectis illis autoribus, cum verbo expecto, mira cum elegantia, & pari propemodũ concordia, vt facilè sit considerantibus iudicare, vnum illis atque eundem fuisse dicendi modum. Plautus in Pseudolo: Ne expectetis dum redeam. Idem in Casina: Ne expectetis dum illi ad eos exeant. Terentius in Andria: ergóne expectatis dum exeat huc? Idem in Eunucho: Concedam hinc intrò, atque expectabo dum veniat. Cicero Lucio Luccio: Sed ad properationem meam quidem interest non expectare dum ad locum venias. Idem in Bruto: Quòd scribis te in Italia moraturum dum tibi literæ meæ veniant, si per hostem licet. Eidem: De sororis autem tuæ filijs non expectaui Brute dum scriberes. Idem G. Pompeio: Non expectaui dum mihi à te literæ redderentur. Idem Attico: Ego in Arcana operior dum ista cognosco. Idem Expecta amabo te dum Atticum conueniã. Ibid. De Aufidio & Palicano non puto te non expectare dum scribam Idem in Pisonem. An ego expectem dum te quinque & septuaginta tabellæ diripiantur? Idem in Verrem. Quid expectas, an dum ab inferis ille Malleolus exurgas? In eundem: Nolite expectare dum omnes obeam oratiane mea ciuitates. Idem in philippicis: Non expectas dum te stimulis fodiam: Virgilius:

Quid moror? an mea Pigmalion dum mœnia frater,
Destruat?

Vatinius Ciceroni: Si hoc expectandũ sit, dum totum bellum conficiatur. Cælius eidem: Saltem dum quid de Hispanijs scitur expecta. Plancus eidem: Sciebam enim, & cautius erat consilium, expectare me ad Isaram, dum Brutus traijceret exercitum. Brutus eidem: Ego tibi vt antea scripsi, dum mihi à te literę veniant, in Italia morabor. Idem eidẽ: Noli expectare dum tibi gratias agam. Titius Liuius ab vrbe condita: Expectare dum consul, aut dictator fiat. Ibidẽ: Nec expectẽt dum à Roma legati veniant. Ibidẽ: Moratus dum milites ad prædam discurrerent. Ibidem Moratus dum imperatores consuleret. Ibidẽ: Expectantes dum ab hostibus clamor inciperet. Idem de bello

Punico: Paucos morati dies dum socij venirent. Idem ab vrbe condita. Nolite expectare dum fugiant. Ibidẽ: Expectate dum vobis obuiæ veniant. Idẽ de bello macedonico: Paucos moratus dies dum se copiæ consequerentur.

Diminuere.

Diminuere caput, fores, postes, modo loquendi illorũ veterum est frangere, qui modus memoriæ mandandus est ei, qui bonæ latinitatis caput diminuere non vult. Plautus in Menechmis: Illi homini diminuã caput. Idẽ in Bacchidibus: Nisi malis postes diminui securibus.

Capitis diminutio apud Iurisconsultos.

Sed alia est capitis diminutio apud Iurisconsultos. Est enim prioris status immutatio, vt testatur Caius eod. titu. l. prima. Antiqui tam oratores de capite diminuere, & de capite demere dicebant. Cicero in Verrem. Vnũ hoc aliud Senatusconsultum reprehensum secretumque est, vt quibus ille de capite dempi iusset, ne pecunias in ærarium referrent. Ibid. Hoc nomine vidistis tritici modios de capite esse demptos. Ibid. Demũt de capite Medimna D.C. Ibid. Coguntur Ascrioni, id est Pippæ dare tantum, quantũ erat de capite demptum. Idem in Topicis Gentiles sunt, qui inter se eodem nomine sunt, non est satis & subdit: Quorum maiorum nemo seruitutem seruiuit. Adest etiam nunc, qui capite non sunt diminuti, hoc fortasse satis est. Cæsar in Commentarijs. Illud quod deditione ducis, & capitis diminutione sublatum est. Titus Liuius de bello Punico: Serò nunc desiderati diminuti capite, abalienati iure ciuium.

Deducere.

Deducere, nota sunt huius verbi varia significata, quæ & Multis notata diligenter fuêre: sed locus Ciceronis admonet, vt nos quoque de eo aliquid dicamus, cum Deducere inter cætera significet sponsam vel amicam domum perducere. & item significat de summa demere, vel detrahere. Cicero qui facetijs scatebat & dictis, cùm mater M. Bruti Seruilia Iuniam Tertiam filiam, eandemque C. Cassij vxorem ad Cæsarem, qui mœchus caluus ob adulterium dicebatur, deduxisset, eademque Seruilia paulò pòst ab Cæsare preciosum ære paruo fundum emisset, Cæsaris libidinem cauillatus circa verbum Deduco, dicto peracu-

to

to profcidit. Equidem, inquit, quò meliùs emptum fciatis, comparauit Seruilia hunc fundum, Tertia deducta.

Interdum Deduco significat comitari, siue domum perducere.

Terentius in Andria: Hic nunc non dubitet, quin fe deducturum neges.

Ouidius de Ponto.

At cùm Tarpeias effes deductus in arces.

Horatius:

Occurram in triuijs, deducam, nil fine magno.
Vita labore dedit mortalibus. Tibullus.
Tempus erit cùm me Veneris præcepta ferentem.
Deducat iuuenum fedula turba fenem.

Titus Liuius de bello Punico: Dictator fe magiftratu abdicauit, priuatufque de roftris defcẽdit, turbæq; fe immifcuit, ne deducendi fui caufa populum de foro abduceret. Ibid. Tamen frequentes deduxerunt domum

Quandoque id verbum significat de ratione, vel summa aliquid demere (vt diximus) siue detrahere.

Cicero de Officijs? Hæc igitur talia circumfpicienda funt in omni officio, & confuetudo exercitatioq; capienda, vt boni rationatores officiorum effe poffimus, & addẽdo, deducẽdóque videre quæ reliqua fumma fuit, ex quo quantũ cui debeatur, intelligas. Africanus de iure dotiũ, l. Pater: Deducta parte tertia reliqua fibi dos reddatur. Idẽ eodem titulo: Vno pluribufúe filijs fuperftitibus deducta parte.

Quandoque Deducere, vt diximus finificat sponsam ad maritum, vel amicam ad amantem perducere.

Cicero in verrem, actione quarta: Hic eft decimus, ad quem ifte deduxerat Tertiam Ifidiori Mimi filiam, vi abductam ab Rhodio tibicinæ, huius Tertiæ plus etiã quàm Pippæ, plus quàm cæterarum ac propè dicam tantũ apud iftum in Sicilienfi prætura autoritas valuit, quantum in vrbana Chelidonis.

Oidius de faftis.

Cum primum cupido Venus eft deducta marito.

Terentius in Hecyra: Vt ad pauca redeam, vxorem deducit domum. Tibullus.

vt iuueni primum virgo deducta marito.

hoc quoque considerandum est, Tertia filia cúm dicitur, nomen proprium non numeri esse, nam id frequens reperitur Cicero in Verrem, actione quinta: Huc Tertia illa perducta per dolum atque insidias à Rhodio Tibicine & subdit: Sic hanc Tertiam dilexit, vt eam secum ex prouincia exportaret. Idem actione sexta: Sed eo ipso tempore cùm esset in littore Tertia illa tua, quam tecum deportabas, erat in omnium conspectu. Asconius Pædia. Nam Tertiam Scæuolæ filiam dimissam à Pompeio in matrimoniũ duxerat. Vlpianus De condi. l. Hæc conditio: In domum mariti deducta est Scæuola De donat: l. Seia Sempronio cùm certa die nuptura esset, antequam domum deduceretur, tabulæque dotis signarentur, donauit tot aureos. Papinianus de iure dotium, l. Dotis: Nam si minor annis duodecim, vt maior deducta sit, tunc primùm petetur.

Deducere idem significat, quod redigere.

Catullus.

Huc est mens deducta tua mea Lesbia cura.

Postremò, omissis cæteris in alio significato, Deducere significat auocare, & à proposito remouere.

Cicero in Catilianã; Si impedens patriæ periculũ, me necessariò de hac animi lenitate deduxerit. Idẽ Terentiæ. Neque legis improbissimæ pœna deductus est, quò minùs hospitij, & amicitiæ ius, & officiumque præstaret,

Deferre.

Deferre nomen, non est propriè accusare, sed antè accusationẽ apud iudicẽ, vel magistratum aliquẽ, de aliquo crimine denunciare: vnde Delator dictus est, vt clarè infrà ostendetur. Cicero in Verrem: Serui cuiusdam nomen defertur, is accusatur, ficti testes in eum dantur, rem cunctus Senatus Catinensium iudicat. Terẽtius de bonis possessis, l. Eum patronum: Qui nomen detulit accusasse intelligendus est, nisi oblitionem petat. Plautus in adularia: Ad tres viros ego deferam tuũ nomen. Cicero pro Cluẽtio: Atque vt intelligatis Cluentiũ nõ accusatorio animo, non

non ostentione aliqua aut gloria adductum, sed nefarijs insidijs proposito ante oculos vitæ periculo, nomen Oppianici detulisse, paulò longiùs exordium causa rei demonstrandæ petam. Idem in Verrem: Ego sic intelligo iudices, cum de pecunijs repetundis nomen cuiuspiam deferatur. Ibidem. Nomen hominis audacissimi detuli. Idem pro M Cælio: Nisi iterum eadẽ de re suo familiari absoluto nomen hic detulisset idem pro Cluentio: Et clarissima voce se nomen Oppiniaci, si interfectum Marcum Aurium comperisset, delaturum esse testatur. Ibid. Nam Cluentius iudices primũ nomen eius detulit. idem Quinto Ciceroni: Paulus noster cùm testis productis esset in Sextium, confirmauit se nomen Vatinij delaturum. idem in Verrem: Eiusdem rei nomen detulerunt Ibidem: Ait, si liceret, nomẽ absentis deferre se velle. Ibid. Nuper cùm Publium Gabinium vir fortissimus, & innocentissimus, Lucius Piso delationẽ nominis postularet. Cicero pro domo sua: Nomen Sexti Pompeij detulit. Idem pro Sexto Roscio Amerino: Qui Sexti Roscij nomen deferendum curauit. Idem pro L. Murena. Dixi in Senatu me nomen consularis candidati delaturum.

DESCRIBERE, EXSCRIBERE.

DEscribere quid significet, omnes norunt: neque enim nos manifesta, ac in propatulo posita, vano labore tentamus, sed latentia, & minùs vulgaria quæ pauci curauêre, in lucem proferimus, vt hac nostra industria non inanem ostentationem,, verùm aliquam literariæ Reipublic. vtilitatem quæsisse videamur. Est enim alio dicendi modo describere, & exscribere, id quod ineptissimè, ac barbarè potiùs, vulgò copiare dicitur, vel transumere, aut transcribere, nouis & inusitatis verbis, quæ qui imitantur, latinitate omni penitus indigni sunt. Cicero Cornificio: Dicam tuis, vt eum librum, si velint, describãt. Idem Attico: Quem librum ad te mittam si descripserint librarij Eidem: Poëta ineptus, & tamen scit nihil, sed est non inutilis, describo, & remitto. Eidem: Dicta eius, & conciones describunt. Eidem: Epistolam meam quod promulgatã scribis esse, non fero molestè, quinetiã ipse multis dedi describendam. Ad eundẽ: Varroni quidem, quæ scripsi te autore, ita propero mittere, vt iam Romam mi-

miſerim deſcribenda, & ſubdit. Scripſi enim ad librarios, vt fieret tuis, ſi tu velles, deſcribendi poteſtas. Idem in Verrem: Quaſi exſcribendi poteſtatem non haberet. Idem in Antonium: Literas tibi ille mittat de ſua ſpe rerum ſecundarum ſuarum, tu eas lætus proferas recites, deſcribendas etiam des improbis ciuibus. In Verrem: Tabulas in foro ſumma hominum frequentia exſcribo, adhibentur in exſcribendo de conuentu viri primarij. Idem in Academicis quæſtionibus: Qui ſe illa audiuiſſe Romæ de Philone, & ab eo ipſo illos duos libros dicerent deſcripſiſſe. Titus Liuius ab vrbe condita: Iuſſi inclytas Solonis leges deſcribere. Paulus: Quemadmodum teſtamenta & cætera, l. Omnibus: Quicunque dederant tabulas teſtamẽti inſpicere, vel etiã deſcribere, inſpiciendi, deſcribendiq́; poteſtatem facturum ſe Prætòr pollicetur. Vlpianus eodem titulo, l. Tabularum: Diem autem & conſulem tabularum non patitur prætor deſcribi, vel inſpici: id circo ne quid etiam fiat falſi.

DISCEDERE, RECEDERE à conditione.

DIſcedere, Recedere à conditione, à perſona, à ſtatu id eſt, quod immutare conditionem, perſonam, ſtatum. Cic. de Officijs: Hoſtis, quem nunc peregrinum dicimus, quanquam id nomen durius effecit iam vetuſtas, à peregrino enim receſſit. Modeſtinus de vſufructu, l. Titio: Vſusfructus inutiliter legari intelligitur, in id tempus videlicet collatus, quo à perſona ſua diſcedere incipit.

DARE BIBERE, MISCERE.

NOn multi (vt reor) aduerterunt, quónam modo propriè, atque vno verbo Latinè dicatur. Dare bibere, vel Dare potum, quod Græcanico verbo aliqui inpropriè Propinare dicunt, cũ Propinare præbibere ſit, vel prægustare, & id verbum diuerſis modis quandoque proferatur. Sed nos cùm latinè loqui curamus, Latina potiùs adducimus. Miſcere igitur præter alia ſignificata, vno verbo, id eſt, quod duobus verbis dicitur, Dare bibere. Vtrunque tamen elegans. Terent in Andria. Poſt deinde quod iuſſi, ei date bibere. Cato de reruſt. Bis in die id faciet, meridie bibere dato. Cicero de finibus bonorum & malorum: Dico ergo in eadem voluptate eum qui alteri

teri misceat mulsum, ipse non sitiens, & eum qui illud sitiens bibat.

Ouidius in Metamorphosi:

Arripit Iliaden qui nunc quoque pocula miscet,
Inuitaque Ioui nectar Iunone ministrat.

DIFFERTVM, CONFERTVM, AFFERTVM.

Differtum & confertum inter se differunt: nam differtum id est, quod refertum: vtrunque enim plenum significat. Confertum verò id est, quod densum Sed confertum & refertum à suis verbis Refercio & Confercio descendere comperi. Differtum autem verbum non comperi Cicero pro P. Sextio: Meministis tum iudices corporibus ciuium Tiberim repleri, cloacas referciri. Varro de re rust. Quo facto non modò non desistunt pugna, sed etiam conferciunt se lingentes.

Differtum.

Horatius in Sermonibus.

Inde forum Appi
Differtum nautis, cauponibus atque malignis.

Idem in Epistolis:

Differtum transire forum, populumque iubebat.

Confertum, Confertissimum & Confertim aduerbium.

Cæsar in Commentarijs: Vt nunquam cõferti, sed rari, magnisq; interuallis præliarentur Ibidem: Neque à tanta multitudine coniecta tela conferti, vitare poterant. Titus Liuius de bello Punico: Alij ad exitus theatri conferti existunt. Idem ab vrbe condita: In confertos Veniẽtes euntem ferox viribus transfigit. Idem de bello Punico: Cæteros confertos in media valle recepit. Ibidem: Deinde rari in confertos illati. Idem de bello Macedonico: Turba conferta iter clausit.

Confertissimum.

Cæsar in Commentarijs. Qua parte hostium acies confertissima visa est, erupit. Titus Liuius ab vrbe condita: In confertissima turba prope regium Tribunal constitit. Ibidem: Eò se in turbam confertissimam recipit. Idem de bello Punico: Per confertissimam hostium turbam impetum facit.

Refertum.

Titus Liuius de bello Punico: In agrum Picenum auertit iter refertum præda.

Confertim aduerbium.

Titus Liuius ab vrbe cond. Cùm confertim Romani, vt solent, densatis excepissent scutis. Idem de bello Punico: Quo acriùs & confertim magis vtrinque pugnabatur. Idem de bello Macedonico: Confertim pugnant & cedunt.

Dare negotium.

Dare negotium, id est, quod multi ineptè dicunt, Committere, modus est loquendi felicissimi illius temporis, memoriæ cum alijs mandandus. Cic. in Verrem: Dat amico suo cuidam negotium, qui tum magister erat eius societatis, vt diligenter caueret. Salustius in Catilina: Igitur P. Vmbreno cuidam negotium dat, vti legatos Allobrogum requirat. Lentulus Ciceroni: Permissum est ijs, vt dum ipsi venirent, darent negotium qui Asiam obtineant. Idem Rufo: Non habui cui potiùs id negotij darem, quàm tibi.

DARE POENAS.

Dare pœnas, id est, quod vulgò dicunt, Fecit pœnitentiam: sed hic modus loquendi obseruandus est.

Virgilius:

Dabis improbe pœnas.

Lentulus Cice. Spero celeriter eum pœnas daturum.

Dare auribus.

Dare auribus, hoc est, adsentari, blandiri. Trebonius Ciceroni: Noli putare, mi Cicero, me hoc aurib' tuis dare

Dare se in pedes, Dare se in viam.

Dare se in pedes, Dare se in viam, modus est loquendi illorum veterum, hoc est, pedibus fugam agere, & ad iter se parare. Posteri hunc quoque modum, vt pleraque deprauârunt. Plaut. in Captiuis: Méne vis dem ipse, in pedes? Terentius in Eunucho: Ego me in pedes, quantum queo, in angiportum quendam desertum indo. Cicero Terentiæ: In viam quod tu des hoc tempore, nihil est.

DII FACIANT.

Dii faciant optantis est, & hic modus loquendi perquàm elegans est, significat id, quod Vtinam. Cicero in Verrem: Dij faciant vt rei militaris, vt belli mentionem facere

facere audias.

Dij meliora.

Dij meliora, modus optandi imperfecto sermone, sed modus loquendi ita obtinuit. Titus Liuius de bello Macedonico: Perturbata, dij meliora inquit.

De meliore nota commenda.

De meliore nota commenda, modus dicendi illius eruditissimi seculi. M. Curius Ciceroni: Sulpitio successori nos de meliore nota commenda. Catulus. Quisquis de meliore nota.

Dissimulare.

Dissimulare, inter cætera est fingere, non intelligere, quæ dicuntur vel aguntur. Cicero Attico: Itaque meipsum commouerat, sic absurdè & asperè verbis vultuque responderat, dissimulaui dolens.

AEDIFICARE NAVEM.

AEdificare nauem, ferè absurdum, aut nouum multorum auribus videtur, est tamen dicendi modus apud veteres vsitatissimus. Plautus in Mercatore: Aedificat nauem gerariam & merces emit. Cicero in Verrem: Nauem verò maximam triremis instar pulcherrimam, atque ornatissimam, palam ædifibatam sumptu publico sciente Sicilia per magistratum, senatumque Mamertinum tibi datam, donatamque esse dico. Ibidem: Legati principis, & publicè tibi nauem ædificatam, & priuatim seipsos abs te spoliatos, expilatosque esse dixerunt. Ibidem: Qui nauis istius ædificandæ publicè præfuit. Ibidem: Nauem denique maximam, quam onustam furtis in italiam mitteret, apud istos faciendam ædificandamque curauit. Eidem: Aedificauerint-ne nauem onerariam? Eidem: De tua pecunia constare ædificatum esse eam nauem. Idem pro lege Manilia: Qui posteaquàm maximas ædificasset, ornassetque classes Cæsar in Commentatijs: Imperat quos legionibus præfecerat, vtiquàm plurimas possent naues ædificandas, vetere sque reficiendas curent.

ES ET ADES.

ES, & Ades, indicatiuum & inperatiuum est, sed imperandi modo ab antiquis voce Es frequētiùs, quàm Sis dicitur: quod iam in desuetudinem per negligentiam venit. Terentius in Andria. Adesdum, paucis te volo.

Idem in Adelphis: Modò bono animo es, duces vxorem hanc. Respondetur, bono animo es inquis? Cicero in somnio Scipionis: Quem vt agnoui, corrui, sed illo ades, inquit, animo, & omitte timorem. Virgilius.

Huc ades ô Galathea. Horatius:

Si me amas, inquit, paulùm huc ades.

EXTRA IOCVM.

EXtra iocum dicebatur à veteribus cùm quid serio, nō ioco dicere se velle dicebant, modus est dicendi pulcherrimus. Cicero Trebatio: Sed me hercle extra iocum, homo bellus. Idem Caio Volumnio: Sed me hercle extra iocum valde mihi tuæ literæ facetæ, elegantesque visæ sunt. Idē Peto: Sed hercle mi Pete, extra iocum moneo te.

Exacta.

Exacta dicebantur perfecta. Horatius:

Sed emendata videri,

Pulchraque & exactis nimium distantia miror.

ESSE CVRAE, VOLVPTATI, *solicitudini &c.*

ESse curæ, esse voluptati, esse solicitudini, esse solatio, esse letitiæ, esse impedimento, esse lucro, esse damno, esse sumptui, esse saluti, esse vsui esse honori & huiusmodi loquendi modi, maximam orationi adferunt elegantiam. Plautus in Cistellaria: Multisque damno, & mihi lucro sine sumptu eris. Ibidem. Quæ neque illa illi quicquam vsui fuit. Varro de re rust. Vt domino sint fructui ac delectationi. Cicer. in Bruto. Istum ipsum quidem inquam Brute, dico librum mihi saluti fuisse. Ibidem Quod tibi aut nouum, aut tanto vsui posset esse? Idem Senatui populoque Romano: Quod mihi maximæ lætitiæ fuit. Idem Catoni: Mihi vt in huiusmodi re tanto bello maximæ curæ est. Idem Tironi: Magnæ nobis est solicitudini valetudo tua Eidem. Cupiditas cæterarum hominum impedimento mihi fuit. Idem pro Lucio Cornelio Balbo: Et magno vsui nostræ Reipuplicæ fuissent.

Vrgilius:

Non erit auxilio nobis Aetholus & arpi,

At Mesapus erit.

MIT

MITTERE SVBSIDIO, VENIRE auxilio, relinquere præſidio.

MIttere ſubſidio, venire auxilio, & relinquere præſidio, obſeruandum maximè eſt, elegantia non parua, inſigne. Cæſar in Commentarijs: Legiones, quas præſidio noſtris miſerat. & paulò poſt: Quos tibi ſubſidio reliquerat.

EXCLVDI TEMPORE, AVT temporis ſpacijs.

EXcluſum tempore, aut temporum ſpacijs, id quod nos nouum modum introducentes, dicimus impeditum, veteres illi vno, eodemque modo dixêre, quod pauci hactenus (vt arbitror) obſeruauerunt. Cice. in Verrem: Anguſtijs temporis excluduntur omnes. Idem Attico: Quæ enim ſoluto animo familiariter ſcribi ſolent, temporibus his excluduntur. Idem in Verrem: Hi poſtquam temporibus excluſi, per Senatum agere quæ voluerant, non potuerunt. idem de Oratore: Aut temporibus excluſi, aut voluntate ſua feriati. idem in Vatinium teſtem: Vt excluſus miſer puncto temporis, ſpoliaretur beneficio & æquitate legis. Cæſar in Commentarijs: Ne anni tempore nauigatione excluderentur. ibidem: Tempore excluſus non venit. ibi. Excluſus diei tempore, in poſterum expugnationem differret.

Virgilius:

Spatijs excluſus iniquis.

Pomponius de ædilitio edicto, l. Si tamen: Non nocebit emptori, ſi ſex menſium exceptione redhibitoria excluſus, velit intra annum æſtimatoria agere. Papinianus ad Senatuſconſultum Turpilianum, l. Quærebatur an ij, qui ab accuſatione tempore excluſi eſſent, in Senatuſconſultum Turpilianum inciderent? & ſubdit: Qui præſcriptione temporis excluſi cauſam adulterij perferre potuerunt. idem de Decurionibus, l. Spurij: ſi præſcriptione temporis excluſus fuerit, non tenebitur. Paulus de inofficioſo teſtamento, l. ſi proponas. Idemque erit ſi tempore excluſus ſit. Iulianus de bonis libertorum, l. ſi libertus: ſi non petierit bonorum poſſeſſionem, tempore excluſus, vel repudiauerit.

QVid ſit ex ſententia, & ex animi ſententia, ex animo, trito ferè dicendi modo in promptu eſt, idque ſigni

significat, quod ex voluntate, ex desiderio, ex iudicio. Sed aliqui noue & ineptè (om ssa eiusmodi elegantia) ad votum dicunt. Præter sententiam autem, id est, quod contra voluntatem vel opinionem, vel desiderium.

Ex sententia.

Plautus in Captiuis: Si reueniam huc ex sentētia Idem in Mercatore: Nocte hac quieui non satis ex sententia. Terentius in Hecyra: Spero hanc rem euenturam nobis ex sententia. Cicero Furnio: Si non ista ex sententia essent confecta. Idem de Officijs: Non enim falsum iurare peierare est, sed quod ex animi tui sententia iuraris. Salustius in Iugurtha: Nam me quidem ex animi sententia nulla oratio lædere potest. Cicer. in Academicis quæstionibus: Conscendens nauem sapiens, num comprehensum animo habet, atque perceptum se ex sententia nauigaturum? Idem de natura deorū: Multa oraculis declarantur, multa vaticinationibus, multa somnijs, multa portētis, quibus cognitis, multæ sæpè res ex hominum sententia atq; vtilitate parta, multa etiam pericula depulsa sunt.

De sententia.

Cicero Attico: Quid sentis igitur? Nihil nisi de sententia tua. Eidem: Scribanque ad Cæsarem me quicquid fecerim, de sua sententia fecisse. Idem in Verrem: De cōsilij sententia iudicaras. Ibidem: Et de consilij sententia Mamertinis se frumentum non imperare pronunciat.

Præter sententiam, & aduersus animi sententiam.

Plautus in Mercatore: Omnia mihi eueniunt hodie præter sententiam. Ibidem: Vt ne litiges aduersus animi sententiam.

Ex animo.

Cicero in Pisonem: Equidem dicam ex animo quod sentio Idem Attico: Te autem alienum hominem ament ex animo? Idem Cornificio: Huic tu libro maximè velim ex animo, si minus gratiæ causa suffragare.

Catullus:

Atque id syncerè dicat, & ex animo.

MEA SENTENTIA, MANERE in sententia.

MEa sententia, manere in sententia, de sententia deducere, sententia desistere, in sentētia esse, & huiusmodi eleg

elegantissimi dicendi modi obseruandi præcipuè sunt. Cicero in Bruto: Quem verò extet, & de quo sit memoriæ proditum eloquentem fuisse, & ita esse habitum: Primus est M. Cor. Cethegus, cuius eloquentia est autor: & idoneus quidem mea sententia, Q. Ennius. Idem Attico: Planè mihi hoc explices velim, in primis maneás-ne in sententia, vt mittam ad eum quæ scripsi, an nihil necesse putes. Eidem: Quid enim nostri optimates (si qui reliqui sunt) loquentur? an me aliquo præmio de sententia esse deductum. Idem in Academicis quæstionibus: Cœpit hortari, vt sententia desisterem. Idem Attico: Me miserum quàm omnia essent in sententia, si nobis animus, si consilium, si fides eorum, quibus credidimus, non defuisset.

QVot dicendi modi, quámue eleganter, & apposité ab hoc nomine Aetas, quasi candidissimi riuuli à quodam Latinitatis fonte deducuntur? quorum nonnullos hausi, infraque descripsi, vt ad manum sint imitatoribus.

Acta ætas.

Plautus in Trinummo: Mihi quidem ætas acta est. Cicero de senectute: Sed honestè acta superior ætas, fructus præbet autoritatis extremos.

Exacta ætas.

Terentius in Adelphis: Nunc exacta ætate hoc fructu pro labore ab ijs fero odium. Cicero de Oratore: Aetate exacta, indignè librum lacerasti. Idem de senectute; Cùm esset iam exacta ætate in agris, eosque coleret. Idē in Verrem: Patri exacta ætate. Ibidem: Hoc tantum exacta ætate laboris itinerisque suscepit. Titus Liuius ab vrbe cōdita: Venerabilis viri, & exactæ iam ætatis. Ibidem. Aetatis iàm exactæ Camillus erat,

Affecta ætas.

Cicero de Oratore: Q. Mutij ianua & vestibulum quod in eius infirmissima valetudine, affectaque iam ætate, maxima quotidiè frequentia ciuium, ac summorum hominum splendore celebratur,

Senecta ætas.

Plautus in Trinummo: Hic ille est, senecta ætate qui factus est puer. Idem in Mercat. Senecta ætate scortari senes. Idem in Aulularia: Quem senecta ætate ludos faciat haud merito meo.

Prō

Prouecta ætas.

Cicero in Tusculanis: Ex ijs igitur, hora octaua, quæ mortua est, prouecta ætate mortua est.

Præcipitata ætas.

Marius Ciceroni: An quod adolescens præstiti, cùm etiam errare cum excusatione possim, id nunc ætate præcipitata communem, ac me ipse retexam?

Adulta ætas.

Cicero in Verrem: Adulta ætate filius.

Confectus ætate.

Virgilius: Confectum ætate parentum. Cæsar in Commentarijs: Non ætate confectis, non mulieribus, & nõ infantibus pepercerunt.

Ingrauescente ætate.

Cicero de Amicitia: Immutari etiam mores hominum sæpè dicebat, alios aduersis rebus, alios ætate ingrauescente.

Ineunte, & ab ineunte ætate. & adolescentia.

Cicero pro L. Cornelio Balbo: Et ab ineunte ætate, relictis suis rebus omnibus, nullius periculi expertem fuisse. Idem pro Deiotaro: Quibus ille studijs ab ineunte ætate se imbuerat. idem in Vatinium testem: Atque illud tenebricossimum tempus in euntis ætatis tuæ patiar latere. idẽ pro lege Manilia: ineunte adolescentia, maximi ipse exercitus Imperator.

Sic etiam dicitur, Ineunte vere, æstate, hyeme

Cicero de Officijs: itaque ineunte vere ex ijs, quæ relicta sunt, &c. Ibidem: ineunte ætate suscepit, media æstate confecit. idem in Antonium: Cùm ab ineunte ætate res maximas gerere cœpisset. idem de Amicitia: Atque earum rerum exemplum & similitudinem capiebat ineuntis ætatis. idem pro lege Manilia: Sed meæ vitæ rationes ab ineunte ætate susceptæ prohibuerunt. Cæsar in Commentarijs: Duas legiones in citeriorem Galliam nouas conscripsit, & ineunte æstate in interiorem Galliam qui deduceret, Q. Pedium legatum misit. Idem pro rege Deiotaro: Commendationemque ineuntis ætatis ab impietate à scelere duxerit?

Viuere ætatem.

Plautus in Amphitrione: Eo modo, vt profectò viuas ętatem miser. Cicero in Catone maiore de Nestore: Tertiam enim

enim ætatem hominum viuebat.

Degere ætatem & vitam.

Plautum in Cistel. Quia ego illũ mihi vnum exoptaui, qui cum ætatem degerem. Cicero pro P. Sylla: Vt cum Lentulo, & Catilina, & Cethego fœdissimam, vitam, & miserrimam turpissima morte proposita degeret. Idem pro Roscio: Per se liceat innocenti amicorum opibus vitam in egestate degere. ibidem: inter feras satiùs est ætatem degere.

Agere ætatem.

Plautus in Trinummo: Vtra in parte plus voluptatis sit vitæ ad ætatem agendam. ibidem: Cuncti qui ætatem egerunt castè, conueniant. Idem in Milite: Vbi pulcherrimus egi ætatem, inde abeo. Idem in Bacchidibus: Hîc nostra agetur ætas. Idem: Si non mecum ætatem egisset, hodie stulta viueret: Cicero Trebatio: Qui domi, aut per insidiosa loca iturus, aut ætate confectus, ætatem agerent. Cicero in Bruto de Theophrasto: Cùm percontaretur ex aicula quadam, quanti aliquid venderet, & respondisset illa, atque addidisset, hospes non potes minoris, tulisse eum molestè, se non effugere hospitis speciem, cùm ætatem ageret Athenis.

Exigere ætatem.

Plautus in Trinummo: Dedi meam gnatam, quæ cum ætatem exigat. Idem in Cistellaria: Vnum amare, & ætatem cum illo exigere. ibidem: Tecum viuere vult, atque ætatem cum illo exigere. idem in Milite: Tecum vt ætatem exigere liceat.

Sic etiam in passiuo, Degitur vita, & Viuitur vita, dicitur.

Cicero de Finibus bonorum & malorum: Ea vita, quæ ex summo bono degitur. Ibidem: Beatam autem vitam eam solam, quæ cum virtute degatur. idem de officijs: Viuere arbitror, & eam quidem vitam, quæ est sola vita vocanda. idem in Verrem: Quò tutiorẽ vitam sese meo præsidio victuros esse arbitrarentur.

Ex vsu.

Ex vsu esse, hoc est, quod conducat, quod expediat, quod vtile sit. Modus est elegans dicendi. Terentius in Eunucho: Ad omnia hæc, magis oportunus, nec magis ex vsu tuo nemo est. idem in Heautont. Nunc, ait, periculum

ex alijs

ex alijs facito, tibi quod ex vſu ſiet. Plautus in Mercatore: Verum non ex vſu modò eſt.

EDORMIRE CRAPVLAM., INdormire cauſæ, exhalare crapulam.

EDiſcendus & hic elegans dicendi modus: Edormire cum accuſatiuo, Indormire cum datiuo: quos princeps bonarum literarum Cicero vno eodẽque loco concluſit. Cicero in Philippicis: Edormi crapulam inquam, & exhala: an faces admouendæ ſunt quæ te excitent tantæ cauſæ iudormiẽtem? Plautus in Rudente: Vt edormiſcam hanc crapulam, quam potaui. Idem in Moſtella. omnemq́ue edormiui crapulam. Idem in Amphitrione: Pauliſper mane dum edormiſcat vnũ ſomnum. Terentius in Adelphis: In angulum aliquò abeam, atque edormiſcam hoc villi. Cicero in Verrem: Quondam etiam Aproniani cõniuij crapulam exhalaſſent.

EXTRAHERE DIEM, IVDICIVM.

EXtrahere diem, extrahere iudicium, eo loquendi modo priſci illi veræ latinitatis proceres vtebantur, cùm diem, vel iudicium trahi in longum, aut differri ſignificare volebant. Cæſar in commentarijs: Catonẽ verò acerrimè repugnantem, & priſtina conſuetudine dicendi mora dies extrahentem, vt ſui ratio abſentis haberetur. Ibidem: Sic triduum diſputationibus, excuſationibuſq́ue extrahitur. Titus Liuius ab vrbe condita. Cunctanto extraxerunt diem. idem de bello Punico: Extracta tamem autoritatibus ſenatorum per aliquot dies res eſt. idem ab vrbe condita: Res in annum extrahitur. Ibidem: Extractum in tertium annum bellum eſt. ibidem: Extracta vtraque res in conſulum aduentum eſt. idem de bello punico; Extraxi rem in ſuum aduentum iuſſit. idem ab vrbe condita: Quibus cùm extrahi æſtatem poſſe crederent. ibidem: Extrahi tamen diutiùs certamen potuiſſet. Paulus ad exhibend. l. Si optione intrà certum tempus data iudicium extractum eſt in id tẽpus, quo fruſtrà exhiberetur.

Ecce, cum Tibi, constructum.

Ecce, huic aduerbio ferè ſemper Cicero, & alij eius ſecul

ſeculi latinitatis principes. *Tibi* addiderunt: Vt Ecce tibi, quod adhuc Romani vulgò obſeruant: Cicero ad Atticũ: Epiſtolam cùm à te timidè expectarẽ veſperum (vt ſoleo) ecce tibi nuncius pueros veniſſe Romam. Ad eundẽ: Cùm hæc maximè ſcriberem, ecce tibi Seboſius. Ad eundẽ. Miſeram ad te nono Calendas exemplum epiſtolæ Balbi ad me, & Cæſaris ad eum: ece tibi, eodem die Capuæ literas accepi à Q. Pædio. Eidem: Ecce tibi, & Bruti, & tuæ literæ. Ouidius de arte: Ecce tibi ſimilis. Cicero de Officijs: Ecce tibi, qui rex populi Romani dominuſque omniũ gentium eſſe concupierit. Idem pro Cluentio: Ecce tibi eiuſmodi ſortitio.

Eſſe malo, Eſſe bono.

Cicero pro Cluentio: Poſtremò id, quod maximo malo illi cauſa fuit, hoc ipſo in loco, quaſi reus ipſe eſſet, ſedebat. Ouidius de Nuce: Præda malo Polidore fuit tibi. Cicero pro Milone: Itaque illud Caſſianum, cui bòno fuerit, in his perſonis valebit.

ESSE NVMERO HABERI NVMERO.

ESſe numero, & haberi numero. Var. de re ruſtica: Minùs ſe putant deſpici, atque aliquo numero haberi à domino. Cicero in Philippica: Homo nullo numero, nihil illo contemptius.

EXCEPTO:

EXcepto quòd, modo hoc loquendi vtebantur antiqui in eadem ſignificatione, qua prǽterquam. Ouidius de Ponto: In quibus, excepto quòd iuuet, inuenies. Horat.

Excepto quòd non mecum eſſes cætera lætus.

AESTIMARE LITEM.

INcidi etiã ſæpenumerò in eum modum loquendi, quo probatiſſimi quique autores vſi ſunt. Aeſtimare enim litem & litis æſtimatio, frequenter apud eos dictum, quòd cùm diligenter rimatus eſſem, comperi Aeſtimare litem eſſe, videlicet, dum controuerſia inter aliquos erat, & iudicis vel alterius arbitrio reus condemnabatur, vt tantũ ſolueret, quanti ipſe legitimè æſtimaſſet. Quãdoque etiã capitis lis æſtimabatur: vt infrà oſtenditur. Cicero in Verrem: De litibus æſtimatis Gnei Dolabellæ pecuniæ redactæ. Ibidem: De litibus æſtimatis Gnei Dolabellæ. Ibidẽ.

Sextertijs decem & octo lis æstimata est. Ibidem: Quod de pecunijs reputendis lis æstimata sit. Cæsar in Commentarijs: Arbitros inter ciuitates dat, qui litem æstiment, pœnamque constituant. Paulus de solutionibus, l. Stichum: Si possessor corpus, aut litis æstimationem præstitit, ea res tibi proderit. Asconius Pædianus: Quid est reum fieri, nisi apud Prætorem legibus interrogari? Cùm enim in ius ventum esset, dicebat Accusator apud Prætorem reo: Aio te Siculos spoliasse, Si tacuisset, lis æstimabatur vt victo: Si negasset, petebat à magistratu dies inquirẽdorum eius criminum, & instituebatur accusatio. Idem: Lis æstimata sit hoc est, pecunia, de qua lis fuit, & propter quam condemnatus est, in summam redacta, quæ de eius rebus exigeretur. Idem: Ita se habet, vt si conuictus reus sit atque damnatus pecuniam reddat æstimata lite, hoc est in precium redactis omnibus furtis, quam summa pecunię proscriptis eius bonis sectores curabant. Neratius depositi, l. Si fideiussor pro te, apud quem depositum est in litis æstimatione damnatus sit, rem tuam fieri. Idem eodem titulo, l. Litem à Iudice æstimari debere. Iulianus de actione rerum amatorum, l. Si propter res amotas egero cum muliere, & lis æstimata sit, an actio ei danda sit? & subdit: Respondi, qui litis æstimationem suffert, emptoris loco habendus est. Cicero pro Cluentio: P. Septimio Scæuolæ litem eo nomine esse æstimatam. Ibid. Quibus damnatis de pecunijs repetundis lites essent æstimatæ.

Aestimare capitis.

Cicero pro Cluentio: Pugnatum est, vt lis hæc capitis æstimaretur.

Euello facit Euelli, non Euulsi.

Euello in præterito apud bonos autores Euelli facit, non Euulsi, vt aliqui recentiores voluerunt. Cicero pro P. Sextio: Qui in concione palàm dixerint linguam se euellisse M. Catoni. Idem in Verrem: Crucem, quæ etiam nũc ciuis Romani sanguine redundat, quæ fixa est ad portum vrbemque vestram, reuellistis. Ibidem: Gorgonis os pulcherrimum cinctum anguibus reuellit, atque abstulit.

Virgilius.

Non patris Anchisæ cineres, manesúe reuelli. Idem:
Tellumque alta radice reuellit. Idem:
Et quos Sidonia vix vrbe reuelli,

Rursus

Rursus agam pelago.

Cicero in Verrem: Tum illa ex patellis & thuribulis, quæ euellerat, ita fortè in aureis poculis illigabat. Plautus in Amphitrione: Næ ego homo infelix fui qui non alas interuelli. Cicero de Oratore: omnem eorum importunitatem ex intimis mentibus euellisset vis orationis tuæ.

Ouidius de amoribus:

Prima iugis tauros supponere colla coëgit:
Et veterem curuo dente reuellit humum

EXTRA, ABSQVE.

ADuerti, extra & Absque, elegantèr posita esse loco Præter: quod iam pridem ab omnibus passim præteritum est. Plautus in Amphitrione: Nemo extra vnũ te. Terentius in Phormione: Neque cognatus extra vnam aniculam quisquam aderat. Idem in Hecyra: Quàm fortunatus sum cæteris in rebus, absque vna hac Cicero in Catilinam: Nemo est extra istam coniurationem proditorum hominum, qui te non metuat. Idem in Verrem. De te Cecili iam me hercle hoc extra hanc contentionem, certamenq́ue nostrum familiariter tecum loquar. Idem Mario: Extra ducem paucosq́ue prætereà de principibus loquor, reliqui primum in ipso bello rapaces. Varro de re rustica. Prætereà extra familiam debuit dicere Villicum & Villicam Cicero pro domo sua: Ciuis est nemo tanto in populo, extra contaminatam illam, & cruentam P. Clodij manũ qui rem illam de bonis attigerit. Titius Liuius ab vrbe condita Ipsos, liberosq́ue eorum, & coniuges vendendas, extra filias quæ nupsissent. Ibidem: Galatinos, Sabinos, extra quàm qui eorũ, aut ipsi, aut parentes eorũ apud hostes essent, liberos esse iusserunt. Ibid. Extra hanc multitudinẽ Hispanorum obsides erant. Ibid. Extra prædam quatuor milia deditorum habiti.

ECQVID ET ECQVAE.

ATtendant quæso bonarum literarum studiosi: vel ad minima quæque diuini illius eruditissimiq́ue seculi. Nusquã enim tota magis elegantia versatur, quàm apud has paruas clausulas, quibus quasi clauiculis cõpacta Latinitas sustinetur.

Ec particula, à nullis (vt reor) Grāmaticis tractata multa cùm venustate interrogat. Est enim per modum quendam loquendi in Latinitatem inducta. Plautus in captiuis Rogo Philocratem ex Aulide, ecquis omnium nouerit. Idem in Rudente: Heus ecquid in villa est? Ecquis recludit? ecquis prodit? Idem in Sticho: Dum percontor portitores, ecquæ nauis venerit ex Asia? Idem in captiuis Percontabor ecquis adolescentem nouerit? Idē in Mercatore: Ecquam aduexisti tuę matri ancillā à Rhodo? Terent. in Eunucho: Ecquid nos amas de fidicina hac. Idē in Eunucho: O populares, ecquis viuit me hodie fortunatior? Cicero in Verrem: Negocium dat illis suis comitibus nequissimis turpissimisque hominibus, vt videant, & inuestigent, ecquæ virgo sit an mulier digna quam ob rem iste Lampaci diutiùs commoraretur? Idē: Nulla vi retineri, nullo periculo prohiberi posse, quò minus experirētur, ecquid apud eos querimoniæ valerent antiquissimorum, fidelissimorūque sociorum. Idem Attico: Quòd quæris, Ecquæ spes pacificationis sit? quantum ex Pompeij multo & accurato sermone perspexi, ne voluntas quidē est. Ibid. A Curione velim scire ecquid ad te scriptū sit de Tirone? Idē in Academicis quæstionibus. Ecquæ poterit in agnoscendo esse distinctio? Idē in Vatinium testē: Deinde interrogares, ecquósnā alios posset nominare? Cic. Attico. Quæso, ecquod tantū malū putas, quod in mea calamitate nō sit? Eidē: Ecquis vnquā tam ex amplo statu, tam in bona causa, tantis facultatibus ingenij, consilij, gratiæ, tantis præsidijs bonorum omnium concidit? Virgilius:

Ecquid in antiquam virtutem animosque viriles.
Et pater Aeneas, & auunculus excitat Hector?

Idem:

Et quæ nam puero est amissæ cura parentis.

Catullus:

Ecquid nam in tabulis patet Lucelli expensum?

Titus Liuius ab vrbe cōdita: Ecquid sentitis vos Quirites? Idē de bello Punico: Respondent, ecquis Latini nominis populus defecerit ad nos? deinde ecquis homo ex quinque & triginta tribubus ad Hannibalem transfugerit? Ibid. Ecquos legatos ad Hannibalem Romani miserint de pace? Ecquam denique mentionem Romæ factam esse? Idem ab vrbe condita. Ecquid præsidij vnquam habueris? ecquem?

ecquem in castris consulem? ecquē exercitum iuuentutis? Ibidem: Ecquis sequeretur eorū? Idem de bello Macedonico: Percontatus est, ecquā anum Ebutiā ex Auentino nosset? Cicero pro lege Manilia: Ecquam putatis ciuitatem pacatam fuisse, quæ locuples sit? Idem pro Cluentio: Videamus ecquid aliud iudiciū, quod pro Cluentio sit, proferre possimus.

EXAVDIRE.

QVanta, bone Deus, confidentia multos, & eos nō omnino in latinitate spernendos cepit in compositione huius verbi *Exaudio?* putant enim, & pro comperto habent differentiam esse inter illud, & Audio. Nam Audire simpliciter dici, Exaudiri autē quod auditur, admitti credunt, vt si dicas: Oraui vt meas audiret preces, at ille non modò id libenter fecit, verumetiam eas exaudiuit. Quam differentiam, etsi à multis fieri plerique intelligunt, nō tamen (quod sciam) vera est, quin potiùs idem omnino vtroq; verbo significari, qui, quas infrà scripsi autoritates legerit, liquidò deprehendet. Cicero ad Senatum de reditu suo Vt qua voce te Romule post vrbem conditam consul vsus esset pro vniuersa Republi. apud eos solùm: qui eius vocem exaudire possent.

Virgilius.

Hinc exaudiri gemitus, & sæua sonare
Verbera. Ibidem:
Hinc exaudiri gemitus, iræque leonum,
Vincula recusantum, & sera sub nocte rudentum.
Idem:
Vox quoque per lucos vulgò exaudita silentes,
Idem:
Siue extrema pati, nec iam exaudire vocatos.
Idem:
Hinc exaudiri voces, & verba vocantis.
Visa viri. Ouidius in Metamorphosi:
Pyrame responde, tua te charissima Thisbe.
Nominat, exaudi, vltusque attolle tacentes.
Ibidem:
Tibi Nesse biformis.
Dicimus exaudi, nec res intercipe nostras. Ibidem:

Non auditi rubuerunt ſanguine Vatis. ibidem:
At in ædibus ingens
Murmur erat, vocesque hominum exaudiri videbar.

Horatius:

Fingere cinctutis non exaudita Cethegis,

EDere, præter alia ſignificata, quæ nota ſunt, modos occultiores habet loquendi. Dicitur enim Edere ſpiritum, quod eſt Agere animam. Edere ſcelus, quod eſt perpetrare. Edere ſtragem, quod eſt facere. Edere nomen, quod eſt dare. Edere ſonos, id eſt, proferre. Edere librum, hoc eſt, publicare.

Edere ſpiritum.

Cicero in Anto. Cuius in complexu libenter extremum vitæ ſpiritum êdiderim.

Edere ſcelus.

Ibidem: Poſteá quod ſcelus, quod facinus parricida non êdidit?! Idem pro Publio Sexto: Tamen illi ſcelleri, quod in me illorum immanitas êdidit, haud ſcio an hoc rectè proximum eſſe dicam. Titus Liuius ab vrbe condita: Si quidquam ſceleris, quod homo in homines êdere poteſt, non prætermiſit.

Edere ſtragem.

Titus Liuius ab vrbe condita: Tantoque maiorem ſtragem êdidere, quàm inter hoſtes êdideret. Cic. ad Atticum Cùm is meo nomine ad inuidiam vteretur, Dij immortales, quas ego pugnas, & quantas ſtrages êdidi.

Edere nomen.

Titus Liuius ab vrbe condita: Vt redimendi poteſtas fieret, iuſſi nomina edere: & cum P.C. fermè ederent, Senatuſconſultum factum eſt, vt legati eos Carthaginenſibus redderent. Idem de bello Macedonico: Edit nomina eorum, quibus conuentis opus eſſet.

Edere ſonos.

Ouidius in Ibin:

Sedit in aduerſo nocturnus culmine Bubo,
Funereoque graues edidit ore ſonos. Virg.
Vix hæc ederet cùm effuſis imbribus atra:
Tempeſtas ſine mora furit.

Edere librum.

Cicero de diuinatione: Vnum librum Diogenes edidit, eius auditor duos Antipater. Idem de Fato: in ijs libris, quos

quos de diuinatione edidi. idem Attico: Vt me roget, vt Annales suos emendem, vt edam. Cicero pro P. Sylla. Nõ occultaui, non continui domi, sed describi ab omnibus statim librarijs, diuidi passim, & peruulgari, atque edi Popu. imperaui.

Edere scriptum.

Cicero in Verrem: Ede mihi scriptum, quod Argenti in prouincia Siciliæ pararis, & subdit: Nec scriptum habeo, nec possum edere.

Edere prælium.

Titus Liuius de bello Macedonico: Regia statio atrocissimum prælium edebat. Idem ab vrbe condita: Memorabile illud edidit prælium.

Edere clamorem, & pugnam.

Ibidem: Edidit clamorem, vt auerteret etiam pugnantium animos. ibidem: Maior quàm pro numero hostium êditur pugna.

Edere munus gladiatorium.

Ibidem: Ad munus gladiatorium êdendum redijt.

Edere oracula.

Cicero de diuinatione: Sed quod caput est, cur isto modo iam oracula Delphis êduntur?

Ibidem:

Oracula êdere putes.

Edere ignem.

Titus Liuius de bello Macedonico: Editus ab Hannibale ex composito ignis est.

Edere annos.

Ouidius de arte ãmandi:

Dum licet & veros, etiam nunc êditis annos,

Edere cædem.

Titus Liuius ab vrbe condita: Deinde multa iam êdita cæde, senescit pugna.

Edere signum.

Ibidem: Edito è speculis signo.

Edere exempla auaritiæ, & seueritatis.

Cicero Attico: Ede exemplum seueritatis.

Titus Liuius ab vrbe condita: Cùm multa auaritiæ fœde exempla êderentur.

Edere risus.

Cicero Attico: Miros risus vos êdere, cùm ille ignarus sui comitatus repentè aperuit lecticam,& penè ille timore, ego risu corrui.

Edere fœtus.

Cicero de Oratore: Subacto mihi ingenio opus est, vt agro non semel arato,sed nouato, & iterato, quò meliores fœtus possit, & grandiores êdere.

Aeditißimum,

Titus Liuius ab vrbe condita: Aeditissimam vrbis partem scandunt.

Edere iudicium.

Cicero pro P.Sylla:Sed tamen abs te Torquate quęro, cùm iudicatus tuus inimicus esset,& esset eius rei frequēs senatus, & recens memoria testis, tibi meo familiari, & conturbernali,prius etiam êdituri iudicium fuerint.

EST QVOD, NIHIL EST QVOD.

QVod multi, est opus, non est opus, non oportet, non expedit, aut quid oportet? bonis alioqui verbis, ac Latinis,sed non ita aptis,aut appositis dicunt: perfecti illi Latini,est quod,nihil est quòd,aut non est quòd,aut quid est quod,dicebant.Plautus in Aulularia: Iam ad te reuertar,nam est quòd visam domum.Terentius in Heautont. Nan nihil est illic quòd moremur diutius.Idem in Eunucho: Nihil est quòd dicas mihi querebam alium. Cicero Torquato: Nihil est quòd pro malis temporum molestè feras. idem Terentiæ:de familia liberata nihil est quod te moueat.Idem de Trebonio:Epistolæ copiosæ,& suauiter scriptæ,nihil est quòd multa respondeam.idem pro Sylla: Quare nihil est quòd ex tanto comitatu virorum amplissimorum me vnum abstinebat:idem Attico?de serpirastris cohortis meæ nihil est quòd doleas. Eidem: Si nondum profectæ sunt, nihil est quòd se moueant, quoad perspiciamus quo loci sit res. idem:De Britanicis rebus cognoui ex tuis literis nihil esse,nec quòd metuamus,nec quòd gaudeamus. idem in L.Pisonem: Nihil est quòd me inuites. idem Attico: De Apuleio quid est quòd labores? ibidem:Tullum scribam nihil fuit quòd appellares. Eidem: Nihil est scilicet quod de Cotta cogitemus. idem ad Lentulum:

tulum: Dignitatem quidem illam consularẽ fortis & constantis nihil est quòd cogitemus. Idem Q. fratri: Nihil est quòd vereâre, ego enim ne pilo quidem minus te amabo, Idem de natura deorum: Tum Cotta si, inquit, liber Antiochi nostri, qui ab eo ad Balbum nuper missus est, vera loquitur, nihil est quòd Pisonem familiarem tuum desideres. idem in Verrem: Nihil erit quòd me agente arbitretur iudicium sine magno multorũ periculo posse corrumpi. idem Terẽtiæ: Excruciat me valetudo Tulliæ nostræ, de qua nihil est quòd ad te plura scribam. idem Q. fratri: De eius eruditione quòd labores, nihil est. idẽ Tironi: Nihil est quòd festines, nec quicquam cures, nisi vt valeas. Brutus & Cassius Antonio: Quando consul arma minaretur, quorũ fiducia nihil est quod nos terreas.

Virgilius in Bucolicis:

Si ad vitulam spectes, nihil est quòd pocula laudes.

Idem:

Nihil est quòd dicta retractent.
Ignaui Aeneadæ.

Papinianus de Captiuis, l. Quod si secus, nihil est quod de secundis tabulis tractari possit. Cicer. Q. fratri: Trebatium meum quòd isto admisceas nihil est. idem Terentiæ: in viam quòd te des hoc tempore, nihil est. Terẽtius: Non est quòd te deterream. Horatius:

Non est quòd multa loquamur.

Cicero in Verrem: Cohortem autem Metelli, quam vocat quid erat quòd corrumperet? Pomponius de operibus libertorum, l. A duobus: Nihil est quare non datur.

EXCIPERE.

Excipere quid sit, cùm à vulgari, publicaque significatione discesseris, multis incognitum esse arbitror, quod mihi satis videor inuestigasse, nec paruo, nec inutili labore. Est enim Excipere, quod cauere, aut præscribere, vt inferiùs notata clariùs ostendent. Varro de re Rustica: in emptionibus iure vtimur eo, quod lex præscripsit, in ea re alij plura, alij pauciora excipiunt. Quidam enim pretio facto in singulas oues, vt agni chordi duo pro vna oue annumerentur, & si cui vetustate dentes absunt, item binæ pro singulis, vt procedant. ibidem: Aliter dico, atque fiet, quòd capras sanas, sanus nemo promittit.

nunquam enim ſine febre ſunt, itaque ſtipulantur paucis exceptis verbis. Cic. ad Q. Fratrem: Cumq; nominatim lex exciperet, vt ad templum, monumentumque capere liceret. idem de Legibus: Qua in lege cùm eſſet, néue aurum addito, quàm humanè excipit? idem pro Cluentio: Quapropter in omnibus legibus quibus exceptum eſt, de quibus cauſis, aut magiſtratum capere non liceat, aut iudicem legi, aut alterum accuſare, hæc ignominiæ cauſa prætermiſſa eſt. idem pro Cornelio Balbo: Quorum in fœderibus exceptum eſt, ne quis eorum à nobis ciuis recipiatur, quòd ſi exceptio facit ne liceat, ibi neceſſe eſt licere. Vbi eſt igitur exceptum fœdere Gaditano, ne quem populus Romanus Gaditanum recipiat ciuitate, & ſubdit Exceptum eſt, inquit, fœdus, ſiquidem ſacroſanctum eſt. Idem in partitionibus Oratorijs: Quærenda etiam ratio, ſi qua poterit inueniri, quare non ſit exceptum, aut iniqua lex. idem de arte Rheto. Nam & prætorij exceptionibus multæ excluduntur actiones. ibidem Poſtulat is, qui cum agitur, à prætore exceptionem, extra quam in reum capitis præiudicium fiat: hîc is, qui agit, iudicium purum poſtulat: ille quî cum agitur exceptionem addi ait oportere. idem de lege Agraria: Aut ita lex diligenter perſcripta demonſtrabitur, ita tantum vnaquaque de re, ita quod oportuerit exceptum, vt minimè conueniat quidquam in tam diligenti ſcriptura prætermiſſum arbitrari. ibidem: Atque hoc lex nuſquam excipit, non omnia ergo ſcriptis ſed quædam quæ perſpicua ſint, tacitis exceptionibus caueri. idem in Academicis quæſtionibus. Quibus poſtulant vt excipiantur hæc inexplicabilia. Tribunum aliquē cenſeo adeant, à me iſtam exceptionem nunquam impetrabunt. in verrem: Quod lege excipiuntur tabulæ publicanorum, quô minùs Romam deportentur. ibidem: Quid ſi eiuſmodi eſſe hæc duo fœdera duorum populorum iudices doceo, vt Taurominitanis nominatim cautum & exceptum ſit fœdere, ne nauem dare debeant, Mamertinis in ipſo fœdere ſanctum, atque Præſcriptum eſt, vti nauem dare neceſſe ſit. idem de diuinatione: Si iudices id quod Epaminandas ait legis ſcriptorem ſenſiſſe, adſcribit ad legem, & addat exceptionem hanc. idem in epiſtolis. Nam dum volunt iſti lauti terra nata, quæ lege excepta ſunt, in honorem adducere, Fungos & Hel-
uclae

uelas ita condiunt, vt nihil possit esse suauius. Vitruuius: Et ideo quòd preciosa sunt legibus excipiuntur, vt à domino, non à redemptore repræsententur. Marcell. ad legem Iuliam repetundarum, l. 1. Cùm excipit lex, à quibus licet accipere, à sobrinis, proprioréve gradu cognatis suis vxoréve. Victorinus hæc declarare videtur in Rhetorica Ciceronis: Translationem, inquit, intelligamus formam esse status scilicet legalis: Præscriptionem verò eandem appellari posse, & eandem exceptionem, sed ab oratoribus: in iure autem Præscriptionem dici ipsum propositum ius. Exceptionem autem, cùm ius ipsum propositum aduersus se, actor alius excipit, interposita aliqua conditione.

ETIAM AFFIRMANTIS.

ETiam affirmantis aduerbium, cuius loco ferè omnes aliud aduerbium. Ita, ponunt, veluti è teterrimo carcere afferendum est, & in vsum Latinitatis reuocandum. Cicero pro Roscio Comœdo: Si non, quo modo tabulas confici? si etiam, quamobrem tum cętera nomina in ordinem referebas, hoc nomen triennio amplius, quod erat in primis magnum, id aduersariis relinquebas? Idem in Academicis quæstionibus: Quasi aut etiam, aut non, non modò verum esse, sed necessarium. Idem pro Planco: Cui cùm respondissem, me prouincia decedere, etiam me hercle, inquit (vt opinor) ex Africa.

ATQVE GEMINATA ET TRIplicata.

EAdem ferè calamitas vt propè interiret, accidit geminatæ, & interdum triplicatæ particulæ. *Atque*, quæ interdum maximã adfert gratiã orationi inserta. Tibullus:

Atque tubas, atque arma ferunt strepitantia cœlo
Audita. Horatius:
Atque herbas, atque incantata lacertis
Vincula. Catullus.
Ne vestrum scabra tangat rubigine nomen.
Hæc atque illa dies, atque alia atque alia.

Virgilius:

Atque deos, atque astra vocat crudelia mater. Idem:
Atque hic atque illic humeros ad vulnera durat Idem:
Atque Getæ, atque Hebrus, atque Actius Orithya.

AEQVI

AEQVI BONIQVE FACIO.

AEqui boniq́ue facio, id est, in bonam partem accipio, certum modum esse loquendi non rationem nemo negare potest. Terentius in Andria: Cæterum equidem istuc, Chreme, æqui boniq́ue facio. Titus Liuius ab vrbe condita: Ne serpat latius contagio eius mali, nos æqui boniq́ue facimus. Cice Attico: Tranquillissimus autem animus meus, qui totum istud æqui boniq́ue facit.

EXIMERE.

EXimere, apud veteres illos autores præter alia significata est. quod extrahere, effodere, eruere. Cato de re Rust. Ficos & oleas altero modo inserit. Quod genus aut ficum, aut oleam esse voles, inde librum scalpro eximito. Ibid. In amphoram mustum indito, & corticem oppicato, demittito in piscinam, post XXX. diem eximito, totum annum mustum erit. Ibidem: Ollam statuito cum aqua, vbi occipiet feruere, paulisper demittito vnum manipulum, feruere desistet, Posteaquam occipiet feruere, paulisper demittito, vsque ad modum dum quinque numeres, tum eximito. Vitruuius: Sequitur ordo de lapidicinis explicare, de quibus & quadrata saxa, & cæmentorum ad ædificia eximuntur copiæ & comparantur. Ibidem: Cùm ædificandum fuerit ante biennium, ea saxa, non hyeme, sed æstate eximantur. Ibidem: Sed hæc omnia quæ mollia sunt, hanc habent vtilitatem, quod ex ijs saxa cum sunt exempta, in opere facilimè tractãtur. Alphenus de Publ. l. Cæsar: Cùm insulæ Cretæ Cotorias locaret, legem ita dixerat: Ne quis præter redemptorem post Idus Martias cotem ex insula Creta fodito néve eximito, néve auellito, & sub dit: Consulebatur num cõtra legem post Idus Martias ex insula Creta cotes exemptæ viderentur.

AES ALIENVM. TVVM, MEVM, patris, filij.

AES alienum id certè est, quod dicimus debitum. Sed modum dicendi antiquum notare debemus, quo dicebant, æs alienum tuum æs alienum meum, æs alienum patris, æs alienum filij. Quæ si benè inspexerimus, contraria esse verba significato reperiemus, & tamen dicendi talem esse modum non rationẽ vllam fateri cogimur. Nam si æs alienum, quomodo meum? Si meum, quomodo alienum? Cicero Attic. Si quid æri alieno meo superabit?

Idem

Idem in Philippicis: Etenim quæ res egestati, & æri alieno tuo præter mortem Cæsaris subuenire potuisset? Paulus de iure dotium, l. Profectitia: Sed suum æs alienum susceptum dum filiusfamiliâs esset, paterfamiliâs factus, exonerauit. Iabolenus de statu liberis, l. Stichum: Stichus liber esto, quando æs alienum meum solutum, creditoribúsve meis satisfactum fuerit. Cicero Attico: Aes alienum faciendum puto. Idem pro Publio Sylla: Publij Cincij prędijs venditis, æs alienum eiusdem dissoluisti. Ibidem: Cuius æs alienum videmus iudices, non libidine, sed negocij gerendi studio esse contractum. Idem in Philippicis: Patri persuasit, ne æs alienum filij dissoluerit. Idem Mario: Maximum autem æs alienum amplissimorum virorum. Paulus de in rem verso, l. Si filiusfamiliâs, funus filij, æs alienum patris est. Pomponius de peculio, l. Peculium: Si ære alieno dominico, exhauriatur peculium serui. Iabolenus de priuilegijs creditorum, l. Paterfamiliâs: In omni ære alieno, quod aut patris, aut filij fuerit. Titus Liuius ab vrbe condita: Cùm Publius ob æs alienum paternum nexum dedisset.

FAC ESSE, FAC POTVISSE, fac velle.

FAc esse, fac potuisse, fac velle, & facite, ac eiusmodi, modus est loquendi veterũ illorum? idq́ue significat quod illiterati dicunt, Ponamus quòd ita sit, ponamus quòd ita fieri potuerit, ponamus quod ita velis. Aut vt aliqui se elegantiùs dicere putant, Posito quòd ita sit, aut dato quòd ita sit, vel ponamus ita esse, quo quid est vulgarius, aut rudius? Hæc ergo barbaries omnino excludenda est, introducendaq́ue vera latinitas per hos veros propriosq́ue dicendi modos. Cicero in Philippicis: Fac potuisse, quod est aliud beneficium latronum? Ibidem: Hominem perditissimum, sed fac ita non esse, num Latinè scit? In secunda Philippica: Eum tu occideres? Fac potuisse. Idem in Philippica XIII. Facite hoc meum consilium legiones nouas non improbare. Idẽ Attico: Me fac posse tutò, multi enim hortantur, num etiam honestè? Eidem: Nam liberalibus quis potuit in senatum non venire? fac id potuisse aliquo modo num etiam cùm venissemus, liberè potuimus sententiam dicere? In Tusculanis: Fac totum dolere corpus. Ibidem:

dem: Sed fac vt isti volunt, animos non remanere post mortem. Ibidem: Fac animum sic interire vt corpus. Idem de diuinatione: Fac dare deos, quod absurdum est, quid refert, si accipere non possimus? In Verrem: Fac ita esse, tamen hoc ferendum nullo modo est. De Oratore? Sed fac esse, nihil superest. Idem de natura deorum: Fac esse distentum cœlum. Cleantes in quibusdam pulcherrimis carminibus, illo fœlici seculo in Latinum versis: Ducor parens celsique dominatur poli, quocunque placuit, nulla parendi mora est. Adsum impiger, fac nolle, comitabor gemens, malusque patiar quod licuit bono. Ducunt volentem fata, nolentem trahunt.

FERRE AD COELVM.

Ferre ad cœlum, modus est loquendi Romano more, scilicet tantũ aliquid laudare, vt laudibus quasi ad cœlum feratur. Cice. in Verrem: Iuuant me hæc præclara nomina artificum, quæ isti ad cœlum ferunt. Idẽ Furnio: Propterea festinatio abducet à tantis laudibus, quibus te omnes in cœlum iure & verè ferunt. Idem de Oratore: Quæ tu verbis ad cœlum extulisti. Idem Attico: Scribis enim in cœlum ferri. Idem ad equites Romanos: Quẽ virtutis gloria cum summa laude extulit ad cœlum. Horatius.

Quæ vos ad cœlum fertis, rumore secundo.

FERRE IN OCVLIS, HABITARE in oculis.

Ferre, & esse in oculis, modus est loquendi, quo valde diligere & diligi significetur. Habitare autẽ in oculis, per translationem est ita frequentem & adsiduũ esse, vt quasi in oculis habitetur. Cicero ad Quintum fratrem Balbum in oculis hominem. Idem Tironi: Nam isti duo vix sunt digni, quibus alteri Celenam, alteri Cossutianarum tabernarum fundamenta credas, te (vt dixi) fero in oculis. Idem in Antonium: Nam Trebellium valde iam diligit, oderat cum ille tabulis nouis aduersabatur, iam fert oculis. Terentius verbum *Fero* dimisit in Eunucho: Res te ergo in oculis. Cicero ad Atticum: Itaque publicanis in oculis sumus. Gratis, inquis, viris Senatibus. Cicero pro Planco:

Feci

Feci vt postea quotidie præsentem me viderent, habitaui in oculis. Idem Attico: Visum est hoc mihi ad multa quadrare, præsentem me viderent, habitaui in oculis.

FRVGI.

FRugi à Fruge dicitur, quod indeclinabile est composi-tum tamen cum Bono, antiqui quandoque ponebant, vt vtrinque dicerent, & seruus frugi, & seruus bonæ frugi. Plautus in Pseudolo: Cupis me esse nequam, tamẽ ero frugi bonæ. Vlpianus ad legem Aquiliam, l. Inde Neratius: Sed si bonæ frugi seruus intra annum mutatis moribus occisus sit. idem de quibus rebus ad eundem iudicem eatur, l. Si quis seruum: interesse fructuarij videtur bonæ frugi seruum esse.

FACERE.

INfiniti penè dicendi modi à veteribus illis Latinitatis conditoribus à verbo *Facio*, deducti sunt: Quorum & si aliqui multa notauerint, nos longè plurima collegimus, quæ in vsum publicum facere iudicauimus.

Facere delitias.

Plautus in Menechmis: Eia, delitias facias.

Facere damnum pro eo quod dicimus Damnum pati.

Plautus in Mercatore: Non miror si quid damni facis, aut flagitij. Cicero in Bruto: Damnum enim illis immaturo interitu res Rom. Latinæque literæ fecerint. Idem in Verrẽ: Quid si docebo iudices eos, qui CCC. Millia mod. lucrifaciunt, damnum facturos fuisse?

Facere facinus & scelus.

Plautus in Bacchidibus: Atridæ duo fratres dicuntur fecisse facinus maximum. Titus Liuius ab vrbe cõdita: Qui alienis manibus pessimum facinus facere. Cicero de Oratore: Scelus eos nefarium facere dicunt.

Facere iratum.

Cicero de Oratore: Cùm iratum aduarsario iudicem facere vellet.

Facere flagitium.

Plautus in Mercatore: Ait flagitium & damnum fecisse.

Facere

Facere stipendia.

Titus Liuius ab vrbe condita: Centuriæ quæ sine armis stipendia facerent. Ibidem: Qui stipēdia pedibus propter paupertatem fecisset.

Facere prælium.

Cæsar in Commentarijs: Paruulis equestribus prælijs ad aquam factis.

Facere sacrificium & sacra.

Cicero in Bru. Licet aliquid etiam de M. Popilij ingenio suspicari, qui cùm consul esset, eodem tempore sacrificium publicum cum lena faceret. Titus Liuius ab vrbe condita: Quidnam tu hospes paras, inquit, incestum sacrificium (vt dicunt) facere? Ibidem: Castus enim sacra priuata facere. ibidem: illi sacra quædam in monte Albano, Lauinoque vobis facienda tradiderunt. ibidem: Dedicata est à T. Quintio diuûm viro sacris faciendis Idē de bello Punico. Ne solenne sacrum in monte faceret.

Facere æs alienum.

Idem ab vrbe condita: Aes alienum fecisse.

Facere testamentum.

Cicero de Oratore: Ac si tantum in procinctu testamētum faceret sine libra atque tabulis.

Facere finem.

Plautus in Asinaria: Sermoni iam finem face tuo. Terētius in Phormione: Iam finem faciam dicendi mihi: peccandi cùm ipse de se finē non facit? Cicero pro Gn. Planco: Nam istius verbi quousque poterat esse inuidia? datus est tibi ille, condonatus ille, non facit finem, ferre non possumus. ibidem in Verrem: Difficile est enim finem facere pretio, nisi libidini feceris. idem in Rullum: Finē feci offerendi mei. Cæsar in Commentarijs: Finem properandi facit. ibidem: Neque prius finem sequendi fecerunt, quàm muro oppidi appropinquauerunt. Titus Liuius: Finem tandem certaminum facerent. Hircius in Cōmentarijs: Maximè vellem inquit, homines suæ petulantiæ nimiæ, quam libertatis aliquando finem fecissent. ibidem: Cùm iam Cæsar existimasset hostes pulsos, deterritosque, finem lacessendi facturos.

Facere fidem.

Cicero in Catilinam Fidem faceret oratio mea. idem in L. Pisonem: Non facies fidem scilicet cùm hæc disputabis.

bis. Idem de Oratore: Fidei faciendæ cauſa. Ibidem: In locis quos ad fidem orationis faciendam adhiberi dixit. Idē in Hortenſio: Meo autem iudicio ita eſt maxima in ſenſibus veritatis, ſi ſani ſunt, & valentes, & omnia remouentur, quæ obſtant, & impediunt. Itaque & lumen mutari nolumus: & ſitus earum rerum quas intuemur, & interualla, aut cōtrahimus, aut deducimus, multaque facimus vſque eò, dum adſpectus ipſe fidem faciat tui iudicij. Idē Attico: An mihi nutus tuus nō faceret fidē? Eidem: Quod niſi fidem mihi feciſſet. Idem pro T. Ann. Milone: Nudauit ſe in ſanctiſſimo templo, quoniam vita talis, & ciuis, & viri fidem non faciebat. Idem in Catil. Vt quoniam auribus veſtris propter credibilem magnitudinem ſceleris minorem fidem faceret oratio mea. Idem in Bruto; Credit ijs quæ dicuntur, qui audit oratorem, vera putat, adſentitur, probat, fidem facit oratio.

Facere ludos.

Cicero ad Quintum fratrem: Quanta tandem pecunia venderetur, ſi omnium nomine quicunque Romæ ludos, facerent. Idem Attico: Ludos facere abſens malebas.

Facere ſcriptum.

Titus Liui. ab vrbe condita: Neque eius accepi nomen, quòd ſcriptum facere, tabulam poſuiſſe, & iuraſſe ſe ſcriptum non facturum, quàm aliquando antea deſijſſe ſcriptum facere arguit Macer Licinius.

Facere dolorem & luctum.

Cicero Attico. Nulla Medicina tam facit dolorē, quàm quæ ſanat. Titus Liuius de bello Macedonico: Audita clades, ſimul pauorem, ſimul luctum ingentem fecit.

Facere caſtra.

Cicero Catoni: In Lyconia caſtra apud Iconium faceret, & ſubdit: Apud oppidum caſtra fecit Gneus Pompeius Lucio Domitio: Neque caſtra propter anni tempus, & militum animos facere poſſum. Cæſar in Cōmentarijs: Caſtra facere conſtituit. Hircius in Cōmentarijs. Ad aquam fecit caſtra. Ibidē: Loco excelſo fecit caſtra. Ibidē: Ibi caſtra ducentarum legionum fecit.

Facere periculum.

Plautus in Ciſtellaria, Face ſemel periculū. Terentius in Andria. Quî ſcis ergo iſtuc niſi periculum feceris? Cæ-

ſar in Cõmentarijs. Vt inæquum locũ deſcenderent, legionumque pericula facerent.

Facere conuitium:

Modus eſt loquendi, quo ſignificatur contumelijs quẽ laceſſere,& quod ineptè dicunt.Dicere illi iniuriam. Plautus in Moſtelliaria: Sic & præſenti tibi facit conuitium. Idem in Bacchidibus: Vt ne clamorem hic facias nec cõuitium. Idem in Mercatore. Malè mihi precatur, & facit conuitium. Terentius in Adelphis. Non feciſſe erit melius hîc conuitium. Cicero pro Cluentio. Conuitium C. Iunio iudici quæſtionis maximum fecit. Idem Attico, Cato aduolat, conuitium Piſoni conſuli mirificum fecit. Ouidius ad Corrinam. Quid queror & toti facio conuitia cœlo? Sabinus in epiſtola pro Helena. Nec faciam ſurdis conuitia fluctibus vlla. Vlpianus, de iniurijs,& famoſis libellis. l. Iniuriarum, Feciſſe conuitium nõ tantùm is videtur qui vociferatus eſt verùm is quoque, qui concitauit ad vociferationem,& paulò ſuprà, Conuitium autem dicitur vel à concitatione, vel à conuentu hoc eſt, à collatione, vocum. Caius eadẽ, l. Si plures ſerui aliquem ſimul cecide-rint, aut conuitium alicui fecerint ſingulorum propriũ eſt maleficium.

Facere naufragium.

Cicero Tironi: Qui cupidè profecti ſunt, multi naufragia fecerunt.

Facere promiſſum.

Cicero de Officijs, Vt reddere depoſitum, etiam ne furioſo facere promiſſum, & in eodem. Promiſſum potius non faciendũ, quàm tam tetrũ facinus admittendũ fuit,& ſubdit: Ergo promiſſa non facienda nonnunquã,& ſubdit, Facere promiſſa, ſtare conuentis, reddere depoſita, commutata vtilitate fiunt, non honeſta.

Facere iter.

Cicero pro Gn Planco: At ego cùm caſu diebus ijs itineris faciendi cauſa decedens è prouincia, Puteolos fortè veniſſem. Idem Senatui populoque Romano. iter in Ciliciam non facere inſtituti. Idem de diuinatione, Cùm duo quidem Arcades familiares iter vnà facerent. Ibidẽ, Eudemum Cyprium familiarem ſuum iter in Macedoniã

facien-

facientem. Idem Catoni: Cùm exercitu lustrato iter in Ciliciam facere cœpissem. Idem in Verrem: Iter per Siciliã facere voluerat. Cn. Pomp. Lucio Domitio. Præsidia Curionem, quæ in Vmbria, & Tuscia erant, contrahere, & ad Cæsarem iter facere. Cæsar in Commentarijs: Iter cautè, diligenterque faciat, præscribit.

Facere turbas.

Plautus in Bacchidibus: Tantas turbellas facio. Cicero in Verrem: Maximas in istius castris fecisse turbas dicitur.

Facere verbum & verba.

Verbum, & verba facere, modus est loquendi, significans id quod loqui, id enim est. Non multa verba faciam, & non multa loquar, sed ita tunc loquebantur. Quid autem inter se discrepent, ex inferioribus autoritatibus planè videri potest. nam Facere verba, loqui & explicare verbis rem significat, Facere verbum, est vix loqui, mussare, vel pauca proferre. Plautus in Asinaria: Neque vllũ verbũ faciat perplexibile. Ibidem: Verbum hercle facere non potest. Ibidem: Haud verbum faciam. Idem in Bacchidibus: Verbum nullum fecit. Terentius in Andria: Nunquam cuiquam nostrum verbum fecit. Cicero pro Sexto Roscio Amerino: Non me hercle verbum fecisses. Ibidem: Deque ea societate neminem esse, qui verbum facere hoc tempore auderet. Idẽ in Bruto: Cùm esset relictus à cæteris, & verbum facere non posset. Idem in Pisonem: Quicunque de re verbum facere cœperatis. Idem in Philippi. Ne verbum quidem ausus est facere. Idem Cn. Planco: Verbum nemo facit Idem pro Aulo Cluentio: Cùm ille verbum omnino in hac ipsa causa facere nullum potuerit: Idem pro. P. Quintio: Sed omnino verbum facere conari. Idem in Verrẽ Ipsi illi tui conuiuæ, consiliarij, & conscij verbum facere nõ audebant, & subdit: Nam antequã verbum facerem, de sella surrexit.

Facere verba.

Plautus in aulularia: Sic verba hîc facio, quasi negotij nihil siet. Ibidem: Nunc verba ne facias soror. Idem in Sticho: Multa scio facienda verba. Idem in Milite: Vt multa verba fecit? Idem in Persa: Verba quidem haud indoctè fecit. Idem in Rudente: Verba facimus, it dies Ci-

cero, Attico: At me existimatis ad manendum esse propẽsiorem, quòd plura in ea parte verba fecerim? Idem pro P. Quintio: Neque tamen iam multa verba faciam, Idem pro lege Manilia: Et ex hoc ipso loco permulta idem contra legẽ verba fecisti. Idem in Philippicis: Quod tribuni plebis verba fecerunt, vt senatus Calendas Ianuarij haberetur. Idem in Verrẽ: Quod ego in senatu quanta verba fecissem. Idem pro domo sua: Qui conuentu bonorum virorum verba de salute mea fecerant.

Horatius.

Verba facit Leno.

Titus Liuius ab vrbe condita: Multa de Hieronymi fide verba fecerunt. Idem de bello Punico: Pauca verba facienda sunt. Vlpianus de petitione hæreditatis, l. Itẽ: Consules verba facere de his.

Facere iusta.

Plautus in Cistellaria: Postquam ille vxori iusta fecit.

Facere copiam.

Idem in Asinaria: Vti sibi amanti facerem argenti copiam. Ibidem: Feci enim ei quod orauit, mei copiam. Idem in captiuis: Gratiam habeo tibi, cum copiam istam mihi, & potestattem facis. Idem in Persa: Vti tibi rectè conciliãdi facere copiam.

Facere medicinam.

Idem: Si medicus veniat, qui morbo facere medicinam potest. Cicero pro Publio Quintio: Medicinæ faciendæ locus non erit.

Facere iudicium, & facere autoritatem.

Plautus in Cistellaria: Mi spectatores facite iudicium. Cicero pro lege Manilia: De quo homines vos id quod maximè facit autoritatem, tanta & tam præclara iudicia fecistis.

Facere lucrum.

Plautus in mercatore: Lucrum ingens facio. Idẽ in Persa: Rectè rem gero, & facio lucrum. Ibidem. Vnde tu prægrande lucrum facias.

Facere coniecturam.

Idem in Casina: Ego hanc de me coniecturam domi facio. Cicero in Verrem: Ex quibus coniecturam facere de om-

omnibus possitis. Ibidem: Vos rogarem, vt coniecturã faceretis. Ibidẽ: Verùm vt ex vno de cæteris coniecturã facere possitis.

Facere rem diuinam.

Plautus in Curculione: Postquàm rem diuinam feci, venit in mentem mihi. Cato de re Rustica Eam rem diuinam, vel seruus, vel liber licebit facito. Cicero in Verrẽ: Res illum diuinas apud eos deos in suo sacrario propè quotidie facere vidisti. Titus Liuius ab vrbe condita: Rem diuinã facere. Idem de bello Macedonico: Res diuinas facere maioribus hostijs iusserunt. Hircius in Commentarijs. Postero die diuina re facta.

Facere furtum.

Plautus in Rudente: Furtum ego vidi qui faciebat.

Facere rem.

Horatius.

Is ne tibi meliùs suadet, quàm vt rem facias, rem.
Si possis rectè: si non, quocunque modo rem.

Quanti facere.

Horatius.

Septimius Claudi nimirum intelligit vnus.
Quanti me facias.

Facere officium.

Idem.

Officium facio, tu poscis filia.

Mecum facere, secum facere, vnà facere, nobiscum facere, modi sunt loquendi, à paucis (vt reor) notati, significant enim id, quod mecũ sentire, quo loco multi insulsè ponunt, pro me facere. Cicero pro P. Sylla, l. Cassium dixerunt commemorasse cum cæteris, Antonium secum facere. Et subdit: Quid tum? Cassius si respondisset idem sentire, & facere Syllam: tamen mihi non videretur in hũc id criminosum esse debere. Et subdit: Non respondit tamen vnà facere Syllam. Idem in partionibus: Defensor autem ad ea, quæ proposuit, æquitate nitatur, & ea causa secum facere fateatur. Idem pro Aulo Cecima: Rem & sententiam interdicti mecum facere fatebatur, verbo me excludi dicebat. Ibidem: Nam verba ipsa sponsionis facerent mecum si vellem diligenter attendere. Ibidem: Cùm videatis autoritem sapientissimorum hominum facere nobiscum. Horatius.

Et ſapit,& mecum facit,& Ioue iudicat æquo. Idem:
Mecum facientia iura.

Facere Verſus.

Horatius:

Paupertas impulit audax,
Vt verſus facerem.

Facere ſumptum.

Idem: Pro quæſtu ſumptũ facit. Varro de re ruſt. Nemo enim ſanus mente debet velle impenſam ac ſumptum facere in cultura, ſi videt non poſſe refici. Cicero pro lege Manil. Non modò vt ſumptum faciat in militem, nemini vis adfertur.

Facere Vicium.

Cicero in Topicis: Si ædes ex ſe corruerunt, viciumúe fecerunt. Iabolenus locati & conducti, leg. Quod ſi, etiã huius domus mercedem, quæ vicium feciſſet, deberi putat. Vlpianus de damno infecto, lege, Finita: Si ſpatia inter vicioſam partem intercedant, & ea quæ vicium non fecit. Et ſubdit. Si inſula adiacens domui vitium faciat. Vitruuius: Si venti frigidi ſunt, lædunt: ſi calidi, vitiant: ſi humidi, nocent: ijdem faciunt vitia pauimentis. Hircius in Commentarijs: Vigilia ſecunda propter multitudinem telorum, Turris lignea, quæ noſtra fuiſſet ab initio, vitiũ fecit, vſque ad tabulatum ſecundum, & tertium.

Facere iniuriam.

Plautus in Rudente: Faciet nemo iniuriam. Cicero in Verrem. Quid dices? id quod dictitas iniuriam tibi feciſſe veram? & ſubdit: Cùm maximam C. Verres iniuriam fecerit. & ſubdit: At cùm tibi C. Verres fecit iniuriam. Idem in Piſonem: Facio iniuriã fortiſſimo viro mortuo.

Horatius:

Luctandum in turba, facienda iniuria tardis.

Facere impetum.

Cicero Catoni: Armenium regem in Cappadocia impetum eſſe facturum. Idem pro lege Manilia: Sed in exercitum veſtrum clarum, atque victorem impetum fecit. Idem pro Publio Sexto: impetum faciunt in Fabricium. Idem pro Tito Annio Milone: Statim complures cum telis in hunc faciunt de loco ſuperiore impetum.

Facere

Facere contumeliam.

Vt videant omnes modum loquendi ab illis optimis eius ætatis autoribus diligentissimè fuisse seruatum, & si quid esse ab aliquo id ætatis viro docto interuersum, stàtim esse explosum, legant Ciceronem, qui Philippica tertia reprehendit Antonium, qui contumeliam facere dixerit. Quid est porrò, inquit facere contumeliam? quis sic loquitur? & subdit: Nônne satiùs est mutum esse, quàm nemo intelligat dicere? & paulò post: Præter duos vos loquitur isto modo nemo. Quis sic loquitur? ait, num quis sic est locutus? Nam veteres ante Ciceronem, Facere contumeliam, aliquando dixerunt. Plautus in Asinaria: Tu cõtumeliam alteri facias, tibi non dicatur. Cato: In hac contumelia, quæ mihi per huiusce domi petulantiam factum itur. Videtur ergo Cicero ætatem suam emendatè loquentem notare, antiquiores alias carpere, & quasi posteris præscribere, vt politiorem & abstersam à veteribus quasi rubigine mundiorem, suę ætatis modum imitentur.

Facere modos.

Terentius in argumento Andriæ: Flaccus Claudij filius, modos fecit tibijs paribus dextris, & sinistris Cicero de Orato. Neque id actores priùs viderunt, quàm ipsi poëtæ, quàm denique illi etiam qui fecerunt modos.

Facere gratum.

Idem Attico: Feceris mihi gratum, si antè eò veneris. Eidem: Per mihi per inquam gratum feceris.

Facere potestatem.

Varro de re Rustica: Secundum cibum largè vt bibant, faciunt potestatem. Ibidem: Sæpè etiam quærendi potestatem facit de his. Cicero in Verrem: Neque se alijs videndi potestatem esse facturum.

Facere argentariam.

Ibidem: Qui argentariam Regij maximam fecerat. Ibidem: Quam ille argentariam Lepti fecisse dicit.

Facere manum.

Ibidem: Illi nocte, facta manu armataque veniunt.

Facere prælium.

Ibidem: Princeps enim omnium Pansa prælij faciendi, & cum Antonio confligendi fuit.

Facere vellaturam.

Varro de re rustica. Idem dicuntur qui vecturis viuunt, vellaturam facere.

Facere cædem.

Cicero pro Tito Annio Milone: Obuiã fit ei Clodius expeditus in equo, nulla rheda, nullis impedimentis, nullis Græcis comitibus, vt solebat: sine vxore, quod nunquam ferè: cùm hic insidiator, qui iter illud ad cædem faciendam apparasset, cum vxore veheretur in rheda penulatus. Ibidem: Potuítne Fabritio viro optimo cùm de reditu meo legem ferret, pulso crudelissima in foro cęde facta? Idem pro P. Sextio: Cædem maximam facias.

Facere vota.

Cato de re rustica: Marti Syluano in sylua interdiu in capita singula boum vota facio. Idem pro Milone: Deinde subito vultu Milonis perterriti, vt fugeret ad Tyberim, vos, & omnes boni vota feceritis, vt Miloni virtute sua vti liberet. Ibidem: Vota enim feceratis, vt in eos se potiùs mitteret, quàm in vestras possessiones.

Facere insidias.

Cicero pro Tito Annio Milone: Milo vnus vrgebat: hîc Dij immortales (vt suprà dixi) mentem dederunt illi perdito ac furioso, vt huic faceret insidias.

Facere funus.

Cicero pro Cluentio: Et ibi de integro funus iam sepulto filio fecit.

Facere reum.

Cicero pro Cluentio: Tamen habitus Opianicum reũ statim non fecit. Ibidem: Reum statim fecit. Ibidẽ: Apud eosdem iudices reus est factus.

Facere mentionem.

Cicero pro Cluentio: Quo tandem igitur ore mentionem corrupi iudicij facitis?

Facere iudicatum.

Idem pro Lucio Flacco: Cùm iudicatum non faceret.

Facere imperata.

Cæsar in Commentarijs: Iussus arma abijcere, imperata facere.

Facere vindemiam.

Varro de re Rustica: Vuas legere & vindemiam facere inter

inter æquinoctium autumnale, & Vergiliarum occasum.

Farere sementem.

Cato de re Rustica: Sementem facito ita.

Facere hæredes.

Cicero in Verrem: Viros bonos & honestos complures fecit hæredes. Ibidem: Fecit hæredem M. Octauium Ligurem

FERRE, INFERRE, REFERRE.

FErre, & inferre pedem, est intrare: Referre pedem est eius contrarium, quod ineptè multi dicunt, retrahere se. Adferre pedem, venire. Conferre pedem, simul congredi. Efferre pedem, est exire. Qui modi dicendi iam cum bonis alijs literis penè ad vnum interierunt. Virgilius.

Inde domum si fortè pedem si fortè tulisset,
Me refero. Idem.
Ferte pedem, Faunique simul, Dryadesque puellæ:
Horatius:
Quam nec ferre pedem decuit choris.

Platus in Menechmis: Propera Menechme fer pedem. Ibidem: Huc intro retulisti pedem. Titus Liuius ab vrbe condita: Inclinante iam in deterius Latinitate, præpositionem addidit, & inferre pedem, pro Ferre dixit. Audent vltro gradum inferre? Ibidem: Paulo post vltrò inferens pedem, ad vnum oẽs occidit. Ibidem: Clamore renouato inferunt pedem. Horati.

Neque impudica Calchis intulit pedem.

Referre pedem.

Plautus in Mercatore: Hanc volo priùs rem agi, quàm meum intrò refero pedem. Virgilius:

Ille pedem referens, & inutilis, inque ligatus
Cedebat. Ouidius de ponto:
Cùm profugum possis ipse referre pedem. Ibidem:
Turpe referre pedem: nec passu stare tenaci. Catul.
Ad Idæ retuli nemora pedem. Propertius:
Nescit vestra ruens ira referre pedem.

Galba Ciceroni: Duæ cohortes erant, & cohors prætoria pedem referre cœperat. Titus Liuius ab vrbe cond. Cùm gradum retulissent. Ibidem Interfectum rati gradũ consul metum excusisset. Ibidem: Vt pariter & socij rem

inciperent, referrentq́; pedem. Ibidem: Dum pedem referunt, ne à tergo vulnerarentur. Ibidem: Primò resistũt: deinde referunt pedem. Ibidem: Dolo, non metu pedem retulit: Ibidem: Tum primùm referri pedem apparuit. Cæsar in Commentarijs: Pedem referre, & loco excedere, non turpe putarent. Ibidem: vulneribus defessi pedem referre. Ibidem: Paulatim modò pedem retulerunt. Ibidem: Permoti Barbari constiterunt, ac paulùm modò pedem retulerunt.

Adferre pedem.

Catullus: Abite, vnde malum pedem attulistis.

Conferre pedem.

Cicero pro Planco: Non possum magis conferre pedem (vt aiunt) aut propiùs accedere.

Efferre pedem.

Plautus in Captiuis: Seruate istum sultis intus serui, nequoquam pedem efferat. Virgilius:

Méne efferre pedem genitor te posse, relicto,
Sperasti?

Cicero ad Atticum: Nunc illum, qui pedem porta quo ad hostis eis Euphratem fuit, non extulerit, honore augeri? me in cuius exercitu spem illius exercitus habuit, idem non assequi, dedecus est nostrum.

FACINORIS, ET SCELE-
ris crimen.

OBseruandus & hic dicendi modus, quo Cicero aliquando vsus, posteros, vt identidem vterentur edocuit: cùm facinoris crimen, crimen sceleris, crimen delicti quandoque posuit. Crimen enim quandoque pro quadam quasi calumnia, siue accusatione, quandoque pro ipso delicto, interdum pro genere peccati: Facinus verò & scelus pro quadam specie vel forma definitur. Cicero M. Marcello: Primùm ad se reuocarent maximi facinoris crimen. Ibidem: Cur non comprehenderint, cur non ipsius confessionem facinoris multorum oculis, denique voce, tanti sceleris crimen expresserint? Idem pro Cornelio Balbo: Nam verius nihil est, quàm quod hesterno die dixit ipse, ita L. Cornelium de fortunis omnibus dimicare, vt nullius in delicti crimen vocaretur. Virg.

Et crimine ab vno
Disce omnes. Idem:

Sere

Sere crimina belli. Idem:
Crimen amor vestrum.

Cicero pro P.Sylla: Cur in pari causa non paria signa criminis reperiuntur? Ibidem: Qui ab illis etiam in crimẽ vocantur. Ibidem: Et ex ea crimen aliquod in P.Syllam quæris. Ibidem: Neque enim istorum facinorum tantorũ, tam atrocium crimen iudices P. Syllæ persona suscipit. Idem pro Quinto Ligario: Nouum crimen C. Cæsar, & ante hunc diem inauditum. Ibidem: Ergo hæc duo tempora carent crimine. Ibidem: Sceleris verò crimine furoris parricidij immunes sint. Idem pro Lucio Flacco: Maledictum omne, non modò crimen effugit. Idem pro domo sua: Cui ergo crimini respondere sine mea maxima laude non possum.

FACTVS AD VNGVEM, AD LIBIdines, non ita factus.

FActus ad vnguem, factus ad libidines, non ita factus, modi sunt loquendi fœlicis illius seculi elegantissimi. Horatius.

Fonteius ad vnguem Factus homo:

Cicero in Verr. Rubrius quidam homo factus ad istius libidines. Idem in Bruto: Siue quod natura non esset ita factus.

AD EXEMPLVM, VEL AD exemplar.

AD exemplum autem, vel ad exemplar, idem est quod ad similitudinem. Plautus in Mercatore: Verũ ad hoc exemplum nunquam vt nunc insanio.

Horatius.

Plautus ad exemplar Siculi properare Epicharmi. Alphenus de conditionibus, l. in testamento. Vt monumentũ ad exemplum eius, quod via salaria esset, fieret.

NE EA RES MIHI SIT fraudi. Fraus,

NE ea res mihi sit fraudi, hic modus loquendi apud veteres id significat, quod, Ne ea res mihi adscribatur, vel ne noceat, néve vitio detur, vnde pœna aliqua proueniat. Antiqui enim fraudem pœnam vocabant. Vlpianus de ædilitio edicto, l. Cùm autem: Veteres fraudem pro pœna

pœna ponere ſolebant.Cicero pro L.Murena:Id erit eius vitrico fraudi ac crimini.Idem Attico. Fit gratia Bruti S. Conſultum,vt néve Salaminis,néve qui eis dediſſet,fraudi eſſet.Idem in Ver.Statuunt illi,atque decernunt, vt hæ literæ, quibus exiſtimatio C. Verris læderetur, remouerentur operaq́ue daretur, ne ea res C. Verri fraudi eſſe poſſet.Idem pro Sexto Roſcio Amerino. Id erit ei maximæ fraudi Idem in Philippi.Cenſeo vt ijs, qui in exercitu Antonij ſunt, ne ſit ea res fraudi, ſi ante Calend. Februarij ab eo diſceſſerint.Ibidem:Duos Gn.Pompeij ſummi ac ſingularis viri fratres, incolumes haberemus, quibus certè pietas fraudi eſſe non debet. Ibidem:Eis fraudi ne ſit,quod cum M.Antonio fuerint.Idem pro Cluentio: Quæ res nemini vnquam fraudi fuit. Idem Lent. Si quid ex ijs rebus, quas tibi fortuna largita eſt nonnullorum hominum perfidia detraxerit:id maiori illis fraudi, quàm tibi futurum:

Horatius in Odis:

Tu ſeparatis vuidis in iugis
Nodo coërces viperino
Biſtonidum ſine fraude crines. Idem:
Cui per ardentem ſine fraude Troiam,
Caſtus Aeneas patriæ ſuperſtes
Liberum muniuit iter daturus
Plura relictis.

Vlpianus:Si quid in fraudem,l.ſi quid dolo Cognoſcit prætor, & operam dat,ne ea res fraudi ſit.Titus Liuius ab vrbe condita:Alij metu,ne non veniſſe fraudi eſſet.ibidem:Ne cui fraudi eſſet conſciſſe milites.Ibidem : Ne cui fraudi eſſet ſeceſſio militum,plebis q́ue.ibidem:Vt tranſitio ſibi nec fraudi,nec honori ſit.Ibidem:Latum ad populum eſt, ne Seruitio fraudi eſſet, quòd patre viuo ædilis plebis fuiſſet. Ibidem : Vt qui ciuis Campanus ante certũ diem tranſiſſet,ſine fraude eſſet. ibidem : Sua omnia ſine fraude Pecij deportant.idem de bello Punico:Vt ſine fraude Punicum emitteretur præſidium.idem ab vrbe condita: Militibus cauendum,ne fraudi ſeceſſio ſit ibidem : Tulit, ne cui fraudi ſeceſſio eſſet.ibidem:iudicibus ne fraudi ea res ſit,curare.

GERMANVS.

GErmanus non solùm frater, aut ex Germania oriundus, quod manifestum est, sed quandoque etiam germana patria, germana lingua, germanus Atticus, & huiusmodi dicitur. A germine tamen omnia deriuantur, quasi inde germinata sit ea res, de qua dicitur. Plautus in Captiuis: Nam illi quidem Theodoromedes fuit germano nomine. idem in Rudente. Atque heras tuas quidem hercle, atque ex germana Græcia. Cicero de Oratore: Hanc ego iudico formam submissi Oratoris, sed magni tamen, & germani Attici. ibidem: Hos germanos huius artis magistros. Idem in Rullum: Illi veteres, germaniq́ue Campani. Idem de Legibus: Quia si verum dicimus, hæc est mea, & huius fratris mei germana patria: hîc enim orti stirpe antiquissima sumus. idem: Hunc locum idem ego te accipio dicere Arpinum, germanam patriam esse vestram. idem in Verrem: Quantum inter hunc & illum Numidicum verum & germanum Metellum interesset. Idem de Officijs: Sed nos veri iuris germanæq́ue iustitiæ solidam & expressam effigiem nullam tenemus. Idem in Academicis. Erat quippe, si perpauca mutauisset, germanissimus Stoicis.

GENERATIM, ET SPECIATIM.

GEneratim & speciatim, antiqui illi Latinitatis conditores sæpè in operibus suis scriptum reliquerunt. Posteri hæc, vt optima quæq́ue deprauarunt: nam Generaliter & specialiter passim eorum loco posuêre. Videbunt ergo viri veræ Latinitatis studiosi, autoritates quas pro re paucas notaui, & discrimen quod sit inter priscam Latinitatem, & introductam barbariem facilè agnoscẽt. Cicero de Oratore: Nulli fuerunt, qui illa artificiosè digesta, generatim componerent, Idem de reditu suo. Legem speciatim initiò de salute mea promulgauit.

Vergilius.

Generatim discite cultus.

Vitruuius: Et ijs mixtionibus naturali temperatura figurantur omnium animalium in mundo generatim qualitates Idem: De parietibus, & apparitione generatim materiæ eorum, quibus sint virtutibus & vitijs, quẽadmodum potui, exposui. Cæsar in Commentarijs: Multa præterea

gene

generatim ad auaritiam excogitabantur.

GRAVATE.

GRauatè, aduerbio veteres vtebantur: idem est quod molestè: quo loco ineptè dicũt, cum displicentia Plautus in Bacchidibus: Quàm grauatè pater dedit? Tullius de Officijs: Grauatè illo primo. Titus Liuius ab vrbe cõdita: Haud grauatè minis obeundo. Idem de bello Macedonico: Id grauatè concessum regi est.

GAVDERE IN SINV.

GAudere in sinu, modus loquendi hic apud illos veteres significat aliquem tacitè re & fortuna sua contentum viuere. Cicero in Tusculanis: Vt in sinu gaudeant, gloriosè loqui desinant. Ouidius.

Qui sapit in Tacito gaudeat ille sinu.

GRATVLARI HANC REM, HAC re, & de hac re.

GRatulor tibi hanc rem, & hac re, & de hac re, à doctis sæpenumerò indiscretè dictum. Plautus in Captiuis: Eunt obuiam, gratulanturque mihi eam rem. Cælius Ciceroni: Gratulor tibi affinitate viri medius fidius optimi. In Verrem: Appellat hominem, & ei voce maxima victoriam gratulatur. Lentulo: Quod mihi de nostro statu, de Milonis familiaritate, de leuitate & imbecillitate Clodij gratularis, minimè miramur. Ibidem: Quòd mihi de filia, & de Crassipide gratularis, agnosco humanitatem tuam.

HABERE HONOREM, HABERE honores.

QVàm pauci obseruauêre hunc dicendi modum: habere honorem, & habere honores: quo antiqui, & propè diuini illi vates vtebantur. Est enim habere honorem, quod honorare, honoribus adficere, & officijs prosequi. Quandoque habere honores, per translationem id significat, quod honorare ad consequendos magistratus. Plautus in Aulularia: Cœpi obseruare ecquid maiorem filius mihi honorem haberet, quàm eius habuisset pater. Idem in Sticho: Neque ille eos honores mihi quos habuit, perdidit. Cicero pro L. Flacco: Cui nullus honos in sua ciuitate habitus est vnquam. Idem pro domo sua:

Quare ne tibi hunc honorem à me habere fortè mirêre. Idem Attico: Huic habiti à me honores mihi quidē Brute nisi debiti Idem Tironi: Curio misi, vt medico honos haberetur. Idem in Verrem: Tu ex illius honore in eos ipsos qui honorem illi habuerant, supplicia quærebas. Idem in eundem: Habuit honorem vt proditori, non vt amico fidem Idem Rufo: Si honos is fuit, maiorem tibi habere nō potui: si fides, maiorem tibi habui, quàm penè ipse mihi. Idem in Antonium: Ex literis enim C. Pansæ, A. Hircij Consulem, C. Cæsaris proprætoris de honore Dijs immortalibus habendo sententias diximus. Cato Ciceroni: Scis enim quàm attentè te audire soleam, te non tam res gestas quàm mores, instituta, atque vitam Imperatorum spectare solere in habendis aut non habendis honoribus.

Habere sermonem.

Habere sermonem, id est facere verba, colloqui, commentari. Varro de re rustica: Narrasti quidem eidem, qui sermones sint habiti. Ibidē: Referam sermones eos, quos de agricultura habuimus nuper. Ibidem: Ad te misi hæc, recordatus de ea re sermones, quos de villa perfecta habuissemus. Cicero Attico: Multum is mecum sermonē habuit, & per humanum de discordijs multorum.

Habere iter.

Habere iter, idem est quod iter facere, sed modi ij diuersi, idem significantes, memoriæ mandandi sunt. Cicero Attico: Et ille in Sardiniam iter habebat.

Habere fidem.

Habere fidem verbis, idem dicēdi modus est, quo multi ineptè dicunt, Dare fidem verbis. Cicero Consulibus, Tribunis plebis, Senatui, populoq́ Romano: Cùm essent non nulli, qui ei regi minorem fidem habendam putarent. Idē in Verrem, actione sexta: Fides huic defensioni nō haberetur. Idem pro Cluentio: Non solùm sibi potestatem datam, verumetiam fidem habitam esse meminisse.

Habere Senatum.

Cicero pro domo sua: Cùm in Capitolio Senatum duo Consules haberent.

HOMO ROMANVS, GRAECVS, adolescens, &c.

HOmo Romanus, homo Græcus, homo adolescens, homo Italicus, homo consularis, homo alienigena, homo

homo valens,modi ſunt loquendi à diuina illa vetuſtate celebrati,à ſuperuenienti verò barbarie neglecti. Varro de re ruſtica:Duo in primis videntur ſpectaſſe Italici homines.Cicero in Vatinium teſtem:Tertium ſcies ex illo obſeſſo, atque afflicto Tribunatu, conſularem autoritatem hominem eſſe adoleſcentem conſecutum.Idem pro Marco Cælio : Aliquid adoleſcentem hominem habuiſſe rationis. Idem de prouincijs Conſularibus: Conſtabat enim Græcum hominem,ac leuem in ipſa prouincia quaſi triumphaſſe.Idem pro lege Manilia: Quid tam nouum, quàm homini peradoleſcenti,cui à senatorio gradu ętas longè abeſſet,imperium atque exercitum dari ? Saluſtius in Catilina:Delinquere homines adoleſcentuli per ambitionem. Cicero Attico : In quo magis reprehendendus ſum,quòd homo Romanus Pirea ſcripſerim. Eidem : Regnum Romano homini , ſed ne per ſe quidem cuiquam tolerabile. Idem in Philippicis : Dicam quod dignum eſt Senatore,& homine Romano.Idem in oratione ante exilium· Conſularis homo nõ minimis facultatibus vſus. Aſconius:Mancipes ſunt publicanorũ principes,Romani homines qui quęſtus ſui cauſa decimas redimũt,qui paſtum aut pecora Publica,portorij aut Pecuarij,quorũ ratio ſcriptura dicitur.

HOMO NOVVS.

HOmo nouus eſt, qui nullis maiorum ſuorum rebus præclarè geſtis,ſed à ſua virtute clarere incipit. Cicero in Oratione ante exilium:Nõ accuſatur, quòd Rempubl oppugnârit,ſed quòd homo nouus, pernicioſum nobilium reſtrinxerit furorem. Idem de Officijs: Quòd præclarè ædificaſſet in palatio,& plenam dignitatis domum, quæ cùm à vulgo viſeretur, ſuffragata domino nouo homini ad Conſulatum putabatur. Saluſtius in Iugurthino: Etiam homines noui, qui antea per virtutem ſoliti erant nobilitatem anteuenire.

Homo alienigena.

Cicero pro Rege Deiotaro Iiſdem rebus eſt perturbatus homo longinquus & alienigena.

HOMO VALENS.

QVàm propè vulgarem Romanum ſermonem & quàm etiam nunc durat ? Dicitur homo valens, qui nihil aliud eſt quàm homo , qui viribus magis quàm indu-

industria aut virtute aliqua valet præstátue. Cicero pro Aulo Cluentio: Cùm Albio quodam colono homine valente, qui simul esse solebat familiariùs vteretur. Idem in Verrem: Sex lictores circunsistunt valentissimi, & ad pulsandos verberandosque homines exercitatissimi,

RATIONEM HABERE.

HAbere rationem, is dicendi modus frequens, & notus est, id enim significat, quod illiterrati habere respectum dicunt, & genitiuo iungitur. Habere autẽ rationem cum aliquo id est, quod ineptè computũ facere, aut computare dicunt. Ratio enim hîc pro calculo accipitur, vt ratio accepti & expensi. Cic. de Senectute: Habent enim rationem cum terra, quæ nunquam recusat imperiũ: Varro de re Rustica· Etenim tibi ratio cum Horto habetur, vbi non modò fructus est incertus, sed etiã colentiũ vita. Cic. Attico. Nunc verò quoniam quę putaui esse præclara, expertus sum quàm essent inania, cum omnibus Musis rationem habere cogito.

Habere rationem absentis, & si ab eodẽ significato dependet, non tamen id planũ, & in campo positũ est. Cúm enim ij aberant, qui vel sacerdotia vel magistratus petebant, aut ex illis decedebant alios honores petituri: eorũ absentium ratio ita interdum habebatur, vt absentes secundum præsentes tractarentur: Quãdoque factione aut odio aliquo intercedente, nulla absentium ratio habebatur. Quod in Cęsaris causa factũ est, qui cùm perfecto decennio, Galliarum imperio Consulatum secundũ peteret, ab Seatu obtineri non potuit, vt eius absentis, ratio haberetur. Vnde armis patriam adoratus, regnandi causa ius violauit. Sed quomodo haberetur ea ratio, primùm dicamus: deinde, quomodo Cæsari negatũ fuerit. Cicero Bruto: Ciceronem nostrũ in vestrũ collegiũ cooptari volo. Existimo omnium absentiũ rationẽ sacerdotum Comitijs possit haberi: nam etiam factũ est antea, C. enim Marius cùm in Cappadocia esset, etiam lege Domitia factus est Augur, nec quo minùs id postea liceret, vlla lex sanxit Etiam in lege Iulia, quæ lex est de sacerdotijs proxima his verbis: Qui petit, cuiusque ratio habebitur, apertè iudicat posse rationem haberi etiam non præsentis. Et subdit: Sed quamuis liceat absentis rationem haberi, tamen

omnia sunt præsentibus faciliora. Idem in Philippicis: Duo tamen tempora inciderunt, quibus aliquid contra Cæsarem Pompeio suaserim, ea velim reprehendas, si potes: Vnum, ne quinquennij Imperium Cæsari prorogaretur: Alterum, ne pateretur fieri, vt absentis eius ratio haberetur: quorum si vtrumuis persuasissem, in has miserias nunquam incidissemus. Idem Aulo Cecinnæ: Rationẽ haberi absentis non tam pugnaui vt liceret, quàm quando ipso Consule pugnãte populus iusserat, haberetur. Idem Attico: Cur tantoperè pugnatum est, vt de eius absentis ratione habenda decem Tribuni plebis ferrent? Ibidem: Idem etiã tertio Consulatu, postquam esse defensor Reipublicæ cœpit, contendit, vt decem Tribuni plebis ferrent, vt absentis ratio haberetur, quod idem ipse sanxit lege quadam sua. Ibidem. Aut cùm (vt absentis ratio haberetur) ferebamus. Idem Tironi: Ad Consulatus petitionem se venturum, neque se iam velle absente rationẽ haberi suam, se præsentem Trinundinum petiturum.

HABEO DICTVM, HAbeo dicere.

COnsine vulgari nostro est, Habeo dictum, Habeo dicere: &, Habeo polliceri, sed elegantia plenum est. Plautus in Persa: Satis iam habeo dictum. Cicero in Antoniũ de Cæsar satis dictum habeo. Idem pro Cornelio Balbo: Quid habemus igitur dicere de Gaditano fœdere? Idem de natura Deorum: Hęc ferè dicere habui de natura Deorum. Idem de diuinatione: De nostris somnijs quid habemus dicere? Idẽ Lentulo. De Alexãdria. causaq; Regia tantùm habeo polliceri, me tibi absenti, tuisque præsentibus cumulaté satisfacturum? Idem Attico: Eò minùs habeo necesse scribere. Vlpianus in L Quoties, ff. Si libert. inge. esse dicatur, probare libertum suum necesse habet.

IAM INDE A PRINCIPIO.

IAm inde à principio, iam inde vsque à puero, iam à puero, à pueris, vsque à pueris, & à puero, iam inde ab adolescentia, iam inde vsque á pueritia: modi sunt loquendi, natiuo Latinitatis candore respersi, nõ interpretis, sed studiosi imitatoris egentes.

A puero.

Plautus in Sticho: Iam inde à pusillo puero ridiculus fui. Cicero in Tusculanis: Homini præsertim docto à puero, institutis & artibus ingenuis erudito. Titus Liuius de bello Punico: Iam inde à puero assuetus.

Iam à pueris, & à pueris.

Terentius in Heauton. Qui nos putāt iam à pueris ilicò nasci senes. Titus Liuius de bello Punico: Ita se à pueris assuetos.

Vsque à pueris, & iam inde vsque à pueritia.

Terentius in, Adelphis: Vsque à pueris curaui ambos sedulò. Idem in Heautont. Nam mihi magna cum eo iam inde vsque à pueritia semper fuit familiaritas.

Iam inde à cunabulis, & inde ab incunabulis.

Varro de re Rustica. Iam inde à cunabulis. Titus Liuius ab vrbe condita: Inde ab incunabulis imbutus odio Tribunorum.

Iam inde ab initio.

Titus Liuius ab vrbe condita: Iam inde ab initio præparans animos. Ibidē: Iam inde ab initio. Ibidē. Iam inde ab initio Faustulo spes fuerat Regiam stirpē apud se educari. Ibidem: Vt institutum iam inde ab initio erat.

Inde à principio, & iam inde à principio.

Plautus in Bacchidibus: Inde à principio iam impudens epistola est. Idem in Casina: vt vos mihi equos iam inde à principio dicam. Cicero pro Cornelio Balbo O iura præclara, atque diuinitùs iam inde à principio Romani nominis à maioribus nostris comparata. Titus Liuius de bello Punico: Iam inde à principijs gentis maiores suos bella gessisse.

Iam inde ab adolescentia.

Plautus in Bacchidibus. Hi senes nisi fuissent nihil, iam inde ab adolescentia non hoc tantum flagitium facerent. Terentius in Adelphis: Is adeò dissimili studio est ab adolescentia.

Iam inde à certaminibus.

Titus Liuius ab vrbe condita: Iam inde à paternis certaminibus inuisus.

Iam inde à teneris.

Virgilius in Georgicis.

Iam inde à teneris impende laborem.

Cicero de Oratore: Est enim illorum exercitatio elegans iam inde ab Aristotele constituta. Tit. Liuius de bello Macedonico: Tentare gentem auersam Romanis iam inde ab Racilli morte.

Id temporis.

Id temporis, per id tempus, id ætatis, hoc ætatis, id horæ, eò loci, quò loci, elegantissimo dicendi modo scriptũ apud illos veteres comperitur, quod est obseruatione & imitatione dignissimnm.

Id temporis, per id tempus.

Varro de re rustica: Itaque eorum fructus id temporis maximè consistit. Ibidẽ: Quód ibi sæpè id temporis oriũtur nimbi. Cicero de Oratote: Et nosipsi, quoniam id temporis est, valetudini demus operam. Ibidẽ: Sed nunc quidem, quoniã id temporis est, surgendum censeo. Idem de finibus bonorum & malorũ: Quod is locus ab omni turba id temporis vacuus esset. Idem Attico: Venit enim à me & quidem id temporis, vt retinendus esset. Idem pro Milone: Deinde profectus id temporis, cùm iam Clodius, si quidem eo die Romam venturus erat, redire potuisset. Idem in Catilinam. Quos ego iam multis, ac summis viris ad me id temporis venturos esse prædixeram. Titus Liuius ab vrbe condita: Vt purgaret se, quòd id temporis venisset. Hircius in Commentarijs: Id temporis conati ad murũ accedere, vt oppidum caperent ibidem: Incidit idem temporis ibidẽ: Per idẽ temporis. Cicero in Bruto: Et quidẽ duo fuerunt per idẽ tẽpus dissimiles inter se. Hircius in Commentarijs: Per id tempus ferè Cæsaris exercitui res accidit incredibilis auditu.

Id ætatis.

Plautus in Asineria. Neque pudit eum id ætatis Sycophantias struere. Cicero Torannio: Ita viximus, & id ætatis iam sumus, vt omnia quæ nostra culpa nobis accidunt, fortiter ferre debeamus idem in Oratore: Quoniẽ id nobis Antoni, hominibus id ætatis oneris imponitur. idem pro Aulo Cluentio: Se in balneis cum id ætatis filio fuisse idem in arte Rhetorica: Cùm id ætatis, & priuatus essem

essem. idem Attico: Credo Platonem vix putasse satis consonum, si hominem id ætatis in tam longo sermone diutiùs retinuisset. idem pro Lucio Flacco: Qui quoniam est id ætatis. Titus Liuius ab vrbe condita: Quis,& cuias,& cur id ætatis in castris fuisset. ibidem: Qui se id ætatis solicitassent,

Hoc ætatis, Quid sis ætatis.

Plautus in Trinummo: Quanquã hoc me ætatis sycophantari pudet idẽ in Bacchidibus: Censebã me effugisse à vita maritima, ne nauigarem tandẽ hoc ætatis senex. ibidem: Pudet hoccine ætatis ludum ijs factum esse indignè ibidem: Hoc demũ est quod percutior, me hoc ætatis ludificari idem in Persa: Ego scio quid sis ætatis.

Eo loci, quo loci.

Cicero Attico: Res eodem est loci, quò reliquisti. Vlpianus de iudicij, l. Hęres. Defendere se eo loci debebit. Idem eodem titulo, l. Sed etsi: Si ea res, quæ per fideicommissum relicta est, eò loci sit, dicendũ est non debere præscribi. idẽ de noui operis nũciatione, l. De pupillo: Qui eò loci operantur. idem de Senatusconsulto Sillaniano, l Cùm aliter: Quicunque eò loci fuerunt, vnde vocem exaudire potuerant. Vitruuius: Quò loci describuntur lineæ.

IVRARE CONCEPTIS VERbis, Periurare.

IVrare conceptis verbis, & Periurare, modus est loquẽdi apud veteres Formula enim quædã iuraturo proponebatur certis notatis verbis, in quam iurandũ esset, quãdoque absolutè cõceptis iurare dicebatur. Plautus in Asinaria: Vbi verbis cõceptis sciens libenter periuraris. idem in Cistellaria: At ille conceptis iurauit apud matrem meã idẽ Mercatore: Conceptis verbis iam iusiurandum dabo. Idem in Truculento: Quid sim iubeat intromittere? conceptis me non facturum verbis iurem? Idem in Bacchidibus: Ego iusiurandum conceptis verbis dedi. Cicero pro Aulo Cluentio: Dixisse scire illum verbis conceptis peierasse.

Iurare in verba.

Iurare in verba, id est, quod iuramento promittere, seruare ea, quæ verbis conceptis esse promissa, & modus est ita loquendi.

Horatius:

In verba iurabis mea. Idem.

Nullius addictus iurare in verba magistri.

IMPINGERE.

NOn est impingere quod Adscribere, aut attribuere, vt nonnulli insulsè volunt sed in faciem, aut oculos iactare, vt infrà. Cicero de Tusculanis: Huic calix mulsi imdingendus est, vt plorare desinat, aut aliquid eiusmodi. Idem ad Atticum: Impedit formulam Scaptio. Virgilius: Impingeret agmina muris.

INFANTIA.

INfantia non pro ætate solùm, sed pro dicendi inscitia ab veteribus illis ponebatur. Cicero Attico: Omnino accusatoris incredibilis infatia. Idem pro Cluentio: Si nihil dixissem ne infantissimus: si multa in eiusmodi causa dixissem, ne impudentissimus existimarer.

IMPRESSIO.

QVID SIT IMPRESSIO, diu multumque meditans, cùm apud nonnullos reperissem impressionem factam esseadductus sum vt id esse crederem, quod per impetum, quod quasi per impressum terrorem fiat. Varro libro 2. rerum rusticar. Hostes se arbitrati occasionem habere victoriæ, impressionem facere cœperũt in castra. Idem de lingua Latina: Piso in Annalibus scribit, Sabino bello, quod fuit Romulo & Tatio superstitibus, virum fortissimum Metium Curtium Sabinum, cùm Romulus cum suis ex superiore parte impressionem fecisset, Curtium in locum palustrem, qui tum fuit in foro antequam cloacæ sint factæ, secessisse, atque ad suos in Capitolium recepisse, ab eo lacum inuenisse nomen. Cicero pro Lucio Flac. Non igitur impressio, non occasio, non vis, non tempus, non imperium, non secures ad iniuriam faciendam Flacci animum impulerunt. Hircius in Commentarijs. Vt omnium multitudine in fines Suessionum, qui Remis erãt attributi, facerent impressionem. Ibidem: Cæsar equitum turmas suorum iubet in hostium equitatum qui ad oppidum in statione erat, facere impressionem. Ibidem: Quo facto sui sublati vniuersi in hostes impressione facta, in fugam aduersarios dederunt Tit. Liuius ab vrbe cond. Postquam impressionem sen-

sere

sete ex aduerso factam, & ante oculos micare gladios. Ibid. Duo extra ordinem millia, quem in sinistrum cornu. Romanorum in ipso certamine impressionem faceret, tenuêre. Ibid. Impressione vna totum equitatum fudêre. Ibidem: Repetendo signo primam impressionem factam. Ibidem: Reintegrato clamore secuti dant impressionem. Ibidem Dein valida impressione pulsi, terga vertunt. Ibidem: Non ferentes impressionem Latinorum, sed ad principes retulêre.

INIRE GRATIAM.

INire gratiam, inire rationem, inire Magistratum, inire consilium, inire pugnam, modi sunt loquendi, Romano candore conditi, & memoriæ maximè mandandi.

Inire gratiam, & cum præpositione A vel Ab.

Plautus in Curculione: Inibis à me solidam, & grandem gratiam. Idem in Trinummo: Hoc pacto ab illo inibis summam gratiam. Idem in Asinaria: Benè hercle facitis, & à me initis gratiam. Idem in Sticho: Nunc me gratiam abs te inire verbis nihil desidero. Idem in Mostellaria: Eandem inibis gratiam. Idem in Cistellaria: Hanc inibo gratiam ab illis. Ibidem: Et eo à me magnam inistis gratiam. Ibidem. Si eam demonstret, ineat magnã gratiam. In Epidico: Si ist hunc hominem, quem tu quæritas, tibi commonstraro ecquam abs te inibo gratiam? Terentius in Adelphis: Ego lepidus ineo gratiam. Idem in Eunuch. Adibo, atque ab eo gratiam hanc, quam video velle, inibo. Idem in Hecyra: Vt gratiam ineat sine dispendio suo. Cicero Seruio Sulpit. Gratiam quoque nos inire ab eo defendenda pace arbitrabatur. Idem de Officijs: Sin erunt merita, vt non ineunda, sed referenda sit gratia, maior quædam cura adhibenda est. Idem in Verrem: Nemo erat voluntarius laudator præturæ tuæ, defensor periculorum tuorum, præsertim cùm inire à populo Romano gratiam posset nemo. ibidem: Vt idem Pompeius non ab homine solùm, sed etiam à prouincia tota se huius absolutione inire gratiam arbitraretur. Cæsar in Commentarijs: Qui se summam à Cæsare gratiam inituros putarent. Titus Liuius de bello Macedonico: Apud regem gratiam initam volebant. idèm de bello Punico:

Gratiam magnam apud Hannibalem inituros. idem de bello Macedonico: Vt dum liceret, gratiam inirent.

Inire rationem.

Cato de re Rustica: Vbi ea cognouit, rationem inire oportet operarum dierum. Cicero in Verrem: Mihimet ineunda ratio, & via reperiunda est, qua ad Antonij, siue adeò qua ad istius ingentem immanemque prædam possim peruenire. Idem Rufo: A me inita ratio est, quam quidam omnes non solum probant, sed etiam laudant. Idem Seruio Sulpitio: Adiuues, ineasque rationem, quemadmodum illa mulier Romam perducatur. Idem contra Rullum: Inietur ratio quæstus de vestra pecunia. Cæsar in Commentarijs: Vt quò primùm curreretur, aut cui rei ferretur auxilium, vix ratio iniri posset. Titus Liuius ab vrbe condita: Ab eodem inita ratio est. Ibidem: Inita tandem ratio est, vt quod viribus deerat, arte æquaretur. Ibidem. Ne oppugnandi certa ratio iniretur. ibidem: Haud facilè inibatur ratio iubendi. ibidem: inita ratione minuendi eius: ibidem? Vt se rationem inire posse, virum à se audaciùs, an fugaciùs ab hostibus geratur bellum. idem de bello Punico: Rationem inijt, qua Senatum seruaret. ibidem: Ne tantum bellum efficerent, inibatur ratio. ibidem: Se aliquam rationem inituros, quomodo ab Hispanis sumant. idem de bello Macedonico: Atque ego nonnullarum cupiditatum, nec causam quidem, aut rationem inire possum.

Inire consilium.

Dicero ad Brutum: Consilia inire cœpi Brutina planè. Titus Liuius de bello Punico: inde consilia inire cum genero cœpit. idem ab vrbe condita: Qui regni recuperandi consilia inissent. Cæsar in Commentarijs: Vnà cum Ambiorige consilium inierat.

Inire pugnam, & prælium.

Plautus in Amphitrione: Antequàm cum Taphijs à te pugna sit inita. Titus Liuius de bello Punico: Tentata veriùs pugna, quàm inita est. idem ab vrbe condita: Hoc vltimum vtrinque intium, finitumque est prælium.

Inire vrbem.

Titus Liuius ab vrbe condita: Vt ouans sine militibus vrbem

vrbem iniret. ibidem: Triumphantes victore cum exercitu vrbem inierunt.

Inire Consulatum.

Titus Liuius ab vrbe condita: Consulatum ineunt:

Inire numerum interfectorum.

Idem de bello Macedonico: Numerus interfectorum haud facilè iniri potuit.

Inire interregnum.

Idem ab vrbe condita: Tertio die quàm interregnum inieras, Consules creat.

Inire epulas.

Cicero in secundo de Legibus: Sequebantur epulæ, quas inibant propinqui coronati.

Inire conuiuium:

Idem in Verrem actione sexta: Quo cum inire conuiuum nemo vnquam, nisi turpis impurusque voluisset.

INTENTARE MORTEM, *manus.*

INtentare mortem, intentare manus, modo loquendi elegantissimo veteres illi frequenter vsi sunt: id enim significat, quod mortem comminari, manus ferè inijcere. Cicero pro Milone: intentauit verò seruos? non arma? non vim? idem in Tusculanis: is ardentes faces intentat.

Virgilius:

Præsentemque viris intentant omnia mortem.

Ouidius in Metamorphosi:

Conatæque loqui, & magno clamore proteruas
Intentare manus.

Cicero pro Milone: itaque quando illius postea sica illa, quam à Catilina acceperat conquieuit? Hæc intentata nobis est, huic ego vos obijci pro me non sum passus. Asconius Pædianus: Circumuenti sunt ante tribunal eius accusatores, à notis operarum ducibus, ita vt mors intentaretur, si mox non desisterent. Titus Liuius ab vrbe condita. prænestinis iam intentare arma. ibidem: Dictatorũ fulmen in se intentatum. ibidem: Virgas & secures victoribus intentari. ibidem: Gladij etiam plerisque intentati: idem de bello Macedonico: Cùm intentassent magis, quàm inissent certamen. Hircius in Commentarijs: Et ei manus intentari cœperunt.

INSTAR.

INstar absolutè, & sine genitiuo, eliquando pro exemexemplari ponitur. Virgilius:

Tantum instar in ipso est.

Vlpianus de operis nouis nuntiatione, l. Stipulatio: Si proponatur instar quoddam operis, quasi facies quędam fedam facti operis.

IACERE AD PEDES, PRO-
uolui, procumbere ad pedes,
& ad genus.

IAcere ad pedes, prouolui ad pedes, procumbere ad pedes, & ad genũa, eleganter optimi illi autores dixerunt. Cicero in Verrem: Mihi ad pedes misera iacuit

Incidi mihi.

Terentius in Andria: Nam quî tibi isthæc incidit suspitio? Cæsar in Commentarijs: Tantus terror incidit eius exercitui.

IVRE TVO, IVRE MEO.

IVre tuo, iure meo, pro tuo iure, pro meo iure, ad est, quod multi insulsè dicunt, Tuo modo, meo modo, ad voluntatem tuam, ab beneplacitum, & alia, quæ non tam audire, quàm commemorare pudet. Cicero in Oratore: Pro meo iure sumo. Idem Cælio: Vt ad te familiariter, & quasi pro meo iure scriberem. Idem Attico: Itineris nostri causa fuit quòd non habebant locum, vbi pro meo iure diutiùs esse possem, quàm in fundo Sicæ. Idem de finibus bonorum & malorum: Satisne vobis videor pro meo iure in vestris auribus commendatus? Idem pro P. Sextio: Quare moneo vos adolescentiores, atque hoc meo iure præcipio. Idem in Verrem: Meo iure enim contendam. Vlpianus de damno infecto, l. Proculus: Si iuxta mea ædificia habeas ædificia, eaque iure tuo altiùs tollas. Cicero Seruio Sulpitio: Vt si quid tibi opus sit, ne dubitent mihi iure suo denuntiare. Idem Cælio: Sed si esset aliqua dissimilis istius, quæ se omnibus promulgaret, quæ haberet palàm decretum semper aliquem, cuius in hortos, domum, Baias, iure suo libidines omnium commearent. Idem in Verrem: Quem iure suo adire, aut appellare posset. Neratius ne vsufructu Vsufructuarius nouum tectoriũ parietibus qui rudes fuissent, imponere non potest: quia tamet si meliorem excolendo ædificium domini

causam

causam facturus esset, non tamen id iure suo facere potest. Cicero pro lege Manilia: Præsertim cùm tam suo iure populus Romanus in homine suam autoritatem, vel contra omnes qui dissentiunt, possit defendere. Idem pro Au. Licinio Archia poëta: Earum rerum omnium, vel in primis hic Aulus Licinius fructum à me repetere propè suo iure debet. Ibidem: Quare suo iure noster ille Ennius sanctos appellat poëtas. Idem pro Sex Roscio Amerino: Tametsi meo iure possum. Idem in Antonium: Venio nunc ad reliquos consulares, quorum est nemo (iure meo hoc dico) qui non mecum habeat aliquam coniunctionem gratiæ.

INSTRVERE HORTOS, NAVEM, fundum, domum.

HVnc quoque loquendi modum antiqui suis scriptis venustissimè interseruerunt. Dicebant enim, instruere hortos, instruere nauem, fundum, domum, & huiusmodi: quo nihil aliud significatur, quàm comparare in hortis necessaria, in naui, in fundo, domi, vt nihil, quod vsui aut ornamento sit, illis desit. Cicero de Officijs: Emit hortos, & emit instructos. Iulianus ad legem Rhodiam, de iactu, lege, Nauis aduersa: Hic enim sumptus instruendæ magis nauis, quàm seruandarum mercium gratia factus est. Scæuola de peculio, l. Filiofamiliâs: Cui ex hæredibus prædia prælegauit, vt instructa erant cum seruis. Idem eodem titulo, l. Vni ex hæredibus prædia prælegauit, vt instructa erant cum seruis. Idem eodem titulo, l. Vni ex hæredibus prædia legauit, vt instructa erant cum seruis, & cæteris rebus, & quid ibi esset. Vlpianus locati & conducti, l. Si addes: Dolia vtique colono esse præstanda, & prælum, & trapeta instructa funibus: si minùs, dominum instruere ea debere. Idem de verborum significatione, l. Instructam autem tabernam sic accipimus, quæ & rebus, & hominibus ad negociationem paratis constat. Iabolenus de fundo instructo, l. Si cui fundum & instrumentum legare vis, nihil interest quomodo leges, fundum cum instrumento, an fundum instructum. Scæuola eodem titulo, l. Nepoti legauerat prædia, quæ regione certa habuerat, vt instructa sunt, cum vino, grano, calendario. Vlpianus eodem titulo, l. Quæsitum Et Sabinus libris suis ad Vitellium scribit fatendum esse, plus esse, cùm instructus fundus legatur,

quàm

quàm si cum instrumento. Et subdit: Proinde si fundus sit instructus legatus, & suppellex continebitur, quæ illic fuit vsus ipsius gratia. Et subdit: Idem respondit, instructis horreis legatis, etiam vina quæ ibi fuerunt, quo dominus esset instructior, contineri: aliud esse, si horrea ibi habuit, vnde instruebatur, vel in vrbe, vel in alijs prædijs. Pomponius eodem titulo, l. si ita testamento scripsit, quæ tabernarum exercendarum, & instruendarum, pristini, cauponæ causa facta, parataque sunt, do, lego. Scæuola eodẽ titulo, l. Prædia: Fundum legaui in hæc verba: Sempronio fratri meo hoc amplius, fundos meos, ita vt instructi sunt, Cassianum, Meuianũ cum suis salictis & syluis. Idem eodem titulo, l. Lucius Titius: Fundum, vti erat, instructus, legauerat.

ITEM ET ITA.

NIl vulgatius est particula item: at interior latet sensus, quo dici non potest, quàm eleganter vsi fuerint perfecti illi autores: ex infrà scriptis locis discrimẽ, quod sit in eo aduerbio, latè patebit. Meo tamẽ iudicio id quandoque significat, quod Ita, quãdoque quod Autem, quandoque quod Similiter: Plautus in Aulularia: Venit hoc mihi in mentem Megadore, te esse hominem diuitem, factiosum, me item esse hominem pauperũ pauperrimum. Terentius in Andria: sed postquam amãs accessit ad eam precium pollicens, vnus & item alter. Cicero in Oratore: Nam omnium magnarum artium, sicut arborum, altitudo nos delectat: radices stirpesque non item. Ibidem: Ita fit, vt non item in oratione, vt in versu numerus exiet. Idem in arte Rhetorica: Inferius non item. Ibidem: Quæ omnia item vti contraria rerum bonarum in rebus vitandis reperiuntur. Idem in Academicis: Non enim fortuitò hunc artificem dicemus esse, illum negabimus. Sed cùm alterum percepta & comprehensa tenere videamus, alterum non item. Idem in Tusculanis: sed corporum offensiones sine culpa accidere possunt, animorum non item. Idem: in libera seruauit, in libero non item. Idem in Catilinam: Deinde item accersitur L. Statius. Idem de Diuinatione: Qui magis anguibus quàm lacertis? quàm muribus? quia sunt hæc quotidiana, angues non item. Idem in Rullum: sed quæro à te, putésne, si populus iusserit me tuum, aut item te meum seruum esse, id iussum ratum, aut firmum

futu

futurum? Vitruuius: Non enim vt Babylone abundantes liquido bitumine pro calce, & arena, & cocto latere factum habet murum. sic item possunt omnes regiones, seu locorum proprietates habere tantas eiusdem generis vtilitates. Cicero in Tusculanis: sic illi in morbum & incidũt tardiùs, & recreantur ocyùs: hebetes non item. Idẽ in Verrem: Faciebant hoc idem in cæteris ciuitatibus grandes natu matres, & item paruuli liberi miserorum.

In rem esse, ex re tua, è dignitate, è Republica.

Iurarem nihil me in vita suauius his flosculis odorari, quos è diuersis lectionibus, quasi è topiario quodã opere collegi. Nam inter cætera, quanto candore renitet illud- Ex re tua, è dignitate, è Republica, interdum iucunda varietate intermixtum: In rem tuam, in rem meã, quòd non tamen in Rempublicam item dicitur: quãdoque sine pronomine absolutè, in rem: vt palàm sit, certum quendam modum loquendi, eumq́ue statum ac fixum apud veteres illos esse, qui orationem veluti quoddam solis iubar illuminet. Plautus in Pseudolo: Quasi quid in rem sit, possimus noscere. Idem in Aulularia: Quod in rem esse vtrique arbitremur. ibidem: In rem hoc tuam est. ibidem: Hæc tu eadem si confiteri vis, in rem tuam feceris Ibidem: istud in rem vtrique est maximè. Idem in Amphitrione: Quæ maximè in rem vestram communem fient, Idem in Menechmis: alij sunt ita, vt in rem esse ducunt suam. Salustius in Catilina: in rem fore credens vniuersos appellare. Terentius in Phormione: Non hercle ex re istius, me instigasti. Idem in Hecyra: Neque enim est in rem nostram, vt quisquam amator nuptijs lætetur. Cicero Attico: Summa erit hæc, statues vt ex fide, fama, req́ue mea videbatur. Idẽ Bruto: Facis ex tua dignitate, & ex re publica. Eidem; si minùs incommodo Reipub. facere posses, siue non existimares ex Repub esse. Eidem: Et tu si arbitrare vtile fore, & ex Reipub. esse, persequere bello Dolabellam. Salustius in Catilina: Certè scio quæ studio dixerit, è Republ. dixisse. Titus Liuius ab vrbe condita: ad comparanda ea, quæ in rem opus erant, tempus habuit. ibidem: Faceret, quod è Repub. fideq́ue sua duceret. Idem de bello Macedonico: Nec cogitaret modò, imperaretq́ue quæ in rẽ essent, sed pleraq́ue ipse transigeret. ibidem: Loquendo plura, quæ in rem non essent, de consumpto. ibidem: Hortatur, imperat,

rat,quæ in rem sunt.Idem de bello Punico:Vt si è Repub. censeret esse,veniret.ibidem:Vtrunque inquit, è Republica fuit,patres conscripti.

INFORMARE.

Bonam partem in Latinitate obtinet hoc quoque verbum informare,præteritum quidem à multis,aut non obseruatum.Est enim informare,rem aliquam inchoare, nec omnino perficere,sed principium operi quodammodo informe & impolitum dare:vt si aut figulus vasculum fingere,aut faber statuam dolare cœperit, vt infrà clariùs patebit.Varro de lingua Latina : Quæ videretur analogia in oratione,& quas haberet species,& quæ de ijs sequenda videretur,vt breuiter potui,informaui.Cicero Attico: Quod si ista nobis cogitatio de triumpho iniecta non esset,quam tu quoque approbas,næ tu haud multùm requireres illum virum,qui in sexto libro informatus est.Eidē: Hæc est informata adhuc cogitatio.Eidem:Tanta erat in illis crudelitas,tanta cum barbaris gentibus coniunctio, vt non nominatim,sed generatim proscriptio esset informata.Idem de Oratore: Referamus nos igitur ad eum, quem volumus inchoandum,& eadem eloquentia informandum.ibidem:Ac primùm informandus est ille nobis, quem solum quidam vocant Atticum.ibidem:Valētiorum hæc laterum sunt, nec ab hoc quem informamus, aut expectanda,aut postulanda.ibidem:Verùm ego non solum arbitrabar,his præsertim audientibus, à me informari oportere, qualis esse posset is, qui habitaret in subsellijs. ibidem : Vnius verbi imagine totius sententiæ informatio.ibidem:Atque ego in summo Oratore fingēdo talem informabo,qualis fortasse nemo fuit. Idem pro P.Quintio.Neque tamē iam verba multa faciam,propterea quòd & ab illo, qui antè dixit , iam informata causa est. Idem pro P.Sylla:Vt dicitis,informat ab hoc adumbratum iudicium filij.Idem de finibus bonorum & malorum : Dicitis informari non posse virtutem, si quidquam nisi quod honestum sit,numeretur.ibidem:Et summatim quidem hæc erant de corpore,animoque dicenda,quibus quasi informatum est,quod hominis natura postulat. Idem de natura Deorum:Magnam turbam congreget ignotorū deorum : atque ita ignotorum,vt eos ne coniectura quidem informare possimus, cùm mens nostra quiduis videatur

cogi

cogitatione posse depingere. ibidem: Quæ enim nobis natura informationem Deorum ipsorum dedit, eadẽ insculpsit in mentibus. Virgilius.

His informatum manibus iam parte polita
Fulmen erat.

Cicero pro Aulo Licinio: Nam vt primum ex pueris excessit Archias, atque ab ijs artibus, quibus ætas puerilis ab humanitatem informari solet, se ad scribendi studium contulit.

IVBEO TE BENE VALERE, HAbere bonum animum, saluere.

IVbeo te benè valere, iubeo te habere bonum animum, iubeo saluare, modus est loquendi elegantissimus, & ferè iam vbique ac passim neglectus. Plautus in Persa: Iubeo habere animum bonũ. Idem in Asinaria: Saluere iussi Libanum libertum. Cicero Attico: Dionysium iubeo saluere. ibidem: Dionysium velim saluere iubeas. ibidem: Quem saluere velim iubeas plurimum. Horatius.

Rufum saluere iubemus.

INTEGER.

NOn minimum (vt reor) interest literariæ Reipub. agnoscere hoc nomen *Integer*, quid interiore sensu significet: quod incuria & negligentia diu fuit ab omni propè vsu remotum. Est enim Integer aliquãdo quod validum, firmum, vegetum, sobrium. Cuius contrarium est fessum, saucium, vitiatum, languidum, vinosum: vt ex autoritatibus planum fiet. Cicero pro L. Murena: Integrorum & fortunatorum promissis saucios & miseros credere non oportere. Idem Attico: Eumq́ue vidi planè integrũ. Idem de natura Deorum: Multò plura euenirent, si ad quietem integri iremus: nunc onusti cibo & vino, perturbata & cõfusa cernimus. Cæsar in Commentarijs. Cùm crebrò integri defessis succederent. ibidem: Vt integri defessis succedant. ibidem: Non facilè recentes atque integros sustinebant. ibidem: Integros defatigatis submittens. Cornelius Celsus: Neque enim hæc solùm consideranda sunt, sed etiam morbi genus quod sit: vtrum superans, an deficiens materia læserit: corruptum corpus sit, an integrum. Titus Liuius ab vrbe condita Romanus integer, satiatusq́ue somno productus in aciem, fessum stando, & vigilijs Volscum primo impetu perculit. Horatius.

Ranci

Rancidum aprum antiqui laudabant,non quia nasus
Illis nullus erat:sed credo hac mente,quòd hospes
Tardiùs adueniens vitiatum commodiùs,quàm
Integrum edax dominus consumeret.

Integer animi,vita,mentis.

Inde per translationem dici cœptum est, Integer vitæ, integer animi, integer mentis. Cicero in arte Rhetorica: Integer animi fuisse demonstratur.

Horatius

Integer est animi. Idem.
Integer est mentis Damasippus. Idem.
Integer vitæ,scelerisque purus.

Sanguis etiam integer dictus est.

Plautus in Truculento:Adolescens cùm sis,tum cùm est sanguis integer. Virgilius.

Vos ô quibus integer æui.
Sanguis, ait.

Cornelius Celsus:Si sanguis crassus,& niger est, vitiosus est:si rubet,& pellucet,integer est.

In loco.

In loco : Modo hoc dicendi comprehendimus id esse, quod oportunè,& captato (vt aiunt) tempore. Terentius in Heautont.Eho laudas qui heros fallunt?Respondetur, in loco ego verò. Horatius:

Dulce est desipere in loco.

IN MANVM CONVENIRE.

E Penetralibus diui Ciceronis effodi nuper (meo iudicio) à paucis obseruatum, quid sit, in manum conuenire. A quo dicendi modo tantum posteri abfuerunt, vt nulla eiusmodi (quod legerim) extet memoria. Cicero in Topicis: Si ita Fabiæ pecunia legata est à viro, si ei viro materfamiliâs esset,si ea in manum non conuenerat, nihil debetur. Genus est enim vxor, eius duæ formæ sunt, vna matrumfamiliâs, hæ sunt quæ in manum conuenerunt: altera earum, quæ tantummodò vxores habentur, qua in parte cùm fuerit Fabia,legatum ei non videretur. ibidem: Ab effectis rebus,hoc modo: Cùm mulier viro in manum conuenit,omnia quæ mulieris fuerunt, viri fiunt dotis nomine. idem pro L. Flacco. in manum, inquit,conuenerat,nunc audio: sed quæro,vsu,an coëmptione? vsu non potuit, nihil enim potest de tutela legitima sine omnium

nium tutorum autoritate diminui: coëmptione omnibus autoribus. Papinianus de verborum obligatione, l. Ex ea parte Mulier ab eo, in cuius manum conueniebat, stipulata fuerat ducenta quamuis mendum sit implerique codicibus qui in matrimonio, non in manum conueniebat, habent. Boëtius super Topicis Ciceronis: Nunc de proposito videamus exemplo, Vxoris species sunt quæ vna matrum familias, altera vsu, sed communi generis nomine vxores vocantur. Fit verò id sæpè, vt species eisdem nominibus nuncupentur, quibus & genera. Materfamilias verò esse non poterat, nisi quæ conuenisset in manum: hæc autem certa erat species nuptiarũ. Tribus enim modis vxor habebatur, vsu, farre, coëmptione. Sed confarratio solis pontificibus conueniebat. Quæ autem in manũ per coëmptionem cõuenerant, hæ matresfamiliâs vocabantur, quæ verò vsu vel farre minimè. Coëmptio verò certis solennitatibus peragebatur, & sese in coëmendo inuicem interrogabant. Vir ita, an sibi mulier materfamiliâs esse vellet? illa respondebat, velle. Item mulier interrogabat, an vir sibi paterfamiliâs esse vellet? ille respondebat, velle. Itaque mulier viri conueniebat in manum, & vocabantur hæ nuptiæ per coëmptionem, & erat mulier materfamiliâs viro loco filiæ. Quam solennitatem suis institutis Vlpian. exponit. Quidam igitur extremo iudicio omne Fabiæ vxori legauit argentum, siquidem Fabiæ ei non vxor tantùm, verumetiam certa species vxoris, id est, materfamiliâs esse. Quæritur, an vxori Fabiæ legatum sit argentum. Vxor Fabia, subiectum est: legatum argentum prædicatum. Quæro igitur, quódnam ex ijs argumentum sumere possim, quæ in quæstione sunt posita? ac video vxori duas in esse formas, quarum vna tantùm vxor est altera meterfamiliâs, quæ in manum conuentione perficitur: quòd si Fabia in manum non conuenit, nec materfamiliâs fuit, id est, non fuit ea species vxoris, cui argentum omne fuit legatum. Quocirca quoniam id quod de alia specie dicitur, in aliam dici non conuenit: cùm Fabia præter eam speciem sit, quæ in manum conuenerit, id est, quæ mater familiâs sit, & vir matrifamiliâs legauerit argentum, non videtur Fabiæ esse legatum. Quomodo igitur dictum est, an vxori Fabiæ omne argentum legatum sit? Subiectum. vxor Fabia: prædicatum verò legatum ar-

gentum. Argumentum ab eo quod est in ipso de quo quęritur, id est, ab eo quod est in vxore, de qua quæritur. Est autem in vxore, de qua quæritur, species vxoris, ea scilicet, quæ in manum non cõuenit, quæ ad eum adfecta est. Omnis enim species ad suum genus refertur, id est, omnis forma. Factũ est igitur argumentum ab eo, quod est in ipso, ab effectis, à forma generis. Maxima propositio est, quod de vna specie dicitur, idem in alterã non conuenire.

IMPORTVNVS.

IMportunus, præter manifestum sensum id obseruaui à bonis illis autoribus, significare, quod detestandum, aut execrandum. Terentius in Andria: Importunitatem spectate aniculæ obsecro, quia compotrix eius est. Horat. Importuna tamen pauperies abest.

Cicero pro Cluentio: Repentè est exorta mulieris importunæ nefaria libido. Ibidem: Furere crudelis, atque importuna mulier, sibi nequaquam vt sperasset ea quæ cogitasset. Ibidem: Quem propter animi importunitatem nemo recipere tecto, nemo audire, nemo alloqui, nemo respicere vellet. Idem de prouincijs consul. Propter illud insigne scelus eorum, & importunam in me crudelitatem. Idem pro P. Sextio: Duo importuna prodigia, quos egestas, quos æris alieni magnitudo, quos leuitas, quos improbitas Tribuni plebis constructos addixerat Ibidem: Sed putaui tamen coniuratorum copias veteres, & effusam illam, ac superatã Catilinæ manum importunam, nouo duce renouatam Idem in Pisonem: Facio iniuriam fortissimo viro mortuo, qui illum cuius paucos pares hæc ciuitas tulit, cum hac importuna bellua conferam Idem pro Cluentio: Huius importunitatem matris à filij capite depellite. Idem de Amicitia: Quanquam miror pro illa superbia, & importunitate, si quempiam amicum habere potuit. Idem in Catilinam: Egredere cum importuna sceleratorũ manu. Ibidem: Quis denique ita aspexit, vt perditum ciuem, ac non potiùs importunissimum hostem? Ibidem: Mihi quidem importunus, ac ferreus, qui non dolorem cruciatu leniret. Idem in Verr. Istius immanis, atque importuna natura. Ibidem: Furor enim quidam sceleris, & audacię comes, istius effrenatũ animam importunamque natu-

naturam tanta oppressit amentia. Ibidem: Nunc autem post obitum quidem huius importunissimę pestis quisquam reperiretur, qui sua voluntate araret. In Antonium: Tu illarum ædium dijs penatibus os importunissimum ostendere ausus? ibidem. Non possum æquo animo videre tam importunos, tam sceleratos hostes. ibidem: Quin nulla societas cum illa importunissima bellua esse posset. idem pro Rabirio perduellionis reo: Te ex illa crudeli, importuna, non Tribunitia actione, sed Regia, meo consilio, virtute, autoritate esse depulsum. idem contra Rullum: vt intelligatis ad certorum hominum importunam auaritiam hoc populare legis Agrariæ nomen esse quæsitum. Titus Liuius ab vrbe condita: Quæ crudelissimi, & importunissimi tyranni scelera in oppressos ciues edunt. ibidem importunos decem viros iniunxisse, vt perennem militiam facerent. Virgilius:

Bellum importunum ciues cum gente deorum,
Inuitisque viris geritis. Ouidius:
Scilicet omne sacrum mors importuna prophanat.

Cicero de Natura Deorum: Varius homo importunissimus perijt sic: quia Drusum ferro. Metellum veneno sustulerat. Idem pro P. Sylla: Itaque P. Sylla hoc importunissimo tum honoris, tum calamitatis socio atque comite, & secundas fortunas amittere coactus est. ibidem. Repentè ista tanta importunitas inauditi sceleris exarsit. idem pro Rege Deiotaro: Cuius tantæ importunitatis omnium gentium atque omnis memorię clarissimum lumen extinguere. Idem Qua Senatui gratias agit post reditum suum: Si modò vultum importunum in forum detulisset. idem ad Pontifices. Quæritur etiam importuna pestis ex ore impurissimo. idē pro Lucio Murena: Illa pestis immanis, importunæ Catilinæ porumpet, quà poterit. idem de Responsis Aruspicū: Videbam illud scelus tam importunum.

IN HVNC DIEM, IN HVNC annum, in hanc horam.

QVod aliqui, pro hoc die, pro hoc anno, pro hac hora ineptè dicunt. Antiqui illi in hunc diem, in hunc annum, in hanc horam dicebant Similiter, quod dicunt pro

die craſtino, perennino, pro vno anno: Illi in caſtrinum, in perendinum, in annum dicebant. Modi dicendi ſunt veterum illorum elegantiſſimi. Plautus in Sticho: Alium conuiuam quærito in hunc diem tibi. ibidem: Nunquam Acdepol viuum quiſquam in craſtinum proſpiciet diem: ibidem: Nam illi heri me vocauerant in hunc diem. Idem in Trinummo: Licet tu in perendinum paratus ſis. Cato de re Ruſtica: Si quid deſit in annum vt comparetur. Cicero in Verrem: Et locus ille, atque honos in illum annum ita deberi putabatur. Titus Liuius ab vrbe condita: Deſignati conſules in eum annum fuerant. ibidem: Vt ludi in ſtatutum diem nouarentur. ibidem: Vtrum in vnum annũ creati ſint? Ibidem Exercitus in annum decreti. ibidem: In vnum annum vouebant. ibidem: Qui prætor in eum annũ creatus erat. Ibidẽ: Magiſtratibus in annum creatis. ibidem: Decemuir in annum creatus ibidem: Stipendiũ exercitui ab hoſte in eum annũ penſum. ibidem: Induciæ in annos XL. petentibus datæ. ibidem: Inducias in XXX. annos impetrarunt.

In diem.

Quod autem ineptè dicunt, De die in diem, vel de hora in horam, de anno in annum, veteres in diem, in horam, in annum dicebant. Cicero in Oratore: Si barbarorum eſt in diem viuere, noſtra conſilia ſempiternum tempus ſpectare debent. idem in Philippicis: Iam iam minimè miror te ocium perturbare, non modò orbem odiſſe, ſed etiam lucem, cum perditiſſimis latronibus non ſolùm de die, ſed etiam in diem viuere. ibidem: Cùm ſeruitute premeremur, & in diem malũ creſceret. idem in Tuſculanis: Nos in diem viuimus. Horatius: Ille potens ſui, Lætuſque deget: Cuilicet in diem dixiſſe, vixi. Titus Liuius de bello Punico: In diem rapto viuit; ibidem: Nihil ex raptis in diem commeatibus ſuperabat ibidem: Qui ſeneſcit in dies. Hircius in Commentarijs: Vt omnes in dies, horaſque parati eſſent. Cicero in Philippicis: Qui in horam viuerent. Horatius.

Si te grata quies, & primam ſomnus in horam
Delectat. Idem
Et prouiſæ frugis in annum. Copiæ:

Vlpianus locati & conducti, l. Sed addes: Si quis eum in annum

annum habitationem conduxisset, pensionem totius anni dederit. Paulus de vsufructu, & habitatione, l. Fundi: Vsu legato licebit vsurario ex fœno, quod in annum duntaxat sufficiat, capere.

In singulos dies.

Quod dicunt, singulis diebus, aut per singulos dies, singulis annis, aut per singulos annos peruerso dicendi modo: illi veteres, in singulos dies, in singulos annos dicebāt, Varro libro secundo Rerum rusticarū: Decem sibi in dies singulos denarios dare audiuisset, & subdit: Se capturum de prædio in dies singulos denariûm mille. Cicero Torquato: Illa in dies singulos magis, magisque opinio hominum confirmatur. idem Attico: Sed cura, vt excuset morbi causa in dies singulos. idem in Catilinā: Crescit in dies singulos hostium numerus. Lepidus ad Pontifices Maximos: Iam in dies singulos eius copiæ minuuntur. Vlpianus Quando dies, l. Quanquam: Si cui in menses, vel in dies, vel in annos singulos quid legetur. Iabolenus, Locati & cond. l. Quod si locaui opus faciendum, ita vt pro opere redemptori certam mercedem in dies singulos darem. Titus Liuius ab vrbe cond. Ludi in singulos dies instaurati. Varro de lingua Latina: Ducere debet Dictator & Cōsul in singulos annos. Cicero in Ver. Syracusis lex est de regione, quæ in annos singulos Iouis sacerdotem sortito capi iubeat Vlpianus de vsufructu, l. Iulianus: Si fortè vsusfructus in annos siangulos fuerit legatus. Marcellus de Mortis causa donat: Mortis causa donatio constitui potest vt quis stipuletur in annos singulos quòad viueret. idem eodem titulo, l. Senatus: Si quis mortis causa in annos singulos pecuniam stipulatus est. Titus Liuius ab vrbe condita: Quæ bina millia æris in annos singulos penderent. Hircius in Commentarijs: XXX. centenis milibus ponderibus olet in annos singulos mulctat. Titus Liuius ab vrbe condita: vt in singulas horas capite dimices tuo. Plancus Ciceroni: Facere nō possum, quin in singulas res meritaque tua tibi gratias agam.

IN PAVCOS DIES, IN DVOS menses, in quintum annum.

QVod dicunt, pro paucis diebus. pro duobus mēsibus, pro quinto anno: Illi in paucos dies, in duos menses,

in quintum annum dicebant. Titus Liuius ab vrbe condita: Obsidio in loco nudo, atque inopi, vix in paucos dies tolerabilis erat. Ibidem: In duos menses induciæ factæ. Idem de bello Punico: Dictatorem in sex menses dixit. Idem de bello Macedonico: Naues in diem tertium expediri iubet. Idem: Conuentum in diem tertium edicit. Idē ab vrbe cōdita. Ludos quos Torquatus Dictator in quintum annum voluisset.

In primam diem, in primam horam.

Quod vsque ad eam diem, vsque ad primam horam, ad vnum annum, vel pro anno dicunt, veteres ad eam diem, in primam horam, in annum dicebant. Titus Liuius ab vrbe condita: Quorum legibus ad eam diem viuerent. Ibidem: Victoriam quantam nemo ad eum diem pepererat. Idem de bello Punico: Ad eam diem, vt terra, mariq; rem gereret. Ibidem: Quæ bella gesta ad eam diem essent.

Ad diem, ad annum.

Quod ad præfixam diem, præordinatam barbarè dicūt, veteres simpliciter, ad diem dicebant. Cicero Caninio: Quin ad diem decedam. Idem de Finibus bonorum & malorum: An id exploratum cuiquam potest esse, quomodo sese habiturum sit corpus, non dico ad annum, sed ad vesperam. Idem in Verrem: Quando ille frumentū quod deberet, non ad diem dedit? Titus Liuius de bello Punico Neque frumentum ad diem dari.

In militem, in capita, in nauem.

Quod dicunt pro quolibet milite, pro quolibet iugero, pro singulis ciuitatibus, pro singulis capitibus, pro singulis peditibus, vel per singulos pedites: Illi veteres, in militem, in iugerum, in ciuitates, in capita, in naues, & huiusmodi dicebant. Cicero in Verrem: Describebant censores binos in singulas ciuitates boum. Varro de re Rustica: In centum sues, decem verres satis esse putant. Ibidem: Villatico gregi fundum satis esse duos canes. Ibidem: Illud ferè omnes in Epiro facimus, ne minùs habeamus in centenas oues singulos homines. Titus Liuius ab vrbe condita: Mulcta quingenum æris in singulas ciuitates imposita. Ibidem: Frumentum Melianum assibus in modio æstimatum plebi diuisit. Cicero in Verrem: Pro frumento in modios singulos duodenos sextertios exegisse. Ibidem: Si ostendam

ostendam minùs tribus medimnis in iugerum neminem dedisse decumæ, concedes opinor, vt cum decumanus fru ctus brationis preceptus sit, neminem minùs tribus decumis dedisse. Cæsar in Commentarijs. In capita singula ser uorum, ac liberorum tributum imponebatur. Titus Liuius ab vrbe condita: Legatis in singulos dona, ne minùs quinum millum æris redderentur. Ibidem: Congij olei in vires singulos dati. Ibidem: Aeris signati quina millia in singulos patresfamiliâs relinquamus. Ibidem: Singulis in militem tunicis imperatis. Titus Liuius de bello Macedonico: Quòd precium in capita statuisse. Idem ab vrbe con dita: Prorogatum in annum imperium est.

Ouidius ad Corinnam:

Sic mihi durat amor, longosque adolescit in annos.

Virgilius:

Fœlix sorte sua, neq; in hunc seruata dolorem. Idem:
Bina boum vobis Troia generatus Acestes
Dat capita in naues.

Quotannis, & singulis annis

Obseruanda quoque differentia est inter quotannis, & singulos annos, quotidie, & in dies singulos: quem modũ dicendi diuini illi veteres non sine euidenti ratione distinxerunt. Quotidie enim & quot annis tempus & spatiũ continuatum significat. In dies verò singulos, & in singulos annos, non continuatum spatium, aut perpetuum, sed per interualla dierum & annorum secretum tempus, cognoscetur ab ijs, qui infra scriptas autoritates diligenter attenderint. Cicero Attico: Quotidiè, vel potiùs in dies singulos breuiores literas ad te mitto. Vlpianus de Tritico, vino & oleo lega l. Ex eo: Hæres meus amphoras decem quotannis in annos singulos dato. Iabolenus de Fundo instructo, l. Legatum: Vini falerni, quod domi nascetur quotannis, in annos singulos binos culleos hæres meus Titio dato.

IRE IN SENTENTIAM, IRE *in alia omnia.*

IRe in sententiam, ire inter alia omnia, hoc significat, quod plerique dicunt consentire in sentẽtiam, & in alia omnia. Qui dicendi modus translatus est à discessione, vel pedum itione. Cùm enim suffragia rogabantur, & res erat, quæ omnibus placebat, pedibus ibant in sententiam,

vel discessione, quod idem erat. Cicero Lentulo: Perspiciebant enim in Hortensij sententiam multis partibus plures ituros, quam apertè Volcatio adsentirentur. ibidem: Frequentes ierunt in alia omnia. idem Planc Frequens eum Senatus reliquit,&in alia omnia discessit. Titus Liuius ab vrbe condita: Omnes in eam sententiam ierunt.

INSOLENS.

INsolens, non solum id est, quod claro significatu temerarium demőstrat, & audacem, sed insuetum. qui id de quo dicitur, facere non soleat. Cicero ad Atticum: Quid tu Athenas insolens? idem de arte Rhetorica: Deinde natura eius euenire vulgò soleat, an insolenter, & rarò. idē pro rege Deiotaro: Moueor etiam loci ipsius insolentia.

LAPIDE QVADRATO *ædificare.*

LApide quadrato ædificare quid sit, planum est eo ipso vero: Sed sensum habet reconditum, alium atque in superficio ostendit. Est enim lapide quadrato ædificare, non verè quadratis lapipibus, sed sectis, & expolitis, etiā si non sint verè quadrati modus est loquendi illorum veterum.

Lapide structili, aut cæmentitio, vel structura, aut ruderatione ædificare.

Lapide autem structili, aut cæmentitio, vel structura aut ruderatione ædificare, paulò etiam est remotus ab aperta intelligentia. Est enim lapidibus ædificare non quadratis, vel sectis, aut ad lineam, vel perpendiculum collocatis, sed minutis. concisisque frustulis, quæ cæmenta dicuntur. Et ædificia, vel pro vulgaribus, tenuique populo fiebant, vel in magnis potentiorum ædificijs lapides illi structiles siue cæmētitij in medijs parietib9 veluti pro farcimine, aut medulla ponebantur, superinducebaturque postmodum incrustatio, vel marmoris vel alterius lapidis speciosi. Quòd autem cæmenta non sint (vt multi putant) omnia quæ ad murum conficiendum faciūt, sed tantùm sint lapidum, vt dixi, fragmenta, subijciam de hoc autorum bonorum loca aliqua manifesta: Vitruuius: incerta verò cæmenta alia super alia sedentia, inter seque imbricata, non speciosam, sed firmiorem quàm reticulata

præstant

præſtant ſtructuram. Idem: Quibus autem locis hæ copiæ non ſunt, cæmento marmorea, ſiue aſſulæ dicuntur, que marmorarij ex operibus deijciunt, & pilis ferreis contunduntur. Idem: Tunc ſtructura ex cæmentis, calce, & arena compleatur: & ſubdit: Deinde tunc quadrato ſaxo murus ducitur iuncturis quàm longiſſimis, vti maximi medij lapides coagmentis contineantur, tunc qui locus erit inter murum, ruderatione ſiue ſtructura compleatur. Idem: Sequitur ordo de lapidicinis explicare. De quibus & quadrata ſaxa vt cæmentorum ad ædificia eximuntur copię & comparantur. Idem: Sed vbi ſunt ſaxa quadrata, ſiue ſilex, ſiue cæmentum, aut coctus later, ſiue crudus, ijs erit vtendum. Idem Non modò cæmentitio, aut quadrato ſaxo, ſed etiam marmoreo. Idem: Nec ſolùm ea in quadratis lapidibus ſunt obſeruanda, ſed etiam in cæmentitijs ſtructuris. Vlpianus, de Noui operis nuntiatione, l. Stipulatio: Opus autem nouum factum ſic accipimus, nō ſi vnum vel alterum cæmentum fuerit poſitum, ſed ſi pro ponatur inſtar quoddam operis, quaſi facies quædam facti operis. Idem de Riuis, l. Seruius: Si riuum qui ab initio terrenus fuerit, qui aquam non continebat, cæmentitium velit facere, audiendum eſſet: ſed & ſi eum riuum qui ſtructilis fuit, poſteà terrenum quis faciat. Idem: Si ſeruitus vindicetur, l. Et ſi forte lapide quadrato, vel lapide ſtructili. Idem in proxima. l. Porticum ambulatoriam facere, ſuperque eam parietem columnas ſtructiles imponere: Cato de re Ruſtica: Fundamenta pedum duorum facito, primùm feſtucato, poſteà cæmentis minutis, & calce arenato ſemipedem vnumquodque corium ſtruito. Cicero pro Milone: Repentè intribus in eam inſulam materiam, calcem, cæmenta, atque arma conuexerit. Titus Liuius ab vrbe condita: Saxo quadrato conſtructum. Varro de re Ruſt. Aluos vbi ſint, alij faciunt ex viminibus rotundas Alij è ligno ac corticibus, alij ex arbore caua, alij fictiles, alij etiā ex ferulis quadratas, & longas, pedes circiter tres, latas pedem. Hîc apertè vides Quadratum dici non quod ſit quadrum, ſed quod quadret, id eſt, conueniat. Nam quod dicit Varro Aluos fieri ferulis quadratis longis pedes tres, latis pedem, clarè oſtendit quadrum eſſe non poſſe, Hinc per tranſlationem quadrare dicimus, hoc eſt bene conuenire. Cicero Attico: Viſum eſt hoc

mihi ad multa quadrare. Idem in Oratore: Et tamen etiam coniunctionem sicuti versuum numerosè sedere & quadrare, & perficere volumus. Idem in Verrem· Quo modo de eodem modo quadrarint? Idem in Bruto: Quare quoniam ita tibi quadrat omnia fuisse in Themistocle paria, & Coriolano, pateram à me quoque sumas licet.

Virgilius in Georgicis:

Arboribus positis secto via limite quadret. Horatius,
Et qua pars quadret aceruum.

LONGE.

LOngè aduerbium, quandoque cum superlatiuo, interdum cum positiuo, vtrobique elegantissimè positum obseruaui, interdum simpliciter positum. Cicero in Tusculanis: Cuius ego iudicium (pace tua dixerim) longè antepone tuo. Idem Bruto: Lucius Castronius Petus longè princeps municipij Lucensis est honestus, plenus officio, bonus planè vir. Idem Quinto Fratri: Longè optimum Racilium habemus. Idem in Verrem: Longè primus ciuitatis est Epicrates. Idem Planco: Longè plurimum valuit Plancus·Plautus in Mostellaria: Longè omnium longissima. Idem Cicero de Oratore: Sed ego neque illis assentiebar, neque harum disputationum inuentori & principi longè omnium in dicendo grauissimo, & eloquentissimo Platoni. Ibidem: Quantum iudicare possum, longè eruditissimus. 'Ibidem: in illa pro Ctesiphonte oratione longè optima. Ibidem: Illud est longè maximum videre quonam modo. Idem de legibus. Ille quidem sapientissimus vir Græciæ, longeq́ue doctissimus valde hanc labem veretur. idem pro Cn. Rabirio: in hac ciuitate longè maxima consilia atque ingenia fuerunt. idem in Verrem: Teq́ue Ceres & Libera, quarum sacra (sicut opiniones hominum ac religiones ferunt) longè maximis, atque occultissimis cæremonijs continentur. Cæsar in Commentarijs: Hic dies nostris longè gratissimus fuit. ibidem: Apud Heluetios longè nobilissimus fuit Orgentorix, ibidem: Sueuorum est gens longè maxima, ac bellicosissima Germanorum omnium: ibidem: Carmonenses, quæ est longè firmissima totius prouinciæ ciuitas. idem: Hæc ciuitas longè plurimum totius Galliæ equitatu valet. idem: Eo tùm statu res

erat, vt longè principes haberentur Hedui. ibidem: Huius est amplissimæ ciuitatis longè autoritas omnis oræ maritimæ. idem: Cuius rei sunt longè peritissimi Aquitani. Salustius in Iugurthi. Iugurthæ tui in bello Numantino lōgè maxima virtus fuit. Horatius.

Sed panis longè pulcherrimus.

Titius Liuius ab vrbe condita: Longè antiquissimum ratus ibidem: Longè is tum princeps Volsci nominis erat. ibidem: Apud Fabium longè antiquissimum autorem. ibidem: Longè maximum triumphi spectaculum fuit. ibidē: Longè primi ciuitatis erant. Idem de bello Punico: Equitum peditumque idem longè primus erat. Idem ab vrbe condita: Longè plurimos captiuos ante currum duxit. ibidem: Exercitium longè validissimum duxêre. ibidem: Patre longè prudentissimo natum.

MVLTO.

Significat idem Multò, quod Longè, eodemque modo loquendi gaudet, sed superlatiuo tantùm coniunctum obseruaui in bonis illis, ac perfectis autoribus, præterquā cum comparatiuo iungitur, vt Multò minor numerus frumenti quàm vini, & ita longè minor, &c. Sed id quoque vtile fuerit obseruasse, quod præcipua venustate præstat, cùm hoc aduerbium Multò, superlatiuo, & cum nomine Pars iungitur: quæ res nulla ratione, sed solo dicendi modo introducta est. Terentius in Heaut. Multò omnium me nunc fortunatissimum factum puto. Idem in Hecyra. Atque ea res multò maximè disiunxit illum ab illa. Cicero pro lege Manilia: Conspectus vester multò iucundissimus. ibidem: Magna ac multò maxima parte non modò vtilitatis, sed dignitatis, atque imperij caruit. Idem in Catilinam: Multò verò maxima pars eorum, qui in tabernis sunt. Idem in Verrem: Nam cùm omnis arrogantia odiosa est: tum illa ingenij atque eloquentiæ multò molestissima. ibidem: Qui agri Acunensis multò maximam partem possident. ibidem. Cui quemadmodum resistā, multò mihi antè est, iudices prouidendum. Idem de Oratore: Quæ pars sine dubio multò maxima est. Idē de arte Rhetor. Quarum tamen rerum multò maxima pars ad cōmodum corporis reuertitur. ibidem: Et eorum multò maxima pars, quam prætores ediscere consueuerunt. Salust. in Catilinario: Si ita res esset, Rempub. multò pulcherrimam

mam

mam haberemus. Horatius in Sermonibus.

Danda eſt Hellebori multò pars maxima auaris.

Idem: Poſtera lux oritur multò gratiſsima. Titus Liuius ab vrbe condita: Nouiſsimum bellum à Sabinis ortum, multoque id maximum fuit.

LICET.

QVanta colligitur elegantia in hoc verbo, Licet, ab illo qui non cutem tantùm ſpectat, ſed qui ſedulò introſpicere & meditari curet. Nam ſi licet mihi per te, hoc vnũ ſignificatur, id eſt, ſi permiſeris: vel ſi potero à te non impeditus: alterum abſolutè: vt, ſi in hortum meum intraueris, olera licebit legas, hoc eſt, legere poteris: ſed hoc ex ijs locis quæ ſubieci meliùs multò cognoſcetur. Plautus in Aſinaria vult eſſe ſi per vos licet. Terentius in prologo Heaut. Date mihi poteſtatẽ ſtatariã agere vt liceat per ſilentiũ. Idẽ in Hecyra: Per me exquirere licet. Idẽ in Adelphis: Sinatis hunc facere dũ per ætatẽ licet. Cicero Octauio: Si per tuas legiones licitum fuiſſet, quæ nomini meo, Reipublicæq; ſunt inimiciſsimæ, venire in ſenatũ. Idem Terentiæ: Expectaſſet Brunduſij, ſi eſſet licitum per nautas. Idem de Oratore: Per me appellet Oratorem licet. ibidem: Sed hoc genere, ſi modo per Rempublicam licebit, non accuſabimur. ibidem: Itaque Aemathiam cùm primũ per ipſam liceat, eram remiſſurus. Idem in Philippicis: Petis vt tibi per me liceat quendam de exilio reducere. Idem contra Rullum. Aliquãto ſeriùs, quàm per ætatem ac per leges liceret. Idem pro T. Annio Milone: Quod ſi per furioſum illum Tribunum Senatui quod ſentiebat, perficere licuiſſet, nouam quęſtionem nunc nullam haberemus. Idem ad Lentulum: Quod profectò faciam, ſi mihi per eius amicitiam licebit: Idem in Verrem: Sunt homines Siculi non contemnendi, ſi per noſtros magiſtratus liceat. ibidem. ſi per L. Metellum licitum eſſet. Idẽ Bruto: Quòd ſcribis in Italia te moraturũ dum tibi literæ meæ veniant, ſi per hoſtem licet, non erras. Idem Catoni: Mitto quòd inuidiam, quòd pericula, quòd omnes meas tempeſtates & ſubieris, & multò etiã magis, ſi per me licuiſſet, ſubire paratiſsimus fueris. Pau. de Mortis cauſa don. l. ſenatus. Quibus per legem capere non liceat. Vlpia. de Manu miſſionibus, l. Libertas: Cùm per leges licebit, liber eſto. Cicero

cero pro lege Manilia: Nam cùm antea per ætatē nondum huius autoritatem loci contingere auderem. Ibidem: An in Clodio, qui ila iudicia pœnamque contempſerat, vt eũ nihil delectaret, quod aut per naturam fas eſſet, aut per leges liceret. Idem pro Cn. Rabirio: Quod ſi tu audiſſes, aut per ætatem ſcire potuiſſes. Licet abſolutè.

Cato in re Ruſtica: Et ſi voles inſuper vinum Coum mixtum bibere, licebit bibas. Cicero in arte Rhetorica: Hanc ſi quis partem putat eſſe orationis, ſequatur Hermagoram licebit. Idem C. Memmio: Totam hominis vitam, rationemque quam ſequitur in philoſophia, deridea mus licet. Idem Attico: Clodium fregi in Senatu tum altercatione eiuſmodi, ex qua licet pauca deguſtes, nã cætera non poſſunt habere eandem neque vim, neque venuſtatem Eidem. Quid quæris? vel ipſi hoc dicas licet, humanitatem ei meo iudicio illo die de fuiſſe. Eidem. Noli inquam de vno pede ſororis queri, licet alterum etiam tollas. Idem pro domo ſua. Quare iſtam rationem, qua eſt vſus omittas licet. ibidem: Quare diſrumpatur licet iſta furia. Idem de Oratore. Fremant omnes licet, dicam quod ſentio. idem in Philippica: Præcipias licet gaudia. idem de Offic. Licet ora ipſa cernere iratorum. ibidem: Videre licet etiam pleroſque non tam natura liberales, quàm quadam gloria ductos. idem in Tuſculanis: Quare vt ad quietum me licet venias. idem in Verrem: Dicat licet Hortenſius, ſi volet, magno Verrē: vendidiſſe. Ouidius de Ponto.

Tota licet quæras, hoc me non fingere dicet
Officij teſtis Pontica terra mei. Horatius.
Si pecore, & multa diues tellure licebit.
Sabinus in epiſtola pro Helena:
Quamlibet accuſes, & ſis irata licebit.

Per.

Per ætatem non potui, idem eſt ac, per ætatem non licuit, quod ſuprà diximus, quo loquendi modi nouitas, aut peruerſitas potiùs loquendi introducta deprehenditur Cicero Cornificio. Nullam partem per ætatem ſanæ, & ſaluæ Reipublicæ guſtare potuiſti. Idem Planco; Vt primum per ætatem iudicium facere potueritis. idem C. Mario: Cùm per valetudinem poſſes venire tamen noluiſti. Titus Liuius ab vrbe condita: Qui per ætatem ac valetudinem poterant. ibidem: Omnes, qui per ætatē arma ferre

poſſent

possent. Hircius in Commentarijs: Qui modò per ętatem arma ferre poterant. Ibidem: Neque per anni tempus in mari classes sine periculo vagari poterant.

LABES.

LAbes, penè omnium ore id est, quod immundities aut macula: sed occultiore ac Latiniore significatione id certè esse videtur, quod violenta quædam, vel aquæ illuuies, vel tempestatis grandinísve ruina, aut cùm terra in altissimum hiatum, vel baratrum aperitur. Plautus in Captiuis: Quanta pestis Pernis veniret, quanta labes larido? Cicero de Diuinatione: Delata etiam ad Senatum labes agri Priuernatis, cùm ad infinitam altitudinem terra desedisset. Ibidem: Vt multa oppida corruerint, multis locis labes facta sit, terræque desederint. Vlpianus Locati & conducti, l. Ex conducto: Sed & si labes facta sit, omnemque fructum tulerit, damnum coloni non esse. Labeo eodem titulo: Si riuum quem faciendum conduxeras, & feceras, antequam eum probares, labes corrupit, tuum periculum esse Paulus respondit. Cicero pro Lucio Flacco: An innocentiæ labem aliquam aut ruinam fore putabis? Idem ad Pontifices pro domo sua. Nam si illa labes ac flamma Reipub. suum illum pestiferum, & funestum tribunatum humana æquitate tueri non potest, diuina religione defenderit.

LINGVA NVNCVPARE.

LIngua nuncupare, modo dicendi apud veteres idem significatur, quod lingua exprimere & declarare. Cũ enim quid vendebatur, vitia rei venalis lingua nuncupari oportebat, & vltra nuncupata vitia venditor non tenebatur. Leges posteà addidêre, vt etiam ea, quæ non essent nuncupata venditor præstaret. Cicero de Oratore: Totum illum vti lingua nuncupasset, non in XII. tabulis, quas tu omnibus bibliothecis anteponis, sed in magistri carmine scriptum videretur. Idem de Officijs: Nam cum ex XII. tabulis satis esset ea præstare, quæ essent lingua nuncupata: quæ qui inficiatus esset, dupli pœnam subiret. à iurisconsultis etiam reticentiæ pœna est constituta. Quidquid enim est in prædio vicij, id statuerunt, si venditor sciret, nisi nominatim dictum esset, præstari oportere.

LAEVA

LAEVA ET SINISTRA.

LAeua vel ſiniſtra, certo modo loquendi, qui ſolus orationem priſcorum cõtinet, furem aliquem eſſe notat. Plautus in Perſa: Vbi illa altera furtifica læua? Catull. Marrucinæ aſini manu ſiniſtra. Non bellè vteris in ioco atque vino. Idem: Porci & Socration duæ ſiniſtræ Piſonis. Aſconius Pædianus tractum id dicit ab Aſpendio Citharista, qui ſiniſtra perperam vtebatur, carminaque occultabat: Græco inde nato prouerbio.

LIMEN SVPERVM, INFERVM.

LImen ſuperum, Limen inferum, raro poſt fœlix illud ſæculum non ſolùm non dixerunt, ſed ne intellexerũt quidem: Cùm nonnulli pro limine ſupero, ſuper liminare ineptiſsimè dicant Plautus: Limen ſuperum, inferumque ſalue. Varro de re Ruſtica: In haris oſtium eſſe oportet, limen inferum altum.

LATINE LOQVI.

QVi Latinè ſcit, nouit eo aduerbio Latinè, id quoque oſtendi, quod apertè, clarè, planè: quæ res notanda, & memoriæ mandanda eſt. Cicero in Verrem: Latinè me ſcitote, me accuſatoriè loqui. Idem in Philippicis: Antonium quem gladiatorem non ita appellauit, vt interdum etiam M. Antonius gladiator appellari ſolet, ſed vt appellant ij, qui planè, & Latinè loquuntur. Virgilius, vel alius, in obſcœnis carminibus: Simplicius multò eſt, da, Latinè dicere.

IN MANIBVS, INTER MANVS, &c.

VErſari inter manus, conferre manus, adferre manus, inferre manus, in manu, in manum, in manus, in manibus, de manibus, ad manum, ad manus, ſub manus, per manus, præ manibus, præ manu, dare manus, tendere manus, tollere manus, inter manus, inijcere manus, admouere manus, manu adſerere, abſtinere manus, continere manus, quo modo loquendi pręſtãtiſſimi illi autores vſi ſunt, frequentiſſimè poſitum reperi: id etiam obſeruatione, & imitatione maximè dignum.

In manibus eſt, hoc eſt, paratum, & in promptu eſt.

Cicero Attico: Nõ quo aliquid me iuuene poſſes, quippè res eſt in manibus: tu autem abes longè gentium. ibidem de Libris oratorijs: Factum eſt à me diligentiſſimè: diu multumque in manibus fuerunt. ibidem: Ex ijs libris

quos

quos in manibus habeo. ibidem: Sic enim commutatus est totus scriptis meis, quæ in manibus habemus. Idem Lentulo: Clodium sic amplexabantur, sic in manibus habebāt, sic me præsente osculabantur, non illi quidem, vt mihi stomachum facerent, quem ego funditus perdidi, sed certè vt facere se arbitrarentur. idem de Amicitia: Sed ô Scæuola & Fanni adfuistis, & in manibus est oratio. Idem in Bruto: Sed ecce in manibus vir, & præstantissimo ingenio, & flagrante studio, & doctus à puero D Gracchus. Titus Liuius ab vrbe condita: Dum tantum belli in manibus esset. Ibidem: Id quod in manibus erat, coëgerunt bellum. idem de bello Macedonico: Omissa de manibus res est. Horatius.

Næuius in manibus non est, & mentibus hæret.

Plautus in Rudente: Mancipia habeo pro meis, nec manu adseruntur, quod est vendicare, & in libertatem producere.

In manu est, hoc est, in potestate est.

Plautus in Amphitrione: In illis fides est, quibus est ea res in manu. idem in Rudente: In manu mihi est mea. idē in Mercatore: Quia illi suam rem esse æquum est in manu. ibidem: Quia tibi in manu est quod credas: at ego quod dicam, id mihi mea in manu est. Ter. in Hecyr. Tibi in manu est ne fiat. Salustius in Iugurthino: Sed quoniam parū tuta per se probitas est neque in manu mihi fuit Iugurtha qualis nunc foret. ibidem Verùm id frustrà an ob rem faciam, in manu vestra est Quirites? Titus Liuius ab vrbe cond. Vt sua cuique Respublica in manu esset. idē de bello Punico: Cùm in eorum manu res Syracusana esset. Idem ab vrbe cond. Sit an non sit, in vestra manu posuerunt. Idem de bello Macedonico: Et vos in manu, & tutela, nō in seruitio debetis eas habere. Idem ab vrbe cond. Laceratam Rempublicam per magistratus, quorum in manu sit. Cælius Ciceroni: Quàm velis eum obligare in tua manu est

In manus dare, incidere, venire, notæ significationis sunt, sed ij modi loquendi obseruandi sunt. Plautus in Trinummo: Quid interest dare te in manus argentum amanti huiusmodi adolescenti animi impoti? Cicero in Bruto: Nunquam enim libri illi in manus inciderunt. Salustius in Iugurthino: Existimans Iugurtham ob suos tutandos

tandos in manu venire. Plaut. in Trinummo: Dedi minas quadraginta adolescenti ipsi in manum.

Inter manus, est collatis simul manibus aliquem sublimem ferre. Aliquando per translationem, inter manus significat id, quod esse in potestate. Versari verò inter manus, est in vsu esse. Modi sunt dicendi elegantissimi. Plautus in Mostellaria. Arripite hunc intrò actutum inter manus. Cicero in Verrem. Itaque erant exitus eiusmodi, vt alius inter manus è conuiuio tanquam è prælio auferretur, alius tanquam occisus relinqueretur. Titus Liuius ab vrbe condita: Inter manus domum allatus. Virgil.

Ante oculos, interque manus sunt omnia vestras. Idē:

Miraturque interque manus & brachia versat.

Cælius Ciceroni: Gener tamen quod ad ius pertineat, didascolā quādam vt versetur inter manus, habeat. Pomponius de Origine iuris, l. Necessariū: Denique nec versantur omnino scripta eorum inter manus hominum, & subdit: Reliquit XL. volumina, ex quibus plurima inter manus versantur.

Ad manum esse, est aliquid in promptu esse, vt quasi manu teneatur. Venire verò ad manus, est ad dimicandum, vel ad arma venire, Cicero de Oratore: Quem seruum sibi ille habuit ad manum. Vitruuius: Alia enim ad manum species esse videtur, alia in excelso: idem: Si enim ita fuisset non solùm laudes, aut vicia animorum ad manum adspicerentur, sed etiam disciplinarū scientiæ. Titus Liuius ab vrbe condita: Adde quòd Romanis ad manum domi supplementum esset. ibidem: Quod cocti ad manum fuit cibi, ferre militi licuit idem de bello Macedonico: Quod cuiq; tripidanti ad manum venisset. ibidem: Vt æquè magna vis ad manum esset. Cicero de Orat. Nonnunquam etiam ea res ad manus, atque ad pugnam veniebat. Vlpianus de Pignoratitia actione. l Petenti mutuum: Pecuniam creditori cùm ad manum debitor non haberet, species auri dedit. Africanus ad Senatusconsul. Velleianum, l. Tutor: Deinde ego quia ad manum nummos non habebam, stipulanti, tibi promisi.

Sub manu, id est, quod ferè esse ad latus, expeditū, promptum in vsum, Succedere autē sub manus, est aliqd benè & ad optatum contingere. Planeus, Ciceroni: Adiunxi hæc, in loco eligendo flumen oppositum, vt haberem in

M

quo mora transitus esset, Voconij sub manu vt essent, per quorum loca mihi fideliter pateret iter. Plautus in milite: Lepidè hoc succedit sub manus negotiũ. Idem in Persa: Si quam rem accures sobriè, aut frugaliter, solet in illa rectè sub manus succedere.

Per manus est quod ineptè dicitur: De manu in manum, vel de manu vnius in manum alterius. Cęsar in Cõmentarijs: Per manus tractatus seruatur. ibidẽ Nonnullę de muris per manus demissę, sese militibus tradebãt. ibidẽ Per manus seui, ac picis traditas glebas in ignem proijciebant. Titus Liuius ab vrbe condita: Si nobis cum vrbe simul positæ, traditæq; per manus religiones nullæ essent. Ibidem: Disciplina militaris tradita per manus iam inde ab initijs vrbis.

Præmanibus hoc est, quod insulsè dicunt, quod habebã in manibus. Plautus in Bacchidibus: Reddidi patri omne aurum, quod mihi fuit præ manibus.

Præ manu dare, est quod vulgò dicunt, Ante omnia, vel Ante manum dare. Terentius in Adelphis: Atq; huic paululum aliquid præ manu de deris vnde vtatur.

Ad ferre manus verò est inijcerere manus, pulsare, vulnerare, interficere. in quo notandũ est datiuum post se requirere. Cicero Attico: Sed non faciam, vt aut tuũ animum angam querelis, aut meis vulneribus sæpiùs manus ad feram. idem Cluentio, Omnes tui amici, necessarijque cognorunt. Ancario & Pacero pastoribus huius, Villicum vim & manus attulisse. Ibidem: Aulum Briuium quendam Cauponem de via Latina quæstum esse dixisti, subornatis qui sibi à Cluentio, seruisque eius in taberna sua manus allatus esse dicant. Idem Octauio: Ego ipse senatum sibi adferre manus coëgi. idem in Vatinium testem. Teneàsne memoriæ, tibi in conuentu Puteolis manus esse allatas? Idem in Verrem. Hísne rebus manus adferre non dubitasti? Idem de Officijs: Cùm enim dando egere cœperunt, alienis bonis manus adferre coguntur. Plancus Ciceroni: Qui quidem cùm in fraudem se adductum videret, manus quas iustiùs in Lepidi perniciem armasset. sibi adferre est. Vlpianus de his, qui notantur infamia, l. Liberorũ: Non solent aut lugeri (vt Neratius ait) hostes, vel perduellionis damnati, neque suspendiosi, neque qui manus sibi attulerunt. Varro de re Rustica eodem sensu adferre

dentes

dentes dixit: Canes prouerbium attollunt antiquum vel etiam vt apperiant de Atheone, atque in dominum adferant dentes.

Conferre manus, est congredi, & manum conferere. Inferre verò manus, est inijcere manus, & quandoque idẽ significat, quod adfere manus. Cicero pro Fonteio: Partim qui cum ipso M. Fonteio ferrum ac manus contulerunt. Idem in Catilinam: Senatu vim ac manus intulisset. Vlpianus de Senatusconsulto Syllaniano, l. Cum aliter. Si sibi manus quis intulit. Idem: Si quis in metu criminis imminentis, sed tædij vitæ, vel impatientia doloris sibi manus intulit. Hircius in Commentarijs: M. Catonẽ Vticę sibi manus intulisse. Cicero pro P. Quintio: Domino à familia sua manus illatas esse ante suos lares.

Dare manus autem est, dedere se, & victum fateri.

Plautus in Persa: Do manus. Cicero ad Atticum: Aiebat illum primum scire diu multa contra, ad extremum autem manus dedisse, & affirmasse nihil se contra eius voluntatem esse facturum. Eidem: Sapienter igitur quod manus dedisti, quodque etiam vltrò gratias egisti. Idem de Amicitia: Callidus ille, & occulus, vt se insinuet studiosè cauendum est, neque enim facilimè cognoscitur: quippe qui etiam aduersando sæpè assentiatur, & litigare se simulans blandiatur, atque ad extremum det manus, vincique patiatur.

Horatius:

Iamiam efficaci do manus scientiæ supplex.

Cæsar in Commentarijs: Tandem dat Catto manus, permotus superiore sententia.

Tollere manus, & oculos, modi loquendi signum lætitiæ significantes.

Cicero Cęsari: Sustulimus manus, & ego, & Balbus, tanta fuit oportunitas. Idem Tironi: Literulę meę, siue nostrę, tui desiderio oblanguerunt, hac tamen epistola, quàm Acastus, attulit, oculos paulum sustulerũt. Titus Liuius ab vrbe condita: Dicitur manus ad cœlum tollens precatus.

Plena manu, hoc est, abundè, & affluenter.

Cicero Attico: At hercle alter tuus familiaris, quàm plena manu, quàm ingenuè, quàm ornatè nostras laudes in astra sustulit.

Injicere manus.

Plautus in Truculento: Pòst id, ego in te manum inijciam. Cicero pro Roscio Comœdo Ipsa mihi veritas manum iniecit, & paulisper consistere, & commorari coëgit. Horatius:

Incontinentes inijciat manus.

Titus Liuius ab vrbe condita: Accurrit, & manus iniecit.

Abstinere manus, & continere manus, idem propè significat, quod continere impetum animi. Plautus in Trinummo: Quod manu non queunt tangere, tantùm fas habent, quo manus abstineant. In Amphitrione, Qui possim videri huic fortis, vt à me abstineat manum. Idem in Truculento: abstine hoc mulier manum. In Casina: Abi, atque abstine manũ In Persa: Manum abstinere haud tamen quia mihi imperet. Cicero in Vatinium testem: Vt manus à te homines vix abstinere possen. Cato de re Rustica: Alieno manum abstinere Terentius in Adelphis: Non manus abstines Mastigia? Cicero in Tusculanis: Vt Alexandrũ regem videmus, qui còm interemisset Clytum familiarẽ suum, vix á se manus abstinuit. Idem in Verrem: Manus à sodalis filio abstinere non potuisti: Ibidẽ: Abstineam in hoc iudicio manus, animosq; ab hoc scelere nefario ibidẽ: Qui capitolio manus abstinere potuerit ibidẽ: Nihil ægriùs factũ est multo labore meo, quàm vt manus ab illo appellatore abstinerentur. Tibulus:

Abstineas auidas mors violenta manus.

Cicero in Catilinam: Quorũ ego vix abs te iandiu manus, ac tela contineo. Idem in Anton. Nunquam profectò à me sacrilegas, atque impias manus abstinebit. Titus Liuis ab vrbe condita: Noctè audita ex delubro vox est, abstinerent manus. Ibidẽ: Vt vix ab ijs abstinerent manus

Tendere manus.

Cæsar in Commentarijs: Omnes maiores natu ex oppido

pido egreſſi manus ad Cæſarem tendere, & voce ſignificare cœperunt, ſeſe in eius fœdera, ac poteſtatem venire. Idem ibidem: Hedui manus tendere deditionẽ ſignificare.

Virgilius.

Tendebantque manus ripæ vlterioris amore.

Ouidius de Faſtis.

Ille manus tendens aſtanti milite iuſto,
In coniuratos talia verba dedit.

Titus Liuius ab vrbe condita: Alij manus ad cœlũ tendere, deos incuſantes. Ibidẽ Supinas manus ad cœlum, ac deos tendentes. Ibidem: Reus ad Capitolum manus tendimus. Ibidem Omnes manus ad Conſulem tendentes pleni lachrimarũ. Cicero in Catilinam: Supplex manus tendit patria communis.

Admouere manus.

Titus Liuius ab vrbe condita: Primo religioſè admouentes manus.

MEO REIPVB. NOMINE.

MEo tuo, ſuo, Reipub. nomine, & huiuſmodi, elegantiſſimè à veteribus poſita animaduerti, quæ quãdoq; id ſignificant, quod mea, tua, ſua, Reipub. cauſa, quãdoq; longè alia, & ab hac diuerſa ſignificatione antiqui illis vſi videntur: quod diſcrimen facilè eſt ex ſubiectis autoritatibus cognoſcere. Cicero Terentiæ: Nam ego eo nomine ſum Dirrachij hoc tempore, vt quàm celerrimè quid agas audiam. Idem in Verrem: Id mihi C. Verrex eripuiſti, atque abſtuliſti nomine abs te ſextertiûm miles ex lege repeto. Ibidem: Decem fiſcos ad ſenatorem illum relictos eſſe comitiorum nomine. Ibidem: Hoc palàm iam dictitant, ſe iuſtum quem ſciant eſſe hominem improbiſſimũ, hoc vno nomine abſolui velle, vt ab Senatu iudicia per ignominiã, turpitudinẽque auferãtur. Cæſar in Cõmentarijs: O diſſe etiã ſuo nomine Cæſarem & Romanos Paulus: Si certum petatur, lego. Lecta eſt: Si die ſuprà ſcripta ſumma P. Mæuio, eique ad quem ea res pertinebit data, ſoluta, ſatisúe eo nomine factũ non erit, tunc eo amplius quo poſt ſoluã pœnę nomine in dies XXV. denarios centenos, & ſubdit. Quod competit vſurarum nomine, ex die interpoſitæ ſtipulationis præſtetur. Vlpianus de iureiurãdo. l. Ait Prætor: Quaſi calumniæ cauſa ventris nomine

fuerit in possessione. Idem de Institoria actione l. Quicunque: Si institoria cùm oleum vendidisset anulum arrhæ nomine acceperit. Cicero ad Atticum: cùm enim ille ad conciones confugisset, in ijsque meo nomine ad inuidiam vteretur, Dij immortales quas ego pugnas, & quantas strages édidi?

Catullus:

Eóne nomine imperator vnice
Fuisti, in vltima occidentis insula?

Brutus Ciceroni: Qua in re Cicero vir optime, ac fortissime, mihíque & meo nomine, & Reipub. charissime, nimis credere videris spei tuæ. Cicero in oratione pro domo sua: Dico esse odio ciuitati, non tam tuo, quàm Reip. nomine. Idem de Finibus bonorum & malorum. Quibus rebus intelligitur, nec timiditatem, ignauiamque vituperari, nec fortitudinem, patientiamque laudari suo nomine. Idem in Catilinam: Bellum pupulo Romano suo nomine indixit. Idem pro Gn. Planco: Ego me debere bonis omnibus fateor, sed etiam ij quibus ego debeo, boni viri, & ciues comitijs ædilitijs, aliquid se meo nomine debere: Planco dicebant. Idem pro Cluentio: Res suo nomine in iudicium nunquam est vocata. Idem P. Septimo: Scæuolæ litem eo nomine esse æstimatam. Idem in Vatinium testem: Non tam tuo, quàm Reipub. nomine.

DE DIE, DE NOCTE, ET *multa nocte.*

MVlta nocte, ad multam noctem, de nocte, noctu, de die, frequenti est in vsu hic dicendi modus apud bonos autores: Terentius in Adelphis: Apparare de die conuiuium. Catullus:

Vos cõuiuia lauta, sumptuosa de die facitis. Horatius.
De medio potare die.

Cicero ad Atticum: Cùm se ille VII. die venisse à freto, & noctu se introisse dixisset. Terent. in Adelphis: Imò de nocte censeo.

Sed & Multus, plurimum candoris adferre potest orationi, vnde Cicero de Oratore libro secundo: Nam qui inconcinnus aut multus est, is intentus esse dicitur, Cicero Quinto Fratri: Celeriùs, quàm si de nocte vigilassent, perueniunt. Idem Attico: In Comitium Milo de nocte venit. Eidem. Cùm cœnanti mihi nunciasset Sextius se

de

de nocte proficisci. Cæsar in Commentarijs: De media nocte missus equitatus. Ibidem. Reliquas de media nocte proficisci iubet. Horatius:

Vt iugulent homines, surgunt de nocte latrones.

Idem:

Vnde vxor media currit de nocte vocata.

Cicero Quinto fratri: Multa de nocte cum Vibulio veni ad Pompeium. Idem Atti. Multa de nocte profectum esse ad Cæsarem. Idem pro P. Sextio: Cùm forum, comitium, curiam, multa de nocte armatis hominibus, ac seruis plerisque occupauissent.

Mihi aqua hæret

Mihi aqua hæret, modus loquendi, vel prouerbium potius, difficultatem significat contra morem in re facili adhibere. Cùm enim aqua fluere, & labi soleat, hærere contra suam dicitur, id est. rem difficilem fieri, quæ facilis potiùs esset. Cicero ad Atticum: Mihi aqua hæret. Idem Quinto fratri: In hac causa mihi aqua hæret. Idem in Offic. Dicit ille quidem multa multis locis, sed aqua hæret, (vt aiunt.)

Exercrandi modus

Modus execrandi aut imprecandi antiquus non est prætermittendus. Cicero in Antonium: Igitur est patronus L. Antonius, malam quidem illi pestem: clamori enim vestro assentior.

MERITO TE AMO, MErito tuo.

MEritò te amo, immeritò me odisti, merito tuo hoc tibi dono, immerito tuo tibi irascor, & quandoque etiam merito tuo te odi, & nullo merito, modus est frequentissimè à bonis illis vsurpatus. Plautus in Asinar. Nemo me accusauit merito meo. Idem in Aulularia: Quem senecta ætate ludos facias haud merito meo. Cicero pro Publio Sextio. C. Cæsar, qui à me nullo merito alienus esse debebat, inimicissimus meæ saluti ab eodem quotidianis concionibus dicebantur. Titus Liuius de bello Macedonico: Frater me accusat, nullo meo in se merito. Plautus in Asinaria: Aedepol pater merito tuo facere possum. Ibidem: Cur tu (obsecro) immerito meo me morti dedere optas? Idem in Casina: Immerito meo mihi hoc facit. Titus Liuius de bello Macedonico: Indignè sibi nec

vllo ſuo merito inſultatum ab omnibus eſſe. Plautus in Ciſtellaria: Merito veſtro amo vos. Idem in Aſinar. Iube aduenire quæſo, meritiſſimo eius, quæ volet faciemus.

Mittere ſanguinem

Mittere ſanguinem id eſt, quod iam paſſim vulgò oẽs ferè extrahere ſanguinem dicunt, vel Græcanico verbo Phlebotomare. Cicero Attico: Miſſus eſt ſanguis inuidię ſine dolore. Eidem: Sic Appius prouinciam curauerit, ſanguinem miſerit, quidquid potuit, detraxerit. Cornelius Celſus: Sanguinem inciſa vena mitti nouum non eſt, ſed nullum morbum eſſe, in quo non mittatur, nouum eſt: Idem: Mitti iunioribus, & fœminis vterum non gerentibus, vetus eſt. Ibidem: ſed vt aliquando primo die ſanguinem mittere neceſſe eſt. Ibidem: Mitti verò is debet ſi potiùs corporis cauſa fit ex brachio. Ibidem: Mittere aũt ſanguinem cùm ſit expeditiſſimum vſum habenti, tamen ignaro difficillium eſt.

POST HOMINVM MEMORIAM,
poſt homines natos, noſtra memoria, patrum memoria.

QVòd plerique omiſſo antiquoſ loquendi modo, ac hominum recordatione, noſtro tempore, patrum tempore dicunt, veteres illi, poſt hominum męmoriam: poſt homines natos, noſtra memoria, patrum memoria dicebant. Cicero in Piſonem: Inſtant poſt hominum memoriam paratiſſimi magnificentiſſimique ludi. Idem in Verrem: Quod nemo vnquam poſt hominum memoriam fecit. Ibidem: Nemo vnquam poſt hominum memoriam paratior, vigilantior, copioſior. Ibidem. Vt ego hunc vnum eiuſmodi reum poſt hominum memoriam fuiſſe arbitrer, cui damnari expediret. Idem, qua Senatui gratias agit poſt reditum ſuum: Qui me duo ſceleratiſſimi poſt hominum memoriam non Conſules, ſed latrones, non modò deſeruerunt in cauſa præſertim publica & conſulari, ſed & prodiderunt. Idem ad Pontifices pro domo ſua: Quid homini poſt homines natos turpiſſimo? Ibidem: Sed erat res poſt homines natos pulcherrima. Ibidem: Graue crimen eſt hoc, & vehemens, & poſt hominum memoriam, iudiciaque de pecunijs repetundis conſtituta grauiſſimum. Idem Planco: Nihil poſt hominum memoriam

riam

riam gloriosius. idem pro eodem: Consules post hominum memoriam teterrimi, atque turpissimi. idem in Catilinam: in hoc autem vno post hominum memoriam maximo crudelissimoque bello. idem de optimo genere oratorum: Optimus longè post homines natos. idem in Antonium: Duo teterrima & spurcissima capita post homines natos, Dolobella, & Antonius. idem pro Milone: Vnius post homines natos fortissimi viri. idem in Bruto: Longè autem post natos homines improbissimus C. Seruilius Glaucia. idem in Vatinium testem: in omni materia inauditum. idem pro Publio Sextio: Næ huic tantæ multitudini, quanta mea memoria vnquam vllo in iudicio fuerit, deero. Varro de re rustica: Sed ipse nostra memoria. Cicero de diuinatione: Memoria nostra templum iunonis sospitæ. idem in Vatinium testem: Magnificentissimè post hominum memoriam cõsulem factum. idem de Oratore: De Senatu iussit educi, quòd eum ciuem negaret esse, quia memoriæ sic proditum esset, quem pater suus, aut populus vendidisset, aut pater patratus dedisset, ei nullum esse postliminium. Salustius in Catilinam: sed mea memoria, ingenti virtute, diuersis moribus fuêre duo, M. Cato, & C. Cæsar. Cicero pro Cornelio Balbo: Multi etiam superiori memoria ciues Romani sua voluntate indemnati & incolumens, ij rebus relictis alia se in ciuitates contulerunt. idem pro Rabirio perduellione: Post hominum memoriam rem nullam maiorem. idem pro lege Manilia: Quæ in omnibus hominibus noua post hominum memoriam constituta sunt. idem in Catilinam: in hoc autem vno post hominum memoriam maximo crudelissimoque bello. idem in Catilinam: Bellum intestinum ac domesticum post hominum memoriam crudelissimum & maximum.

MEIS VERBIS.

Dicito illi salutem meis verbis, modus est dicendi, quo etiam nunc dicitur, Ex parte mea tuum salutabis. Itidẽ, voca illum meis verbis, & proparte mea. Plautus in Amphitrione: Voca meis verbis. In Mercatore: Rogato meum patrem meis verbis. Terẽtius in Hecy: Hunc euoca meis verbis. Cicero M. Marcello: Gratum mihi feceris, si vxòri tuæ Iuniæ, grauissimæ atque optimæ fœminæ

M 5

meis verbis eris gratulatus, Idem Vatinio: Locutus sum vt ei meis verbis diceret. Plautus in Amphitrione: Hunc tuis verbis. In Bacchidibus: Scribe salutem tuo patri verbis meis. Cicero Trebatio: Salutem mihi tuis verbis nunciauerat. Plautus in Milite: Matris verbis Philocomasium accercito. Curius Ciceroni: Tironem meum saluta nostris verbis. Cicero Attico: Epistolam meam iusserunt dari Dolobellæ. Vestorius ad me scripsit, vt iuberem mancipio dari seruo suo pro mea parti Titus Liuius ab vrbe condita: Qui quærerent Senatus verbis. ibidē: Qui iuberent Consulum verbis in proximis mortem fugere. Ibidem: Nunciarunt Senatus verbis. Ibidem: Denunciarunt Senatus verbis. Idem de bello Macedonico: Abi, nuncia meis verbis, bello absistat.

Modus agri.

Modus agri, vt in optimis libris reperi, est certa definitio, seu mensura agri, qua quot iugerum esset, intelligi posset. Plautus in Aulular. Agri reliquit illi non magnum modum. Cic Attico Et si nihil scripsit, nisi de modo agri.

Horatius in Sermonibus:

Hoc erat in votis, modus agri non ita magnus.

Paulus de contrahenda emptione, lege, Qui fundum: Cùm ipse emptori suo admetiretur: multo minorem modum agri quàm putauerat, inuenit: Ibidem: Et domino renuntiaret: quãto modus agri minor sit. Ibidem: Et ideò modo agri renunciet, & si in diebus triginta renunciasset minorem modum agri esse, quamuis multis post annis posse eum qui minoris modus agri fuisset, repetere. Titus Liuius ab vrbe condita: Ne cui maior quàm quinquaginta iugerum agri modus esset.

MAGNVS NVMERVS

MAgnum numerum frumenti, vini, olei, veteres illi dicebant: quem modum loquendi multi inuertentes magnam quantitatem vel copiam passim dicunt. Cicero, pro Planco: Frumenti in summa caritate maximum numerum miseram. Idem in Verrem: Dico magnum numerum frumenti Ibidem: Cuius iudicij metu magnus à multis frumenti numerus ablatus. Ibidem: Frumenti tantus numerus imperio tuo datur, & cogitur. Ibidem: Atque ego nunc eum frumenti numerum, & eas publicè

pecunias

pecunias Decumanis ab Herbitensibus datas esse dico. Ibidem: intellexistis innumerabilem frumenti numerum per triennium auersum à Republica esse. idem de Officijs: Si exempli gratia, vir bonus ab Alexandria profectus, Rhodum magnum frumenti numerum adduxerit. Idem pro Fonteio: Maximum frumenti numerũ ad Hispaniense bellum tolerandum imperauit. Cæsar in Commentarijs. Frumenti magnum numerum coëgit. Hircius in Commentarijs. Non poterant magnum numerum frumenti comparare Ibidem: Scipio magnum frumenti numerum habuerat. Ibidem: Certo numero frumenti mulctat. ibidem: Magno numero frumenti onustos recipit in castra. Ibidem: Magno inuenti numero hordei, olei, vini, fici, pauco tritici.

Numerus vini.

Cicero in Antonium: Maximus vini numerus fuit, permagnum optimi pondus argenti. Vlpianus de tritico, vino, & oleo, l. si quis vinum: Si modò vini numero à testatore non sunt habita, & subdit: Cæteraque pro hominum affectione atque vsu, numero vini habebuntur, & subdit: Quod vini numero paterfamiliâs habuit.

MISSVM FACERE.

MIssum facere, est deponere, ac etiam à nostro cõsortio, familiaritate, potestate, arbitrio dimittere. Multi barbarè dicunt, dare licentiam, vel licentiare. Cæsar Appio Gn. Magium Pompeij præfectum deprehendi, sed & meo instituto vsus sum, & eum statim missum feci. Cicero Verrem: Deinde alij quæstus instituuntur ex vno genere nauali iudices, quàm multi accipere à ciuitatibus pecunias, ne nautas darent, precio certo missos facere nautas missorum omne stipendium lucrari, & subdit: Certo precio sexcentos nummos nautarum missione constituere. Ibidem: Vt illud missum faciam Terentius in Hecyra: Missam iram faciet. Varro de re rust. Columbas redire solere ad locum licet animaduertere, quod multi in theatro è sinu missas faciant.

Modicè.

Modicè aduerbium, non semper à pauco (vt vulgò credunt) sed à modo quandoque deducitur, vt modestiã designet, quæ inter parum & nimium versatur, non paucitatem. Varro de re rustica: Furfures obijciuntur modicè, ne pa

ne parum aut nimium saturentur. Ibidem: Cùm aër est modicè temperatus. Ibidem: Modica centuria ea ducentorum iugerum. Plautus in Persa: Modicè & modestè est melius vitam viuere Cicero pro P. Sylla: Quanquam à me timidè modiceque dicetur. Idem contra Rullum: Quare dignus vestro summo honore, singularique iudicio sim, ipse modicè dicam. Idem Tironi: Nos agemus omnia modicè. Titus Liuius de bello Punico: De se pauca ac modicè locutus est. Ibidem: Libertatem nec spernere modicè, nec habere sciunt, Idem de bello Macedonico: Libertate modicè vtantur, temperatam eam salubrem esse, Ibidē: Immodicè, immodesteque. Ibidem: Hac potestate immodicè ac superbè Achei vsi sunt.

Modicum.

Aliquando tamen dicitur á bonis illis autoribus, & modicum & modicè, pro parum, & pro pauco. Plautus in Milite: Modicè sapis. Cicero Attico: Minæ Clodij, contemptionesque, quæ mihi proponuntur, modicé me tangunt Eidem: Sed vt modicè cæteris vtile est, tibi necesse est. Eidem: Sed ea res modicè me tangit: Titus Liuius de bello Macedonico: Comparauerat & Tyrannus modicam classem. Ibidem: Vt modico edito prælio in fugam inclinarēt. Ibidem: Refecti cibo sumpto, & modica quiete.

MOVET ME, NON ME impedit.

MOuet me, non me mouet, non me impedit, eleganti modo loquendi ponitur ab antiquis. Cicero pro lege Manilia: Neque me impediet eius Quirites inimicum edictum. Papinianus de condictione furtiua, l. Parui refert: Nec ne mouet, præsens homo fuerit nécne. Caius de damno infecto, l. si ædibus. Sed mouet me, quòd ipse meas ædes reficere possim.

MORE MAIORVM, IN MOREM.

MOre belluæ, more maiorum, & in morem, dicebant, addito quandoque genitiuo: aliqui ineptè, modo, & in modum, dicunt. Virgilius.

Perque duas in morem fulminis arctos. Ouidius.

Eunt anni more fluentis aquæ.

NEMO.

CVm, vt sæpè iam dixi, nihil aliud sit perfecta, Latinitas, quàm perfectorum illorum virorum autoritas,

qua

qua certo dicendi modo tanquam ſuo iure & pro arbitrio vſi ſunt: cōſiderare atque obſeruare maximè decet, quid, & quo modo dixerint: Nemo quiſquam, nemo homo, nō nemo, nemo vnus, nemo vnus vir, quiſquam vnus, quiuis vnus, quiſquam omnium, alter quiſquam, vnus aliquis. Quod rari poſt eos curauerunt: quare eorum vel ſcripta, vel dicta meritò laude carent.

Nemo quiſquam, nemo homo, homo quiſquam.

Terentius in Eunucho: O populares, ecquis viuit me hodie fortunatior? nemo hercle quiſquam. Idem in Hecyra: Nemo quiſquam illorum ad te venit, quin ita præparet ſeſe. Idem in Eunucho: Nemo homo eſt iam. Titus Liuius ab vrbe cond. Victoria, cui nec Deus, nec homo quiſquam inuideat.

Non nemo.

Varro de re ruſtica: Tonſas recentes eodem die perungunt vino & oleo, non nemo adiuncta cæra alba, & adipe ſuillo. Cicero pro L. Murena: Non nemo etiam in illo ſacrario Reipub in ipſa inquam curia non nemo hoſtis eſt. Idem pro P. Sextio. Vel vt non nemo putaret. Idem pro lege Manilia: Cùm eſſet nō nemo in Senatu, qui diceret non oportere. Idem pro L. Cornelio Balbo: Vt non nemo putaret. Idem in Verrem: Nam quòd fortaſſe non nemo veſtiûm audierit iſtum à Syracuſanis publicè laudari. Hircius in Commentarijs: Non nemo culpæ eius, imprudentiæque aſſignabat.

Nemo vnus, & nemo vnus vir.

Cæſar in Commentarijs, Ad neminem vnum ſumma imperij. Titus Liuius ab vrbe condita, Quia nemo vnus ſatis dignus regno viſus eſt. Ibidem: Neminem vnum eſſe, cuius opera putet Rempublicam reſtitutam. Ibidem, Vt nemo vnus inde præcipuum quidquam gloriæ domum referret. Ibidē, Haud dubiè illa ætate, qua nulla virtutum feracior fuit, nemo vnus erat vir, quò magis innixa res Romana ſtaret.

Quiuis vnus, quiſquam vnus, & quiſquam omnium.

Cicero in Bruto, Quantum non quiuis vnus è populo, ſed æſtimator doctus & intelligens poſſet. Titus Liuius ab vrbe condita, Ne quiſquā vnus malis artibus poſtea tam popularis eſſet Ibidem, Quia nondum in quenquā vnum ſæuiebatur. Ibidem, Cùm multi magis fremerent, quàm quiſ

quisquam vnus recusare auderet. Ibidem: Solertiùs quàm quiuis vnus ex ijs, quos nominaui, castris locum caperet. Idem de bello Macedonico: Non modò quenquam vnum elicuit ad suadendum, sed ne fremitum quidem mouit. Ibidem: Ne quem vnum relinquerent. Cicero in Verrem: An hoc dubitauit quisquam omnium, quin is venalem in Sicilia iurisdictionem habuerit?

Alter quisquam.

Plautus in Asinaria: Neque me Athenis est alter hodie quisquam, cui credi rectè æqueque putent.

Vnus aliquis

Vnus aliquis, vulgari propemodum sermone Romæ etiam nunc dicitur, qui modus loquendi magis apud vulgum, quàm apud eruditos remansit. Cicero in Antonium: Cur nunquam tam frequens Senatus fuit, quòd vnus aliquis tum sententiam secutus sit? Idem de finibus bonorum & malorum: Vtilitati hominum plus quàm vnius alicuius aut suæ consulit. Idem pro Cluentio: Vnum aliquem nominate. Idem de prouincijs Consularibus: Tanquam vnum aliquem portum tutum & clausum teneri. Caius: Si quis omissa, l. Cùm hæreditas: Cùm ab eo quoque peti posset, qui vnam aliquam rem hæreditario nomine possideat.

NEGATIO, METVO NE NON.

Frequenter etiam veteres illi autores duas negatiuas clausulas simul ponunt, & plerunque cum verbis Vereor, aut Timeo, aut Metuo coniungunt: Quem dicendi modum nulli post minores considerauerunt, aut (quod certè liquidò constat) in suis scriptis rarò vsurpauerunt. Plautus in Persa: Ne non sat esses leno, id metuebas miser. Idem in Casina: Metuo ne non sit surda. Terentius in Adelphis: Metuisti hominum homo studiosissimè, ne non tibi istud fœneraret. Idem in Phormione. An verberamini, ne non id facerem, quod recepissem semel? Cicero Attico: Vereor ne non liceat. Eidem: Timeo, ne non impetrẽ. Eidem: Vereor ne exeundi potestas non sit. Eidem: Veretur enim, ne non liceat tenere hæreditatem. Idem pro Sexto Roscio Amerino: Vereor ne non ille solus (id quod ad me nihil attinet) sed alij quoque plures læsos se esse putent. Idem in Tusculanis: Vereor, ne non tam virtutis fiducia vtendum nobis ad spem beatè viuendi, quàm vota

facien

faciendi videantur. Idem in Philippicis: Sed vnam rem vereor ne non probes. Ibidem: An verebare, ne non putaremus natura te potuisse tam improbum euadere, nisi accessisset etiam disciplina? Idem pro lege Agraria: Pertimescam credo, ne mihi non liceat contra vos in concione consistere? Idem Curioni: Non enim vereor ne non scribendo te expleam. Eidem: Non quo verear ne virtus tua opinioni hominum non respondeat. Idem pro T. Annio Milone: Quanquam præsidijs salutaribus & necessarijs septi sumus, tamen ne non timere sine aliquo timore possimus. Ibidem. Cur igitur hos manu misit? metuebat scilicet ne iudicaretur, ne dolorem perferre non posset. Idem pro M. Cælio: An timebant ne tot vnum valentes imbecillum, alacres perterritum superare non possent? Idem in Verrem: Non vereor ne hoc officium meum P. Seruilio iudici non probem. Idem in Catilinam: si te iam Catilina cōprehendi, si interfici iussero, credo verendum erit mihi, ne non potiùs hic omnes boni seriùs à me, quàm quisquā crudeliùs factum esse dicant. Horatius.

Sedit qui timuit ne non succederet.

Ouidius in Ponto

An vereor ne non approbet illa Getes?

Titus Liuius de bello Macedonico: Metuentes ne dilationem res non paterentur. Vlpianus de iure dotium, lege, si ergo: Vereor ne non possint domini eius effici. Martianus eodem titulo, l. si mulier: Vereor ne non sit obligata. Idem de re militari, l. Officium: Vereor tamen si quidquam promisero, quod in vsum meum aut tuum fiat, ne modus in ea re non adhibeatur. Paulus de acquirendo rerum dominio, l. Bonæfidei. Verendum ne non sit bonæfidei possessor.

Simpliciter posita sine Verbo Metuo, Vereor, Timeo.

Cicero Attico: Sed diligentiùs est nobis videndum, ne distracti pares esse aduersario non possimus. Idem pro Cn. Planco: Hæc mihi sunt tractanda iudices & modicè, ne quid ipse offendam cœtum, denique cùm respondero criminibus, ne non tam innocentia reus sua, quàm recordatione meorum temporum defensus esse videatur. Idem de Oratore? Neque esse periculum, qui leonem, aut taurum pungat egregiè, ne idem in multis alijs quadrupedibus facere non possit. Idem de Fato: Vide ne non eadem

sit

ſit illorum cauſa & Stoicorum. Idem M. Marcello: Si iſta vita tibi commodior eſſe videatur, cogitandum tamē ne tutior non ſit. Ouidius de arte.

Ne tanti noctes putet eſſe tuas. Idem de Ponto.

Mors faciet certè ne ſim, cùm venerit exul:
Ne non peccarim, mors quoque non faciet.

Idem in epiſtolis.

Quod potui renui, ne non inuita teneret.

Vlpianus de receptis arbitris, l. Idem: Videndũ eſt ne non ſit compromiſſum. Paulus de ſtatu liber. l. Cùm hæres: Rectè putant liberum fore, ne multi ad libertatem peruenire non poſsint.

NVLLO NEGOTIO.

NVllo negotio, hoc modo dicendi id ſinificatur, ac ſi diceremus, ſine difficultate. Cicero Attico: Cato Siciliam tenere nullo negotio potuit. Eidem: Cùm id nullo negotio facere poſſis Idem pro Roſcio: Quare hoc tu propter multitudinem ſicariorum nullo negotio facere potuiſti?

Non ires, pro ire non deberes.

Notandus & hic dicendi modus, Nõ ires, non redderes pro quo ineptè dicitur, ire non deberes, reddere non deberes. Plautus in Trinummo: Non ego illi argentur redderem? Reſpondetur, Non redderes, neque de illo quidquam neque emeres, neque venderes.

Ne plura, ne multis, ne longum faciam.

Ne plura, ne multis, ne longum faciam, quid multis? modus loquendi, ac ſi dicas: Ne dicam plura, ne multis te teneam, quid multis opus eſt? ſed elegantiùs illa, & breuiùs. Cicero pro Cluentio: Ne multa perquiritur à co actoribus inuenitur ea ſerrula ad ſtratorem perueniſſe. Idem Caio Memmio: Si peccat, magis ineptijs quàm improbitate peccat: ſed. ne plura. Idem pro Cluentio: Ne multis, Diogenes emitur. Idem Attico: Ne multa, nihil me in illo itinere præter conſcientiam meam delectauit, Idem in Verrem. Ne multa, locuturum ſe eſſe confirmat. Ibidem: Ne multa, Sextertia decem me, inquit dixi datutum. Ibidem: Vndique reclamatur, ne multa iterum iſte aliquanto poſt ad illos venit. ibidem: Ne multa iudices liber-

libertate, quam vos socijs dedistis, hac ille in acerbissimo supplicio miserrimę seruitutis abusus est: Ibidem: Ne multa, ipsum dicere adolescentem audistis. Ibidem: Ne multa, iudices ijs contumelijs scitote. Quintũ Lollium coactũ ad Apronij leges conditionésque venisse. Idem pro Cluẽtio: Et ne longum sit omnium vicinorum summam esse in hunc beneuolentiam confirmamus. Horatius:

Ne longum faciam.

NIHIL AD PERSIVM.

NIhil ad Persium, modus hic dicendi multis in locis reperitur illo perfecto seculo vsitatus: id enim est, ac si dicamus: Nihil ad comparationem Persij, aut, non est id cum Persio comparandum. Terentius in Eunucho: At nihil ad nostram. Cicero de Oratore: Quem cognouimus virum bonum, & non illiteratum: Sed nihil ad Persium.

NVNQVID ROMAM velis? &c.

NVnquid Romam velis? Nunquid me vis? modus est loquendi apud veteres, quem modum sequentia secula omnino præter miserunt. Nos autem, apud quos ferè Latinus sermo reuixit, nondum ad hos flosculos manus admouimus. At spero fore breui, vt ad priscum candorem quàm proximè accedatur. Plautus in Aulularia: Ibo igitur, parabo nunquid vis: Idem in Trinummo: Nunquid vis? Respondetur: Cures tuam fidem. Terentius in Eunucho: Rogo nunquid velit? Rectè, inquit. Idem in Adelphis: Nunquid vis, quin abeam? Cicero Q. Ciceroni fratri: Me adhuc nemo rogauit, nunquid in Sardiniam vellem: te puto sæpè habere, qui nunquid Romam velis, quærant. Idem Attico: Me expensæ sua villa nunquid vellem, rogauit. Eidẽ: Is me proficiscentẽ Apameã prosecutus est, nec cùm postea in castra venisset, atque inde discederet, nunquid vellem, rogauit. Titus Liuius ab vrbe condita: Frequentia prosequentium, rogantiumque nunquid vellet.

NOCTV, INTERDIV.

NOctu, interdiu, quod ferè omissum est, & omnes dicunt, bonis alioqui verbis, de noctè, meridie. Cæsar in Commentarijs: Pompeius clam & noctu, Cæsar palam,

atque interdiu. Cato de re rustica: Marti Syluano in sylua interdiu in capita singula boum votum facito:

NEC CAPVT, NEC PEdes habet.

NEc caput nec pedes habet, modo hoc loquendi vulgaris etiam nunc sermo Romanus frequẽter vtitur, cùm res intricata & impedita est, vt quò te vertas, nescias: Cicero Curioni. Propter res tuas ita contractas, vt quemadmodum scribis nec caput, nec pedes, equidem vellem vti pedes haberent, vt aliquando redires.

NIHIL MIHI LONGIVS, nihil propius nihil potius.

NIhil mihi longius, nec quidquam mihi longius, nihil fuit propius, nihil fuit potius, modi sunt loquẽdi maximè ediscendi. Plautus in Mili. Nihil fuit propius quàm vt perirem. Cicero: Rabirio posthumo: Nec mihi longius quidquam est iudices, quàm videre hominũ vultus. Idem in Somnio Scipio: Nihil mihi fuit potius, quàm vt Masinissam conuenirem.

Non idem tibi & mihi.

Notandum est & hoc non vulgare dicendi genus: Non idem tibi & mihi, & quod multi multò aliter proferunt. Nemo enim non dicit: Non idem tibi sicut mihi, vel non idem tibi, quod mihi. Varro de lingua Latina: Et de ijs nõ eadẽ oratores & poëtæ. Cicero de fato: Vide ne non eadẽ sit illorũ causa & Stoicorum. Salustius in Catil. Non eadẽ vobis & illis necessitudo impendet.

Non habeo quòd te accusem.

Non habeo accusem senectutem: Non habeo quòd te accusem, nihil habeo quòd defendam, certo modo loquendi illius temporis elegantissimè dicebatur: Minores hæc vt alia corruperunt. Cicero de Senectute: Non habeo quod accusem senectutem. Idem in epistola ad Cælium: Neque tamen adhuc habeo quod te accusem. Idẽ pro Tito Annio Milo. Nihil sanè id prosit Miloni, qui hoc fato natus est, vt ne se quidem seruare potuit, quin vnà Rempubl. vosque seruaret: si id iure non posset, nihil habeo quod defendam.

Néue hoc, néue illud.

Néue hoc, néue illud, genus est dicendi perelegans, & vt est longo interuallo omissum, ita est veluti postliminio repeten-

repetendum. Cicero Lentul. Peto à te, ne id à me, néue in hoc reo, néue in alijs quæras. Idem de Orat. Vt néue asper eorum concursus, néue hiulcus sit. Ibidẽ: Vt néue asperè concurrunt, néue vastiùs deducantur.

Ne viuam &c.

Ne viuam, ne valeam, ne sim saluus, peream, disperẽã, moriar, malè mihi sit: modi sunt dicendi, cùm quid asseuerare, & veluti quibusdam precibus deuouere, aut sacramento aliquo obtestari cõtẽdimus. Cicero Attico. Ne sim saluus, si aliter scribo, ac sentio. Eidẽ: Quid poteris, inquis pro ijs dicere, ne viuam si scio. Idem Caio Fabio Gallo: Sed ne viuam si tibi concedo, vt eius rei tu cupidior sis quàm ego sim. Eidem: Moriar si quisquam me tenet præter te. Eidem: Malè mihi sit, si vnquam quidquam tam enitàr. Idem Tironi: Solicitat, ita viuam, me tua mi Tiro valetudo. Propertius:

Dispeream si quidquam aliud, quàm gloria de te
Quæritur.

Nunc erat.

Nunc erat, antiqui illi simul ponebant præsens cum præterito. Ouidius in epistola ad Vlyssem:

Nunc erat auxilijs illa tuenda patris:

Horatius: Nunc saliaribus ornare puluinar deorum. Tempus erat dapibus sodales Cicero Attico. Nunc reus erat apud Crassum diuitem. Vectius de vi. Eidem: Brutus erat in Veside etiam nunc.

Nomen facere.

Obseruaui item quid sit exigere, & facere nomen & nomina de facta, non idonea. Visumq; est mihi nomẽ & nomina quandoq; pro debitoribus, quãdoq; pro ipso debito accipi. Facere autẽ nomina, id esse quod debitores cõparare, quod diuersis modis fiebat, pactis vsuris, vel promissis menstruis, aut annuis fructibus. Pecunia enim, aut numerata seruabatur in arca aut emptis agris vel mercibus in nominibus collocabatur: vt infrà positæ autoritates meliùs declarabunt. Cicero de Natura deorum: Aut tu illum fructu fallas, aut per literas auertas aliquod nomen, aut per seruulum percutias pauidum. Idem Attico Salaminos autem, hoc enim poteram coërcere, adduxi, vt totum nomen vellent Scaptio soluere. Idem pro L. Flacco: Hermippóque percontanti de nomine Fasiano

Paulus de Pignoratia actione,l. Si conuenitur: Vt nomen debitoris mei pignori tibi sit, tuenda est à prætore hæc contentio: vt & te in exigenda pecunia, & debitor aduersus me si cum eo experiar, tueatur: ergo si id nomen pecuniarum fuerit, exactam pecuniam tecum compensabis. Vlpianus de Doli mali exceptione,l. Apud Celsum: Quod si is, cui pecunia debebatur cum debitore decidit, & nomē eius vendidit Seio, cui debitor mandauerat, vt nomen emeret. Scæuola de Legatis, l. Nomen debitoris in hæc verba legauit: Titio hoc amplius dari volo cētum aureos quos mihi hæreditas C. Selij debet, aduersus quos ei actionē mandari volo, eique eorundē pignora tradi: Quæro vtrum hæredes tantùm decem dare debeant, an omne debitum, hoc est, an & vsuras debeant mandare? Respondi, videri vniuersam eius nominis obligationem legatam. Hermogenianus de Euictionibus, l. Si plus. Qui nomen quale fuit vendidit, duntaxat, vt sit, non vt exigi aliquid possit, & dolum præstare cogitur. Cinna de Catone: Mirati sumus vnicum magistrum, summum Grammaticū, optimum Poëtam, omnes soluere posse quęstiones, vnum difficile expedire nomen.

Facere nomina.

Cicero de Officijs: Hortos emit instructos, nomina facit, negotium conficit. Idem Fabio Gallo: Tantum ex Arpinati veneram, cùm mihi à te literæ redditæ sunt, ab eodemque accepi Aniani literas, in quibus hoc inerat, liberalissimum nomina se facturū, cùm venisset, qua ego vellem die. Paulus de Peculio,l. Ex facto: Planè si ex re pupilli nomina fecit, vel pecuniam in arca deposuit, datur ei vindicatio nummorum. Pomponius de peculio, lege, Peculium: Si verò nomina ita fecerit dominus, vt quasi debitorem se seruo faceret, cùm debitor non esset, contrà puto. Scæuola de Fideicommissarijs libertatibus, lege, Thais: Stichus Archarius probante domino nomina fecit, & rationes à domino scriptas exhibet, nec postea nomen vllū fecit. Idem de legatis, lege, Nomen debitoris: Multos nouos debitores amplarum pecuniarū, fecit, & subdit: Quæsitum est, an huic filia, eorum nominū quæ ipse fecit, perceptio permittenda esset. Papinianus de vsu & vsufructu, lege, Vxori: Non idem seruabitur in nominibus ab hærede factis.

Exigere

Exigere nomina

Cicero in Verrem: Vt reperiretur pecunias ſumpſiſſe mutuas, nomina ſua exegiſſe. Paulus de vſuris, lege, Cęius Exigi ſolent etiam ſi omnia nomina idonea ſint.

Nomina ſimpliciter.

Cicero in Verrem: Ille clamare cùm raperetur, nihil ſe miſerũ feciſſe, pecuniam ſibi eſſe in nominibus numeratam in præſentia non habere. Idem in Tipocis: Non ſi vxori vir legauit argentum omne quod ſuum eſſet, idcirco quæ in nomnibus fuêre, legata ſunt. Multùm enim differt, in arcá ne poſitum ſit argentum, an in tabulis debeatur. Idem Attico: Nomina mea per deos expedi. Horatius in Sermonibus: Nomina ſectatur.

Idem in Epiſtolis.

Cautos nominibus certis expendere nummos.

Vlpianus de rebus eorum, qui ſub tutela, l. Magis puto: Quærere ergo debet, an pecuniam pupillus habeat, vel in numerato, vel in nominibus: qui conuenire poſſint, vel in fructibus conditis, vel etiam in reddituum ſpe, atque obuentionum. Papinianus de adminiſtratione & periculo, l. Tutor: Siue curator nomina quæ iuſtè putat non eſſe idonea. Idem eodem titulo, l. Tutores. Nominum paternorum periculum, quę poſt pubertatem adoleſcentis idonea fuerant, præſtare cogendi non erunt. Scæuola de adminiſtratione & periculo, l. Qui negotiationem: Duo milia potuerunt à ſubſtantia hæreditatis ſeparari, in nomina collocare neglexerint. Idem de fundo inſtructo l. Liberto: Ex nominibus debitorum elegit idonea nomina. Africanus ad Senatuſconſultum Velleianum l. Tutor: Quòd parum idonea nomina debitorum viderẽtur. Modeſtinus. Si certum petatur: Periculum nominum ad eius cuius culpa factum probari poteſt, pertinet. Scæuola de ſtatut. liberis, l. Sticho: Argentarius coactos cùm penè totam fortunã in nominibus haberet. Idem de donationibus, l. Ad eum: Peculium omne quidquid habes, tam in nominibus, quàm in rebus mouentibus, ſiue in numerato, me tibi concedere hac epiſtola mea manu ſcripta, notum tibi facio. Papinianus de adminiſtratione rerum, l. Imperatores: Item reſcripſerunt, nominum, quæ deteriora facta ſunt tempore curatoris, periculum ad ipſum pertinere.

OPERAM LVDERE.

QVis neget esse modun loquendi, quo Latinitas tota contineatur? Nam quis esset, qui operam ludere, dicere auderet, nisi priùs patres illi Latinæ eloquentiæ sic dixissent? Cùm enim frustrà aliquid fieri putabant, operá ludimus, dicebant: quod imitatione dignum maximè est. Plaut⁹ in Pseudolo: In pertusum ingerimus dicta dolium, operam ludimus. Terentius in Phormione: In illis fructus est, in illis opera luditur. Plautus in Casina: Si me nunc suspẽdam operam luserim, & præter operam restim sumpti fecerim.

O S.

OS, carto modo loquendi ab illis antiquis pro áudacia, & temeritate, quandoque pro conspectu ponitur Cicero in Oratore: Quod tandem os est illius patroni, qui ad eas causas sine vlla sententia iuris audet accedere? Idem in Verrem: Os hominis, insignemque inpudentiam cognoscite. In Philippica quinta: Sed illud os, illam impuritatem. In Philippica vndecima: Audisset furentis introitum Dolobellæ, vocem impuram atque os illud infame. Idem pro C. Rabirio Posthumo: Quod habent os? quam audaciam? Salustius in iugurthino: incedunt per ora vestra magnificè. Cicero pro Cn. Planco: Quæ cùm ita sint, iam succumbat Laterensi isti tuo ori nimio, in eo, in quo nihil potest esse nimium: quoniam ita tu vis, nimiũ me gratum esse concedam.

O P E R AE.

OPeræ in plurali, quod nusquam ab alijs obseruatum reperi, id esse videntur, quod sectatores, adsecla, clientes. Quæ res quò iudicari faciliùs queat, vt consueui, infrà, quę collegi, locã. Cicero Quinto fratri. Cùm omnia maledicta, versus etiam obscœnissimi in Clodium & Clodiam dicerentur. ille furẽs & exanguis interrogabat suos in clamore ipso: quis esset qui plebem fame necaret? Respondebant operæ, & subdit: Factus est à nostris impetus, fuga operarum, & subdit: Itaque se comparat, homines ex agris accersit, operas autem suas Clodius confirmat, manus ad Quirinalia paratur. Eidem: Opera Clodianæ clamorem sustulerunt. Idem Attico: Operæ comparantur. Eidem: Operæ Clodianæ pontus occupârant. Eidẽ

Qui

Qui erāt mecum facilè operas aditu prohibuerunt. Idem pro P. Sextio: Erat enim mihi contentio, non cum victore exercitu, sed cum operis conductis, & ad rapiendam vrbem concitatis. Idem pro P. Sylla: Contra patrem tuum operas & manum conparasse. Idem in oratione qua Senatui gratias agit post reditum suum: Cum ijsdem operis suffragium ferentibus.

OBTINERE PROVINCIAM.

OBtinere prouinciam, modus dicendi, quo significatur habere prouinciam ad tempus ad regendum, vt Proconsul, aut Prætor, vel vt Quæstor, aut pro alio magistratu. Cicero in Verrem: Iam antea in sella sedens Prætor cùm prouinciam Siciliam obtinere. In eundem: Sic obtinui Quæsturam in prouincia, vt omnium oculos in me vnum coniectos arbitrarer. Idem pro L. Flacco: Cùm Asiam prouinciam cōsulari imperio obtineres. Idem pro Q. Ligario: Interim P. Actius Varus, qui Prætor Asiam obtinuerat, Vticam venit. Idem in Vatinium testem. Cum Quæstor Macedoniam obtinebat. Idem pro M. Cælio: Africam tum Prætor ille obtinebat. Lentulus Ciceroni: Et mihi dent negocium, vt Asiam obtineam. Titus Liui' ab vrbe condita: Galliam prouinciam obtinere.

Obtingere autē prouinciam est, cùm sortitò prouincia regenda alicui committebatur. Cicero in Verrem: Quęstor ex Senatusconsulto prouinciam sortitus es obtigit tibi consularis. Idem Attico: Asiam Quinto suauissimo fratri obtigisse audisti.

OB.

EVelli ex intimis latebris, modò coniunctionis, modò præpositionis particulæ Ob, candidissimum sensum, non enim vulgatum illum, aut palàm positum, quod propter significat, verum in quod circum vel ante aut contra ostendat, atque ita ante, vt sermoni interponatur velut obex quidam, & interiaceat, vt obsidere vrbem, id est, circumsedere. Plautus in Mili. Nunc demum experior ob oculos caliginem priùs mihi obtigisse. Ibidem: Nam ille qui lanam ob oculum habebat, nauta non erat. Idem in Truculento: Irata est, quia scortum ob oculos adduxerit. Cicero pro. P Sext. Aut ego illas res tantas, in tánta im-

proborum multitudine cùm gerebam, non mihi mors, non exilium ob oculos versabantur? Idem de Finibus bonorum & malorum: Cuius incola Sophocles ob oculos versabatur. Titus Liuius ab vrbe condita, Fæda mors ob oculos erat. Ibidem: Vt mors ob oculos omnium esset.

Virgilius:

Cunctos ob Italiam terrarum clauditur orbis.

Plautus in Aulularia:

Dum it dormitum, follem obstringit ob gulam.

Inde obire prouinciam, obire fundos,
obire sacra dicitur.

Cicero in Verrem, Ego Siciliam totam quinquaginta diebus sic obij. Idem de Orat. Iudicia priuata magnarum rerum obire. Ibidem: Cui nostrûm non licet fundos nostros obire? Virgilius:

Dicunt exortem Aeneæ, quem fulua leonis.
Pellis obit totum.

Cicero in Verrem: Nam æstate summa, quo tempore cæteri Prætores obire prouinciam & concursare consueuerunt. Ibid. Cùm verò æstas summa esse iam cœperat, quod tempus omnes iam semper Siciliæ prætores in itineribus consumere consueuerunt, propterea quòd tum putant obeundam esse maximè prouinciam, cùm in areis frumenta sunt. Idem pro lege Manilia. Cùm ita clausa erant nobis omnia maria, vt neque priuatam rem maritimam, neque publicam iam obire possemus. Titus Liuius ab vrbe condita: Quanquam ipse plurima sacra obibat. Ibidem: Munus vigiliarum obibant. Ibidem: Quia duo consules obire tot simul bella nequirent. Ibidem: Ne ad omnia simul adire & obire vnus non possit. Ibidem: Haud grauatè munia obeundo. Cicero de Amicitia: Qui diligentissimè semper illum diem illudque munus solitus es obire. Pro lege Agraria: Qui rerum priuatarum causa legationes liberas obeunt. Ibidem: Hæreditatum obeundarum causa. Virgilius.

Magnas obeuntia terras Tot maria intraui.

Cæsar in Commentarijs: Omnia per se obire, & quid quoquo loco faciendum esset prouidere non posset.

De particula Ob pro contra.

Plautus in Sticho, Tranquillam vitam concinna. Si rex obstabit, regem peruertito ipsum. Ibidem: Si tibi nulla

ægritudo est animo obuiam.

Offendere.

OFfendere, interdum est quod incurrere: Vnde offensiones pedum, quas Augustus Cæsar vt duram & mali ominis abhorrebat. Plautus in Curcul. Ne quem in cursu capite, aut cubito, aut pectore offendam, aut genu. Cicero pro Marco Varrone. Quis est tam Lynceus, qui tantis tenebris nihil offendat, nusquam incurrat? Idem Lentulo: Si cecidisset vt volumus, & optamus omnes te sapienter, & fortiter: sin aliquid esset offensum, eosdem illos & cupidè, & temerè fecisse dicturos. Idem in Verrem Si tantulum offensum, titubatumque sit.

Ouidius in Epistolis.

Cùm foribus velles ad Troiam exire paternis,
Pes tuus offensus limine signa dedit.

Idem de Fastis:

Creditur offenso procubuisse pede. Tibullus:
Te canit agricola è magna cùm venerit vrbe,
Serus in offensum retuleritque pedem. Idem.
Offensum in porta signa dedisse pedem.

Vitruuius: Si ad asciam offenderint calculi, non erit calyx temperata. Plautus in Penul. Quemque visco offenderant. Titus Liuius ab vrbe condi. Miles offenso scuto præbuit sonitum. Cicero pro Cluent. Quibis apud eos iudices offendisset.

OPES.

OPes à bonis illis autoribus positas non solùm pro diuitijs, verùm etiam pro potentia, quæ constat ex amicis, clientelis, propinquis, populari fauore, infrà planè colliges. Cicero de Officijs: Existuntque in Republica plerunque largitores & factiosi, vt opes quàm maximas consequantur, vt sint potiùs superiores vi, quàm iustitia pares. Idem de Amicitia: Diuitijs vt vtâre, opes vt colâre, honores vt laudêre. Ibidem: Sic multorum opes præpotentium excludunt amicitias fideles. Idem pro Cluentio: Sylla maximis opibus, cognatis, ad finibus. Idem Attico: Tamen firma munitur quædam nobis ad retinendas opes nostras tuta (vt spero) via Idem pro Bublio Quintio: Vt P. Quintius, cui tenues opes, nullæ facultates, exiguæ amicorum copiæ sunt, cum aduersario gratiosissimo contendat. Idem ad Equites Romanos: Et singulorum

opes sæpè sunt tenues. Idem pro L. Murena: Vt eius opes, atque ingenium præsidio, multis etiam alienissimis, vix cuiquam inimicus esse deberet.

OPTIMVS MAXIMVS.

OPtimus maximus, non solùm de deo dicitur, sed de fundo, agro, domo, & alijs. Celsus de contrahenda emptione: Cùm venderes fundum non dixisti, vt optimus maximusque est. Vienuleius de Euictionibus l. Quod ad seruitutes: Nisi vt optimus maximusque esset, traditus fuerit fundus. Paulus de Legatis, lege, Si mihi: Vt optimi maximique sunt. Idem de fundo instructo, l. Fundo legato: Vt optimus maximusque est.

PERPETVVS.

QVàm multi in nomine perpetuum & verbo perpetuo errauerunt, proprietatem quæ in dicendo bonorum autorum modo cõsistit, ignorantes? Est enim perpetuum inter cætera, quod solidum, non concisum in frusta, sed continuatum, non interruptum, aut temporis spacio intermissum. Et eodem sensu perpetuare dicitur, id est, sine intermissione continuare, vti infrà latè ostendetur. Plautus in Rudente: Iactate exemplis plurimis miserè perpetuam noctem. Idem in Mercatore: Siquidem isti dicto solida & perpetua est fides. Terentius in Hecyra: Cùm milite Corinthum hinc sum profecta inhumanissimo: biennium ibi perpetuum misera illum pertuli. Ibidem: O fortuna, vt nunquam es perpetuò bona. Cicero in Verrem: Vna lata via perpetua. Idem ad Atticum: Clodium præsentem fregi in Senatu, cùm oratione perpetua, plenissima grauitatis, tum altercatione. Cato in re rustica: Vltrò citroque sulcos perpetuos ducito. Cæsar in Commentarijs: Erant perpetuæ paludes: Ibidem: Trabes perpetuæ collocantur. Ibidem: Palus perpetua intercedebat. Ibidẽ: Perpetuæ fossæ quinos altæ pedes ducebantur. Ibidem: pro vetere, ac perpetua in me fide. Cicero pro lege Manilia: Quod vt illi proprium, ac perpetuum sit. Idem pro Gn. Planco: Ego verò si eum illorum impiorum ferro & manu cõcidissem in perpetuum respub. ciuile præsidium salutis suæ perdidisset. Idem in Catilinam: Ignem Vestæ perpetuum ac sempiternum. Virgilius:

Pascunt perpetuo tergo bouis. Idem:
Perpetuis soliti Patres considere mensis. Idem:

Solâne

Solá ne perpetua mœrẽs carpêre iuncta? Ouidius in Ibin:

Dij tibi dent nudosque lares, inopemque senectam,
Et longas hyemes, perpetuamque sitim.

Idem de Ponto.

Sic mea perpetuis liquescunt pectora curis.

Catullus.

Iucundum mea vita, mihi proponis amorem
Hunc nostrum inter nos, perpetuumque fore.

Vitruuius. Dum in crassitudine perpetuæ taleæ oleaginæ vstulatæ quàm creberrimé instruantur. Idem: Quæratur solùm, si sit perpetuò solidum. Idem: Sin autem valles erunt perpetuæ, in declinato loco cursus derigentur. Titus Liuius ab vrbe condita: Saltus perpetuis montibus inter se iuncti. Ibidem: Modò sic perpetuus huius, qua viuimus, pacis amor. Idem de bello Macedonico: Perpetuis orationibus die adsumpto. Paulus de seruitutibus rusticorum prædiorum, l. si via. Si lacus perpetuus in tuo fundo est, nauigandi quoque seruitus, vt perueniatur ad fundum vicinum, imponi potest. Idem: Quod cuiusque vniuersitatis nomine, l. item eorum. Nisi lex municipij vel perpetua consuetudo prohibeat. Vlpianus, Soluto matrimonio, l. si cùm dotem: Et siquidem interuallum furor habeat, vel perpetuus quidem morbus est.

Perpetuare.

Plautus in Pseudolo: Non est iustus amator, nisi qui perpetuat data. Cicero de Oratore: Vt si cui sit infinitus spiritus datus, tamen eum perpetuare verba nolimus. Idẽ pro Publio Sylla: semper Cæcilius in calamitate fratris sui iudicium potestatem perpetuandam, legis acerbitatem mitigandam putauit.

PRAESTARE CVLPAM, DOLVM, & huiusmodi.

CVlpã legisse ẽ varijs in locis in Cicerone, apud Iuriscõsultos, & aureos alios, penes quos videtur quodãmodò Latinæ linguæ proprietas resedisse, præstare culpã, dolũ, vim, casum, viciũ, & alia huiusmodi: & quasi cæcutiẽtibus oculis quid eo modo dicẽdi significaretur, hallucinarer: cõtulissemq; simul plura loca ex ijs, quò id meliùs internoscerẽ: visũ est mihi id esse præstare culpã, viciũ &c. id genus, ꝙ ad culpã teneri. Et vt significãtiùs dicã, id mihi videtur culpã præstare, ꝙ stare pro culpa: vti clariùs ex

ijs

ijs quas ſubieci, autoritatib. demõſtratur. Cicero in epiſt. C. Torquato: Sumus igitur ea mente, quã ratio & veritas præſcribit: vt nihil in vita à nobis præſtandũ præter culpã putemus. Idem de Oratore: Perge verò Craſſe, inquit Mutius, iſtam enim culpã, quam vereris, ego præſtabo. Ibid. Defendebamus quidquid fuiſſet incommodi in mãcipio, id ſi venditor ſciſſet, neque declaraſſet, præſtare debere. Ibidem: Demonſtrare grauiſſimis verbis, multos ſæpè impetus populi non iniuſtos eſſe, quos præſtare nemo poſſit. Idem Papirio Peto: Sic video philoſophis placuiſſe ijs, qui vulgò ſoli videntur vim virtutis tenere: nihil eſſe ſapientis præſtare, niſi culpam, qua mihi videor dupliciter carere. Idem in Topicis: Omnibus eſt ius parietem directum, ad parietem communem adiungere ſolidum vel fornicatum. At ſi quis in pariete communi damni infecti promiſerit, non debebit præſtare quod fornix vicij fecerit. Idem pro Publio Sextio: Ea conditione geſſeram, vt meum factum ſemper omnes præſtare, tueríque deberent. Idem ad Q. fratrem: Quos verò aut ex domeſticis coniunctionibus, aut ex neceſſarijs apparitionibus tecum eſſe voluiſti, qui quaſi ex cohorte Prætoris appellari ſolent, horum non modò facta, ſed etiam dicta omnia præſtanda nobis ſunt. Idem de Officijs: Si autem dictum non omne præſtandum eſt, quod dictum non eſt, id præſtandum putas? Cæſar in Commentarijs: Neque periculum præſtare eorum, ſed totam rem ad Pompeium reijcere: Cicero de Officijs. Nam cùm ex XII. tabulis ſatis eſſet ea præſtare, quæ eſſent lingua nuncupata, quæ qui inficiatus eſſet, dupli pœnam ſubiret: à Iuriſconſultis etiam reticentiæ pœna eſt conſtituta. Quidquid enim eſt in prædio vicij, id ſtatuerunt ſi venditor ſciret, niſi nominatim dictum eſſet, præſtari oportere & ſubdit: Cùm in vendendo rem eam ſciſſet, & non pronunciaſſet emptori, damnum præſtari oportere. Papinianus de rei vendicatione, l. ſi nauis: Periculum nauis poſſeſſor petitori præſtare non debet. Idem de adminiſtratione & periculo, l. tutores. Nominum paternorum periculum præſtare cogendi non erunt. Idem eodem titulo, & eadem, l. Victus præteriti temporis periculum præſtabit. Vlpianus. Nautæ, caupones, &c. l. ſi quis. Factum non ſolùm nautarum præſtare debere, ſed & vectorum. Idem de tutelis, l. ſi filiusfamiliâs:

miliâs: Aequum eſt, vt eum duntaxat dolum pater præſtet, qui commiſſus eſt ante emancipationem filij. Idem de Magiſtratibus, l. in ordinem: Non enim debent Magiſtratus futuros caſus, & fortunam præſtare pupillo: idem de Legatis primo, l. Quid ergo. Sed ſi animal legatum occiderit, puto teneri, non vt carnem præſtet, vel cætera, ſed vt præſtet precium. Pompeius de negocijs geſtis, l. ſi negocium abſentis & ignorantis geras, & culpam & dolum præſtare debes. Sed Proculus ait, interdum & caſum præſtare debet. Pomponius, Soluto matrimonio, l. ſi mora per mulierem fuerit, quò minùs dotem recipiat, dolum malum duntaxat in ea re, non etiam culpam maritus prçſtare debet. idem in eodem titulo, l. in partem. Dolum & culpam in eo peculio vel adquirendo, vel conſeruando maritus præſtare debet. idem in eodem titulo, l. Etiam. Licet in dotalibus rebus non ſolùm dolum, ſed & culpam maritus præſtet. Cùm tamen quæritur in iudicio de dote, an facere poſſit, dolus duntaxat comprehenditur. Paulus eodem titulo, l. ſi filiofamiliâs: Si poſt diuortium res dotales deteriores factæ ſint, & vir in reddenda dote moram fecerit, omni modo detrimentum ipſe præſtabit. idem de fideiuſſoribus, l. Hæres Eius qui non iure tutor, vel curator datus adminiſtrationi ſe non immiſcuit, dolum & culpam præſtare non debet. Iabolenus, Soluto matrimonio, l. in ijs rebus, quæ præter numeratam pecuniam doti vir habet, dolum malum & culpam præſtare eam oportere ſeruus ait. Vlpianus locati & conducti, l. Ex conducto. Seruius omnem vim, cui reſiſti non poteſt, dominum colono præſtare debere ait, vt puta, fluminum, graculorum, ſturnorum, & ſi quid ſimile acciderit.

P R AE.

PRæpoſitio *Præ* elegantiſſimè à bonis illis, autoribus ponitur, cùm comparationem quandam inducit: vt, Præ nobis beatus videris, id eſt, plus nobis beatus. Aliquando tamen ad comparationem, vt aliqui & iam dixerunt. Plautus & Terentius præpoſitionem hanc Præ, componunt cum quàm, quandoque cum vt, vt clariùs infrà videbitur. Plautus in Aulular. Sed hoc etiam pulchrum eſt, præ quàm vbi ſumptus petunt. Idem in Moſtellaria: Video te nihil pendere omnes homines præ Philolache. Idem in Sticho: Iuniores omnes relictas habeo, præ

quod

quod tu nolis. Idem in Milite: Qui non sum dignus præ te, qui figam palum in parietem. Ibidem: Præ illius forma quasi spernas tuam. Ibidem: Nihil hercle hoc quidem præ vt alia dicam. Idem in Menechmis: Modestior nunc quidem est verbis præ vt dubium fuit. Idem in Mercatore: Pentheum diripuisse aiunt. Bacchus nugas maximè fuisse credo præ vt quo pacto ego diuersus distrahor. Ibidem Sanus sim, præ te medicum mihi expetam. Terentius in Eunucho: Hic ego illum contempsi præ me. Ibidem: Qui si occœperit amare, ludum iocumq́ue fuisse alterum dices illum, prout huius rabies quæ dabit. Idem in Adelphis: Omnia postponenda putauit præ meo commodo. Ibidem: Atque huic aliquid paululum præ manu dederis. Cicero Seruio Sulpit. Non tu quidem vacuus molestijs, sed præ nobis beatus. Idem in Verr. Omnium minas, atque omnia pericula præ salute sua leuia duxerunt. Ibidē: Vt ipse consuluit hæc causa præ me nimis, etiamsi fieri possit, quàm priuatus esse videatur. Ibidem: Atque vt intelligatis ab isto præ lucro prædaque præsenti vectigalium, nec posteritatis habitam esse rationem. Idem in Rullum: Quæ si in illo minima fuissent, tamen præ tuis facultatibus maxima putarentur. Idem in Bruto: Isq́ue se ita putat Atticum, vt veros illos præ se penè agrestes putet. Cæsar in Commentarijs: Quòd omnibus Gallis præ magnitudine corporum suorum breuitas nostra cōtemptui est, Horatius.

Cunctáne præ campo & Tyberino flumine sordent?
Titus Liuius ab vrbe condita: Qui omnia præ diuitijs humana spernunt. Idem de bello Macedonico: Sed quid ista præ ijs, quæ à te tuisq́ue quotidie alia super alia facinora æduntur?

PRAEIVDICARE.

PRæiudicare, apud eos, qui nouū, nō antiquū dicēdi modū inscitè sectātur, est id q̄ dānū aut iacturā dare: veluti si dicāt, vt solēt: in hac re mihi valde præiudicatur, aut hoc nō sine meo præiudicio fieri potest. Qui modus dicēdi quā procul absit ab aurea elegātiá; Latinitate, infrà perspicietur. Nā præiudicare est aliquē exēplo alieni iudicij dānare. Hoc enim iudiciū à præiudicio differt. Iudiciū est, quod ex causa ipsa fit: Præiudicium autem, quod iudicibus exēplū postea præbet ad iudicandū in eadē causa, vel paribus

ribus causis, vti clarè in oratione Ciceronis pro Cluentio colligitur: qui duobus præiudicijs, vno in Scamnandrum, altero in Fabritium eadem veneficij causa factis, Oppianicum damnatum esse demonstrat. Cicero pro Cluentio. Cùm Oppianicum iam perditum & duobus iugulatum præiudicijs videret. ibidem: Tum denique cùm duobus proximis præiudicijs condemnatus esset. ibidem: Nisi quę præiudicia de eo facta esse constarent. ibidem: Deinde ea de eo pręiudicia esse facta ab ipsis iudicibus, à quibus cōdemnatus est, vt non modò ab eisdem, sed ne ab alijs quidem vllis absolui vllo modo posset. Ibidem: Cognoscite nunc ita reum citatum esse illum, vt re semel atque iterum præiudicata, condemnatus in iudicium venerit. Ibidem: Et qui cæteros nullo præiudicio facto, tamen ex ipsa causa condemnasset. ibidem: Cùm is duobus præiudicijs iam damnatus esset. ibidem: Patefactum est illo iudicio reum condemnari, præsertim ab ijsdem iudicibus, qui duo præiudicia fecissent. Idem pro L. Murena: Si existimabit iudicium accusatoris in reum pro aliquo præiudicio valere oportere. Idem de arte Rhetorica: Satisne causæ sit, quare cùm de ea iudicetur, de aliquo maiore maleficio, de quo iudicium comparatum sit, præiudicetur. Idem in Verrem: De quo non præiudicium, sed planè iudicium iam factum putatur. Ibidem: Hoc miror, qui de hoc homine præiudicium voluerit fieri, per recuperatores de hoc ipso non modò præiudicârit, verùm grauissimè & vehementissimè iudicarit. M. Brutus Ciceroni: Quod enim nōdum Senatus censuit, nec pop. Romanus iussit, id arroganter non præiudico, neque reuoco ad arbitrium meū. Titus Liuius ab vrbe condita: Præiudicium iam de reis, & Senatu & à populo Romano, & ab ipsorum collegiis factum esse.

PROXIMVS, ET VICINVS.

NVlli dubium est, quin inter proximum & vicinum differentia sit, licet prima facie videantur idem. Nam qui vicinus est, proximus certè videri potest: & contrà qui proximus, esse idem qui vicinus. Est tamen proximus is quem nemo antecedit, & quo nemo vicinior est. Vicinus autem proximus, & idem non proximus esse potest. Sed ea duo nomina coniuncta antiquo modo dicendi, quod discrimen internosceretur, elegantissimè repe-

riunt

riuntur. Vlpianus de ſuis & legitimis hæredibus, l. Is eſt proximus, quem nemo antecedit: & is vltimus, quem nemo ſequitur. Plautus in Mercatore: Tuus amicus & ſodalis, ſimul vicinus proximus. Terentius in Hecyra: Deſpondet ei gnatam huius vicini proximi. Cicero Attico: C. Arrius proximus eſt vicinus, imò ille quidem iam contubernalis Eidem: C. Albanus proximus eſt vicinus. Idem de Officijs. Quærit ex proximo vicino, num feriæ quædam piſcatorum eſſent, quòd eos nullos videret. Nullæ, quod ſciam, ille inquit. Iabolenus, locati & conducti: Qui domum habebat, aream iunctam ei domui vicino proximo locauerat. Paulus de noui operis nunciatione, l. Non ſolùm proximo vicino, ſed ſuperioribus.

PERTINERE.

PErtinere nō ſemper impersonale eſt, nec eodem ſignificatu. Nam pertineo reperitur apud illos veteres, ſignificans id quod pertingo, perueuio, contingo. Cicero de natura deorum. Paulò ſupra quàm ad linguam ſtomachus annectitur, eáque ad pulmones vſque pertinent. Ibidem: Ad eaſdem partes iecoris confluunt, ad quas omnes eius viæ pertinent. ibidem: A corde autem in totum corpus diſtribuitur per venas admodum multas. in omnes partes corporis pertinentes. Idem pro Murena: Latiùs patet illius ſceleris contagio, quàm quiſquam putat, & ad plures pertinet. Idem de Offic. Quòd eorum adminiſtratio latiſſimè pateat ad plurimoſque pertineat. Cæſar in Commentarijs: A finibus Treuerorum ad Neruios pertinet. Ibidem. Equites barbaris omnibus, qui ad Oceanum pertinent, ab Afranio imperantur. Idem: Belgæ ab extremis Galliæ finibus oriuntur, pertinent ad interiorem Partem fluminis Rheni. ibidem: Aquitania à Garumna flumine ad Pyrenæos montes, & eam partem Oceani, quæ ad Hiſpaniam vergit, pertinet. Idem: Ne noſtri longiùs, quàm quæ ad finem porrecta, ac aperta loca pertinebant, cedentes inſequi auderent. idem: Veragróſque miſit, qui à finibus Allobrogum, & lacu Lemanno, & flumine Rhodano ad ſummas Alpes pertinent. idem: Sylua eſſe ibi infinita magnitudine, quæ appellatur Bacenis, ab longè introrſus pertinere. Hircius in Commentarijs: Atque ad iugum, quod trans paludem penè ad hoſtium caſtra pertineret, mediocri valle à caſtris corū interciſum animaduerteret

uerteret, pontibus palude constrata legiones traducit. Titus Liuius de bello Punico: Hi mores, eaque charitas patriæ per omnes ordines velut tenore vno pertinebant. Idẽ de bello Macedonico: Agros ad mare pertinentes deuastat. Vlpianus de fonte deducẽdo, l. Prætor: Quod ait Prætor, pertinet, hoc significat quod ex ædibus eius in tuas ædes pertinet, hoc est dirigitur, peruenit. Hircius in Commentar. Alexandria est ferè tota subfossa, specusque habet ad Nilum pertinẽtes. Cæsar in Commentarijs: Omnia flumina, atque omnes riuos qui ad mare pertinebant, Cæsar auerterat. Ibidem: Ad earum partem munitorem ducit quę pertinebant ad mare. Ibidem: Quam pertingere à castris ad flumen suprà demonstrauimus. Ibidem: Hæc syluã quandam contingebant.

PRAECIPITO

VErbo præcipito veteres illi laudatissimi vetebantur, præcipuè, cùm de syderibus, vel temporibus mentio incidebat, quod cùm nonnulli minùs obseruassent præcipitare actiuum pro verbo passiuo positum esse suspicati sunt. Modus enim loquendi eos latuit, qui pro Grammatica & ratione apud eos autores & in eo verbo, & alijs frequenter vsurpatur. Cicero in Oratore: His autem de rebus Sol me ille admonuit, vt breuior essem, qui ipse iam præcipitãs, me quoque hęc præcipitem penè euoluere coẽgit Cæsar in Commentarijs: Multi iam menses transierant, & hyems iam præcipitauerat. Virgilius.

Et iam nox humida cœlo præcipitat.

PRAEVERTERE, PRAEVERTI, anteuertere.

PRæuertere, præuerti, anteuertere, non id significant quod præcedere (vt aliqui volunt) sed id quod præponere, præuenire: sed non suo, imò potius prępostero, ac peruerso ordine, id est, vt quod erat in animo, vt postea fieret, fiat anteà & contrà, quod antè erat faciendum, postea fiat. Sed id quoque præcipuè notandum est, datiuum post se plerunque trahere, ac deponẽs idem verbũ etiam fieri. Plautus in Milite: Iam nos isti rei præuertemur. Ibidẽ Igitur id quod agitur, nunc hoc primum præuerti decet. Idem in Mercatore: Mandatis rebus præuerti volo, ibidẽ: Abige abs te lassitudinem, caue pigritiæ pręuertitur. Idem in captiuis: Certum est hoc principium præuertier. Ibidẽ:

Pol mærores mihi anteuertunt gaudijs.Ibidem Et rei primùm præuerti volo.idem in Pseudolo: Sed cùm pietatem video amori tuo præuertere, omnes tibi patres sunt. Ibidem:Hoc præuerterat principio : illa omnia missa habeo quæ anteà agere occepi.Idem in Persa: Stultitia est, si cui benè esse licet,eum præuerti litibus: posteriùs ista hæc te magis agere par est.idem in Cistillaria, Præuerti hoc certum est rebus alijs omnibus.Idem in mercatore: Sæpè ex te audiui pater, mandatæ rei omnes sapientes primùm: præuerti decet.Idem in Bacchid. Rebus alijs anteuertant Bacchis,quæ mandas mihi Idē in Casina, Omnibus rebus ego amore credo,& nitoribus nitidis anteuenire. Cicero de diuinatione: Si vacas animo, neq; habes aliquid,quod huic sermoni præuertendum putes.Ibidē. Atque id ipsum cùm tecum agere conarer,Fannius anteuertit.

Horatius cùm vellet notare, vicia amicarum corrumpere amatores,dixit:Illuc prçuertamur,ac si dixisset,prius erat notandum,amatores decipere amicas,sed præposterè dicam de vitijs amicarum.Ait enim:Illuc præuertamur amatorem quod amicæ turpia decipiunt cæcum vicia,aut etiam ipsa hæc delectant. Titus Liuius ab vrbe condita: Nec posse,cùm hostes propè ad portas essent, bello præuertisse quidquam. Ibidem. Aegerè impetratum à tribunis, vt bellum præuerti sinerent. ibidem: Nec rem aliam præuerti censere.Idem de bello Punico: Aut morte voluntaria,aut fuga præuerterent metum suppliciorum. Idem ab vrbe condita: Conati noui Consules omnibus eam rem præuerti.Ibidem.Si Punicum Romano præuertisse bellum idem de bello Macedonico:Aliud in præsentia, quod magis instaret,præuertendum sibi esse duxit.idem Præuertēdos animos à suspicione talium consiliorum ratus.

PONERE IN LVCRO, ET in lucris.

POnere in lucro, modus hic loquendi tum dicebatur, cùm aliquid boni præter spem eueniebat. Cicero pro Lucio Flacco:Quiescant igitur, & me in hoc lucro ponere,atque aliud agere patiantur.

PAR-

PARVO NEGOCIO, NVLLO negocio.

PAruo negocio,nullo negocio,modus loquendi illorum fœlicium temporum,id significat, quod imperiti, paruo labore,nullo labore, dicunt. Cicero, Attico. Cato qui Siciliam tenere nullo negocio potuit.

PRO TEMPORE, PRO RE, Pro loco.

PRo tempore,pro re,pro loco significat, quod ineptè dicunt,pro qualitate temporis,rei,loci. Modi sunt loquẽdi doctissimi illius seculi. Cæsar in Commentarijs: Consilium pro tempore,& pro re caperet.

Virgilius in Bucollicis.

Nunc te marmoreum pro tempore fecimus. Salustius in Iugurt. Pro tempore benignè rẽspõdit.ibidem: Deinde ipse pro re ac loco paulatim procedere. Cicero, Attico: Nam pro malis rectè habebat. Salustius in Catilin. Quod singuli pro opibus quisque quàm plurimas vxores, denas alij, alij plures habeant.

DEPRECANDI MODVS PER fortunas, per caput, per fidem, per deos, per homines.

PEr fortunas per fidem, per deos, per homines, modus est deprecandi elegantissimus, à literatis celebratus, ab alijs neg'ect⁹. Plautus in Menechmis: Per ego vobis deos atque homines dico. Ibidem. Per ego te hæc genua obtestor, Terentius: Per ego te deos oro: ne illi animum inducas. Cicero, Attico Per fortunas, quoniam Romæ manes, primum illud perfice. Eidem: Subueni igitur per Deos, idq́ue quàm primum. Eidem: Ne prouincia nobis prorogetur per fortunas dum ades, quidquid prouideri potest, prouide Eidem: Sed propterea per deos scis quantum sit in temporibus, quantum in celeritate. Eidem: Per fortunas, & omnem tuum amorem, quo me es complexus, omnemq́ue tuam prudentiam, quam me hercle in omni genere iudicio singularem, confer te ad eam curã, vt de omni statu meo cogites. Eidẽ: Ad quæ recuperãda per fortunas, incumbe vt facis. Idem Terentiæ: Per fortunas etiã atque etiam vide, ne puerum perditum perdamus. Titus Liuius de bello. Punico: Per ego te (inquit) fili, quæcunque iura liberos iungunt parentibus, precor, quæsóque.

PROXIME', PROPIVS.

PRoximè cùm propositio, est accusatiuo iuncta quandoque reperitur: quæ & ipsa sermoni Latino non paruam adfert elegantiam. Idem fit de comparatiuo Propius Varro de re rustica: Villici proximè ianuam cellam esse oportet. Cicero Metello Celeri: Tu ipse velim iudices, satísne videatur ijs omnibus rebus tuus aduẽtus, cùm proximè Romã venisti, mutuò respondisse. Idem, Attico: Officium meum esse putaui quàm proximè hostem esse. Idẽ in Antonium: Operam det, vt cum suis copijs quàm proximè. Italiam sit. Cassius Ciceroni: Sunt tibi M. Tulli liberi, propinquíque, digni quidẽ te, & meritò tibi charissimi esse etiam debent in Repub proximè hoc chari, qui studiorum tuorum sunt æmuli, Vitruuius: Quod non proximè calcem mali, quid est loco centri, sed in summo longius, & ab eo progressa recipiunt in se velamentum. Cesar in Comment. Quod propius Romanos accessisset. Hircius in Comment. Cum propius hostem accessisset. Titus Liuius ab vrbe condita: Vt propius vrbem Romam exercitum admoueret: Ibidem Castra propius hostem mouit.

Peruadere

Pari Candore, & propè dulcedine quadam & hic loquendi modus confectus videtur: cùm peruadere incendium per sata, peruadere tempestas per vineta, peruadere fuor irati; aut crudelis alicuius per populos, ab illis Latinitatis conditoribus scriptum reperitur. Cicero in Verrem: Quacunque iter fecit eiusmodi fuit, non vt legatus populi Romani, sed vt Quedam calamitas peruadere videretur. ibidem: Quãtum incendium nõ solùm per agros. sed etiam per reliquas fortunas aratorum isto Prætore persuaserit. Ibidẽ: Te tanquam calamitosam tempestatẽ, pestémque peruasisse demonstro. Ibidem: Locus intra Oceanum iam nullus est, neque tam longinquus, neque tã reconditus, quò non per hæc tempora nostrorum hominum libido peruaserit. Ibidem. Nec cúm in Sicilia quidem fuit, eodem interuallo pars eius belli in italiam vlla peruasit. Idem de natura Deorum: Contractiores habent introitus, ne quid in eas quod noceat, possit in eas quod vocat, Possit peruadere. Cicero pro lege Manilia: Erat etiam alia grauis atque vehemens opinio, quæ per animos gentium barbararum peruaserat. Ibidem: Quò non

illius diei fama peruaserit? Titus Liuius ab vrbe cond. Passim totam vrbem peruadit. Ibidem: Murmurà tribunali totam contionem peruasit. Idem de bello Punico: Cùm pauor & trepidatio totam vrbem peruasisset. Idem ab vrbe condita: Vt clamor vrbem peruaderet gratulantium saluos rediisse. Ibidem. Cùm ea fama forum, atq; vrbem peruasisse. Idem de bello Macedonico: Terror omnem oram maritimam peruasit. Idem pro P. Sylla: Quas oras maximè quasi morbus quidem illius furoris peruaserat.

PRAETEREA.

HAEC quoque clausula *praeterea*, obseruatione praecipuè digna videtur: nam certo modo loquẽdi non post multa solùm connumerata, à perfectis illis autorib' ponitur, verum etiam post singularem aliquam, vel personam, vel rem. Cicero Seruio Sulpitio: A me verò ita diligitur, vt tibi vni concedam, praeterea nemini. Idem in Philippica prima: Nihil tum, nisi quod erat notum omnibus, in C. Caesaris commentariis reperiebatur, num qui exules restituti? vnum alebat praeterea neminem.

Ouidius de Ponto:

In quibus excepto, quòd adhuc vt cunque valemus,
Nil me praeterea quod iuuet inuenies.

Cicero pro lege Manilia. Eundem hunc vnum ab hostibus metui praeterea neminem.

PRAESCRIBO,

PRaescribere, quod verbum Iurisperiti nonnulli pro certo temporis spacio capiunt, quòd vbi praeteriit, res de qua controuersia sit, vltrà agi non potest. Id tamen significatum & si celebre apud eos est, Latinum tamen nõ esse constat. Praescribere enim (vt infrà patebit) id est, quod statuere, constituere, praecipere. Terẽtius in Andria: Tute iis rebus finem praescripsisti pater. Cicero, Torquato: Simus igitur ea mente, quam ratio & veritas praescribit. Idem Attico: Sed nihil praescribo, accuratè velim pręscribas tuam ad me sententiam. Eidem: Veni igitur, & age de pace: Meóne inquam arbitratu? an tibi, inquit, ego praescribam? Idem pro Lucio Flacco: Plura etiam effundet, quàm tu eis domi ante praescripseris. Idem in Vatinium testem: At tibi iam inde praescribo ne tuas sordes cum clarissimorum virorum splendore, permisceas. Idem de Finibus bonorum & malorum: Omnis autem in quaerendo,

rendo, quæ via quadam, & ratione habetur oratio præſcribere primùm debet, vt quibuſdam in formulis ea res agatur. Idem pro Tito Annio Milone: Sin hoc & ratio doctis, & neceſſitas barbaris, & mos gentibus feris natura ipſa præſcripſit. Idem pro Aulo Cecinna. Veſtra autoritate hoc conſtituetur, hoc præſcribatur. Idem in Tuſculanis: Et ſi iniquum eſt præſcribere mihi te quemadmodum à me diſputari velis. Idem pro lege Manil. Facilè intellexi Quirites, & quid de me iudicaretis, & quid alijs præſcriberetis. Idem de Officijs: Si hoc natura præſcribit. Cæſar in Commentarijs: Non ad alienum præſcriptum, ſed ad ſuum arbitrium imperare. Ibid. Si ipſe populo Romano non præſcripſerat. quemadmodum iure ſuo vteretur.

Horatius in ſermonibus.

Quid faciam præſcribere.

Aſconius Pædianus: Non dixit à ſua voluntate, ne præſcribat iudicibus ſequendos eſſe Siculos. Cicero pro Gn. Planco: L. verò Apuleius hunc tanti facit, vt morem illũ maiorum qui præſcribit in parentum loco quæſtoribus Prætores eſſe oportere. Idem pro Lucio Flacco: Cui ſi patrem conſeruabitis, qualis ipſe debeat eſſe ciuis præſcribetis. Idem pro Publio Sext. Sed etiam memoria digna vti R.P. capeſſendæ autoritatem diſciplinamq́ue præſcribere. Idem in Catilinam. Et à L. Caſſio eſſe præſcriptum.

Præire verba, præire verbis, vel voce.

Præire verba, dicebant illi veræ Latinitatis principes cùm carmen aliquod canendum antequam vel fœdus feriretur, aut exercitatio piaculi gratia per Pontificem, vel ſacrificulum, aut alium magiſtratum fieret, magiſtratus primò pronunciabat. Vnde præire verba, hoc eſt inire verba: vel præuenire dicebatur. Pręire verbis, & præire voce, ſimpliciter erat verbis, aut voce pręfari, vt clarius ex inferioribus patebit. Titus Liuius ab vrbe condita: Pontificem præire iuſſit verba, quibus ſe, legioneſq́ue hoſtium deuoueret. Ibidem: Coactus Pontifex maximus verba præire. Ibidem: Agé dum Pontifex præi verba: quibus me pro legionibus deuoueam. Ibidem: Obſecratio itaque à populo Duumuiris præeuntibus facta. Ibidem: Dictator præeunte Aulo Cornelio Pontifice maximo, ludos magnos tumultus cauſa vouit. Ibidem: Sunt qui M.

Fabio Pontifice maximo præfant e carmē deuouisse eos se pro patria Quiritibusque Romanis tradant. Idem de bello Macedonico: Præeuntibus execrabile carmen sacerdotibus. Ibidem: Id votum in hæc verba præeunte P. Licinio Pontifice maximo: Consul nuncupauit Plautus in Rudent. Præi verbis quod vis. Cicero pro Tito Annio Milone: Qui hesterna etiam contione incitati sunt, vt vobis voce præirent.

Prodere memoriæ.

Prodere memoriæ, modus est loquendi, significans quod vulgò manifestare pro memoria seruanda, & alijs ineptis modis dicitur. Cicero pro lege Manilia. Quod iam nationibus exteris incredibile, ac falsò memoriæ proditum videbatur. Idem pro Milone: Itaque hoc iudices, non sine causa factis fabulis doctissimi homines memoriæ prodiderunt.

Planum facere.

Planum facere, modus hic loquendi planus per se satis est, id significat, quod declarare, & rem difficilem, aut dubiam soluere, & ante oculos verbis explanare, & patefacere. Translatio enim à loco inæquali, qui cultu adhibito, aut opera planus fit. Cicero in arte Rhetorica: Si quis cùm Orestem accusat, planū faciat ab eo matrem esse occisam. Ibidem. Illud docuimus, hoc planum fecimus. ibidem: Quidnam ampliùs iudices desideratis, cùm vobis hoc planum factum sit? idem in Verrem: Hoc planum factum est ibidem: Tabulis vobis, & testibus iudices planum faciam. Ibidem: Cùm præsertim planum facere multis testibus possim. ibidem. Vobis planum faciemus. ibidem: Cùm planum fieret Decumis contra instituta legis consuetudinemque omnium. idem pro Rabirio Posthumo: in illo primo iudicio planum factum sit: idem pro Roscio Amerino: Quid si tandem planum facio? ibid. Tamen cùm planum iudicibus esset factum. ibidem: Quòd ei planum facere possum. ibidem: Hic nisi planum facit, sestertia quinquaginta tria ad libellum sibi deberi, causam perdit. ibid. Quod planum facere non modò non possis, verùm ne coneris quidem. Cicero pro Cluentio: Multorum testimonijs planum factum est. ibidem. Quòd planum fecerint illam ob rem iudicandam pecuniam accepisse. ibidem. Quorum testimonijs planum

num factum eſt. ibidem pro Publio Quintio: Vt hoc tibi planũ ſit faciendum. Ibidẽ: id teſtibus pollicitus ſum planum me facturum. idem pro Aulo Cecinna. Si planũ facit.

PRIMORIBVS LABRIS, PRIMO-
ribus digitis attingere.

PRimoribus labris, primoribus digitis attingere, ſumere: hoc modo loquendi id ſignificatur, quod parùm attingere, parùm eam rem de qua dicitur, intelligere. Nam tranſlatio eſt à prægustantibus cibum aliquem vel potum. Cicero in Oratore: Quæ iſti Rhetores ne primoribus quidem labris attigiſſent. Plautu, in Trinummo: Atque etiam modò verſabatur mihi in labris primorib⁹. Idem in Bacchidibus: Si hoc tu digitulis duobus ſumebas primoribus.

PRO SE QVISQVE, VTERQVE.

COnſiderandus & hic perelegans dicendi modus, Pro ſe quiſque, dum quandoque pluribus, quandoque ſin gulis attribuitur: vt, Pro ſe quiſque diligenter curant, & pro ſe quiſque diligenter curat, hoc eſt, quiſque pro virili curam gerit. idem fit de vterque. Titus Liuius ab vrbe condita: Vterque transfixus, duabus hærentes haſtis moribundi ex equis lapſi ſunt. Horatius Miſſi magnis de rebus vterque. Cicero in Verrem: Tum pro ſe quiſque, quãtum dicendo aſſequi poterat, docere me cœpit. Titus Liuius ab vrbe condita: Pro ſe quiſq; ſcelus regum ac vim queruntur. ibid Pro ſe quiſque minaciter fremunt. ibidem. Pro ſe quiſque in vrbem ex agris demigrãs. ibidem Suas quiſque abirent domos. ibid Ad ſe quiſque omnia trahant. ibid. in ſuas quiſque proficiſcuntur prouincias. ibidem: Ex grauitate loci in ſuas quiſque propinquas vrbes dilapſi ſunt. ibidem: Pro ſe quiſque nomina dabant. ibid. Pro ſe quiſque iam nec conſilium ſibi ſuppetere diceret idem de bello Macedonico: Pro ſe quiſque armis abiectis diffugiunt.

PEDIBVS IRE, PEDIBVS CONSE-
qui, ad pedes deſilire.

PEdibus ire, pedibus conſequi, Primo modo ſignificatur id, quod ineruditi pedeſter dicunt: ſecundus facilitatem agendi quandam demonſtrat, cùm vel pedibus rem tranſigere quis oſtenditur. Ad pedes deſilire hoc eſt, quod de equo deſcendere: modus dicendi ferè vulgari

tium. Idem: Alieni appetens, sui profusus. Idem in Iugurthino: Manu promptus, appetens gloriæ. Ibid. quòd locorum scientes erant. Ibid. Et ob ea scientes belli. Idē in Catilinario: Laboris ac belli patiens.

Peius odisse, peius timere.

Peiùs odisse, peiùs timere, & similia, modi loquendi illius temporis elegantissimi Plautus in Milite: Neq; quenquam peiùs odisse, quàm istum militem. Cic. C. Mario: Oderam multò peiùs hunc, quàm illum ipsum Clodium. Idem in Antonium: Cùm hoc veteranus Capho, quo neminem veterani peiùs oderunt. Brutus Ciceroni: Neque vnquam exul esse possunt, dum seruire, & pati contumelias peiùs odero malis omnibus alijs.

Horatius in Epistolis.

Cane peiùs & angue vitabit chlamydem.
Peiusq́ue læto flagitium timet:

Idem.

Plautus in Mostellaria: Pulchrum ornatum turpes mores peiùs cœno collinunt. Ouidius de arte.

Limina Gorgoneo sæuiùs angue micant.

PAGANVS, MILES.

Paganus ille erat, qui militiæ cupiens erat, & illi cingi, seu adscribi volebat. Eo enim interuallo, quo id quærebat, & ad militiam adspirare tentabat, Paganus: mox militiam adeptus, Miles dicebatur. Vnde Persius volens ostendere se nondum Poëtam esse, dixit. Nec fonte labra prolui Caballino, Nec in bicipiti somniasse Parnaso memini, repentè vt sic poëta prodirem Sed arrogantiam vitans, subdit per translationem: Ipse semipaganus: Ad sacra vatum carmē adfero nostrum. Sed autoritates, quod diximus, meliùs ostendent. Marcellus de Pœnis, l. Quædam delicta pagano, aut nullam, aut leuiorem pœnam irrogant: militi verò grauiorem vel leuiorem. Triphonius de peculio Castrensi, l. Hęreditate: Filiusfamiliâs paganus de Castren. peculio fecit testamentum. Martianus de Militari testamēto, l. Tractabant an tale aliquid & in paganorum testamentis indulgendū esset? & placet nō sine distinctione id fieri. Vlpianus de Militari testamento. l. idemque. Vt est rescriptum à diuo Pio, in eo qui cùm esset Paganus, fecit testamentum, mox militare cœpit. Paulus

de liberis & posthumis, l. Filiusfamiliâs: Miles similiter vt paganus nominatim à patre, aut hæres scribi, aut exhæredari debet. Scæuola ad legem Falcidiam, l. Miles si dum paganus erat, fecerit testamentum militiæ tempore codicillos, lex Falcidia in codicillis locum non habet, in testamento locum habebit.

Punctum, momentum.

Punctum temporis, punctum horæ, Momentum horæ, momentum temporis, & simpliciter momentum pro exiguo spacio ponitur. Dicendi ij modi à situ reuocãdi sunt. Varro de lingua Latina: Quòd animus ita est, vt puncto temporis peruolet quò vult. Cicero de Natura deorum: Vel innumerabiles potiùs in omni puncto temporis alios nasci, alios interire. Ibidem: Cõsules summum imperium statim deponere, quàm id tenere pũctum temporis. Idem in Verrem: Cùm iste punctum temporis nullum vacuum peccato præterire passus sit. Idem pro domo sua: Habitare latè & magnificè voluit, duasque magnas ac nobiles domos coniungere eodem puncto temporis. Idem in Philippica secunda: Hunc vnum inquam hodiernum diem, hoc punctum temporis quo loquor, defende si potes. Idem in Vatinium testem: Exclusus miser, puncto temporis. Idem pro Cluentio: Neque postea Latini punctum est temporis commemoratus. Idem in Tusculanis: Totumque leue est, quodcunque est, fit enim ad punctum temporis. Idem de Legibus: Quæ vno versiculo Senatus puncto temporis sublatæ sunt. Idem in Catilinam: Puncto temporis frui vita, & communi spiritu non putãt oportere. Cęsar in cõmentarijs: Ita multorum mensium labor hostiũ perfidia, & vi tempestatis puncto temporis interit.

Horat. Tanquam.

Sit proprium quidquam puncto quód mobilis horæ,
Nunc prece, nunc precio, nunc vi, nunc morte suprema
Permutet dominos, & cedat in altera iura. Idem:
Quid enim concurritur horæ momento?

Hircius in Commentar. Ita puncto temporis omnibus Legionarijs ab hostium equitatu circunuentis. Ibidem: Atque vno puncto temporis hostibus nullo negocio campo pulsis. Titus Liuius ab vrbe condita: Puncto sæpè temporis maximarum rerum momenta verti. Ibidem: Momento fusi. Ibidem: Vt signum momento temporis acciperent.

Ibi

Ibidem: Momento arx occupata est. Ibidem: Momento horæ arsura omnia. Ibidem: Illo momento horæ. Ibidem: Momento temporis. Ibidem: Horæ momento. Ibidē: Momento vnius horæ. Idem de bello Macedonico: Versa momento temporis fortuna pugnæ est. Ibidem: Momento enim ad inanem locum peruenerunt.

Sed videre licet momentum in alio significato, iuxta modum, quo multi dicunt, res parui momenti, magni momenti. Titus Liuius ab vrbe condita: Rege superato, nullum momentum in solis per se Gallorum copijs fore.

PRIMAE, PRIMAS FERRE, DEferre, tenere.

PRimas ferre, primas deferre, primas tenere, veteres dicebant: subintelliguntur tamen partes. Sed is loquendi modus erat, qui posteà non solùm omissus, verũ etiam vnà cùm alijs bonis propè ignoratus est. Cicero in Bruto: Cotta & Sulpitius cum vestro iudicio, tum omnium facilè primas tulerunt. Idem in Oratore: Cui primæ sine controuersia deferebantur. Idem Attico: Amoris verò erga me cùm à fraterno amore, domesticoque discessi, tibi primas defero: idem de natura Deorum: Ad quem tum Epicure primas ex vestris hominibus deferebant. idem in Bruto: Et si vtrique primas, priores tamen deferunt Lœlio. idem in Oratore: Nam quis vnquam dubitauit, quin in Republica nostra primas eloquentia tenuerit semper, vrbanis pacatisque rebus secundas iuris scientia?

Sed hoc quoque obseruandum est, vt cùm primas deferre dicebant, significabant, primas partes alicui concedere: cùm verò ferre primas ponebant, id significabatur, quod illum primas secum portare. Horatius eodem modo loquendi, eodemque significatò quo ad verbum Fero dixit:

Omne tulit punctum, qui miscuit vtile dulci.

PROFITERI.

PRofiteri, occultiore dicendi modo apud antiquos id significat, quod vulgò dicunt, adsignare quantum numerum vini olei, frumenti, iugerum, pecuniç, vel aliarum rerum quilibet habeat. Cicero pro lege Agraria: In posterum verò lex hæc Imperatoribus nostris constituatur, vt quicũque de prouincia discesserit, apud eosdem Decemuiros quantum habeat prædæ, manubiarum, auri coronarij,

narij profiteatur. Idem in Verrem: Edixerat ĩn aratores iugera sationum suarum profiterentur. Ibidem: Non quò iugerûm numerum verè profiteri esset difficile, aut ampliùs etiam profiteri, sed quòd ex edicto professus non esset. ibidem: Fecit vt Decumanus Nymphonem vocaret ex edicto illo præclaro, quod nullam ad aliam rem, nisi ad huiusmodi quæstus pertinebat, numerum iugerûm professione. idem, Titoni: Tu verò confice professionem, si potes: & si hæc pecunia, ex eo genere est, vt professione non egeat. Idem in Verrem: Si pateret iugera eiusmodi fundi esse plura, quàm colonus esset professus. Salustius in Catilinam. Post paulò Catilina pecuniarum repetundarum reus, prohibitus erat Consulatum petere, quia intra legitimos dies profiteri nequiuerat. Vlpianus de Censibus, lege, Forma: Si verò quis agrum in alia ciuitate habet, in ea ciuitate profiteri debet, in qua ager est. idem, Vbi pupillus: lege, Ius alimentorum: Priùs tamen exigere debet, vt profiteatur autor, quæ sit penes se summa, & comminari grauiores se ei vsuras infligi eius, quod supra professionem apud eum fuerit comprehensum. Titus Liuius ab vrbe condita: Profiteri cogendo frumentum, & vendere quod vsu menstruo superesset. Ibidem: Primò expectauerant, vt qui se dignos tanto imperio crederent, nomina profiterentur. Idem de bello Macedonico: Vt qui socij ciuibus Romanis credidissent, pecunias profiterentur. Ibidem. Postquam professionibus detecta est magnitudo æris alieni.

PERSCRIBERE, PERSCRIPTIONES, perscriptor.

PErscribere, reconditum habet sensum certo modo loquendi, qui à paucis obseruatus est, in bonis authoribus elegãtissimè positus, id significat, quod in rationibus, aut in tabulis accepti & expensi scripto aliquid notare, vnde quæ ita notabantur, perscriptiones dictæ sunt: qui verò ea notabat, Perscriptor. Cicero pro Roscio Comœdo: Egóne hanc manum plenam perfidiæ, & hos digitos meos impellere potui, vt falsum perscriberem nomẽ? ibidem: Atque enim tabulæ condemnantur eius, qui verum non retulit, & eius qui falsum perscripsit. ibidem; Suum codi

codicem testis loco recitare arrogantiæ est: suarum perscriptionum & literarum aduersaria proferre nun amentiæ est? Idem in Philipp. quinta: illa verò dissipatio pecuniæ publicæ ferēda nullo modo est, per quam septies millies falsis perscriptionibus, donationibusque vertit. Idem in Verrem: Scribam tuum dicit Verres huius perscriptorem fœnerationis fuisse.

QVID ILLI FIET, &c.

Qvid illi fiet? quid illi faciam? quid illi factum est? Modi sunt loquendi elegantissimi, & à paucis obseruati. Id enim significant quod nonnulli aliquid admirātes vel accepta aliqua calamitate, aut iactura, ineptè dicūt? Quid de illo fiet? quid de illo faciam? quid de illo factum est? Plautus in Mercatore: Sed quid nunc illi fiet? Idem in Mostellaria: Quid mihi fiet tertiò, qui solus facio facinora immortalia? Idem in Bacchidibus: Quid mihi fiet postea? Cicero Trebatio: Quid porro fiet populo Vlubrano? Idem Terentiæ: Et si nos premet eadem fortuna, quid puero misero fiet? Idem Attico: Sed quid ijs fiet, si huc Paulus venerit? Eidem: Quid illi fiet quem reliquero? Idem in Rullum: Quæro si qui volunt vendere, non fuerint, quid pecuniæ fiet? Idem in Verrem: Occurrebat illi ratio, quid Cleomeni fiet? Idem in Academicis quęstionibus si comprehensio præceptioque nulla sit, quid fiet artibus?

Tibullus:

Castra Macer sequitur, tenero quid fiet amori?

Ouidius de arte Amandi:

Perfidus ille absens, quid mihi fiet ait.
Quid mihi fiet ait, sonuerunt cymbala toto
Littore.

Plautus in Mercatore: Nescit quid faciat auro? Terentius in Hecyra: Sed quid faciemus puero? Cicero in Academicis quæstionibus. Quid enim faceret huic conclusioni? Si lucet, lucet igitur. lucet autem. Ibidē: Diodoro quid faciam Stoico, quem à puero audiui? Idem de natura Deorum: Quid Ioui facies? quid Vulcano? ibidem: Species arcus Taumante dicitur nata, cuius si diuina natura est, quid facies nubibus? Cato de re rustica sine interrogatione posuit, sed ferè idem est modus loquēdi Si antè, inquit, non deportauerit dominus, vino quod volet faciet. Plautus in Casina. Tuo quid factum sit pallio?

Quid faceret aliud?

Quid faceret aliud? Modus est dicendi quo ineptè dicunt, quid poterat aliud facere? Cicero de Oratore: Valerius quotidie cantabat, erat enim Scenicus, quid faceret aliud?

QVOTVS.

LIcet super relatiuo Quotus, multi varia censerint: quò tamen apertius vis verbi intelligatur, volui pro more quàm plurimas autoritates congerere. Videtur enim mihi Quotus quandoque simpliciter interrogare, & numerum petere: vt, quota hora est? Dic quotus esse velis? Quotus erit iste denarius? Et quandoque sine interrogatione: vt, quota pars ex eo deducetur, ea pars tibi sit profutura. Quandoque quota pars significat minimam partem: vt, Pars quota laudis erat, quota portio fecis Achiuæ. Quãdoque Quotus iungitur cum quisque, & tum etiam interrogat: vt, Quotusquisque bonus est? Quotusquisque est qui teneat artem numerorum? quasi dicat, nullus aut rarus. Infrà scriptæ autoritates planè omnia demonstrabũt. Ciceró in Verrem: Quotus erit iste denarius, qui non sit deferendus? Horatius: Hora quota est? Idem: Tu quotus esse velis, rescribe. Idem: Scire velim Cartis precium quotus arroget annus. Caius de interrogatorijs actionibus, l. Qui interrogatur an hæres sit? vel quota ex parte sit? Idẽ de eodem titulo, l. Si defensor in iudicio interrogatus, an is quem defendit hæres vel quota ex parte sit? Paulus ad legẽ Falcidiam, l. Plautius: Rationem legis Falcidiæ habendam, & quota pars ex eo decideret, eam partem in fundo legato inutilem futuram. Ouidius de Ponto:

Qui quota terroris pars solet esse mei.

Idem ad Corinnam:

Et tot in Atridis pars quota laudis erat.

Quotusquisque

Varro de lingua Latina: Quotusquisque iam seruus habet priscis nominibus, quæ mulier suum instrumẽtum vestis atque auri veteribus vocabulis non inductis? Cicero de Finibus: Quis est enim, aut quotusquisque, cui mors cùm appropinquet, non refugiat timido sanguis, atque exalbescat metu? Idẽ in Tusculanis: Quotus enim quisque philosophorum inuenitur, qui sit ita moratus? Idem de Diuinat. Quota enim quæq; res euenit prædicta

ab

ab iſtis? idem de Oratore: Quotus enim quiſque eſt, qui teneat artem numerorum atque modorum? Idem pro L. Flacco: Quotus enim quiſque eſt, qui hanc in Rempnblica ſectam ſequatur? Idem pro M. Cælio: Quotuſquiſque iſtã effugere poteſt? Idem pro P. Sextio: Quotuſquiſque inuenietur tanta virtute vir.

QVATENVS, HACTENVS Eatenus.

QVatenus, particula, licet nonnulli diſcrimen faciant cùm per e, & cùm per i, ſcribitur, ita tamen ſcriptione confuſa eſt, vt internoſci non facilè ſit. Eius tamen ſignificatum, & dicendi modum, quo celebrata reperitur, ſubdere non omittam. Eſt enim meo iudicio, quod vſque ad finem, vel terminum. Interdum ſignificat quantum. Cicero in Oratore: Itaque ſoli ij, qui ſciunt quid, & quatenus, & quomodo dicturi ſunt. Ibidem. Sed quęrimus idem quod in cæteris rebus maximè quærendum eſt, quatenus. Ibidem: In omnibus rebus videndum eſt quatenus. Et ſi enim ſuus cuique modus eſt, tamen magis offendit nimiũ, quàm parum. Idem in Oratore libro ſecundo: Quatenus hæc ſunt ridicula tractanda Oratori, perquàm diligenter videndum eſt. Idem in Tuſculanis: Magna culpa Pelopis, qui non erudierit, quatenus eſſet, quodq́ue curandum. Idem in Antonium: Quibus auſpicijs iſtos faſces augur acciperẽ? quatenus haberem? cui traderem? Idem in Academic. Rerum natura nullam nobis dedit cognitionem finium, vt vlla in re ſtatuere poſſimus, quatenus. Idem de Officijs: Animaduertendum eſt etiam, quatenus ſermo delectationem habeat, & vt incipiendi ratio fuerit, ita ſit definiendi modus. Ibidem. Vulgus quid ſit à perfecto, ferè non ex toto intelligit, quatenus autem intelligit nihil putat prætermiſſum. Ibidem: Sed aliter Philoſophi tollunt aſtutias: leges quatenus manu teneri res poſſint: Philoſophi quatenus ratione & intelligentia. Idem de Amicitia: Quamobrem id primùm videamus ſi placet, quatenus amor in amicitia progredi debebat. Ibidem: Eſt enim quatenus amicitiæ dari venia poſſit. Idem pro P. Lentulo: Poſtulatum eſt, vt Bibuli ſententia diuideretur quatenus de religione dicebat. Horatius. Iubeas miſerum eſſe libenter, quatenus id facit. Vlpianus de Magiſtratibus, l. in ordinem: Videamus an & quatenus teneatur, & ſubdit: An &

quatenus in patrem eius actio danda sit quęritur. Vitruuius: in nauibus remi cum sint in aqua directi, tamen oculis infracti videntur. & quatenus eorum partes tangunt summam planiciē liquoris, apparent vti sunt, directi. Titus Liuius ab vrbe condita: Italiæ nisi quatenus vallum castrorum cingit, nihil relinqueretis Pœno. ibid. Vt quatenus tutò possent, Italiam spectatum irent.

Hactenus particula post se, vt, plerunque apud bonos autores trahit. Idem de Diuinatione: Et si video còtum Stoicum esse cognatum, qui hactenus aliquid egit, vt earum rationem rerum explicaret, quæ mari, cœlóue fierent. Illa verò cur euenerint, quis probabiliter dixerit? Celsus de Vsufructu. l. Hactenus tamen vt sarta tecta habeat, si qua tamen vetustate corruerint, neutrum cogi reficere.

Eatenus quandoque post se: vt quandoque quo ad, quandoque hactenus trahit: significat enim quamdiu, vel vsque ad id. Cicero de optimo genere Oratorum: Verba prosequens eatenus. vt non abhorreant amore nostro. Idē ad quintum fratrem: Quorum si quis fortè esset sordidior, ferres eatenus, quò ad per se negligeret eas leges quibus est adstrictus, non vt ea potestate, quam tu ad dignitatem permisisses, ad quæstum vterentur. Idem in Academicis: Sed hoc ciuile quod vocant, eatenus quoad populo præstare voluerunt.

Quandoque eatenus, quatenus, & hactenus quatenus dicitur. Caius de institutoria actione: Eatenus dabitur in eum actio, quatenus ex ea re locupletior factus est. Vlpianus de in rem verso, l. Si pro patre: Si domini debitor si seruus: & ab alio mutuatus ei soluerit, hactenus nō vertit, domino debet.

QVOD SINE MOLESTIA TVA fiat, Quod sine incommodo tuo fiat, Quod sciam, Quod pace tua fiat, Quod inter nos liceat dicere.

QVod sine molestia tua fiat, quod sine incommodo tuo fiat, quod sciam, quod pace tua fiat, quod inter nos liceat dicere, & huiusmodi loquendi modi orationem esse Latinam, candidam, & luculentam efficiunt: quos modos

dos qui obſeruare,& in ſcriptis vſurpare neglexerunt, nõ iniuria illiterati ac propè infantes iudicantur. Plautus in Menechmis. Non ædepol ego te (quod ſciam) vnquã ante hunc diem vidi. Ibidem: Dic mihi tu, vnquam inteſtina tibi crepant, quod ſentias? Terentius in Eunucho: Pace quod fiat tua. Idem in Adelphis: Non equidẽ inſtas quod ſciã. Cicero Seruio Sulpitio: Quare pergratum mihi feceris, ſi eum in amicitiã tuam receperis, atq; eũ (quod abſq; moleſtia fiat) ſi qua in re opus ei fuerit, iuueris. Eidẽ: Quare velim, quidquid habent negocij, des operã (quod commodo tuo fiat) vt te obtinent Achaiam, conficiãt. Idem Terentiæ: Tu velim (quod cum commodo valetudinis tuæ fiat) quàm longiſſimè poteris, obuiam nobis properes. idẽ Attico: Et velim cures epiſtolam: quam ad eum miſi, reddendam, & ipſe (quod commodo tuo fiat) colloquere. Eidem: Serapionis librum ad me miſiſti, ex quo quidem ego (quod inter nos liceat dicere) milleſimã partem vix intelligo. Idem Lentulo: Cecernit vt regem deducas, quod commodè facere poſſis. Varro de re Ruſtica: Neque explicat tota ſeparatim (quod ſciam) ab vllo.

QVAMPRIDEM QVAMdudum.

NEmo (niſi fallor) nemo inquam, modum eum plenè, aut rectè, obſeruat, quod admirandi illi veteres vtebãtur, rogandi ſcilicet Quàm pridem, quàm dudum venit ille? Quem loquendi modum latiniſſimũ pleriq; ignorantes, Quàm diu eſt quod venit, aut Quàm diu eſt ex quo venit. vel Quantũ tempus eſt, ineptiſſimè dicunt. Plautus in Sticho: Quàm pridẽ non ediſti? Terẽtius in Eunucho: Quęrit quàm pridẽ pater mihi & mater mortui eſſent: dico iam diu. Cicero pro Rabirio perduellione: Quæro quàm pridẽ hoc nomen Fanni in aduerſaria retuliſti?

Quàm dudum.

Plautus in Sticho: Quàm dudum in portũ huc venit? Reſpondetur longiſſimè. idem in Trinummo: Quàm dudũ iſtuc, aut vbi actum eſt? Idem in Aſinaria: Quàm dudũ tu aduenisti? Idem in Mercatore: Quàm dudũ dixeras te odiſſe æquè atque angues. Terẽtius in Eunucho: Venit quàm dudum: Reſpondetur modò.

Quam mox.

Plautus in Sticho: Quàm mox coɛta eſt cœna ? impranſus ego ſum. Idẽ in Moſtellaria: Quid nunc ? quàm mox? & hic interrogantis. Idem in Aſinaria: Quàm mox mihi operam das?

Quandoque cùm non interrogat, ſignificat id quod quàm citò aut ſtatim: vt, Quàm mox erit coɛta cœna, id eſt citò, vel ſtatim erit coɛta cœna. Idẽ in Bacchidibus: Quàm mox nauigo in Epheſum, vt aurum repetam à Theotimo domum, taces? Ibidem Quàm mox dico, dabo Terentius in Adelphis: Hera ego hinc ad hos prouiſam quàm mox virginem accerſant. Cicero pro Roſcio Comœdo. Expeɛto quàm mox, Cherea hac oratione vtatur. Hoc loco multi ineptè dicunt: expeɛto quanto tempore, vel quàm diu hac oratione vtatur. Titus Liuius ab vrbe condita. Intenti quàm mox ſignum daretur.

QVID QVOD.

QVid quod, cùm ſimul iunguntur, mirificam Litinitati venuſtatem pariunt: Modus enim eſt dicendi, cùm quis interrogatur, verbi gratia: Quid quod me etiam occidere vult? Multi ineptè dicũt, quid tibi videtur? vel quid dicis, etiam me occidere vult? Sed ſubieɛtæ autoritates id melius oſtendent. Cicero in Academicis quæſtionibus. Quid quod eadem illa ars quaſi Penelopes telã texens, tollit ad extremũ ſuperiora. Idem de Officijs. Quid quod Theſeus exegit promiſſum à Neptuno; Idem de Seneɛtute: Quid quod ſapientiſſimus quiſque animo æquiſſimo moritur? Idem pro lege Manilia: Quid quod ſolus ſociorum ſummum in periculum, ac diſcrimen vocatur ? Idem ad Pontifices: Quid quod in meo reditu ſpes ocij & concordiæ ſita videbatur ? Idem de Natura deorum. Quid quod earum rerum, quæ nunquam omnino fuerunt neque eſſe potuerunt, vt Scyllæ, vt Chimeræ. Quid quod hominum, locorum, vrbium earum quas nunquam vidimus? Quid quod ſimul ac mihi collibitum eſt, præſto eſt imago? Quid quod etiã ad dormientem veniũt inuocatæ? idẽ Attic. Quid quod Senatus eos voluit præeſſe prouincijs? Ibid Quid quod tecum nunquã eſſem ſine cura? Idem pro lege Manilia: Quid quod ſalus ſociorũ ſummũ in periculũ

ac

ac discrimen vocatur? idem pro Cluẽtio. Quid quod Stalenus est cõdemnatus? idem de Diuinat. Quid quæ à Physicis & Dialecticis tractantur? idẽ in Catilinã Quid quod ab aduentu suo ista subsellia vacua facta sunt? idem in Antonium: Quid quod cum collega tulit, quem ipse fecit sua nunciatione viciosum? idẽ Q. Ciceroni fratri: Quid quod eodẽ tempore desiderio filiã? idem de Oratore: Quid quod dixisti, inquit, Crasse, si hîc hodie apud te maneremus, te morem nobis esse gesturum? Horatius:

Quid quòd libelli Stoici inter sericos iacere puluillos
Amant? Ouidius de Ponto:
Quid quòd vt emeritis referenda est gratia semper?
Idem in Epistolis.
Quid quod auus nobis idem Pelopeius Atreus?

QVAE MALVM.

SEd quis sine piaculo prætereat enatum hunc quõque in ipsa vrbe Latinitatis parente & altrice, tam bellum dicendi modum? Cùm enim quem arguere aut castigare volebant, sic ponebant: Quæ malùm ista tua dicacitas est? Qui malum isti Athenienses? Sed clariùs infrà, & propriè magis videbitur. Plautus in Menechmis: Quæ malùm hęc impudentia est? Ibid. Egóne te iussi coquere? Respondetur: certò tibi parasito tuo: Respondetur: Cui malùm parasito? Idem in Aulularia: Quid tu hic, malum curas, vtrũ crudum, an ego coctum edam? Idem in Mercatore: Qui malum ego nugor, si tibi, quod me rogas, respõdeo: idem in Bacchidib. Qui malùm facilè: Terent in Eunucho: Qui malum alij? Cicero in Verr. Quæ malùm est ista tua audacia atque amentia? Ibidem: Quæ malùm ista fuit amentia: idem Attic. Qui malum isti Pedentisse? Idem in Philippicis Quæ malum ista voluntaria seruitus est? Ibidem, Quę malum est ista ratio, semper optimis causis veteranorum nomen opponere? Titus Liuius ab vrbe condita: Quæ malùm, ratio expertis alia experiri?

QVAMOBREM, CVR, QVApropter, Quare.

QVamobrem, cur, quapropter, quare ijs aduerbijs quanta inest dicendi gratia? quanta venustas? eo modo loquendi, quo perfecti illi veteres vsi sunt, post quos

nemo ferè elegantiam illam & purum dicendi modum seruauit. Nam quis est, qui non ita post illos loquatur? Aliquam causam quæris, propter quam, aut ob quam me domo extrudas. Antiqui verò illi: Aliquam causam quæris quamobrem me domo extrudas? aut cur me domo extrudas? dicebant. Et vbi dicitur à plerisque ineptissimè. Quid est quod me videre non potes? antiqui dicebãt: Quid est quamobrem me videre non potes? aut quid est cur me videre non potes? vel, quid est quare me videre non potes? Quod obseruandum maximè censeo. Quare pro more exempla aliqua subiecimus. Terentius in Eunucho: Aliquam causam quærebat senex, quamobrem insigne aliquid facere. idem in eodem: Multæ sunt causæ quamobrem cupio. idem in Adelphis: Nil reperio quamobrem laudet tantopere Hegio meum officium. Cicero, Appio Pulchro: Multa mihi veniebant in mentem, quamobrem istum laborem tibi etiam honori putarem fore. idem pro Aulo Cecinna: Deinde nihil rationis adfers, quamobrem si libertas adimi nullo modo possit, ciuitas possit. idem pro M. Cælio: Quæ fuit enim causa, quamobrem venenum isti mulieri vellet dare Cælius. idem pro Sexto Roscio Amerino: Si vel minima pars reperietur, quamobrem videantur illi nonnihil tamen in differendo nomine secuti. Idem pro Sylla: Quid enim est, quamobrem abs te Quinte Hortensi factum clarissimi, atque ornatissimi viri non reprehendatur, reprehendatur meum? idem pro Cornelio Balbo: Quid est quamobrem ciui Gaditano in hãc ciuitatem venire non liceat? idem pro Cluentio: Nihil excogitem quamobrem Oppianico damnari necesse sit? ibidem: Quid est quamobrem quisque nostrûm censorias subscriptiones omnes fixas, & in perpetuum ratas putet esse oportere? idem in Verrẽ: Quę mulier digna quamobrem iste diutius Lampsaci cõmoraretur? ibidem. Nulla res est, quamobrem ego istum nolim ex paternis probris, ac vitijs emergere. ibidem: Neque adhuc causam illam excogitare potui, quamobrẽ commiserit. Ibidem: Quid est, quamobrem putes te tuam culpam non modò deriuare in aliquem, sed communicare cum aliquo posse? ibid. Quid tandem habuit argumenti, aut rationis res, quamobrem in eo potissimum Stenianum præmium poneretur. ibidem: Multa signa dederat: quamo

quamobrem quibus responsurus non videtur, mentio de lege nulla fiebat. ibid. Quod si ab Apollonio aliquid cōmissum esset, quamobrem iure in eum animaduerteretur. idem de finibus bonorum & malorum: Satis argumenti esse videtur, quamobrem illa quæ natura prima sunt adscita natura prima diligamus. Alphænus, Locati & conducti, l. Habitatores. Ea conditione habitatorem esse, vt si quid aduersarium incidisset, quamobrem dominum aliquid demoliri oporteret, aliquam partem paruulam incommodi sustineret.

Cur.

Cicero pro M Cælio: An vobis aliam causam esse vllam putatis, cur in tantis præmijs eloquentiæ, tanta voluptate dicendi, tanta laude, tanta gratia, tanto honore, tam sint pauci, semperque fuerint, qui in hoc labore versentur? idem pro Cluentio: Quid est Q. Naso, cur tu in hoc loco sexto sedeas? ibidem: Quæ causa Habito fuerit cur interficere Oppianicum vellet? idem pro Sexto Roscio Amerino: Quod si tibi nulla causa est, cur hunc miserum tanta calamitate affici velis? idem, Attico: Sed erant causæ, cur hoc tempore isthic esse nollem. idem pro Roscio Comœdo: Non fuit causa, cur tantum laborem caperes, & ad me venires. Alphænus, Locati & conducti, l. Habitatores: Si iusta causa fuisset, cur periculum timeret?

Catullus:

Nam quid feci ego, quíd vt sum locutus,
Cur me tot malè proderes poëtis?

Quapropter.

Plautus in Bachidib. Sed quid est quapropter nobis malum imitemini?

Qua causa.

Plautus in Menechmis: Quid de te merui, qua me causa perderes? Cicero pro lege Manilia: Satis mihi multa verba fecisse videor, quare hoc bellum esset genere ipso necessarium. Pædianus, qui tametsi sub Augusto Cæsare floruit bonaque multa, atque elegantia scripsit, sicuti libello, siue potius fragmento, quod ante hos annos repertum est, colligi potest, multa floruit ac scatet barbarie. Quam tamen barbariem, non ab illo certè, qui bono etiā tunc tempore eruditus est, prouenire puto: sed potiùs ab aliquo insulso, atque ineleganti Grammatico, qui inter-

pretis vice functus, inepta multa conseruit, quæ posteà vnà cum bonis autoris verbis descripta sunt. Is inquam Asconius: Magnoperè, inquid, me hæsitare confiteor, quid sit quare Cicero, Placentiam municipium esse dicat. Quid sit quare, dixit, quod eleganter posuit, & modo istorum veterũ vsus est. Gn. Pompeius L. Domitio: Miror quid causæ fuerit, quare consilium mutaris.

RESIDERE, SVBSIDERE, *Desidere.*

MAximè abstrusum hactenus (vt arbitror) quid significet residere, subsidere, desidere. Quod cum ex multa variaque lectione deprehendissem, nihil aliud esse terrã desidere, nisi cum terra magnis imbribus, vel ignota alia causa hiatum faceret: ita vt terra deorsum descenderet, vel subtraheretur. Quæ res melius ex subiectis autoritatibus colligetur. Cicero de Officijs: Hinc ille Gyges inducitur à Platone, qui cùm terra desedisset, magnis quibusdam imbribus in illum hiatum descendit. Idem de Diuinatione: Delata etiam ad Senatum labes agri Priuernatis, cùm ad infinitam altitudinem terra desedisset. Ibid. Vt multa oppida corruerint, multis locis labes facta sit, terræq; desederint. Titus verò Liuius idem dixit de bello Macedonico: Terra (inquit) Velitris triumiugerûm spacio cauerna ingenti desederat. Non tamen dicendi modũ seruauit, mutato ferè & obsolescente iam bono dicendi modo: cùm dixit ab vrbe condita: Arpini terra campestri in agro in ingentem sinum consedit. Ipidem: In Veliterno agro terra ingentibus cauernis consedit, arboresque in profundum haustæ. Consedit igitur dixit pro desedit, cùm considere sit simul sedere. Virgilius:

Dicite, quandoquidem in molli consedimus herba.

Varro de re Rust. Quod inane natat, plenum desides. Ibidem: Vbi stramentum desedit in aperto loco palam à quo nominata potest esse palea.

Residere: est paulatim deorsum inclinare.

Plaut. in Capt. Itaque venter, gutturque resident.

Horatius:

Nostrisque ductum seditionibus
Bellum resedit protinus:

Idem: Iam iam residunt cruribus asperæ pelles.

Ex

Ex epiſtola Sabini pro Helena:

Flamma recens parua ſparſa reſedit aqua:

Subſidere eſt ferè idem quod reſidere: ſed conſiderantibus aliquod diſcrimen omnino occurrit, quod melius videatur, quàm demonſtretur.

Virgilius in quinto Aeneidos?

Subſidunt vadæ, tumidumq́ue ſub axe tonanti,
Sternitur æquor aquis. Ouidius de Faſtis:
Quod ſimul emerſum eſt, fragor æthera terruit ipſum,
Iactaq́; ſubſedit pondere molis humus. Ibidem:
Iam leuis obliqua ſubſedit Aquarius vrna. Ibidem:
Pondere terra ſuo ſubſecit & æquora traxit.

Idem in Metamorphoſi:

Iuſſit & extendi campos ſubſidere valles. Ibidem:
Flumina ſubdunt, colleſq́; exire videntur. Ibidem:
Paulùm ſubſedit, & infrà. Quàm ſolet eſſe fuit.

Idem in Ibin:

Sic tua ſubſidens deuoret oſſa canis.

Idem ad Corinnam:

At vos quà veniet tumidi ſubſidite montes.

Paulus de damno infecto, l. Athenienſis: Si vitio loci pars aliqua loci ſubſedit. Titus Liuius ab vrbe condita: Subſidunt Hiſpani aduerſus emiſſa tela ab hoſte, inde ad emittenda ipſi cõſurgunt. Hircius in Commentarijs: Aqua quæ paulatim ſpacio temporis liqueſcit ac ſubſidet.

QVISQVAM.

Quiſquam quantum diſtet ab aliquo, à quoquam, à quocunque, à quolibet, à quopiam, exijs quæ infra adduxi, melius cognoſcetur. Interrogat enim ferè ſemper, & cum indignatione requirit. Cicero pro Cluentio. Eſt quiſpiam qui cùm hoc cognouerit, ſuſpicari poſſit Oppianicum iudicio oppreſſum, & circumuentum eſſe innocentem? Idem in Verrem: In eiuſmodi re quiſpiam tam impudens reperietur, qui ad alienam cauſam inuitis ijs, quorum negocium eſt, accedere aut adſpirare audeat? Ibidem: Num aut in vtilitate nummum arator quiſquam dedit? aut in charitate de ęſtimatione frumenti queſtus eſt? Ibidem. Quid enim quiſquam ad meã pecuniam me inuito adſpiret? Idem pro lege Manil. Et quiſquam dubitabit, quid virtute profecturus ſit, qui tantùm autoritate

profecerit? Ibid. Et quisquã dubitabit, quin hoc tantum bellum transmittendum sit? Idem pro domo sua: Hanc deam quisquam violare audeat? Idem in Philippi. Ab hoc igitur quisquam bellum timet? Virgilius:

Et quisquam numen Iunonis adoret?

QVA ITINERIS, QVA DE BRVTO.

QVà itineris, quà de Bruto, modus est dicendi, quo ineptè dicunt: *Ea parte qua itineris, vel de Bruto mentio fit.* Cicero, Attico: At quàm honesta, quàm expedita tua consilia, quàm euigilata tuis cogitationibus, quà itineris, quà nauigationis, quà congressus, sermonisque cùm Cæsare. Eid. Cùm video te distentissimum esse, quà de Butrocijs, quà de Bruto.

QVAM PLVRIMVS, PRO *quantò magis, &c.*

E Discendus est & hic loquendi modus, quo Cato, & alij veteres vsi sunt. Idem enim de re Rustica: Quàm plurimam brassicam ederit, tam citissimum sanus fiet. Illiterati verò hunc quoque dicendi morem non curantes dicunt: Quantò plus, aut quantò magis ederis ex brassica, tantò citiùs sanus fies.

QVAM CITISSIME, TAM *maximè.*

ET hic modus alter, non inelegantior superiore, non est prætereundus. Idem Cato: Quàm citissimè conficies, tam maximè expediet. Ibidem. Quàm acerbissima olea erit, tam oleum optimum erit.

QVOD TE ORO.

MOdus est etiam Romani candoris plenus in particula Quod. Cùm enim aliquid timentes narrabant, ac deinde ne quid tale eueniret, obsecrabant, Quod te oro dicebant: quod Perinde est quasi, Quare te oro. Terentius in Hecyra: Malè metuò, ne Philumenæ magis morbus aggrauescat: quod te Aesculapi, & te salus, ne quid huius sit oro. Horatius in Epistolis:

Pol me miserum patrone vacares.
Si velles, inquit, verum mihi dicere nomen,
Quod te per genium, dextramq;, deosque penates
Obsecro, & obtestor, vitæ me redde priori.

RENVN

RENVNCIARE.

QVàm diuersum est quod in bonis autoribus legimus in verbo Renuncio, ab eo sensu qui passim vulgò celebratur? Est enim renunciare legationem, idem quod referre quid in legatione gestum sit. Cicero in Philippic. Cùm enim legati renunciârint, quod certè renunciabunt, non in vestra potestate, non in Senatus esse Antonium. Ibidem: Nec verò dubito, quin si ille vir renunciare legationem potuisset, & reditus eius vobis gratus fuerit, & Reipublica salutaris futurus. Varro de re Rustica: Latis tabulis sortitio fit tribuum, ac cœpti sunt à præcone renunciari, quem quæque tribus fecerunt Aedilem. Titus Liuius ab vrbe condita: Hæc cùm legatio renunciaretur. Ibidem: Qui iussi erant, legationem renunciauerunt.

Renunciatur præterea Consul, Tribunus, aliúsve Magistratus, id est, declaratur factus Consul, Tribunus, &c.

Cicero pro lege Manilia: Nam cùm propter dilationẽ Comitiorum ter prætor primis centurijs cunctis renunciatus sum. Tit. Liuius ab vrbe condita: Nec me contra Senatusconsultum Consulem renunciari patiar. Asinius Pollio Ciceroni: Comitia biennij biduo habuit, hoc est renũciauit, quos ei visum est.

REDIRE IN GRATIAM.

REdire in gratiam, modus est dicendi, quo significatur aliquem ex discordia reconciliatum, in pristinam amicitiam redire. Cicero de Senectute: In gratiam iam cũ voluptate redeamus. Idem Quinto Ciceroni: Pompeius à me valde contendit de reditu in gratiam, sed adhuc nihil profecit. Idem de prouincijs Consularibus: Iurauitque in concione se in gratiam non redijsse. Ibidem: Absens mecum summo suo beneficio redijt in gratiam. Idem ad Atticum: Cum Luccio in gratiam redi.

RESPONDERE AD ROGATVM.

REspondere ad rogatum, id est (quod satis per se noscitur) cùm quis rogat, quærit, petítve & alter ad ea quæ rogantur, respondet. Quod multi peruerso dicendi modo, respondere ad propositum dicunt. Cic. pro L. Flacco: Nunquam nobis ad rogatum respondent, semper accusatori plus, quàm ad rogatum.

ROGET QVIS, DICAT QVIS, petat quis,

ROget quis, modus eſt loquendi politus, id eſt, quod multi ineptè dicunt, ſi aliquis me interrogaret, peteret, diceret. Terentius in Eunucho: Roget quis, quid tibi cum illa?

RESPECTVS.

REſpectus, mutato dicendi genere dici cœptum eſt, hoc modo: Feci amicitiæ reſpectu, Feci reſpectu iuſtitiæ: quo loco Latinius diceretur: Feci amicitiæ cauſa, vel ratione, Feci, ratione iuſtitiæ. Reſpectus autem nomē eſt, à Reſpicio veniens, vt Conſpectus à Conſpicio, Perſpectus à Perſpicio, Circumſpectus à Conſpicio, Alio dicēdi modo à Cicerone eloquentiæ principe vſitato, qui de Diuinatione: Remigem, inquit, quendam ex quinqueremi Rhodiorum vaticinatum, madefactum iri minùs triginta diebus Græciam ſanguine, rapinas Dirachij, & conſcenſione in naues cum fuga, fugientibus miſerabilem reſpectum incendiorum fore. Idem in Philippica quinta: Itaque cùm reſpectum ad Senatum, & ad bonos nō haberet, eam ſibi viam ipſe ſibi patefacit ad opes ſuas amplificandas, quam virtus liberi populi ferre non poſſet. Reſpectū dixit non haberet, hoc eſt, non reſpiceret.

RESECARE AD VIVVM.

REſecare ad viuum, eſt per translationem dictum ab ijs, qui vel vngues vſque ad viuum, vel arbores vſq; ad radices reſecant. Id poſtea dictum & ad eos transfertur, cùm quid nimiùm ad regulam reuocamus. Cicero de amicitia: Neque id ad viuum reſeco, vt ij, qui hoc ſubtilius diſſerunt.

SCRIBERE MEA, TVA, SVA MAnu non propria.

SCribere mea manu, ſua manu, nō propria manu, quod nuſquam apud bonos autores reperitur. Cicero, Attico: Antequam aliquo loco cōſedero, neque longas à me, neque ſemper mea manu literas expectabis. Eidem: Obſignarâm iam epiſtolam meam, quam puto te modò per legiſſe, ſcriptam mea manu. Eidem. Ipſe in Tuſculano me referre in commentarium mea manu voluit, quod idem in Aſia mihi ſua manu ſcriptum dedit. Eidem. Nunquam

antè

antè arbitror te epiſtolam meam legiſſe, niſi mea manu ſcriptam. Eidem: Hæc mea manu. Eidem: Noli putare pigritia facere me quòd non mea manu ſcribam. Eidē: Alteram tibi eodem die epiſtolam dictaui, & pridie dederā mea manu longiorem. ibidem: Accepi aliam alia iucundiorem, quæ quidem erāt tua manu. idem Q. Fratri: Cùm ſcripſiſſem hæc infima, quæ ſunt mea manu ibidem: Hęc inter cœnam dictaui Tyroni, ne mirêre alia manu. idem in Catilinam: Legimus literas & ſcriptum ipſius manu. Idem Appio Pulchro: Ad te ſtatim manu mea ſcriptas literas miſi. Brutus Cice. ſuperioribus literis mea manu ſcripſi. Scæuola de Donationibus, l. ad eum. Hac epiſtola mea manu ſcripta notum tibi facio. Idem de legatis, l. Cū quis. Teſtamento facto manu ſua ita cauit. Paulus de Publicanis & vectigalibus, l. ſi publicanus. ſignificentur ipſi libello manu ſua ſubſcripto. Caliſtratus: Ad legem Corneliam, de falſis, l. Diuus Claudius: ſi modo poſt eam ſcripturam manu ſua teſtator teſtamento codicillíſve ſubſcripſerit. Marcellus: ſi quis aliquem teſtari prohibue. l. Diuus Seuerus. ſua manu ſignatos Codicillos valere velit. Papinianus de Teſtamentaria tutela, l. Ex ſententia: Patris voluntas hoc ipſum manu ſua declarantis. Vitruuius: Quod etiam ipſe ſua manu dicitur feciſſe. Titus Liuius de Bello Punico: Fœdera Amilcaris ſcripta manu. Idē de bello Macedonico: Poliſenidas ſua manu ſcripſit. Ibid. Iudicia manu ſua teſtata daret. Ibidem: Auſa dicere ſe omnes manu potiùs interfecturam.

Ouidius in Epiſtola Didonis.

Ipſa ſua Dido concidit vſa manu.

STVDEO ILLAM REM.

Studere illi rei, vulgare eſt: ſtudere autem illam rem, minus obſeruatum, non caret gratia & venuſtate. Plautus in Milite: Magis metuant. minùs has res ſtudeant. Cicero in Antonium: Vnum ſentitis omnes, vnum ſtudetis. Idem de Reditu ſuo: Cùm verò literas ſtudere incipit, & helluo immanus cum Græculis philoſophari, tamen eſt Epicureus. idem de Finibus bonorum & malorum Vel illud quod ſtudet, facere poſſit ornatiùs. idem in Tuſculanis: Hæc cùm diſputant, hæc ſtudent. Horatius.

Hoc ſtudet vnum.

SVB

SVBSCRIBERE.

SVbſcribere cauſæ, & ſubſcribere cauſam, apud bonos illos autores frequenter reperitur. Differentiam autem quæ interſit, pauci (vt arbitror) conſiderauerunt. Ego verò quid de hac re ex multa lectione collegerim, paucis perſtringam. Subſcribere cauſæ certo modo loquendi id erat: cùm nomen alicuius deferebatur, accuſatores apud iudices reorum accuſationibus ſubſcribebant, vt qui ſic ſubſcriberent, ad talionis pœnam tenerentur, ſi iniquè accuſaſſent, & niſi intra ſpacium triginta dierum cauſam proſecuti fuiſſent. Iudices verò ſubſcribebāt cauſam, propter quam rei accuſabantur. Quæ omnia infrà ſcriptæ autoritates apertius demonſtrabunt. Cicero de arte Rhetorica: Cùm venefici cuiuſdam nomen eſſet delatum, & quia parricidij cauſa ſubſcripta eſſet, extra ordinem eſſet acceptum, & infrà id autem ſi damnaretur, fieri neceſſe eſſet, quoniam & id cauſæ ſubſcriptum, & ea re nomen extra ordinem ſit acceptum.

Ouidius de Triſtibus:

Néve precor magnæ ſubſcribite Cæſaris iræ.

Paulus de accuſationibus, l. Libellorum. item ſubſcribere debet is, qui dat libellum, vel alius pro eo, ſi literas neſciat, & ſubdit: ſed intrà quod tempus videbimus: & vtique XXX dies vtiles obſeruandi ſunt. Vlpianus de accuſationibus & inſcriptionibus: ſi cui crimen obijciatur, præcedere debet in crimen ſubſcriptio, quæ res ad id inuēta eſt, ne facilè quis proſiliat ad accuſationem, cum ſciat inultam ſibi accuſationem non futuram. Aſconius Pædianus: ſubſcripſerunt Triario in Scaurum Quintus Marius L. Filius, & Q. Pacuuij fratres cognomine Claudij, qui inquiſitionem in Sardiniam, itemq́ue in Corſicam inſulas dies tricenos acceperunt. Idem, Deinde poſt paucos dies apud Conſidium Quæſtorem lege Plautia de vi, ſubſcriptione ea quòd loca occupaſſet, & cum telo fuiſſet, nam duces operarum Milonis recuſauerunt, Caius Fidius, Gneus Apponius, Gnei filius, Marcus Seius.

Subſcribere cauſam.

Plautus in Penulo: Cras ſubſcribam homini dicam.

Idem tamen dimiſit præpoſitionem Sub, cùm dixit in Aulularia: Ad Prætorem hodie te rapiam, & tibi ſcribam dicam. Cicero pro Cluen. Video igitur iudices animaduer

uertisse Censores in iudices quosdam illius consilij Iuniani, cùm istam ipsam causam subscriberent. Idem in Diuinatione in Verr. Censor Caium Atheium nótauit, quod ementitum auspicia subscriberet, ergo fuerit hoc censoris, si iudicabat ementitum. Idem pro Aulo Cluent. Nam hæc quidem, quę de iudicio corrupto subscripserunt Ibidem. Leue est quod Censores de cæteris subscripserunt. Vlpia. de Priuatis delictis, l. si quis. Tunc subscribere eum crimen oportebit. Asconius Pædian. Hunc Antoniū Gellius & Lentulus Censores sexennio quo hæc dicerentur. Senatu mouerunt, causamque subscripserunt, quòd socios diripuerit, quòd iudicium recusauerit, quòd propter æris alieni magnitudinem prædia mancipârit, bonaque sua in potestate non haberet.

Subscriptores.

Cicero in Diuinatione in Verrem: At venit paratus cum subscriptoribus citatis, & disertis: est tamen hoc aliquid, tametsi non est satis. Omnibus enim rebus is qui princeps est, in agendo ornatissimus & paratissimus esse debet. Verumtamen. l. Apuleium esse video proximū subscriptorem, hominem non ætate, sed vsu forensi, atque exercitatione tyronem. Ibidem: Ex illo grege oratorum, qui subscriptionem sibi postularunt, & subdit: Vt mihi non ex ijs, quos mecum adduxerim, sed de populo subscriptor addatur. Ibidem: Accusabat M. Aquilium subscriptore C. Rutilio Ruffo. Idem ad Quintum Ciceronem fratrem: Gabinium tres adhuc factiones postulant, Lucius Lentulus Flaminis filius, qui iam de maiestate postulauit, Titus Nero cum bonis subscriptoribus, C. Memmius Tribunus plebis Ad eundem Gabinius absolutus est, omnino nihil accusatore. Lentulo, subscriptoribusque eius infantius, nihil illo consilio sordidius. Idem pro Murena: Successionem subscriptorum animaduertebant.

Sed quid sint subscriptores, apertius declarat Asconius Pædianus: subscriptores, inquit, dicuntur, qui adiuuare accusatorem causidici solent, quos oportet submissius agere, quàm dicit ille quem sequuntur.

SICCVS.

Siccus, per translationem non est id, quod exhaustus aut exercitus, vt nonnulli volunt, sed est ieiunus, sobrius. Plautus in Asinaria: Ego præter alios meum virum

sui

ſui rata ſiccum, frugi, continentem. Cicero in Academicis quæſtionibus: Dormientium & vinolentorum, & furioſorum viſa imbecilliora eſſe dicebas, quàm vigilantium ſiccorum, ſanorum. Idem pro lege Agraria: Hæc per deos immortales vtrum eſſe voles conſilia ſiccorum, an vinolentorum ſomnia, & vtrum cogitata ſapientum, an optata furioſorum videntur? Horatius.

Forum, putealque Libonis, Mandabo ſiccis. Idem.
Accedes ſiccus ad vnctum. Idem:
Siccis omnia nam dura Deus propoſuit. Idem:
Libertinus erat, qui circum compita ſiccis
Lautis manè ſenex manibus currebat.

STOMACHARI, STOMACHOR omnia.

STomachi, notum verbum, eſt enim indignari, & quaſi ex aliquo facto dictóue offendi, ita vt ſtomacus inde moueatur. Hinc eſt alius ortus dicendi modus, cùm dicitur: Non ſine ſtomacho illum vidi. Sed in verbo Stomachor præcipuè obſeruandum eſt, accuſatiuo id quandoq; iungi, quandoque abſolutè, quandoque cum propoſitione poni. Terentius in Eunucho: Id adueniens mecum ſtomachabar. Cicero, Attico: Stomachor omnia. Eidem: In quo tamen ille mihi riſum magis, quàm ſtomachum mouere ſolet. Eidem. Ille verò. ſed ſtomachari deſinamus.

SEXCENTI.

SExcentis locis, ſexcentos habes tabellarios, & alia huiuſmodi: hoc numero vtebantur literati viri fœlices ſeculi illius, cùm infinitum, aut prægrandem numerum explicare volebant. Plautus in Aulularia: Sexcenta ſunt quæ memorem, ſi ſit ocium. Idem in Bacchidib. Sexcanta tanta reddam, ſi viuam Idem in Trinummo: Sexcentæ ad eam rem cauſæ poſſunt colligi. Idem in Menechmis: Quin ſuſpirabo pluſquàm ſexcentum dies. Terentius in Phormione: Sexcentas proinde potius ſcribito, iam mihi dicas. Cæſar in Commentarijs: Cùm ſexcentis deuotis. Cicero Attico: Sexcentos habes tabellarios. Eid. Ne Sãpſiceranij noſtri merita in patriam ad annos ſexcentos maiora viderentur, quàm noſtra. Eidem: pòſt à Pompeij procuratoribus ſexcentis premi cœptus eſt. Idem: Multa moleſta, diſceſſus noſter, belli periculum, militum improbitas, ſexcenta præterea. Ibidem: Venio ad epiſtolas tuas, quas

ego

ego sexcenta accepi. Ibid. Sexcenta alia scelera moliri. Eidem: Dignus quidem ille omnium regno, sed per Fuluiā sexcenta similia. Idē in Verrem: Sexcentos prętereà ciues. Ibid. Possum sexcenta decreta proferre.

Suppetere.

Suppetere, & superesse vita dicitur, pro quo multi Sufficere vita, & barbaris alijs modis dicunt. Cicero de somnio Scipionis: Scribentur fortasse plura, si vita suppetet.

Virgilius:

Primus ego in patriam mecum, modò vita supersit.

Suprà caput.

Suprà caput, modus est loquēdi, rem quæ valde vrgeat, & immineat, significans. Cicero Octauio: Ecce supra caput homo leuis, ac sordidus, sed tamen equestri incessu Catienus. Salust. in Catilina. Dux hostium cum exercitu supra caput est. Virgilius.

Olli cæruleus supra caput astitit imber.

Titus Liuius ab vrbe cōdita. Cùm hostes supra capat sint. Ibid: Clamor supra caput hostilis captam vrbem ostendit.

STARE PER ME.

STare pre me, per te, per illum, modus est loquendi per elegans, & multis in locis apud bonos autores celebratus. Cæsar in Commentarijs: Vbi cognouit per Afranum stare, quo minùs prælio dimicaretur. Titus Liuius ab vrbe condita: Per duces, non per milites stetisse ne vincerent.

Supersedere.

Supersedere, cum ablatiuo iungitur, certo modo dicēdi id significat, quod intermittere. Plautus: Supersede ijs rebus iam. Cicero Seruio Sulpitio: Supersedeas hoc labore itineris. Idem in arte Rhetorica exemplorum multitudine supersedendum est. Cato de re Rustica: Litibus familiæ supersedeat. Titus Liuius ab vrbe condita: Rebus diuinis supersederi iussum. Ibidem: Tributo, ac delectu supersessum.

STVLTVS, INSANVS.

NOn pauci sunt, qui in verbo Stultus, stulti fiant, non intelligentes, imò omnino confudentes verbi proprietatem. Stultum enim id plerique iam putant quod insanum, cùm inter vtrunque non leue sit discrimen. Est igitur

ſtultus ferè quod imperitus, ingenio hebes, aut tardus, vel conſtans. Inſanus autem qui non ſanæ, ſed alienatæ mentis eſt. Plautus in Perſa: Nimis hodie ſtultus, es pueriliter. Idem in Moſtellaria: Interdum ineptè ſtultus es. Terẽtius in Eunucho: Dij boni, homo homini quid præſtat. Stulto ſapiens quid intereſt? Ibidem: Hic bono ſtultis in ſanos facit: Idem in Andria: Quãdo quidẽ tam iners, tam nullus conſilij ſum: Seruo ne fortunas meas me cõmiſiſſe futilli? ergo preciũ ob ſtultitiã fero. Cicero de oratore: Oratoris peccatum ſi quod eſt animaduerſum, ſtultitiæ peccatum videtur. Stultitia autem excuſationem non habet. ibidem: Quoquidem in genere familiaris noſter M. Bucculeius, homo neque meo iudicio, & ſuo valde ſapiens. Ibidẽ: Neqũe vult ita ſapiens inter ſtultos videri. Idem pro T. Annio Milone intueri lucem fas, qui à ſe hominem occiſum fateatur. Inqua tandem vrbs hoc homines ſtultiſſimi diſputant? Idem pro Deiotaro Et ab homine minimè ſtulto eſſe cogitatum confingitis? Idem pro Cluent. Minus enim ſtultus eſt is, cui nihil in mentem venit quàm ille qui quod ſtultè alteri venit in mentem, comprobat. Ibidem A deóne erat ſtultus, vt ille quantum ille viuebat, vitam eſſe arbitraretur? Idem pro Aulo Cecin. Tertio vt cum tam ſtulto haberet. Idem definit quid ſit ſtultitia in Tuſculan. Stultitiam enim conſueruntinconſtantiam, íd eſt, ſanitate vacantem poſſe tamen tueri mediocritatem officiorum, & vitæ commune cultum atque vſitatum. De quo planè loquitur Ouidius 2 Faſtorum: Lux quoque cur eadẽ ſtultorum feſta vocetur, Accipe, & ſubdit: Stultaque pars populi, quæ ſit ſua curia neſcit. Feſtus: Quirinalia ſtultorum feriæ dicebantur, quod eo die ſacrificabant ij, qui ſolenni die aut non poterant rem diuinam facere, aut ignorabant Venuleius: Quod vi, aut clàm, l. Seruius: Ne melioris conditionis ſint ſtulti, quàm periti. Horatius in Sermonibus

Stultus & inſanus, quid ſi quis non ſit auarus?
Et paulò pòſt;
Stultum me fateor, liceat concedere veris.
Atque etiam inſanum. Idem:
Quem mala ſtultitia, & quæcunque inſcita veri, Cæcum agit inſanum Chriſippi porticus, & grex
Autumat. Idem:

Vincit

Vincit enim ſtultos ratio inſanire nepotes. Idem:
Qua me ſtultitia quoniam non eſt genus vnun,
Inſanire putas?

SPERO ET SPEROR,
Deſpero & deſperor.

SPero quandoque actiuum ſimplex, & ſic ſuum format paſſiuum: quandoq; neutrũ abſolutum. Plautus in Menechmis: Dij immortales ſpem inſperatã date mihi. idem in Mercatore: Spem ſperatam cùm obtyliſti? Cicero ad Quintũ Fratrem: Siue reſtituimur, ſiue deſperamur. idem Attico: Breuiloquentem iam me tempus ipſum facit, pacẽ enim deſperaui. Eidem: Si hæc iam noſtra ſalus cum hac lege deſperata erit: Idem in Catilina: Eſſent illi quidẽ deſperandi, ſed tamen eſſent ferendi. Idẽ de Finibus bonorũ & malorũ. Aut omnia ſemper deſperantes. Titus Liuius de bello Macedonico: Hos deſperata ſalus ad rabiẽ magis quàm ad audaciam accedebat.

SECVNDVM.

OMiſſis vulgaribus ſenſibus de Prępoſitione *Secundum* ab alijs ſedulo notatis, id proferamus, quod latuiſſe hactenus videtur. Secundùm abſentẽ, ſecundùm præſentem iudicare: ferre ſententiam ſecundùm teſtamentũ, ſecundùm te ille mihi ita eſt, vt ſit penè par. Hæc notanda mihi viſa ſunt, quę non ab aliqua ratione, ſed ſola dicendi conſuetudine variantur. Iudicare abſentem ſecũdùm pręſentem, id eſt, quod diceremus, iudicauit pro abſente, ac ſi præſens eſſet. Ferre ſententiam ſecundùm teſtamentum, hoc eſt, quod diceremus, pro teſtamento, vel vulgariùs, in fauorem teſtamenti. Secũdùm te ille mihi ita eſt, vt ſit pene par, id eſt ſecũdo loco, aut proximè. Cicero ad Quintũ Fratrem: Ille mihi ſecundùm te, ac liberos noſtros ita eſt, vt ſit penè par. Idem de Officijs. Proximè autem, & ſecundùm deos homines hominibus maximè vtiles eſſe poſſunt. Idem Attico: Secundùm te nihil eſt mihi amicius ſolitudine: Eidem: Nunciauit iam populo, pontifices ſecundùm ſe decreuiſſe Idem de Oratore: Quare in hac noſtra actione ſecundùm vocem vultus, valet. Idem in Verrem: Vtatur cõſilio ſuo, nec cogat ante horã decimã de abſente

ſecundùm præſentem iudicare. Varro de re Ruſtica: Inſula Gallinaria, quæ eſt in mari Tuſco ſecũdùm Italiam. Vlpianus de iudicijs, l. Et poſt edictũ ſecundùm præſentem iudicabitur. Marcellus de inofficioſo teſtamento: Si pars iudicantium de inofficioſo teſtamento contra teſtamentũ pars ſecundùm id ſentẽtiam dederit. Titus Liuius de bello Punico: Secundùm has preces tuba ſignum dedit proficiſcendi. Ibidem: Nec erat gens alia, cuius ſecundùm Gallicos tumultus arma terribiliora eſſent. idem: Nos autem qui ſecundùm deos violati ſumus. ibidem: Secundùm plebem in litem iudicem dare. ibidem; Prætores Syracuſani Marcello ſecũdùm ſalutem (vt aſſolet) ſcriptũ erat, rectè eum atque ordine feciſſe. Idem de bello Macedonico: Romani qui ſecundùm deos plurimùm poſſunt. ibidem. ſecũdùm orationem prætoris murmur ortũ. ibidem: Secũdùm hæc ſilentiũ fuit. Ibidem: Cùm omne humanũ genus ſecũdùm deos nomen Romanũ veneretur. Varro de re Ruſtic. Caſſius ſecũdùm columbinũ ſtercus ſcribit eſſe hominis. Tertiò caprinũ, & ouinũ & aſininũ. ibidem: Vt in Vmbria, vbi falce ſecundũ terram ſubcidunt ſtramentum. ibidem: Hyeme cùm hybernant ſecundùm mare.

PRAESVMERE.

QVod ineptiſſimè, ac multa cum barbarie dicitur Præſumere, antiqui ſumere, & adſumere, quandoque & arrogare dicebant: Nam præſumere aliud eſt, ſignificat enim antè capere, vt in bonis autoribus.

Virg. Et ſpe præſumite bellum, &

Horat. Tibi quidnam accedit ad iſtam
Quam puer & validus præſumis molliciem?

Sed iam de ſumo, & adſumo aliquid referamus.

Sumo.

Cicero in Catilinam: Quibus ego ſi me reſtitiſſe dicam, nimiũ mihi ſumam, & non ſim ferẽdus. Idem in Antoniũ: Tantúmue ſibi ſumpſit, quia Mylaſſis Mirmilonem trucẽ iugulauit. Idem Torquato: Sed hoc tamen non ſumo vt te conſoler de communibus miſerijs. Idem pro Cluentio: Vt tantùm mihi ſumã, quantũ ſine huius periculo præterire non poſſum. Idem Aulo Cecinnæ: Non mihi ſumo, vt plus ipſe perſpiciam, quàm te videre, & intelligere mihi perſuaſerim. Idẽ Cæſari: Vide quid mihi ſumpſerim: cœppi velle

ea

ea Trebatiũ expectare à te, quæ expectasset à me. Idẽ Aristo vel Cælio: Sumpsi hoc mihi pro tua in me obseruãtia, quàm penitùs perspexi, quamdiu Brundusij fuimus, vt ad te familiariter, & quasi pro meo iure scriberẽ. Idem pro L. Flacco: Denique etiã si qua sibi alia sumũt? non repugno. Idem pro Sylla: Quid ergo hoc tibi sumis? dicet fortasse quispiam. Idem pro Planco: Quanquam mihi non sumo tantùm iudices, neque arrogo, vt Gn. Planco suis erga me meritis impunitatem consecuturum putem.

Assumo.

Cicero de Offic. Si id mihi assumo, videor id meo iure quodammodo vendicare. Idem pro Syll. Ego verò iudices nõ modò mihi nihil assumo, in quo quispiã repugnet, sed etiam si quid ab omnibus conceditur, id reddo, ac remitto.

SCIENTER.

SCienter Aduerbium à scio, non id semper significat, quod vulgò ab omnibus putatur, cùm dicunt: Scienter fecit, scienter dixit, & addunt etiã aliud insolens aduerbiũ Appensatè. Sed id est latinè scienter, quòd scitè desertè, peritè, à scientia ductũ. Cicero in Bruto: Quàm omnino multa de iure ciuili, quæ quidẽ omnia cùm peritè & scienter, tam breuiter & expressè, & satis ornatè, & pereleganter diceret. Ibidem: Vt enim ex neruorum sono in fidibus quàm scienter ij pulsi sint, intelligi solet, sic ex animorum motu cernitur, quid tractandis ijs perficiat Orátor. Hircius in Commentarijs: Scaphis, nauibusque longis quinq; mobiliter & scienter angustias loci tuebantur. Titus Liuius ab vrbe condita, inscienter etiam posuit, cùm dixit: Tuba inscienter à Græco inflata.

Scriptura.

Scriptura (vt arbitror) ea erat præter alia significata, quam exercebant, qui agris, pascuis, aut pecoribus præerant, tam ij, quàm qui portus, aut portoria curabant, vectigalia describentes, aut colligentes, Magistri scripturæ & portus dicebantur. Plautus in Truculento. Ob meam scripturam pecudem accipit. Deinde respondet Astaphium ancilla: Plerique idem quod tu facis, faciũt, rem male gerentes, vbi nõ est scriptura vnde dent, incusant publicanos. Cicero, Attico: Magister scripturæ, & portus quidã L. Carpinatius. Eidẽ: Terẽtius meus

necessarius magnas operas in portu,& scripturá Asię pro magno dedit. idem pro L. Flacco: Mirandum verò est homines eos, quibus odio sunt nostræ secures, nomen acerbitati, scripturæ decumæ, portorium morti, libenter arripere facultatem lædendi. idem in Verrem: in scriptura Siciliæ pro magistro est. ibidem: Portum autem & scripturas eadem societas habebat. idem pro lege Manilia: Nam cùm hostium copiæ non longè absint, & si irruptio nulla facta sit, tamen pecora relinquuntur, agricultura deseritur, mercatorum nauigatio conquiescit. ita neque ex portu, neq; ex decimis, neq; ex scriptura vectigal confignari potest. Asconius: Mancipes sunt publicanorum principes Romani homines, qui quæstus sui causa decumas redimunt, qui pastum aut pecora publica portorij aut pecuarij, quorum ratio scriptura dicitur. Pro scriptura puto scriptum accipi à Titio Liuio Patauino, labentè (vt sæpè dixi) in barbariem eloquentia Romana, dum ab vrbe condita dicit: Neque eius accepi nomen, quod scriptum faceret, tabulam posuisse, & iurasse se scriptum non facturum, quem aliquando anteà desiisse scriptum facere arguit Macer Licinius.

Saluere.

Hoc quoque notare visum est, quod Cicero Attico scripsit: Saluebis, inquit, à me Cicerone.

SPECIES, GENVS.

QVòd Cicero & eius æquales priscam Latinitatem per minima quæque verba examinarent, polirent ac quasi detersa rubigine, situque purgarent, vel ex hoc quod de specie subieci, fecilè cognosci potest. Quod verbum cùm Cicerone eloquentię ac elegantię magistro non omninò placeret, tametsi & ipse eo nomine quandoque vsus est, formámque aut partem pro eo introducere mallet. Quæ verba de re, & quoties fecerit infrà posui. Cicero in Topicis: Species appellant, non pessimè id quidem, sed inutiliter ad mutandos casus in dicendo: Nolim enim (nisi latinè quidem dici potest) specierum & speciebus dicere. Et sepè ijs casibus vtendum est, ac formis & formarum velim. Cùm autem vtroqne verbo idem significetur, commoditatem in dicendo non arbitror negligendam. Genus & formam definiunt hoc modo: Genus est notio ad plures differentias pertinens. Forma est notio, cuius differētia ad caput generis, & quasi fontem referri potest. idem

de

de arte Rhetorica: Genus est, quod plures partes amplectitur, vt animal. Pars est, quæ subest generi, vt equus. Sed eadem res sæpè alij genus, alij pars esse potest. Nam homo pars animalis est, Thebani aut Troiani genus. idem in Topicis: Forma enim à genere, quò ad suum nomen retinet, nunquàm seiungitur, & subdit: A forma generis, quam interdum (quò planius accipiatur) patrem licet nominare. ibidem: Formæ igitur sunt hæ, in quas genus sine illius prætermissione diuiditur: vt si quis ius in legem, morem, æquitatem diuidat. Formas qui putat esse quòd partes, confundit artem, & similitudine quadam conturbat, & non satis acutè quæ sunt secernenda distinguit. idem de arte Rhetorica: Genus est, quod partes aliquas amplectitur, vt cupiditas pars est, quæ subest generi, vt amor, auaritia. idem de Oratore: Aut traducta ex parte ad genus notatio: ibidem: Tum (vt sis) explicato genere cuiusque rei, videndum est, quæ sint eius generis, siue formæ, siue partes. idem in Philippica quinta: Num latinè sit? Num ex iudicum genere & forma? Nũ leges nostras, moresúe nouit? Horatius:

Et genus & formam regina pecunia donat.

SECTARI.

Sectari clarè patet quid sit: Sed sectari apros vel simiá aut alias belluas, recondito (vt arbitror,) modo loquendi per translationem, id est, quod inuestigare, perquirere, sequi. Plautus in Milite: Respondit se sectari simiam. Terentius in Phormione: Adolescentulum cernam videre, fugere & sectari canes.

Virgilius in Bucolicis:

Si dum tu sectaris apros ego retia seruo.

Sub

Præpositio hæc sub, elegantia non caret, cùm vulgarem transgressa modum, in alium transit sensum. Plautus in Persa: Sed illa rectè, & sub manus succedere. Cæsar in Commentarijs: Seb vesperum Cæsar intra hanc fossam legiones deducit: idem: Tantam nostri eorum multitudinem interfecerunt, quantum fuit diei spacium, sub occasumque solis destiterunt. idem: Sub vesperum Cæsar portas claudi, militesque ex oppido exire iussit. Cicero Planco: Sub eas statim recitatæ sunt tuæ. idem ad Quintũ fratrem: Mense Decembri sub dies festos. Idem de Ora-

tore: Eà quæ ſub oculos ipſa non cadunt. Virgilius:

Et ſub noctem cura recurſat. Horatius:
Dictitet occultam frebrem ſub tempus edendi. Idē:
Fortè ſub hoc tempus caſtellum euertere prętor. Idē:
Sub galli cantum conſultor vbi oſtia pulſat. Idem:
An hic peccat ſub noctem, qui puer vnam
Furtiua mutat ſtrigili?

Hircius in Commentarijs: E proximis caſtellis in frumentarios ſub ipſam lucem impetum fecit.

Notandum etiam eſt, præpoſitionem hanc, quam plerique vel ablatiuo, vel accuſatiuo ſolis iungi aſſeuerant, etiam datiuo, cùm componitur, coniungi: vt ſubſcribit cauſæ, ſubeſſe imperio, ſubuenire egeno, vel calamitoſo, & huiuſmodi.

SERVIRE AVRIBVS.
Dare auribus.

SERuire auribus, dare auribus, frequenter apud bonos autores reperitur: qui modus loquendi nihil aliud certè ſignificat, quàm aſſentiri, & eblandiri. Cæſar in Cōmentarijs: Auribus Varri ſeruiunt. Trebonis Ciceroni: Noli putare mi Cicero, me hoc auribus tuis dare.

SI DIIS PLACET.

ADmirantes antiqui alicuius indignitatem, temeritatem, aut indignantes, certo modo loquendi dicebāt. Si Dijs placet. Cicero in Oratore: Etiam Latini, ſi Dijs placet, hoc biennio magiſtri dicendi extiterunt. Idem in Tuſculanis: Qua gloria commotus Epicurus exoritur, cui etiam, ſi Dijs placet, videtur ſemper ſapiens beatus: Titus Liuius ab vrbe condita: Perpetuos, ſi Dijs placet, Tribunos, Ibidem: Quin etiam, ſi Dijs placet, nefas aiūt Conſulem plebeium fieri. Idem de bello Macedonico: Nos, ſi Dijs placet, iam Rempublicam etiam capeſſere eos patimur. Ibidem: Non ſocietatem modò, ſed ſi Dijs placet, affinitatem etiam pepigiſti. Ibidem: Qui nunc nos, ſi Dijs placet, accuſatis.

SATIN, SALVE?

MOdus loquendi apud veteres, cum qui turbati interrogabant: An ſatis ſaluæ res eſſent. Terentius in Eunucho: Hem quid eſt? quid trepidas? ſatis ne ſaluæ? Titus Liuius ab vrbe condita. Quærentique viro, ſatisne ſaluæ? minimè inquit. Ib. Satisne ſaluæ, inquit Luci Volumine?

vt

vt ſeſe in Samniores habent? Ibidem: Percontatus ſatis ne ſaluæ? Idem de bello Macedonico: Cùm pater ſatisne ſaluæ res interrogaret.

SARTA TECTA QVID SINT, & qui ſit ea exigere.

SArta tecta, ſine copula plerunque poſita comperi à ſarcio & tego certo modo dicendi deducta, vt infrà oſtẽditur. Cùm enim ædificia publica, ædes ſacræ, & alia loca, & opera publica redemptoribus locabantur, præcicipua inter cætera conditio apponebatur, curarent vt ſarta tectáque eſſent, id eſt, bene prouiſa, aut reparata: Quod verò redemptores ex locato debebant, cùm exigebatur, ſarta tecta exigi dicebantur. Quandoque per tranſlationem ea verba ſarta tecta vſurpantur. Plautus in Trinummo: Sarta tecta tua præcepta vſque habui mea modeſtia. Cicero Marco Cælio: Hoc mihi da, atque largire, vt Marcum Curium ſartum & tectum (vt aiunt) ab omni incommodo, detrimento, moleſtia, ſyncerum integrúmque conſerues. Idem in Oratione ante exilium: Qui numini deorum conſecratum ſartum tectum ab omni periculo conſeruaui.

Sarta tecta ſimpliciter

Plautus in Moſtellaria: nec videor mihi ſarcire poſſe ædes meas, quin totæ perpetuò ruant. Cicero Bruto: Quorum quidem omnia commoda, omneſque facultates, quibus & ſacra conficere, & ſarta tecta ædium ſacrarum, locorumque communium tueri poſſit, conſiſtunt in ijs veſtigalibus. Idem in Verrem: Cùm Conſules ædes ſacras locauiſſent, neque potuiſſent omnia ſarta tecta exigere. Ibidem: Eundemque tenemini, Cenſorias quoque leges in ſartis tectis exigendis tollere. Ibidem; Verùm etiam in ijs ſacris, tectiſque damnata eſt. Vlpianus de Officio Proconſulis, l. Si in alicuius ædes ſacras, & opera publica circumire inſpiciendi gratia, an ſarta tectaque ſint. vel an aliqua refectione indigeant. Celſus de Vſufructu: Hactenus tamen vt ſarta tecta habeant, ſi qua tamen vetuſtate corruiſſent, neutrum cogi reficere, & ſubdit: Vnde Celſus de modo ſarta tecta habendi quærit.

TEMPVS.

ANte tempus, poſt tempus, ad tempus, per tempus, in tempus, in tempore, primo quoque tempore, primo

quoque die, pro tempore, pro re, pro loco, vno tempore, Hos & alios dicendi modos, mira elegantiq́ue varietate perfecta illa Latinitas condidit. Si quis ea, quæ infrà posui, diligenter legerit, ſine alio interprete per ſe ſatis intelliget.

Ad tempus.

Terentius: Commodiorem hominis aduentum ad tempus non vidi. Cicero de Finibus bonorum & malorum: Itaque ad tempus ad Piſonem omnes. idem Planco Is autem, qui verè appellari poteſt honor, non inuitamentum ad tempus, ſed perpetuæ virtutis eſt præmium. idem Attico: Satis erat dierum, vt Puteolos excurrere poſſem, & ad tempus redire. Eidem. Aderis autem ad tempus. idem in Verrem: Si quæ caſtiores erant, ad tempus veniebant. Plancus Ciceroni: Si autem in itinere meo ſe oppoſuerint, ad tempus conſilium capiam. Aſconius Pædianus: Cur fraudi ſit Ciceronis, cùm ad tempus Oratorum dicta proferantur. idem: Non intelligunt hæc ad tempus commodè adiungi. Paulus de Damno infecto, l. Ad curatoris: Si dominus ad tempus pecuniam impenſam cum vſuris reſtituere voluerit.

Per tempus.

Plautus: Mihi per tempus inceptum eſt inter. idem in Bacchidibus: Per tempus hic venit miles. idem in Truculent. Per tempus ſubueniſtis mihi. idem in Menech. Non potuiſti per tempus magis aduenire, quàm aduenis. Terent. in Hecyra: Sed video Philippum per tempus egredi. Cato de re Ruſtica: Frondem populeam, vlmeam, quernam cædito, & per tempus eam condito. ibidem: Et per tempus radices quàm plurimas cum terra ſerere. ibidem: Vimina matura, ſalices per tempus ligantur.

Poſt tempus

Plautus in Captiuis: Serò poſt tempus venis. Cicero pro P. Quintio: Ego pro te hoc conſulo, poſt tempus, & in aliena re, quoniam tu in tua re cùm tempus erat, conſulere oblitus es. Varro de re Ruſtica: Quæ poſt tempus naſcuntur, ferè vitioſa atque inutilia exiſtunt.

In tempus.

Cicero Attico: Nam & eiuſmodi ſunt ij verſus, vt ab initio Pompeij in tempus ſcripti eſſe videantur.

Horat. Et præſens in tempus omittas.

Vno tempore.

Cicero Attico: Multas vno tempore accepi epiſtolas tuas.

Suo tempore.

Idem in Verrem: Scandilius rem ſe totam relicturum dicit, & ſuo tempore eſſe rediturum.

Primo quoque tempore

Titus Liuius ab vrbe condita: Vt primo quoque tempore in Italiam tranſgreſſus iungeret ſe Hannibali. ibidem: Primo quoque tempore redire in Hiſpaniam iuſſit. Ibidem: Decreuerunt, vt primo quoque tempore de ea re ad populum ferretur.

Primo quoque die.

Ibidem: Decreuerunt, vt primo quoque die ad populum ferrent. Gn. Pompeius, l. Domitio: Vt primo quoque die Luceriam aduenires.

Tempeſtiuum conuiuium.

Magiſteria à maioribus inſtituta, ſermo qui more maiorum à ſummo magiſtro adhibetur in poculo.

NOndum cuiquam ſatis arbitror exploratum, quid ſit tempeſtiuum conuiuium. Hoc certo liquet non eſſe id quod ſimpliciter verba oſtendunt, vt ſit conuiuium tempeſtiuum, quod conuiuium in tempore paratum. Nam vt patet ex ijs, quas infrà poſui, autoritatibus, aliquid præcipuè in eo erat conuiuio, quod non erat in alijs, vt Magiſteria à maioribus inſtituta, vt ſermo quidam, qui more maiorum à magiſtro adhibebatur in poculo, ea cuiuſmodi eſſent, nemo (quod ſciam) prodidit. Cicero, Attico: Audio à bonis viris, qui & nunc, & ſæpè antea magno præſidio Reipublicæ fuerunt, hanc cunctationem noſtrã non probari, multaque mihi ſeuerè in conuiuijs tempeſtiuis diſputari. Idem pro Publio Sylla. Quantum alij tribuunt tempeſtiuis conuiuijs, quantum aleæ. Idem pro L. Murena: Nemo ferè ſaltat ſobrius, niſi fortè inſaniat, neque in ſolitudine, neque in conuiuio moderato, atque honeſto. Tempeſtiui conuiuij, amœni loci, multarum deliciarum comes eſt extrema ſaltatio. Idem in Verrem: Statuitur Lollius in illo tempeſtiuo gladiatorum conuiuio. Idem de ſenectute Catonem loquentem facit: Ego verò propter ſermonis delectationem tempeſtiuis quoque cõuiuijs delector.

mus. Idem pro lege Manilia: Tantumque abest, vt aliquam bonam gratiam mihi quæsisse videar, vt multas etiam simultates, partim obscuras, partim apertas intelligatis, mihi non necessarias, vobis nõ inutilis suscepisse.

TANDEM ALIQVANDO, QVOusque tandem?

Tandem aliquando, quousque tandem, hæc coniuncta aduerbia in oratione veluti duæ stellæ coruscant, eamque magnoperè exornant. Cicero Tironi: tandem aliquando mihi à te expectatissimas literas reddidit. Idem in Catili. Quousque tandem abutêre patientia nostra? Titus Liuius ab vrbe condita: Quousque tandem ignorabimus vires nostras?

TENTARE, ATTENTARE.

Tentare paulò occultiore significato, id est, quod adficere, & occupare. Attentare autem quasi insidiosè peruestigare. Cicero Attico: Scripseras te quodam valetudinis genere tentari. Eidem: Valetudinem tuam iam confirmatam esse, & à vetere morbo, & ab omnibus tentationibus gaudeo. Idem in Tusculanis. Quod animi valentes morbo tentari non possunt, corpora possunt. Idem de Oratore. Cùm is est auditor, qui non vereatur, ne compositæ orationis insidijs sua fides attentetur.

Virgilius in Georgicis:

Turpis oues tentat scabies. Horatius:
Si latus, aut renes morbo tentantur acuto. Idem:
At si condoluit tentatum frigore corpus.

TANTISPER DVM.

Tantisper plerunque particulam, dum, pòst se trahit apud eos autores, quos nunquam satis laudare, satis admirari, & suspicere possumus. Plautus in Menechmis: Meretrix tantisper blanditur, dum illud quod rapiat videt. Terentius in Heautont. Ego te meum esse dici tantisper volo, dum quod te dignũ est facis. ibidem: Decreui tantisper me minùs iniuriæ Chreme, meo gnato facere, dum fiam miser. Idem in Adel. Malo coactus qui suum officium facit, dum id rescitum iri credit tantisper cauet. Cicero, Mar. Varroni: Habes rationem consilij mei, tibi igitur censeo latendum tantisper ibidem dum efferuescit hæc gratulatio, & simul dum audeam quemadmodum negocium confectum sit. Idem in arte Rhetorica: Vt ibi

esset tantisper dum culeus, in quē coniectus in profluentem deueheretur, compararetur.

Transuersum vnguem non discedere, vel digitum, aut pedem latum, vel digitum latum.

Transuersum vnguem, vel digitum, aut pedem latum, vel digitum latum non discedere. Modum etiam hunc dicendi formârunt Latini illi, cùm paruulum interuallum ostendere volebant. Plautus in Aulularia: Si ex isto loco tuo digitum transuersum, vel vnguem latum excesseris. Idem in Bacchidib. Nego tibi annis viginti fuisse primis copiæ digitum longè à pædagogo, pedem vt efferres ex ædibus ante solem exorientem. Idem in Mostellaria: Si posthac me pedem latum modò scies imposuisse in vndam, haud causa est illicò, quod nūc voluisti facere, quin facias mihi. Cicero in Academicis: Ab hac mihi non licet transuersum (vt aiunt) digitum discedere. Idem in Verrem: Pueri Sisennæ credo qui audiuissent, quæ in istum testimonia essent dicta, oculos de isto nusquam deijcere, neque ab argento digitum discedere. Idem Cicer. Fabio Gallo: Vrgeo igitur transuersum vnguem (quod aiunt) à stylo, is enim est dicendi opifex.

TOLLERE PEDES.

TVrpem & obscœnam significationē habet is loquendi modus, qui apud eos, quos sæpè memoro bonos autores frequens est. Dicebant enim tollere pedes ea molestia, vt quæ obscœnitas rebus inesset, honestis vtcunque verbis tegeretur. Cicero, Atti. Sed soror quæ tantum habeat consularis loci, vnum mihi solùm pedem dat. Noli inquam de vno pede sororis quæri, licèt etiam alterū tollas. Non consulare inquies dictum fateor.

Tollere manus.

Tollere manus, Modum hunc loquendi in lætitia, vel admiratione rei gratiæ antiqui adhibebant. Cicero, Cæsari: Sustulimus manus & ego & Balbus, tanta fuit opportunitas. Idem in Academ. Hortensius autem vehementer admirans, quòd quidem perpetuò Lucilio loquente fecerit, vt etiam manus sæpe tolleret.

Tendere iter.

Tendere iter, id est, quod iter facere, vterque loquendi modus venustissimus.

Virgilius.

Ten

Tendere iter pennis.
Titus Liuius de bello Punico: Cùm ab occasu solis ad exortus tenderent iter.

VT.

EXprimi vix potest, quantam partem Latini sermonis particula *Vt*, contineat, quámve vario dicendi modo per orationem serpat, ac veluti lasciuia luxuriet.

De Vt, quo loco multi ne, ineptè ponunt, & significat dubitationem, & coniungitur cum metuo, vereor, timeo. Terentius: Metuo vt substet hospes. Idem in Andria: Dies mihi vt sit satis vereor ad agendum. Idem in Hecyra: Sed firmæ vereor hæ vt siut nuptiæ. Cæsar in Commentarijs: Vt satis commodè supportari posset, timere dicebant. Cicero M. Marcello: Sed cùm ita latè pateat eius potestas, quàm veremur, vt terrarum orbem complexa sit, nónne mauis sine periculo domi tuæ esse, quàm cum periculo alienæ? Idem Attico: Et tamen vereor vt ijs ipsis contentus sit. Eidem: Quod enim tu abfuisti, vereor vt satis diligenter actum in Senatu sit de literis meis. Idem pro Milone: Accepi à te literas. quibus vereri videris, vt epistolas illas acceperim. Idem Terentiæ: Omnes labores te accipere video, timeo vt sustineas. Eidem: Si homo amens diripiendam vrbem daturus est, vereor vt Dolobella ipse nobis satis prodesse possit hæc contra Hortensium contendere. Idem contra Rullum: Vereor Hiempsal vt satis firmum sit & ratum. Idem in Antonium: Ne verendum quidem est, vt tenere se possit, vt moderari. Horatius: O puer, vt sis vitalis metuo.

De Vt proquemadmodum.

Cicero ad Brutum: Age verò teste producto credo te exclamationem Clodij aduocati audisse, quæ consurrectio iudicum facta sit, vt me circumsteterint, vt apertè iugula sua pro meo capite Pub. Clodio ostentârint. Idem in Rullum: Sed omitto vt sit factus vterque nostrum.

Virgilius in Bucolicis.

Aspice vt antrum
Syluestris raris sparsit labrusca racemis.

Ouidius de morte Tibulli:

Aspice de missis vt eat miserabilis alis. Horatius:
Vidén vt geminæ stent vertice cristæ? Idem:
Vidén vt alta stet niue candidum Soracte?

De

De Vt, pro quomodo, & interrogantis.

Plautus in Persa: Vt vales? Respondetur, vt queo. Ibidē: Vt munitum tibi visum est oppidum? Idem in Trinummo: Quid agit tua vxor? vt valet? Idem: Vt videtur mulier? Respondetur, non ædepol mala. Horatius:

Vt valet? vt meminit nostri?

Ouidius de Ponto.

Cernis vt exiguum corrumpunt ocia corpus.

De Vt, pro quomodo, sed cum quadam admiratione interrogat.

Plautus in Captiuis: Vt sæpè summa ingenia in occulto latent. Idem in Rudent. Vt afflictamur miserè? Ibidem: Vidésne alteram illam vt fluctus eiecit foras? Ibidem: Vt præ timore ingenua in vndas concidit? Ibidem: Vt te amplector libens. Ibidem: Vt ego amo te mea Ampelisca? vt dulcis es? Idē in Mercatore: vt dissimulat malus? idē in Sticho: Vt ego te nūc cōspicio libens? vt præletitia lachrymæ prosiliunt mihi? Cicero, pro Milone: Vt contempsit? vt pro nihilo putauit? Eidem: Gneus autem noster, ô rem miserā & incredibilem, vt totus iacet? Virgilius:

Vt te fortissime Teucrum,
Accipio, agnoscoque libens? vt verba parentis?

Idem in secundo Aeneidos:

Vt te post multa tuorum
Funera, post varios hominumque, orbisque labores,
Defessi aspicimus. Horatius:
Vt iuuat pastas oues videre properantes domum: Idē:
Vt semper gaudes illudere rebus humanis.

Idem in Odis:

Vt gaudet insitiua decerpens pira?

Vt pro licèt, vel posito, vel dato, vt nunc loquimur.

Cæsar in Commentarijs: Ac iam vt omnia contra opinionem acciderent, tamen multò se plurimum nauibus posset perspiciebant. Cicero, Attico: Quis aūt locus erit tutus, vt placatis vtamur fluctibus? Idem, Bruto: Nos te tuúmque exercitum expectamus, sine quo vt reliqua ex sententia succedant, vix satis liberi videmur fore. Idem de Oratore: Vt enim quæras omnia, quomodo Græci ineptum appellēt non reperies. Idē pro Publio Quintio: Ad me ventū est, qui vt summa haberē cætera, tēporis quidē cert

certè vix ſatis habui, vt rem tantam, tot controuerſijs implicitá poſſem cognoſcere. Idem pro lege agraria: Etenim vt circunſpiciamus omnia, quæ populo grata, atque iucũda ſunt, nil tam populare quàm pacem, quàm concordiá, quàm ocium reperiemus. idem in Antoniũ: Quod ſi pacis, id eſt, timoris noſtri nomen audiuerit, vt non referat pedem, inſiſtet certè. idem in Philippica: Legẽ illã appellare fas non eſt, & vt ſit lex, non debemus illam Hircij legem putare: Cato de re Ruſtica: Non eſt in noſtra poteſtate, ſed in naturæ, vt tamen multum ſit in nobis.

Ouidius de Ponto:

Vt mihi dij faueant, quibus eſt manifeſtior ipſe,
Pœna poteſt demi, culpa perennis erit. Ibidem:
Luce minùs decima dominam venietis in vrbem,
Vt feſtinatum non facitais iter. Idem:
Vt multum demas noſtro de corpore curæ,
Non minús exhauſto quo ſuperabit erit,

Idem in Epiſtolis:

Vt terram inuenias, quis nam tibi tradet habendam?

In Eiſdem:

Vt pelago ſuadente etiam retinacula ſoluas,
Multa tamen lætus triſtia pontus habet,

Horatius in Epiſtolis:

Multæ ſunt plateæ nihil vt medit antibus obſtet.

Titus Liuius ab vrbe condita: Ex Brutio agro, qui vt omnis coleretur, exiguus tamen tanto alendo exercitui erat. Idem de bello Macedonico: Vt trium numero ſcriptorum parum fidei ſit, magnam tamen victoriam fuiſſe apparet.

Vt, pro ſicut

Cæſar in Commentarijs: Horum autoritate finitimi adducti, vt ſunt Gallorum ſubita & repentina conſilia, eadem de cauſa Trebium Terraſidiumque retinent. Cicero ad Brutum: Habes vt breuiſſimè potui genus iudicij. idem de Senectute: Multæ etiam vt homine Romano literæ erant. idẽ de Finibus: Pueri, in quibus vt in ſpeculis natura cernitur. idẽ in Bruto: Fuit vt in temporibus illis Luculentus, iuris valdè peritus. Ibid. Erat cùm literis Latinis tum etiam Græcis (vt temporibus illis) ſatis eruditus. Titus Liuius ab vrbe condita: Sacra publica, vt à Numa erant inſti

tuta,facere.Ibidem.Vt in tali tumultu portas inuadit.

Vt,pro Vtinam,execrando,vel optando.

Plautus in persa:Vt istum dij, deæque perdant. idem in Mostellaria.Vt dij, deæq; me omnes pessimis exemplis inficiant,nisi ego illam interfecero siti faméque atque gelu. Terẽtius in Heauton.Vt te omnes quidem dij,deæq; quãtum est Syre,cum tuo isto inuento,cumq; incepto perdãt. idem in Adelph.vt Syre te cum tua monstratione magnus perdat Iupiter.idem in Eunucho:Vt illum dij,deæque omnes senem perdant.

Vt, pro postquam.

Plautus in Stich.Nam viri nostri domo vt abierunt, hic tertius annus est.Cicero in Antoniũ : Est enim annus, vt repulsam tulit Idem in Bruto:Nã vt illos de Repub.libros edidisti,nihil à te sanè postea accepimus. Eidẽ: Vt veni in Arpinum,cùm ad me frater venisset, in primis nobis sermo,isque multus de te fuit.Eidem:Vt primùm iudices cõsederunt,valdè diffidere boni cœperũt Eidem: Vt ab vrbe dicessi,nullũ intermissi diem,quin aliquid ad te literarum darem.Idem,Attico:Vt Athenas ad XV.Calend. Quintiles veneram,expectabam post quartumdiem,Pompeium.

Ouidius de Ponto.

Nec quicquam ad nostras peruenit acerbius aures:
Vt sumus in Ponto.perueniatque precor.

V E.

PArticula Ve, dici vix potest, quanta cum venustate & gratia ponatur ab antiquis.Legendo tamen, & meditando melius consideratur. Disiunctiua enim coniunctio est,vt id significet quod aut.Cicero,Attico:Apius enim ad me ex itinere bis terve literas miserat.Eidem: Amici regis duo trésve perdiuites sunt.Idem in Antonium. Censeo vti Caius Pansa, Aulus Hircius,Cõsules alter ambóve defendant. In eundem: Post hanc habitam concionem duabus tribúsve horis hæ literę venerũt.In eundẽ:Vti Caius Pansa, Aulus Hircius, consules alter ambóue rationem agri habeãt.In eundem:Quid cùm decreuistis,vt cõsules alter ambóve ad bellum proficiscerentur.

Sed eleganter geminata postponitur negatiua.

Cicero Lentulo:Peto à te, vt id à me néve in hoc, néve

in

in alijs quæras. Idem in Oratore: Componere, & struere sua, vt néve asper eorum concursus, néve hiulcus sit, sed quodammodo coagmentatus & lenis. Ibidem: Id assequimini, si verba extrema consequentibus primis ita iungetis vt néve aspere concurrant, néve vastius diducantur.

Virgilius in Georgicis:

Néue tibi ad solem vergant vineta cadentem.
Néve inter vites corylum sere: néve flagella.
Summa pete.

VSV VENIRE.

VSu venire, vel euenire, id est, quod accidere, contingere. Sed aliquid contingere, aut accidere semel, aut raro potest. quod non sit consuetum, vel in vsu. Vsu autem venire, id est. quod frequentius accidere. Modus est loquẽdi Latino candore insignis. Terentius in Phormione. Nec enim huiusmodi tibi vnquam vsus venit vt conflictares malo. Cicero Appio Pulchro. Quod si quis me astutiorem fingit, quid potest esse callidius, quàm cùm te absentem semper defenderim, cùm præsertim mihi vsu venturum non arbitrarer. vt ego quoque à te absens defendendus essem, nunc committerem, vt tu iure optimo me absentem deserere posses Idem, Cassio: Videor enim cum potestate loqui & iocari, nec tamen hoc vsu venit. idem in Oratore: Quid idem mihi spero vsu esse venturum in hac disputatione, quod in dicendo solet, vt nulla expectetur ornata oratio. idem in arte Rhetorica: Idem in demonstratione solet vsu venire. Et in eadem: Aut si quod in quibusdã rebus hominibus accidit, id dicitur vsu venire. Idem: Duodecimus locus est per quem indignamur quòd nobis hoc primum acciderit nec alicui vnquam vsu euenerit. idem pro Cluentio: Hoc cuius vsu venire posse quærebat. idem Attico: Nunc venit idem vsu mihi, quod tu tibi scribis. Eidem: Credo igitur hunc me non amare, at ego me amabã, quòd mihi pridem vsu non venit. idem de Finibus bonorum & malorum: Sed eò credo quibusdam venire vsu vt abhorreant à Latinis. idem in Tusculanis: Quod ijs sæpè vsu venit, qui cùm acriter oculis deficientem solem intuerentur, asspectum omnino amitterent. idem pro Roscio Comœd. Quod item nuper in Erote Comœdo vsu venit.

Idem pro P. Quintio: Nam quid homini poteſt turpius, quid verò miſerius aut acerbius vſu venire? quod tantum euenire dedecus? Idem pro Sexto Roſcio Amerino: idem vſu mihì venit in cauſa optima. idem in Verrē: Hoc enim ſolet vſu venire ijs, qui in agris redemerunt. Varro libro ſecundo rerum Ruſticarum: Id quod vſu venit Barberio equiti Romano. ibidem: Quod vſu venit memoriæ mandandũ, Aſconius Pædianus hoc ſuo iure declarat, cúm dicit: veniſſe, id eſt, contigiſſe. Vitruuius: Quod in multis ciuitatibus ſolet vſu euenire. Titus Liuius ab vrbe condita: Quod ad eam diem nunquam vſu veniſſet.

VALETVDO INFIRMA, infirmitas valetudinis.

VAletudo infirma, & infirmitas valetudinis, certo dicendi modo à doctis illius perfecti ſeculi dicitur, quod vno verbo illiterati non morbum, ſed infirmitatem vocant, Cicero, Tironi: Valetudinem iſtam infirmam (ſi me amas) noli vexare. Eidem: Vix in ipſis tectis & oppidis frigus infirma valetudine vitatur, nedum in mari. Idem, M. Mario: Si te dolor aliquis corporis, aut infirmitas valetudinis tuæ tenuit, quo minùs ad ludos venires, fortunæ magis tribuo, quàm ſapiētiæ tuæ. Idem pro Aulo Cluentio: Cecidiſſe ex equo dicitur, & homo infirma valetudine latus offendiſſe vehementer. idem pro eodem: Erat illo tempore infirma valetudine habitus. idem de Oratore: In eius infirmiſſima valetudine, affectáque iam ætate. idem in Bruto: Niſi ſemper infirma, atque etiam ægra valetudine fuiſſet. idem de Legibus: Qui cùm eſſet infirma valetudine, hic ætatem egit in literis. idem de Officijs, Propter infirmitatem valetudinis non potuit ſimilis eſſe patri. Paulus de Mortis cauſa donationibus: Mortis cauſa donare licet, non tantùm infirmæ valetudinis cauſa, ſed periculi etiam propinquæ mortis.

FIRMVS ET INFIRMVS.

Cicero Tironi: Te penitùs rogo, ne tam longæ nauigationi & viæ per hyemem niſi benè firmum commitas. Eidem: Ibi te vt firmum offendā mi Tiro effice. idem Attico: Sed

Sed hominem infirmum in villam apertam, ac ne rudem quidem etiam nunc inuitare nolui. Eidem: Sed confido, si diligentiam, quam instituisti, adhibueris, citò te firmum fore.

Nota vt firmum, non ita infirmum dici, sed infirma valetudine, infirmus homo. Firmus autem homo nunquã dicitur, sed absolutè firmus. Firmus enim integrum, validum, robustum significat. Infirmus? verò non ægrotum (vt illiterati dicunt) sed imbecillem, debilem. Cicero in Academicis quæstionibus: Adsidamus inquam, si videtur, sanè istud est, inquit, sum enim admodum infirmus.

VT NE.

ELegantissimæ particulæ hæ binæ: Vt ne, idem signant, quod Ne particula sola. Sed dicendi modus, quos literatissimi illius fœlicis seculi vtebantur, pro ratione est. Plautus: Nisi vt ne exurirem. idem in Aulula. Vt ne abstulisse intelligam. idem in Mercat. At ego expurgationem habebo, vt ne succenseat. idem in Asinaria Licèt laudem fortunam, tamen vt ne salutem culpem. Terent. in Hecyr. Nempe ea causa, desunt vt ne impunè in nos illuseris. Ibidem. Itaque vt ne id videam, misera huc effugi foras. idem in Andria. Vt ne pater per me stetisse credat. Cicero Curioni. Petiui non vt decernatur aliquid noui, quod solet esse difficilius, sed vt ne quid noui decernatur. Eidem: Sed tamen ita velim, vt ne quid properes. idem pro Milone: Opera datur, vt iudicia ne fiant. Ibidem. Si hic illi, vt ne sit impunè. idem pro P. Sextio: Vt lex Aelia. lex Fusia ne valeret. Idem in Verrem. Quid arbitramini Rheginos, qui iam ciues Romani sunt, velle, vt ab ijs marmorea Venus illáne auferatur? Quid Tarentinos, vt ne Europam in Tauro sedentem amittant? Ibidem: Impetrant vt ne iurent. Idem, Lentulo. Non tam vt te impediret, quàm vt ne quis propter exercitus cupiditatem in Alexandriam vellet ire. Idem pro Ligario: Nam quid agis aliud, nisi vt occidatur? vt Romæ ne sit? vt domo careat? Ibidem: Vt ne sine Scaleno in concilium irent. Idem pro Cluentio: Statuit tamen nihil sibi in tantis iniurijs, ac tanto scelere matris grauius faciendum, quàm vt illa matre ne vteretur. idem pro Tit. Annio Milone: Nun-

quîd igitur aliud in iudicium venit, nisi vter vtri insidias fecerit? profectò nihil: si hic illi, vt ne sit impunè: si ille huic, tum nos scelere soluamur. Idem Thermo: Operam des quóad fides tua patietur, vt socrus adolescentis rea ne fiat. Idem ad Brutum: Quare omni studio à te mi Brute contendo, vt Ciceronem meum ne dimittas. Eidem. Vt eum à magistris ne abducam. Idem Attico: Tantum igitur nostrum illud solenne seruemus, vt ne quem istuc eũtem sine literis dimittamus. Idem de Officijs: Modò hoc ita faciat, vt ne ipse de se bene existimans, seseq; diligens hanc causam habeat ad iniuriam. Idem de arte Rhetorica: Vt ne alterius defendendi causa hunc accusare, sed hunc accusandi causa defendere alium videatur. Idem pro Cluentio. Me obsecrare cœpit, vt sese lege defenderem. Idem pro Publio Quintio: Ita possideto, vt Quintio ius ne auferatur. Idem pro Populo gratias agit de reditu suo: At de me valerent semper Senatus flagitauit. Idẽ pro domo sua: Vt Marcus Tullius in ciuitate ne sit. Ibidem: Primùm vt ne pœna capitis cum pecunia coniungatur. Idem pro Sexto Roscio Amerino. Vt ne planè illudamur ab accusatoribus. Idem pro Rabirio Posthumo: Vos obsecro iudices, vt huic optimo viro, quo nemo melior vnquam fuit, nomen equitis Romani, & vsuram huius lucis, & vestrum conspectum ne eripiatis. Idẽ pro L. Murena: Obsecro Iudices, vt ne hominis miseri, & cum corporis morbo, tum animi dolore confecti, L. Murenæ recentam gratulationem noua lamentatione obruatis. Idem pro Gneo Rabirio: Vt ne plura de pudicitia dicerẽ. Idem pro Aulo Cecinna: Secundò, vt ne cum tam improbo homine: Tertiò, vt cum tam stulto haberet. Varro in libro rerum Rusticarum: vt ne plus quarta pars eximatur mellis. Vitruuius: Vt ne plus pateant palmam. Idem: Vt ab aquæ vino dissoluantur. Titus Liuius de bello Macedonico: Id vt ne fiat vno modo, cauendum arbitror. Modestinus de Confirmando Tutore, l. Vt ne de confirmandis quærentibus tutoribus relinquamus.

VENIRE IN MENTEM *illius temporis.*

NEgligendus non est hic quoq; dicendi modus, apud optimos autores celebratus. Dicebant enim, cùm mihi

mihi in mentem venit illius temporis. Quem multi imitari nescientes immutant, vt rudi ac vulgato modo dicant Cùm mihi illud tempus venit in mentem. Cicero, Mario: Solet venire in mentem illius temporis, quo proximè fuissemus vnà. Idem in Verrem, Cùm illius temporis mihi venit in mentem. Ibidem: Non dubito, quin in tanto tuo periculo, tuorum ibi scelerum veniat in mentem. Ibidem: Facite vt vobis triennij totius veniat in mentem. Ibidem: Venit enim mihi sani, loci religionis illius in mẽtem. Idem pro Pub. Sylla: Sed cùm mihi patriæ imaginis cùm vestrorum periculorum, cùm huius vrbis, cùm illorum delubrorum, atque templorum, cùm puerorum, infantium, cùm matronarum, ac virginum veniebat in mẽtem. Idem pro Sexto Roscio Amerino: Venit enim mihi in mentem oris tui.

VEL,

QVanta gratia, & venustate splendet hæc particula, Vel, modo illo dicendi in libris perfecti illius seculi ita abstrusa, vt data opera ab diuinis illis viris occultata videatur, quo rimantibus maiori (cùm reperiretur) voluptati esset. Non enim coniungit aliquid disiungit, aut discernit, aut copulat, aut adfirmat, vt aliqui dicunt: Sed id propriè significare videtur, quod interrogantes dicimus: Quid tibi de hoc videtur? aut quid nunc dices? Sed meliùs ista ex subiectis considerabuntur. Plautus in Menechmis: Vel heræ illæ, quæ pallio me comprendere, obsecrauerunt, vt te hodie quasi pompam illàc preterducerem. Ibidem: Dij vestram fidem, vel hic, qui nunc insanit, quàm valuit paulò priùs. Idem in Rudente: Vel papillæ cuiusmodi? Terentius in Andria: Vel hoc quis non credat, qui te norit, abs te esse ortum? Idem in Eunucho? Vel rex semper maximas mihi gratias agebat, quidquid effeceram, alijs non itidem. Idem in Heautontimor. Vel me hæc deambulatio, quàm non laboriosa ad languorem dedit? idem in Hecyra: Vel hic [illegible]mphilus quoties iurabat Bacchidi, quàm sanctè, vt quiuis facilè possit credere, nunquam ista viua ducturum. Virgilius:

Vel cùm se pauidum contrà mea iurgia fingit? Horati⁹:
Vel mea cùm sæuis agitat fastidia verbis?

Clarus est eius particulæ alius sensus, quo significatur etiam.

Cicero ad Atticum: Vt vel perire maluerit, quam per-

dere omnia. Ad eundem. Occupationum mearum vel hoc ſignum erit, quòd epiſtola librarij manu eſt.

VSQVE DVM.

VSque dum, hæ duę particulæ compoſitæ æidem ſignificant quod vſquequò, vel quòad. Abierunt tamen per incuriam à communi ſermone ferè in deſuetudinem. Cicero in Verrem: Fatetur id, quod negari non poteſt, ſe priuatum hominem, prædonum duces viuos atque incolumes domi ſuæ, poſtea quàm Romam redierit, vſque dum per me licuerit tenuiſſe. Catullus: Hic me grauedo frigida, & frequens tuſtis quaſſauit, vſque dum in tuum ſinum fugi.

Villa rudis, terra rudis.

Villa rudis, terra rudis, quid eſſet, pauci (vt opinor) aduerterunt. Eſt enim quæ priùs prociſſa non fuit, ſed intacta, & (vt vulgò dicunt) noua. Cicero Q. Fratri: In villam apertam, ac ne rudem quidem ducere nolui. Varro de re Ruſtica: Terram rudem proſcindere oportet. Ibidem: illud quoque multum intereſt in rudi terra, an in ea ſeras, quæ quotannis ſit obſita, quæ vocatur reſtibilis. Ouidius in Metamorph. Rudis indigeſtaque moles.

Catullus in Argonautica:

Illa rudem curſu prima imbuit Amphitridem.
Quæ ſimul ac roſtro ventoſum proſcidit æquor.

VBIVIS GENTIVM, QVISQVAM *gentium, vbi gentium, vbi terrarum, quid rerum, &c.*

VNdequaque patet Latinitatem nil aliud eſſe, quàm certum modum loquendi. Vbiuis gẽtium, quiſquam gentium, vbi ſit gentium, vbi terrarum, aliquò terrarum, quoquò gentium, vbi loci, quid rerum, quò locorum, & huiuſmodi, præcipua ſunt obſeruatione digniſſima. Plautus in Mercat. Vbi nam eſt is homo gentium? Ibid. Minimè gentium. Iqidem. Nuſquàm gentium. ibidem: illam quærere, quoquò hinc abducta eſt gentium. idem in Pſeudolo: Neque Libellæ vlla ſpes ſit vſquam gentium. idem in Aſinar. Vnde gentium? idem in Aulular. Neque ligna ego vſquàm gentium præberi vidi pulchrius. idem in Milite: Conueniam illum vbi erit gentium. idem in Bacchidibus: Sequere hac me. Reſpondetur, Quò gentium? idem in Aſinaria: Perij ego oppidò, niſi Litanum inuenio

iam

iam vbiubi eſt gentium? Terentius in Hecyra: Cui quantò fuerat præſtabilius, vbiuis gentium ætatem agere? ibidem: An quiſquam gentium eſt æquè miſer? Cicero in Catilinam: O dij immortales, vbinam gentium ſumus? Plautus in Amphitrione: Non ædepol nunc vbi terrarum ſim ſcio. Idem in Mercatore: Vbi loci res ſumma noſtra publica? Terentius in Phormione: Quoquo hinc aſportabor terrarum, certum eſt proſequi, aut perire. Cicero Attico: Et ſi mihi nihil erat propoſitum ad ſcribendum, quia quid ageres, vbi terrarũ eſſes, ne ſuſpicabar quidem. ibid. Neque adeſt iſtic, neque vbi terrarum ſit, ſcio. Decius Brutus Bruto & Caſſio Fortunæ cedendum, ex Italia migrandum Rhodum, aut aliquò terrarum arbitror. Cicero in Philipp. Qui vbi terrarum ſit, quid agat, viuat denique, an mortuus ſit, quis aut curat? Ibid. Vbicunque terrarum ſunt, ibi eſt omne Reipub. præſidium. Idem pro Rabirio Poſthumo: Nunc verò quid agimus? vbi terrarum ſumus? Horatius:

Mitte ſectari roſa quò locorum
Sera moretur.

Titus Liuius ab vrbe condita: Quò terrarum velint traijciant. Idem de bello Punico: Percontatur vbi terrarum eſſet. Idem de bello Macedonico Se tacitos abire, quo terrarum poſſent in animo habuiſſe Plautus in Rudente: Sed & Grippus noſter quid rerum gerit? Catullus: Quid rerum geritis? Plautus in Aulularia: Sed quid hoc clamoris oritur hic ex proximo? Horatius: Quid hoc veneni ſæuit in præcordijs?

VSQVE.

PRæpoſitio *Vſque* obſeruatione digniſſima eſt. Coniungitur enim plerunque à perfectis illis cum alijs prępoſitionib' A, ab, ad, antè, è, ex. Interdum etiam cum aduerbio, pridie, poſtridie, dum, iſtinc, magna cum venuſtate. Quem dicendi modum qui non tenent, errorem, aut malæ Latinitatis eſſe, aut ſcripturæ peruerſitatem putant.

Vſque ad.

Cicero Attico: Ibi eſſe volo vſque ad pridie Calendas Maias. Ibidem: Nos in Formiano eſſe volumus vſque ad pridie Nonas Maias. Eidem de Quint. Fratre. Nuncij vobis triſtes, nec varij venerunt, ex ante diem Nonarum Iunij, vſque ad pridie Calendas Septembris Titus Liuius

autem illi vacuum à culpa, vacuum à periculo, & vacuum à dolore, & huiusmodi addita præpositione dicebant. Cicero in Verrem: Nam ipsa Messana, quæ situ mœnibus portuque ornata sit, ab ijs rebus, quibus iste delectatur, sanè vacua ac nuda est. Idem Attico: Sin eris ab isto periculo vacuus. Idem de Officijs: Adhibenda est vacuitas ab angoribus. Idem de finibus bonorum & malorum: Quod is locus ab omni turba id temporis vacuus esset. Idem Quint. Fratri: Sin eris ab isto periculo vacuus, ages scilicet, si quid agi posse de nobis putabis. Idem de arte Rhetorica: Si animus à talibus factis vacuus & integer esse dicetur, Idem pro lege Manilia. Ita neque hic locus vacuus vnquam ab ijs, qui nostram causam defenderent: & meus labor in priuatorum periculis castè integreque versatus, ex vestro iudicio fructum amplissimum est consecutus. Idem de Prouincijs consularibus. Nam quis hoc tempore non sentit omnia alia esse vobis vacua ab omni periculo, atque etiam ab omni suspicione belli? Idem pro Deiotaro: Sed tamen quicquid à bellis Popul. Roman. vacabat, cum hominibus nostris consuetudines, amicitias, res, rationesque iungebat. Idem ad equites Romanos: Profectò istis hora nulla eiecto M Tullio vacua è periculo: Salustius in Catilina: Quod si quis etiam à culpa vacuus in amicitiam eius liber inciderat, quotidiano vsu atque illecebris facilè par, similisque cæteris efficiebatur. Titus Liuius ab vrbe condita: Ne quando à me, ac periculis vacarent.

VENIRE HAEREDITAS.

VEnire hæreditas Latinè dicitur id, quod multi dicũt, In hæreditatem succedere. Cicero in Verrem: Cuius filiæ cùm à propinquo hæreditas permagna venisset. Ibidem: Præsertim cùm tibi illo ipso anno è Chelidone venisset hæreditas Ibidem: Hic Verres hæreditatem sibi venisse arbitratus est, quòd in eius regnum ac manus venerat iste. Ibidem: Quàm pridem sibi hæreditas venisset, docet. Ibidem: Omnibus ijs, quibus hæreditas venerit, cohęredem prætorem esse oportere. Ibidem: Quid hæc hæreditas, quo prætore Dionis filio venerat? In eundem: Audiuit Dioni cuidam Siculo permagnam venisse hæreditatẽ. & paulò post: Huic hæreditas facilè ad sextertium tricies venit, testamento propinqui sui Heraclij Ibidem: Se de

de hæreditate velle cognoſcere, quæ eius filio à propinquo homine Appollodoro Laphicone veniſſet. Idem in Philippicis: Hæreditatem mihi negaſti venire. Idem de arte Rhetorica: De hæreditate quæ venit pupillo. Idem pro Lucio Flacco: Tu Tite Vecti ſi qua tibi in Africa venerit hæreditas vſu amittas. Ibidem: Quid ab ingenuis mulieribus hæreditates lege non veniunt? Idem pro Aulo Cecinna: Mihi credite, maior hæreditas venit vnicuique noſtrum in ijſdem bonis à iure, & à legibus, quàm ab ijs, à quibus illa ipſa bona relicta ſunt. Idem pro L. Flacco: Maximas audio tibi L. Lucelle, qui de L. Flacco ſentẽtiam laturus es, pro tua eximia liberalitate, maximiſque beneficijs in tuas veniſſe hæreditates.

VICARIVS.

VIcarium eum eſſe, qui alicuius vices gerat planiſſimum eſt, at quas ijs ſubdam autoritatibus palàm fiet quod multis abſconditum in eo vocabulo fuerat. Eſt enim alio ſenſu vicarius, ſeruus qui ſerui vices gerit. Ab eo vt arbitror, poſtea in alios quoque vis vocabuli transfuſa eſt. Plautus in Aſinar. Ex perſona Leonide ſerui, mihi ſcio vicarium eſſe, neque eſſe ſeruum in hæredibus, qui ſit pluris quàm ille ſiet. Cic. in Ver Peculia omnium, vicarijque retinentur. Horatius.

Siue vicarius, qui ſeruo paret, vt eſt mos veſter ait, ſeu conſeruus Paulus de Noxalibus actionibus, l. ſi in re: ſi ſeruus tuus nauem exercuerit, eiuſque vicarius ſeruus, & idem nauta in eadem naui damnum dederit. Idem de Manumiſſis, l. ſi peculium prælegatũ eſt, & vicarius liber eſſe iuſſus ſit. Vlpianus de inſtitoria actione, l. ſed & ſi: ſi à ſeruo tuo operas vicarij eius conduxero.

QVæ cum versùm vel verſus, compoſita ſunt, mirificam in latinitate elegantiam obtinent, ſuntque vel præcipua obſeruatione digniſſima.

Quoquò versùm, aduerbium ad locum, id eſt, versùs quemcunque locum.

Cæſar in Commentarijs: Eius imperio claſſem quoquò versùm dimittunt: Ibidem: Quoquò versùm quò pabulandi mihi adire poſſe videantur, Ibidem: Rates duplices quoquò versùm pedibus XX X. è regione ſolis collocabat. Cato de re Ruſtica: Pedes denos quoquò versùm habeat.

Qua

Quaquà versùm, id est, per quemcunque locum.

Cæsar in Commentarijs: Legatos quaquà versùm dimittere.

Aliquò versùm, id est, versùs aliquem locum.

Plautus in Casina: Ego pol istam iam aliquò versùm regulam dedero.

Aliò versùm, id est, versùs alium locum, vel per translationem, ob aliam causam.

Plautus in Aulularia: Atqui ego isthuc Antrax aliò versùm dixeram.

Vtroque versùm, id est, versùs vtrunque.

Plautus in Captiuis: Vtroque versùm rectum est ingenium meum ad te atque ad illum

Deorsum versùm, id est, versùs inferiorem locum.

Varrò de lingua Latina: Deorsum versùm ad singularia perueniunt.

Sursum versùm, id est, versus superiorem locum.

Cicero in Partitionibus oratorijs: Et idem quasi sursum versùm vtroque dicatur. Idem de Oratore: Cùm gradatim sursum versùm redditur. Cato de re Rustica, Vites, propages, sulcos sursum versùm quóad eius facere poteris, vites facito vti ducas. Ibidem: Sursum versùm semper adducito. Ibidem: Vitia dicta à vinciendo, quod item capreolos habet, vt vitis, quibus sursum versùm serpit. Paulus de gradibus adfinit. l. Iurisconsultus: sursum versùm, vel deorsum versùm tendens, & subdit: Primo gradu cognationis sunt sursum versùm duo, pater, & mater: deorsum versùm duo, filius & filia.

Deorsum versùm.

Terentius in Adelphis: Cliuus deorsum versùm hanc te præcipitato. Varro libro secundo rerum Rusticarum: Linulis deorsum versùm pressis.

VSPIAM.

VSpiam quasi scintilla quædam in oratione refulget, cùm à rectè considerantibus obseruatur. Nec quicquam meo iudicio magis sermonem illustrat, quàm paruulę hæ clausulæ, quæ à plerisque quoniam sunt omissa, illaudata eorum ac sordida surgit oratio. Loco huius particulæ vspiam, multi ineptè, in aliquo loco, dicunt. Cicero, Attico: sed tamen hoc me ipso consolabar, quòd non dubitabam, quin te ille aut Dirrachij, aut in istis locis vspiam

vſpiam viſurus eſſet. Eidem: Inde vtrum conſiſtere vſpiam velit, an mare tranſire neſcit? Idem in Academicis: ſiue eſt illa ſcripta vſpiam, ſiue nuſquam.

VTI FRVI, DARE LEGARE, DARE præſtare, dare fieri, eſſe habere, ire agere.

DVo verba, eorumque infinita, nulla copula coniuncta ſæpenumerò apud antiquos repeniuntur, nulla ratione, ſed ſolo modo loquendi, vti frui, dare legare, dare præſtare, dari fieri, eſſe bibere, ire agere.

Vti frui.

Caius de Acquirendo rerum dominio, l. acquiritur: Habet ius vtendi fruendi.

Dare legare.

Iabolenus de Statu liberi, l. ſtichum: Titio do lego. Paulus ad Legem Falcidiam, l. 1. Easque res quibusque dare legare volet.

Dare præſtare.

Scæuola de ſtatu liberi, l. ſticho: Iubeo det præſtet filio, & vxori meæ.

Dare fieri.

Idem de inofficioſo teſtamento, l. Titia: Quæ ſuprà dare fieri iuſſi, & dari fieri volo.

Eſſe habere.

Vlpianus de actionibus empti & venditi, l. ex empto: Qui iumenta vendit, ſolet ita promittere, eſſe habere, vt oportet.

Ire agere.

Celſus de ſeruitutibus, l. ſi cui: Ire agere licebit. Ibidem eodem titulo, l. Per fundum: Qui plurium eſt ius mihi eſſe eundi agendi poteſt. Paulus eodem titulo, l. ſeruitutes. Per arcam tuam in domum meam ire agere ceſſiſti. Idem eodem titulo, l. ſi prius ius eſſet mihi ire agere. Idem de Aqua pluuia arcenda, l. ſuprà iter. ſed pontem quo poſſit ire agere iure extruet.

Fecerunt negocia cùm forenſia, tum domeſtica, quibus poſteaquàm Romam redij, valdè deſtineor, vt non ſingula (vt par erat) accuratè ſeduloque reguſtauerim, & ſuo quanque rem loco diſpoſuerim: Quare legentes quæſo, vitio mihi ne dent, ſi quid præter ordinem, aut perperam notatum repererint.

CON

CONTENDO ET REMITTO.

NOn abs re, neque ſuperuacaneum putaui aliquid etiã ſcribere de modis dicendi, quibus proferuntur verba in tendo, ſiue contendo; & remitto, quæ cõtraria ſunt: & adſtringo ſiue denſo, ac relaxo, quæ item diuerſa ſunt. & contraho, ac dilato ſimiliter contraria. Quæ à diuerſis diuerſo quidem ſenſu accipiuntur. Quare qui tot in vnum congeſtas autoritates legerint, dubitare deinceps, & variare deſiſtent. Primo de intendo & remitto Cicero in Tuſculanis: Vt onera contentis corporibus facilius feruntur, remiſſis opprimunt: ſimillimè animus intẽtione ſua preſſum depellit omnem ponderum, remiſſione autem ſic vrgetur, vt ſe nequeat extollere. Idem de Oratore: Oculi ſunt, quorum intentione, tum remiſſione, tum coniectu, tum hilaritate, motus animorum ſignificamus. Titus Liuius ab vrbe condita: Remiſſo fune quo ſuſpenſa erat, cataracta magno ſonitu cecidit.

De aſtringo et relaxo.

Cicero de natura deorũ: Eaq́ue tum adſtringitur, tum relaxatur. Ibidem: Quemadmodum autem reliquiæ cibi propellantur, tum aſtringentibus ſe inteſtinis, tum relaxãtibus, haud ſinè difficilè dictu eſt. Idem Attico: Vellem ſuſcepiſſes iuuenem regendum: pater enim nimium indulgens, quicquid ego aſtrinxi, relaxat. Idem in Antonium: Neque tamen vos vrget mandatis pluribus, remittit aliquantum, & relaxat. Virgilius.

Denſat, erant quæ rara modò, & quæ denſa, relaxat.

De contraho & dilato.

Cicero de natura Deorum: Partes quæ ſunt infrà quàm id deuoratur, dilatantur, quæ autem ſuprà contrahuntur. Ibidem: Pulmones tùm ſe contrahunt adſpirantes, tum ſpiritu dilatant, vt frequenter ducatur cibus animalis.

Per translationem autem dicitur remittere & relaxare animum, hoc eſt, non ſemper curis intentum eſſe. Cicero in Philippica 2. Tamen ſi modò homines ſunt, interdum animis relaxantur. Idem Bruto: Tantam ſpem attulerat explorata tua victoria, vt omnium animi relaxati ſint. Idem de Legibus: Et cùm remittit animos, tum contrahit.

QVod multi inſcitè quidem, & minùs latinè dicunt vſque nunc, vſque tunc, vſque ad id tempus, perfecti

illi

etiam nunc pœnitet belli ſuſcepti aduerſus Romanos

Etiam num.

Plautus in Menechmis: Ibo etiamnum. Varro de re Ruſtica: Cum etiamnum Platanus nouella eſſet.

Etiam tum.

Terentius in Hecyra: Me educit foras, narratque vt virgo ab ſe integra etiã tum ſiet. Cicero de Oratore: Omnes etiam tum retinebant illum Periclis ſuccumbentẽ. Ibidem Cùm etiam tum in lecto Craſſus eſſet. Varro de re Ruſtica Vineas veteres iterum occare, & nouellas etiam tertiò, ſi ſint etiam tum glebæ.

Iam tum, iam nunc, aliud certè eſt, ſignificatq; id quod ex nunc ineptè dicunt. Cicero pro Aulo Licinio: Ita ſe iam tum geſſiſſe pro ciue ijs temporibus, quæ tu criminaris. Idem in Verrem: Iam tum cùm bello fugitiuorũ tota Italia arderet. Idem pro Cluêtio: Qui omnes in iudicijs publicis iam tum florente Romano populo floruerunt.

Virgilius:

Iam tum religio pauidos terrebat agreſtes.

Iam nunc.

Cicero de diuinatione: Iam nunc mente & cogitatione perſpicio quem tum ſtudia hominum, qui concurſus futuri ſint. Ibidem: Quæ cùm cogito, iam nunc timeo.

Virgilius in Georgicis:

Et votis iam nunc adſueſce vocari. Propertius:
Iam nunc me ſacræ Dianæ.
Suſcipere & Veneri ponere vota iuuat.

PRVDENS, IMPRVdens legum.

OBſeruandus eſt & hic dicendi modus, Prudens, imprudens legum, & in legibus iuris, & cætera. Cicero de arte Rhetorica: Imprudentes legis cùm exiſſent, vitulum immolauerũt. Idem de Amicitia: Quia prudens eſſe in iure ciuili putabatur.

HABERE QVAESTVI, HABEre honori, habere prædæ, habere voluptati.

HAbere quæſtui, habere honori, habere prædæ, habere voluptati, modi dicendi elegantiſſimi non ſolùm inter miſſi, verùm etiam veluti de induſtria omiſſi. Cicero de Officijs: Habere enim quæſtui Rempublic. non modò

turpè est, sed sceleratum etiam, & nefarium. Salustius in Iugurthino. Sed incedunt per ora vestra magnificè, sacerdotia & consulatus, pars triumphos suos ostentantes, perinde quasi ea honori, non prædæ habeant. Idem in eodẽ: Et alia, quæ cęteri miserias vocant, voluptati habuisset.

CERTVM HABERE, PRO certo habere.

CErtum habere, pro certò habere. Certum scire: Certò scire: Modi sunt loquendi candidissimi. Cicero ad Atticum: Neque id ipsum tamen certum habeo. Idem ad eundem: Quod quæris quamdiu hic paucos dies, sed certum non habeo. Idem Bruto: Neque nunciabatur quidquàm, quod pro certo haberemus.

Certum scire, certò scire.

Cicero Bruto: Cùm certum sciero, scribam ad te. idem eidem. Nostræ res meliore loco videbantur, scripta enim ad te certò scio, quæ gesta sint.

AD REM PERTINET, ad rem facit.

HOc ad rem pertinet, non pertinet: Hoc ad rem facit, non facit, quod est, non conuenit. Modus est idem dicendi, quo iam parum aliqui vtuntur, sed pro eo inscitè dicunt: Hoc ad propositum facit, vel pertinet, aut ad propositum non facit, vel non pertinet. Cicero in Epistolis: Et si quid ad rem pertinet, etiam locupletem.

Ouidius in Epistolis:

Ad talem formam non facit iste locus. Idem:
Non facit, ad citharas Barbiton vlla meas.

Iulianus de verborum obligationibus, l. Eum qui nec ad rem pertinet. Papinianus de Conditionibus, l. Pater: Nec ad rem pertinere, si portionem filiorum siuè substitutionis quæsisset.

SVMMVM, MINIMVM.

SVmmum Minimum: Modo hoc loquendi significatur, quod illiterati dicunt, ad maius, ad minus, Cicero Attico: Scias igitur fortasse cras, summum perendie. Varro de re Rustica. Ita fiunt omnium partes minimum octuaginta vna Ibidem: Harum genera minimum in binas species diuidi possunt. Titus Liuius de bello Macedonico: Cum tribus summum militibus.

MA-

MAXIME OMNIVM, MInimè omnium.

QVod inſcitè dicunt, plus quàm omnes, minùs quàm omnes: Maximè omnium, minimè omnium antiqui dicebant. Cicero in Bruto: Qui maximè omnium nobiliũ græcis literis ſtuduit. Idem de Oratore: Quod quidem tu minimè omnium ignoras.

HOC ME MOVET

DIcebãt antiqui: Hoc me non mouet, vel hoc me mouet, quando res aliqua non illi cordi erat, vel contrà cùm maximè vrgebat, aut præmebat. Cæſar, Curioni: Neque illud me mouet, quòd ij, qui à me dimiſſi ſunt, diſceſſiſſe dicant. Cicero, Attico: Vnus Pompeius me mouet beneficio, non autoritate. Paulus de Vſu, & vſufructu, l. Sempronius: Mouet me, quòd dies legati huius, ſiue fideicommiſſi ceſſerit.

VERBA QVAEDAM MODO neutra abſoluta, modò actiua ſimplicia.

OBſeruaui verba nonnulla modò neutra abſoluta, modò actiua ſimplicia in ſcriptis illorum perfectorum autorum verſari, quæ non ab re putaui) vt vſui lectoribus eſſent) literis mandare. Horatius:

Comis garrire libellos. Idem:

Huc appelle trecẽtos inſeris ohe. Idem: Nec mea ſæuus Iurgares. Idem: Fidis enim manare Poetica mella te ſolum. Idem: Syluas & vineta crepat mera. Idem: Si quid Stertinius veri crepat. Idem: Et quæ pars quadret aceruum. Idem: Libenter hoc & omne militabitur bellum. In tuæ ſpem gratiæ. Idem: Præterea ne vos titillet gloria iure: Iurando obſtrigam.

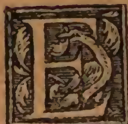
Cicero de Officijs: Hæc eſt grauium hominum, atque magnorum, illa qua aſſentatorum populi multitudinis leuitatem, & voluptatem quaſi titillantium. Idem de Finibus bonorum & malorum: Si ea voluptas eſſet, quæ quaſi titillare ſenſus.

EXPERIENS VIR.

EXperiens vir Arator experiens, corrupto modo dicendi, id eſt, qud dicunt, Vir expertus, Arator expertus. Cicero pro Cluentio: Aulus Aurius vir fortis, & experiens. Idem in Verrem: Aliquis experiens arator. Horatius.

HADRIANI CARDINALIS S. CHRYSOGONI AD ASCANIVM CARDIN. Sancti Viti, Vicecancellarium, venatio.

EIA surgite, nunquid excitauit
Dudum raucisono Diana cornu?
Actutùm properate, iam parata est,
Et secum Ascanius suus paratur.
Venatoribus hac die est eundum,
Quà salaria prospicit lacunas
Claras sulfure Tyburis superbi.
His dictis iuuenum ruunt manipuli
De conclauibus omnibus frequentes,
Hic venabula, cuspides ahenas,
Aeratas, validasque fert bipennes,
Ille hastilia, ferreas secures,
Cruda spicula Martis vniuersi.
Deducunt alij canum phalanges,
Latrantes abeunt simul molossi
Mox indaginis vnicæ sagaces.
Tollunt retia rara Muliones.
Procedit Dea prosequente magnâ
Caterua, chlamydem recincta pictam
Ventilantibus aureis capillis,
Suras purpurei tegunt cothurni,
Aurata ex humero sonat pharetra.
Iungit Ascanius suas cohortes.
Solertissimus vnus inter omnes.
Sublimes Libycis equis vehuntur:
Aurora interea thorum relinquens,

Et iecit. Volat illa quà videri
Rictus vix poterat, secansque hiatus
Per præcordia labitur. Quis vnquàm
Vati crederet? vltimos recessus
Caudæ trans abijt, solumque fixit.
Procumbit quadrupes humi volutus,
Tendens ilia, calcibusque frustrà
Alternis vacuas lacessit auras.
Fumen sanguinis vndat ex barathro
Vasti gutturis, hispidaque cauda.
Dum spectant stupidi, feræque magnos
Artus, grandia & aspera extimescunt
Ossa, & ingluuiem capacis alui.
Vmbrosi nemoris fugatus antro
Ceruus, cassibus expeditus ingens
Celsis cornibus arduus ruebat.
Septus puluerea canum corona
Saltu transilit vnico paludem,
Ripaque vlteriore adhuc veretur
Vertens arboream subinde frontem,
Dum certant properi canes natare
Summis naribus & reflant hiantes,
Volans Ascanius leui veredo
Precatus Triuiæ perenne numen,
Inuadit iaculo, diuque librans
Iecit eminùs, hæsit impeditum
Ferrum cornibus, ac solo reflexa
Nequidquam ante oculos pependit hasta,
Fremens Ascanius rapit, rotatque
Ensem fulmineum, absciditque ab armis
Cum ceruice caput: micat per herbam.
Hic corpus, caput hic, rubet cruore
Interfusa palus: ruunt repentè
Venantes querula procacitate,
Strataque obstupuêre mole cerui.
Ridens Delia quid stupetis inquit?
Noster Ascanius minora nescit.
Clamor interea tumultuantum
Circùm retia vertit ora turbæ,
Captam terribilem Histricem fremebant,
Quæ rostrum atque pedes plagis ligata

Vasta vt planicie nihil videres
Vsquam præterea: latent sub illis
Arbustra omnia, & omnis herba prorsus.
Canes interea modò has, modò illas
Passim cædere, nec locus cadenti est.
Denso in agmine stant, feruntq́ue morsus
Immotæ, super ambulant molossi
Strage incredibili vsque sæuientes.
Sæuitum nimis est, Diana clamat,
Quò tandem ruitis? redite in orbem
Palantes, neque enim expedit ferarum
Omne funditùs interit nomem,
Sad nostro Ascanio datum, nec vltra
Modestissimus omnium rogaret.
Cornu personat aureo reducens
Triumpholia castra, mox recenset
Plenum sanguinis agmen, interemptum
Nec tot millia computare possunt.
Implent esseda, conuehunt quadrigis.
Pars gestant humeris, solóue raptant:
Hi sub ponderibus gemunt iniquis.
Feruet Mulio corbaloq́ue feruet.
Rus est non procul hinc penes sacellum
Desertæ Cereris loco remoto,
Huc armenta greges, canum labores,
Et vastas nemorum ferunt ruinas.
Hanc cuncti properant tenere metam,
Hàc tandem reduces simul quiescunt.
Ruri subditus hortulus virebat,
Qualis Corycium senem bearet,
Et qualem Hesperides velint sorores.
Hic inter violas Thymum Ligustrum,
Narcissos, Hyacinthinosq́ue flores
Fons scatens vitreis aquis susurrat.
Hunc pomeria tam beata cingunt,
Ver vt perpetuum colant, & vsque
Argutis auibus canora vernent:
Aegis Alcinoi fuisse credas,
Patens area propter ima fontis
Labra tenditur, hanc tegunt corymbis
Pallentes hederæ, & rosas achanti.

Flexo vimine textiles obumbrant,
Lente lilia subligant genistæ.
Sub his floribus, apparata mensa est,
Instratusque thorus tapete picto,
Et Semyramia manu figuris
Distincto varijs, super tapetum
Albet mappula delicatioris
Villi, Barbaricis notata punctis.
De mensis abacus nitens acernis
Pandit vascula Mentoris vetusta,
Priscorumque toreumata aulicorum.
Aetate, & facie pares ministri,
Nympharum Triuiæ chorum æmulantes,
Expectant thalamo beatiore
Diuam, & Ascanium labore fessos,
Pars sacris adolet focis penates.
Et iam sol medium secabat axem
Flammis omnipotentibus coruscant.
Tandem numine prodeunt secundo.
Felici omine, quicquid est ferarum
Magno Pontifici dicant Iulo.
Crines subtilibus rosis coronant
Vnguentis Megalensibus madentes,
Custodit soleas puer relictas.
Sponda se mediam locat Diana
Gemmis splendidulis decora virgo,
Post multo Ascanius coruscus ostro
Flexo poplite, ceruus minister
Dat summis digitis aquas odoras.
Mox mantilia Nympha subministrat.
Apponunt alij nouas figuras
Extructæ Cereris, Dryas catillum
Fragrantem Ambrosia gerit Dianæ.
Post hanc syderei ferunt ephœbi
Lances ordine. Phasiana prima est.
Stat Iunonis auis superba cauda.
Phœnicopterus eminente lingua,
Et crista Meleagrides rubenti,
Et pluma niuei patent olores.
Hinc albi iecur anseris tumebat.
Hinc capo Cybeli deæ dicatus.

Perdices

Perdices strue maxima ferebant,
Et pulpæ melioris Attagenes.
At sturnos inopes, grues, palumbes.
Cunctas cortis aues cocis relinquunt.
Subuectant alij salariorum,
Quidquid ars potuit nouare lauti.
At farcimina dant vetustiora.
Turget lactea suminis papilla,
Campano petasone gloriantur,
Vestino quoque caseo intumescunt.
Non lucanica, non tomacla desunt
Fracto ventre suis solo ex phalisco,
Non deest oxygarum offulæ, minutal,
Liba adorea, candidæque pultes.
Conchis, Glandia, Spondysi, Botelli,
Nec musacea lixulæ Sabinæ
Cerebella auium, salaxque bulbus,
Nec iecuscula iusculis odora.
Nec desunt patinæ omnium nepotum.
Exquiruntur & omnibus popinis
Pulmentaria vesca, quæ palatum
Irritare saporibus putentur
Vincunt fercula cogitationem
Nec stylus meus explicet, nec vsquàm
Maiore in precio fuit culina.
Nusquam prandia sumptuosiora.
Triumphalia erant minora multò
Nemo Pontificum dapes reponat,
Aut cœnis saliaribus laboret.
Ponunt mox alij maris rapinas,
Nullos Adriatici salis colonos,
Murenas Siculis aquis natantes.
Latum amplisima fert patella rhombum,
Baiana ostrea, murices, luposque,
Auratas, Acipenseres, Scarosque,
Si structoris manus erudit raptim
Cultello dirimit, secatque paruo.
Dum cœnat, citharis comatulorum
Et cantu vario, nouoque plausu
Valles vndique concauæ resultant.
Et iam prima epulas quies tenebat.

Cùm

Nux, ámygdala, pinea, atque iuglans,
Laxant caſtaneæ ſuos echinos,
Picænas quoque porrigunt oliuas.
Ollares etiam dabantur vuæ.
Ponunt frigore gratiora rapa.
Plura his & meliora, quæ ſilenter
Redundantibus ingerit caniſtris
Miris munditijs ſecunda menſa.
Exempta procul eſuritione,
Et menſis procul omnibus remotis,
Sic eſt poſt epulum locuta virgo.
Aſcani ducis optimi propago,
Ingens purpurei decus ſenatus,
Vides vt iacent in orbe cuncta,
Quæ mortalibus eſſe iam ſolebant
Vitæ præſidium laborioſæ,
Et quibus tenebris operta virtus
Paſſim calcibus improbis teratur,
Quid primum querar? ordiárve primum?
Cùm ſuperſtitio deos putaret,
Id quod quenque ſuus mouebat ardor.
Mundus artibus optimis ſcatebat.
Poſtquàm de Solymis Deus peruſtis
Veræ religionis imperator
Noſtra numina vana diſſipauit,
Et totum pedibus ſubegit orbem,
Apportans pereuntibus ſalutem,
Ius, fas, veridicas tulitque leges,
Et mores docuit bonos, ſuoque
Culpas ſanguine omnium expiauit,
Vt clauſum ad ſuperos iter pateret,
Fit mutatio numinum repentè.
Certatim properant, volantque cuncti,
Et cultus auidi nouos adorant,
Faſſi vnum coluêre. Sed quod ille
Ferre omnes voluit, tulêre pauci.
Nec omnes capiunt, quod omnibus dat.
Vt peruerſa hominum, malignaq; eſt mens,
Verſa in ſegnitiem fides, & omnis
In quæſtum pietas. Simul ſecuta
Miris illecebris placens voluptas.

Nun

Nunquam delitiæ superiores,
Nunquam auaritiæ altior charybdis,
Quando ita ambitio negociata est?
Quando nequius, inquinatiúsve
Peccatum? Patet Ilias malorum
Grandis, fons scelerum scaturientum.
Vel gentes penitissimas reuisit,
Quæ vestro sine numine insolescunt,
Bacchanturque magis mouente nullo.
Tu verò genus inclytum senator,
Flamen ætheree Dialis aulæ,
Quo Respublica tota gloriatur,
Cuius cardine sustinetur orbis,
Ne mentis propriæ inquilinus erres,
Ab omni popularitate debes
Diuinos animi auocare motus.
Nec plebecula quid misella latret:
Sed quàm sit fragilis, caduca, fluxa,
Et quàm lubrica vita, cogitare,
Causas discere & æstimare rerum,
Quidnam gigneris, vnde, quò feraris.
Spem longam reseces, vides in orbe
Nihil perpetuo tenore verti.
Si fortuna facit pecuniosum,
Nil remordeat esse liberalem
Scis quantum deceat potentiorem,
Vt comi domus hospitalitate:
Ianuis bipatentibus fatiscat:
Laus non vltima, displicere nulli.
Præstare ingenuum, facillimumque.
Verbis parcere contumeliosis
Seruorum meminisse, qui fideles
Aduersus fuerint, malisque rebus.
Nouit Ascanius, quid ipsa dicam,
Nec casus memorabimus peractos.
Quis fratrem sine quæstibus reuellat?
Ducem Insubria quem tremebat audax?
Quis siccis poterit nepotem ocellis
Regem Parthenopeium referre?
Aerumnas tibi quis peculiares
Monendo renouet? Satis superque

Deplo-

Deploráuimus iſta, dum ruebant.
Et nunc ſcis quibus erutus ruinis.
Et qui ſis modò redditus memento.
Nec tam perdita, quàm reperta cures
Per fer qualiacunque, non pigebit.
Tot pericula ferre, tot tuliſſe.
Poſſem pluribus admonere, & vltrà
Quæ pœnæ maneant malos, docere.
Et quæ præmia debeantur illis,
Qui non corporeo obliti ſepulchro
Perſtringunt animi igneum vigorem.
Nec terræ infodiunt, datum talentum.
Ni tibi iſta domi elegantiora
Naſcerentur, & vnius deorum
Veſtris vatibus omnia explicâſſet.
Ad hæc Aſcanius refert, Diana
Syluarum & nemorum patrona virgo,
Seu Proſerpina noctibus relucens,
Seu Lucina, Hecate, vel alma Iuno,
Dictynna, aut Triuia expetis vocari,
Te quæcunque meum leuas laborem
Semper pectore conditam tenebo.
Veſper interea exiens Olympo
Nocturnis comitantibus tenebris.
Mergensque Oceano caput ruebat.
Iamque in faucibus atrij miniſtri
Pæana ad litui ſonum canentes
Expectant in equis heros ituros.
Lucum Delia fertur in propinquum,
Denſæ Oreades hinc & hinc ſequuntur.
Stipant Aſcanium ſuæ cohortes,
Ardentes animis redire in vrbem.

FINIS.

Mœnia,oliuiferis tumulis lætissima rura:
Vicina placuit Patribus recubare ſub vlmo.
Hic ſimul occurrunt equitum, peditúmque cateruæ
Vrbinate duce,illo nec melior fuit alter,
Nec pietate prior,ſed nec præſtantior armis,
Tot dotes iuueni inuidit lapidoſa podagra.
His circumſepti legionibus ordine longo
Ingredimur Peruſinam vrbem, ciuilibus actam
Euerſamque odiis,hanc tu pater optime Iuli,
In placida tandem compoſtam pace relinquis.
Non procul oppidum eſt, Fractam cognomine dicunt,
Amnis obit muros cœno,& graue olentibus vndis.
Huc vbi delati montes Eugubia tecta,
Hærentémque iugis vrbem ſuperauimus ,inde
Perpetuos colles Catiani villula findit:
Villula munifico non aſpernanda popello.
Hos præteruectis tumulos plebecula callem
Quæ colit anguſtum,Cali cognomine dicunt:
Occurrit facie obducta,nam tabida fertur
Infeciſſe lues , celeri pede fugimus omnes.
Hinc ad aquas Lanias perreximus, vnde Metaurus.
Confuſus Gauno Foruli ſpectacula præbet.
Eſt operæ precium verſu deſcribere mirum
Naturæ ludentis opus,ſtant vertice ad auras
Hinc atque hinc montes prærupti flumine ſubter
Secretis labente viis, vt fumus ab imis
Surgat aquis,latéque fluant aſpergine cautes.
Rupis ad extremum leua venientis ab vrbe
Porrigitur molis dorſum,qua ſemita nulla
Nulli aditus quondam,nec erat via peruia cuiquam.
Cæſar inacceſſam patefecit Titus, & illam
Quantum acie poſſunt oculi ſeruare cauauit,
Inſcripſitque fores, & adhuc veſtigia vtrunque
Limen habet,ſcabro & fragili vix cognita topho,
Sunt ſoliti hac camera multi latitare latrones,
Exceptóſque viatores demergere in amnem,
Repſimus è crypta,atque anguſta fauce viritim
In campos Vbalde tuos , hinc imus in vrbem,
Vrbinum dixêre patres tua regia tecta
Ardua,quæ ſaxo colitur macerata vetuſto,
Hinc petitur,vicoque breui ſuccedimus,inde

Scandimus excelsas nimbosa cacumina pennas
Diue Marine tuas, tumidi hîc subsidere montes
Incipiunt, superoque mari consternere littus
Planiciem ingentem terris, opibúsque superbam,
Gallia quæ fluuio Rubicone comata patescit.
Italiæ hîc finis quondam, nunc omnia miscet
Effera Barbaries, antiquáque nomina vertit.
Sauignana vocant pinguissima rura coloni.
Huc madidi multóque luto, fessique venimus.
Progressi meliore via, cœlo grauiore
Cæsænam intramus, culices auertere somnos
Omnibus, & variis vultus maculare figuris,
Pompili, Liuíque forum diuertere cogunt:
Terra ferax, populúsque ferox, ac cæde frequenti
Terribilis, semperque furens ciuilibus armis.
Vtter quinque dies abierunt, Liuia tecta
Linquimus, atque iterum montes iubet ire per altos
Iulius, & castri ad leuam iuga visere Cari.
Imus præcipites per mille pericula rerum
Turrigerásque arces, rupes, & inhospita saxa
Apenniuicolæ accurrunt, visoque Senatu
Reptantes genibus per humum noua nomina adorant:
Mudiana iacet vasto depressa barathro
Accola torrenti, truncis, salebrísque fragoso:
Hanc terram pedibus celso de monte ruentes
Prendimus & placido curamus corpora somno.
Postera lux alios scopulos, cœloque propinquas
Nubigenásque Alpes aperit, Marradia vulgus
Saxa vocat, summum excipiunt Malagia Iulum
Inde Palatiolum statio oportuna labori
Hospitio lassos refouet, tum fluminis arcta
Prouehimur ripa tenui discrimine euntes.
Est locus extremis in montibus asper Hetruscis,
Hunc dictum perhibent à tussi Tussinianum:
Huc quoque delati montes deuouimus omnes.
Orta dies latos campos, & amœna vireta
Cornelíque forum, feliciáque arua reducit.
Hic meus ortus habet sedes Papiensis auitas
Nobilis, & clarum genus alto à sanguine ducit.
Constitit hic pastor, dum prospicit omnia Iulus
Et belli, pacísque simul dum pondera librat.

Consil

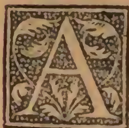
Consilioque Patrum rerum moderatur habenas.
Appulit interea Gallorum exercitus ingens.
Conseruítque manum & muros circumstetit armis
Felsina docta tuos: volat impiger actus ab vrbe
Nuncius, & Serram exactam pulsumque Tyrannum,
Excussumque iugum patriæ ceruicibus adfert:
Pontificem implorat fessis incurrere rebus:
Hoc Oratores certatim ex vrbe frequentes
Exposcunt, patriæque patrem properare precantur.
Thura adolet Iulus templis, sacrísque peractis
Tendit iter, gressum celerans, vrbíque propinquat.
Vrbs antiqua ingens Hetruscis regia quondam
Felsina: tum Bois fato irrumpentibus impar.
Accepisse nouum fertur Boionia nomen:
Verùm vbi sunt Boi Romano milite pulsi,
Barbariem excussit, cœpítque Bononia dici:
Subditur ad Boream radicibus Appennini,
Planicie accliui, procumbens solis ad ortus.
Inter aquas Sabinæ, & Rheni, quarum vtraque in vrbem
Ducta vehit, reuehítque rates, pistrinaque versat.
Aemiliæ decus, & belli, pacisque patrona:
Diues opum variarum, & nullius indiga cultus,
Musarum domus, atque omnis nutricula iuris.
Iamque dies aderat, mediúmque vehebat ad axem
Omnia conspiciens Phæbeæ lampadis astrum:
Obsedere Patres maioris limina portæ,
Qua modò Felsinea pastor requieuerat æde:
Porticibúsque amplis expectant numen Iuli.
Tandem de thalamo sella sublimis eburna,
Gestatúsque hominum scapulis, longo agmine prodit,
Cui trabea ex auro gemmis, ostroque coruscat:
Tempora conchili fulgent redimita tiara.
Progreditur procerum legio tua Felsina proles:
Aeratæque ruunt acies, clypeataque circùm
Agmina funduntur, placidos dat Curia gressu
Aequati spaciis omnes, & vestibus omnes.
Purpureisque Patres tecti capita alta galeris:
Obuia quæque oculis perstringunt numinis instar,
Visendi studio effusi iuuenésque senésque,
Et matres, puerique simul tecta omnia complent,
Culminibúsque astant, portisque & turribus hærent,

HADRIANI
CARDINALIS

MODI LATINE' LOQVENDI, ordinatè Italicis elocutionibus, ab Horatio Tuſcanella, & Gallicis, à Gallo quodam illuſtrati.

Bdere ſe ſe rus. Andarſi à ſtare in Villa. *Se retirer aux champs pour y demourer.* folio 63.

Abdere ſe in intimum aliquem locum. Ritirarſi più à dentro di qualche luoco, che ſi può. *Se retirer en quelque lieu bien au dedans. ibid.*

Abdere ſe domum. Andarſi in caſa. *Se retirer en la maiſon. ibid.*

Abdere ſe in proximas ſyluas. Porſi nelle ſelue vicine. *Se retirer es prochaines foreſts. ibid.* Ne i quali eſſempi ſi vede da quel marauiglioſo ſecolo; eſſere ſtato vſato *abdo* con l'accuſatiuo; & per altro, che per naſconderſi.

Abdere ſe tectis. Starſi in caſa. *Demourer en la maiſon. ibid.* Oue quei, che ſeguirono dapoi vſarono l'ablatiuo.

Ablegare aliquem hinc peregre. Fare andare alcuno lontano di qui per torſelo de gli occhi. *Enuoyer quelqu'vn d'icy bien loin, pour s'en depeſcher.* 53.

Ablegare aliquem ab aliquo loco. Scacciare alcuno di qualche luoco, come in bando per che *ablego, ablegas* è vſato da i buoni autori, per cacciar quaſi in bando, & per torſi da gli occhi; ò leuarſi dal coſpetto alcuno. *Chaſſer quelqu'vn de quelque lieu, & comme le bannir.* 54.

Ab ineunte ætate. Da fanciullezza. *Des l'enfance.* 110.

Abeſſe bidui. Eſſer lontano per lo ſpacio di due giorni. Qui ſi vede *bidui,* non

Accip

Ampl

Dicere

G

Labes

Ne

N

Pagan

P

Vbi

F I N I S.

Series Chartarum.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X.

LVGDVNI,
Excudebat Basilius Bouquet.

1 5 8 1.

